

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ s-a născut la Aracataca (Columbia) în 1928. La 17 ani își făcea ucenia de ziarist la Barranquilla, unde participă la furtunoasele întâlniri ale grupului „La Cueva” („Peștera”) din care mai făceau parte și alți valoroși reprezentanți ai culturii columbiene, intrând apoi în redacția ziarului *El Espectador* din capitala Bogota. În această perioadă avea să publice primele povestiri care, alături de alte narațiuni apărute în diverse reviste vor alcătui în 1962 volumul *Los funerales de la Mama Grande (Funeraliile Mamei Mari)*. Studiază dreptul, iar mai târziu, la Roma, urmează cursuri de artă cinematografică. Profesează jurnalismul în Venezuela, Franța, Mexic și Spania. Publică primul roman *La hojarasca (Pleava)* în 1955, urmat, în 1961, de *El coronel no tiene quien le escriba (Colonelului nu are cine să-i scrie)* și *La mala hora (Ceașul rău)*, în 1962, operă care îi aduce un premiu național. Romanul care l-a consacrat ca pe unul dintre maeștrii narațiunii contemporane este fără îndoială *Cien años de soledad (Un veac de singurătate)* -1967-. Publică în 1977 povestirile din *La increíble y triste historia de la cándida Eréndira y de su abuela desalmada (Fantastica și trista poveste a căndidei Erândira și a nesăbuitei sale bunici)*, precum și romanele *El otoño del patriarca (Toamna patriarhului)* -1974-, *Cronica de una muerte anunciada (Cronica unei morți anunțate)* - 1981), care a fost ecranizat. În 1982 primește premiul Nobel pentru literatură, iar la sfârșitul anului 1985 apare *El amor en los tiempos del cólera (Dragostea în vremea holerei)*. În 1989 publică *El general en su laberinto (Generalul în labirintul său)*, în 1992, *Doce cuentos peregrinos (Douăsprezece povestiri călătorești)*, urmate, în 1994, de microromanul *Del amor y otros demonios (Despre dragoste și alți demoni)* și de *Noada de un un secuestro (Relatare despre o sechestrare)* - 1995).

GARCÍA MÁRQUEZ

rao internațional publishing company

RAO International Publishing Company

Grupul Editorial RAO C. P. 2-124 București, ROMÂNIA

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Gen affas de soledad © Gabriel García Márquez, 1967

Traducere din limba spaniolă MIHNEA GHEORGHIU

Coperta colecției DONE STAN, CRISTIAN BĂDESCU

Pe coperta REMEDIOS VARO, *Croitor de dame* (fragment)

© RAO International Publishing Company, 1999 pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de ALFOLDINYOMDA AG

Debrecen, Ungaria

Februarie 2002 ISBN 973-576-209-9

Pentru Jomf Garda Ascot

și Măria Luisa Elio.

Mulți ani după aceea, în fața plutonului de execuție, colonelul Aureliano Buendia avea să-și amintească de după-amiaza îndepărtată când tatăl său îl duse să facă cunoștința cu gheața. Macondo era pe atunci un cătun cu vreo douăzeci de case de lut și trestie, clădite la marginea unui râu, ale cărui ape diafane alunecau prin albia cu pietre lucioase, albe, enorme, ca niște ouă preistorice. Lumea era atât de nouă, încât multe lucruri nici nu aveau încă nume, iar pentru a le deosebi trebuia să le arăți cu degetul.

În toți anii, în luna martie, o mică șatră de țigani zdrențăroși își întindea cortul în apropierea satului, și în larma fluierelor și tamburilor făcea cunoscute noile invenții. Începuseră prin a aduce magnetul. Un țigan voinic, cu barbă stufoasă și cu mâini de vrăbioi, care răspundea la numele Melchiade, făcuse în public o demonstrație grandioasă despre ceea ce numea a opta minune a înțelepților alchimiști din Macedonia. Trecu din casă în casă, trăgând după sine doi drugi de metal și toată lumea fu cuprinsă de groază văzând cum căldările, sobele, cleștii și spirtierele cădeau singure de pe locurile unde se aflau, cum crapă lemnăriile din cauza cuielor și șuruburilor care încercau cu disperare să se smulgă din ele, ba chiar obiectele pierdute de multă vreme apăreau acolo unde fuseseră căutate mai mult și se țirau într-o debandadă turbulentă după druggii de fier magici ai lui

Melchiade. „Lucrurile au și ele viață, proclama țiganul cu un accent gutural; totul este să le trezești sufletul.”

Jose Arcadio Buendia, a cărui imaginație îndrăzneată întrecea întotdeauna însuși geniul Naturii, ba chiar și miracolele și magia, socotise că s-ar putea servi de această invenție gratuită pentru extragerea aurului din măruntaiele pământului. Melchiade, care era un om onest, îl prevenise: „Nu-i bun pentru așa ceva!” Însă Jose Arcadio Buendia nu credea, în vremea aceea, în onestitatea țiganilor și-și dădu cățărul și o turmă de capre în schimbul celor doi drugi magnetici. Ursula Iguarán, femeia lui, care conta pe aceste animale pentru a-și spori avutul în declin, nu izbuti să-l abată de la gândul ăsta. „Foarte curînd vom avea atîta aur încît să pardosim cu el toată casa”, îi răspunse bărbatul. Timp de cîteva luni se încăpățîna să dovedească temeinicia previziunilor sale. Scormoni ținutul pas cu pas, fără să uite nici de fundul rîului, tîrînd cei doi drugi de fier și rostind cu voce tare formulele folosite de Melchiade. Singurul obiect pe care reuși să-l dezgroape fu o armură din secolul al XV-lea, ale cărei părți erau sudate toate într-o carapace ruginită și care suna ca o enormă tigva spartă, plină cu pietricele. Atunci cînd Jose Arcadio Buendia și cei patru oameni din expediția sa izbutiră să deschegă armura, descoperiră în interiorul ei un schelet calcificat care purta la gît un medalion de aramă, cu o șuviță de păr de femeie, în martie, țiganii se întoarseră. De data asta aduceau o luneta pentru apropiat și o lupă de mărimea unei tobe, pe

care le prezentară drept ultima descoperire a evreilor din Amsterdam. Trimiseră o țigancă în capul satului și instalară ocheanul în gura cortului lor din celălalt capăt. În schimbul unei sume de cinci reali, oamenii se postau în fața lunetei și puteau vedea țigancă la un pas de ei. „Știința a desființat depărtările, proclama Melchiade. Peste puțină vreme, omul va putea vedea ceea ce se petrece în orice loc de pe pământ, fără să iasă măcar din casă." La amiază, pe o vreme toridă, făcură o demonstrație uluitoare cu lupa lor enormă; adunară o grămadă de buruieni uscate în mijlocul drumului și le aprinseră prin concentrarea razelor solare. Jose" Arcadio Buendia, care încă nu reușise să se consoleze de pe urma dezamăgirii sale cu magnetii, concepu ideea de a folosi această invenție ca armă de război. Melchiade încercă

din nou să-i schimbe hotărîrea. Totuși, în cele din urmă se învoi să-i dea lupa în schimbul celor doi drugi magnetici și a trei dubloni de aur. Ursula plînsese de ciudă. Acești bani proveneau dintr-un sipet cu monede de aur pe care tatăl ei le adunase de-a lungul unei vieți pline de privațiuni și pe care ea le îngropase sub pat în așteptarea unui prilej potrivit pentru a le investi. Jose Arcadio Buendia nici nu încercă măcar s-o mîngîie, fiind cu totul absorbit de experiențele sale tactice pline de abnegația unui cercetător, duse pînă la primejduirea propriei sale vieți. Voind să demonstreze efectele lupei asupra trupelor inamice, se expuse el însuși concentrării razelor solare și suferi de arsuri transformate apoi în ulcerări care luară multă vreme pînă să se vindece. Cu toate protestele soției sale, alarmată de o invenție atît de periculoasă, era gata să dea foc casei. Își petrecea ceasuri îndelungi la el în odaie pentru a face calcule asupra posibilităților strategice ale acestei arme revoluționare, pînă cînd ajunse să alcătuiască un tratat de o claritate didactica uimitoare și de o putere de convingere irezistibilă. Îl trimise autorităților, însoțit de numeroase dovezi asupra experiențelor sale și de mai multe planșe cu schițe explicative, prin intermediul unui mesager care trecu munții, se rătăci prin mlaștinile întinse, urcă în susul apelor tumultuoase și era să piară în ghearele fiarelor sălbatice, să sfîrșească în deznădejde, să moară de ciumă, înainte de a putea ajunge la o cale de legătură cu catîriri poștei. Cu toate că pe vremea aceea călătoria pînă în capitală era aproape imposibilă, Jose Arcadio Buendia făgăduia să o întreprindă de îndată ce guvernul îi va fi dat un semn, pentru a începe demonstrațiile practice ale invenției sale în fața împuterniciților militari și pentru a-i iniția personal în metodele complexe ale războiului solar. Așteptă timp de mîi mulți ani răspunsul. Pînă la urmă, sătul de așteptare, se plînsese lui Melchiade de insuccesul întreprinderii sale, și țiganul îi făcu atunci dovada convingătoare sale onestității: îi restitu dublonii în schimbul lupei și-i mai lăsă pe deasupra cîteva hărți portugheze și mai multe instrumente de navigație. Scrise chiar cu mîna lui un rezumat foarte succint al studiilor călugărului Hermann, pe care i-l lăsă pentru a se putea servi de astrolab, de busolă și de sextant. Jose Arcadio Buendia își petrecu lunile lungi ale anotimpului ploios închis într-o încăpere pe care și-o

amenajase la capătul din fund al casei, pentru ca nimeni să nu vină să-l tulbure de la experiențele sale.

Neglijîndu-și cu desă-vîrșire obligațiile casnice, petrecea nopți întregi în curte urmărind cursul astrilor și era să capete insolație în timp ce încerca să stabilească o metodă infailibilă pentru a repera amiază. Cînd ajunse să stăpînească uzul acelor instrumente, dobîndi o cunoaștere a spațiului care-i îngăduia să navigheze pe mări necunoscute, să exploreze ținuturi virgine, să întîlnească fapte extraordinare, fără a fi măcar silit să-și părăsească odaia de lucru. Cam pe atunci deprinse obiceiul să vorbească de unul singur, umblînd de colo-colo prin casă, fără să ia seama la nimeni, în timp ce Ursula și copiii se speteau în grădină pentru a cultiva bananele și *malanga**, maniocul și *ignama***, bostanii și pătlăgelele vinete. Dintr-o dată, fără ca nimic s-o fi prevestit, activitatea sa febrilă se opri brusc și făcu loc unui fel de fascinație. Timp de cîteva zile păru ca demonizat, repetînd pentru sine, cu voce scăzută, un șir de presupuneri, împotriva evidenței celor ce-i dicta rațiunea. În sfîrșit, într-o marți din decembrie, la ora prînzului, se ușura dintr-o dată de toate poverile zbuciumaților sale. Copiii aveau să-și amintească toată viața cu cită solemnitate augustă luă loc în capul mesei, tremurînd de înfrigurare, răvășit de veghile-i prelungi și de imaginația sa exacerbată, și le dezvălui descoperirea lui:

- Pămîntul e rotund ca o portocală. Ursula își pierdu răbdarea:

- Dacă ai chef să înnebunești, înnebunește singur, strigă ea. Da' nu încerca să bagi în capul copiilor ideile tale țigănești!

Jose Arcadio Buendi'a , nepăsător, nu se lăsă intimidat de mînia soției sale care, într-un acces de furie, îi zdrobi de pămînt astrolabul. El își construi altul, convocă în odaia sa pe bărbații din sat și le demonstra, cu teorii din care nimeni nu înțelegea nimic, cum te poți întoarce la punctul de plecare navigînd mereu în direcția răsăritului. Satul întreg era convins că Jose Arcadio Buendi'a își pierduse mințile, cînd sosi Melchiade care puse lucrurile la punct. El lăudă în public inteligența acestui om care, printr-o speculație astronomică pură, făurise o teorie verificată

* Plantă originară din Cuba, asemănătoare cu rodul pămîntului. ** Plantă bogată în amidon.

deja în practică, chiar dacă nu era cunoscută încă în Macondo, și în semn de admirație îi făcu un cadou care avea să aibă repercusiuni decisive asupra viitorului satului: un laborator de alchimie.

Între timp, Melchiade îmbătrînise cu o repeziciune surprinzătoare. Pe vremea primelor sale vizite i-ai fi dat aceeași vîrstă ca și lui Jose" Arcadio Buendi'a. Dar în timp ce acesta își păstra energia neobișnuită ce-i îngăduia să răsfoare un cal numai prinzîndu-l de urechi, țiganul părea ros de o boală tenace. Erau de fapt urmările bolilor străni și multiple contractate în cursul nenumăratelor sale înconjurări ale pămîntului. După cum îi povestea el însuși lui Jose" Arcadio Buendi'a în timp ce-l ajuta să-și instaleze laboratorul, moartea îl urmărea pretutindeni,

dându-i mereu tîrcoale, fără a se hotărî totuși să-și înfigă ghearele în el. Scăpase din toate catastrofele și flagelurile pe care le îndurase omenirea. Supraviețuise pelagrei în Persia, scorbutului în arhipelagul Sundei, leprei în Alexandria, bolii beriberi în Japonia, ciumei bubonice în Madagascar, cutremurului de pămînt din Sicilia și naufragiului unui furnicar de oameni în strîmtoarea Magellan. Această ființă miraculoasă, care susținea că deține cheile lui Nostradamus, era un personaj lugubru, învăluit în tristețe, cu o privire de asiatic care părea să cunoască fața ascunsă a oricărui lucru. Purta o pălărie neagră și mare, care semăna cu aripile întinse ale unui corb, și o jiletcă de catifea patinată toată de cenușiul verzui al veacurilor. Dar în ciuda științei sale nemăsurate și a misterului care-l înconjura, îndura povara condiției umane și pămîntești ce-l făcea să se împiedice în problemele mărunte ale vieții de zi cu zi. Se plîngea de necazurile bătrîneții, suferea din pricina celor mai mici neajunsuri materiale, și încetase de mult să mai rîdă, scorbutul smulgîndu-i toți dinții. Jose Arcadio Buendia a avut certitudinea că ziua în care, la ceasul înăbușitor al amiezii, Melchiade îi destăinuia aceste taine, avea să marcheze începutul unei prietenii foarte strînse. Istoriisrile sale fantastice îi atraseră admirația copiilor. Aureliano, care pe vremea aceea nu avea mai mult de cinci ani, avea să păstreze toată viața imaginea lui din acea după-amiază, cînd cu spatele întors spre oglindirea metalică a ferestrei, le revelase, cu vocea lui profundă de orgă, caile către ținuturile cele mai

12 ♦ *Cabriel Garcíja Márquez*

întunecoase ale imaginației, în timp ce de pe tîmple îi picurau, din pricina căldurii, stropi de grăsime topită. Jose" Arcadio, fratele lui mai mare, avea să transmită acea viziune minunată, ca o amintire ereditară, tuturor urmașilor săi. Ursula, dimpotrivă, a rămas cu o amintire foarte urîtă despre acea vizită, căci a pătruns în odaie tocmai în clipa cînd, din neatenție, Melchiade spărsese un flacon cu biclorură de mercur:

- Miasmele diavolului, zise ea.

- Nicidecum, o corectă Melchiade. S-a dovedit că diavolul are proprietăți sulfurice, pe cînd asta ce vezi nu-i decît un pic de sublimat.

Pe același ton profesional, se lansă într-o expunere savantă a forțelor diabolice ale chinovarului, însă Ursula nu-l luă în seamă și-i duse pe copii să se roage. Acel miros înțepător avea să-i rămînă pe veci întipărit în minte, nedespărțit de amintirea lui Melchiade.

Laboratorul embrionar cuprindea - în afară de o mare mulțime de recipienți, pîlnii, retorte, filtre și strecurători - un *atanor** destul de rudimentar, o eprubetă de cristal cu gît lung și strimt, în chip de ou filozofic, și un distilator fabricat chiar de către țigani, după descrierile modeme ale alambicului cu trei ramuri al Măriei evreica. Pe lîngă toate astea, Melchiade îi mai lăsă niște eșantioane din cele șapte metale corespunzătoare celor șapte planete, formulele lui Moise și Zosima pentru înmulțirea aurului și o serie de însemnări și schițe privind metodele *Marii învățători*, care îngăduiau celui care va ști să le interpreteze să se lanseze în fabricarea pietrei filozofale. Sedus de simplitatea formulelor pentru înmulțirea aurului, Jose Arcadio Buendia îi făcu curte Ursulei timp de cîteva săptămîni, ca să-l lase să-i dezgroape monedele coloniale și să le înmulțească de atîtea ori de cîte ori se putea diviza mercurul. Ca întotdeauna, Ursula cedă în fața încăpățînării neclintite a bărbatului ei. Jose Arcadio Buendia aruncă atunci treizeci de dubloni într-o căldare și-i topi la un loc cu pilitură de cupru, de orpiment, de sulf și de plumb. Puse totul să clocotească la foc încins într-o căldare plină cu ulei de ricin, pînă ce obținu o zămîrcă groasă cu miros pestilențial, care te

Un fel de cuptor folosit de vechii alchimisti.

UN VEA C DE SINGURĂ TATE ♦ 13

făcea să te gîndești mai degrabă la caramelul vulgar decît la aurul magnific. În urma distilărilor disperate și pînă la urmă dezastruoase, topită la un loc cu cele șapte metale planetare, prelucrată cu mercurul ermetic și cu vitriol de Cipru și coaptă din nou în untură de porc în lipsă de ulei de hrean, prețioasa moștenire a Ursulei fu redusă la cîteva rămășițe carbonizate, care nu se puteau dezlipi de pe fundul căldării.

Cînd s-au întors țiganii, Ursula aștase împotriva lor tot satul. Totuși, curiozitatea a fost mai puternică decît teama. Și de data asta țiganii trecură prin sat făcînd un vacarm asurzitor din tot felul de instrumente muzicale, în timp ce crainicul public anunța prezentarea celei mai formidabile descoperiri a oamenilor din Nazianz. Astfel că toată lumea se îndreptă către cort, și în schimbul unui bănuț putu să-l vadă pe Melchiade cu totul întinerit, înzdrăvenit, fără nici o zbîrcitură, înzestrat cu o dantură cu totul nouă, strălucitoare. Cei care-și aminteau de gingiile sale roase de scorbut, de obrajii fleșcăiți, de buzele veștejite se cutremurară în fața acestor dovezi de netăgăduit ale puterilor supranaturale ale țiganului. Buimăceala făcu loc panicii atunci cînd Melchiade își scoase dinții, intacti și bine înfipti în gingiile sale, apoi îi arătă publicului - timp de o clipă în care redeveni omul decrepit din anii trecuți - pentru a-i pune din nou la loc și pentru a zîmbi, cu siguranța deplină a tinereții sale regăsite. Jose Arcadio Buendia însuși socoti că știința lui Melchiade întrecuse de data asta orice măsură a ceea ce era îngăduit, totuși, se simți cuprins de un entuziasm salutar atunci cînd țiganul, de îndată ce rămăseseră singuri, îi explică mecanismul danturii sale false. Acest lucru i se păru afit de simplu și de miraculos, încît chiar de a doua zi nu-i mai păsă deloc de cercetările alchimiste. Trecu printr-o nouă criză de deprimare, își pierdu pofta de mîncare și-și petrecea zilele foindu-se de colo-colo prin casă. „Se petrec în lume lucruri extraordinare, îi spunea Ursulei. Nu mai departe decît dincolo de rîu se găsesc tot felul de aparate magice, în timp ce noi continuăm să trăim ca măgarii." Cei care-l cunoșteau din zilele cînd se întemeiasă Macondo erau mirați de schimbarea petrecută sub influența lui Melchiade.

La început Jose Arcadio Buendia fusese un fel de patriarh tânăr care dădea îndrumări pentru semănături, sfaturi pentru

14 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 15

creșterea copiilor și animalelor, și le dădea la toți câte-o mână de ajutor, chiar și când era vorba de muncile manuale, pentru bunul mers al obștii. Deoarece casa lui era încă din primele zile cea mai frumoasă din sat, s-au clădit și celelalte după asemănarea ei. Aceasta avea o sală comună, spațioasă și bine luminată, o sufragerie în formă de terasă cu flori în culori vii, două dormitoare, o curte interioară cu un castan uriaș, o grădină bine cultivată și un ocol în care trăiau pașnic caprele la un loc cu porcii și găinile. Singurele animale interzise, nu numai în casa aceasta, ci în satul întreg, erau cocoșii de luptă.

În domeniul ei, Ursula făcea treabă bună ca și soțul ei într-al său. Activă, meticuloasă, foarte serioasă, această femeie cu nervii tari, pe care nimeni n-a putut-o auzi vreodată fredonând o melodie, părea pretutindeni prezentă, din zorii zilei până la ceasurile târzii din noapte, însoțită mereu de foșnetul molcom al fustelor garnisite cu volane. Mulțumită ei, pardoseala de pământ bătătorit, zidurile din tină uscată, pe care nu le tencuiseră cu var, mobilele rustice, pe care le făcuseră ei înșiși, rămăneau mereu curate, iar lăzile vechi în care se păstrau albiturile răspindeau un miros plăcut de busuioc.

Nicicând n-ai fi găsit în sat un om mai întreprinzător decât Jose Arcadio Buendia; el rînduise așezarea caselor în așa fel încît de la oricare dintre ele se putea ajunge la râu și se putea aduce apă, fără ca nimeni să depună eforturi mai mari decât vecinul, și tot el trasase ulițele cu atîta grijă și bun-simț, încît nici o casă să nu primească mai mult soare decât celelalte, în ceasurile de căldură mare. În cîțiva ani, Macondo deveni satul cel mai bine gospodărit, cel mai harnic dintre toate satele cunoscute pînă atunci de cei trei sute de locuitori ai săi. Era într-adevăr un sat fericit: nimeni nu avea peste treizeci de ani, nimeni nu murise încă.

Chiar de pe timpul așezării sale, Jose Arcadio Buendia construisese curse și cuști și în scurtă vreme umplu cu *turpia* *Jes**, canari, pițigoii albaștri și mărăcinari cu gît roșu nu numai casa lui, ci și toate casele din sat. Concertul atîtor păsări felurite deveni așa de asurzitor, încît Ursula își astupă urechile cu ceară

Păsări cîntătoare.

de albine pentru a nu-și pierde simțul realității. Când tribul lui Melchiade veni pentru prima oară la Macondo ca să vîndă boabe de cleștar împotriva migrenei, toată lumea se miră că găsise drumul spre satul acesta pierdut în letargia mlaștinei, încît ȝiganii măiturisiră că se orientaseră după cîntecul păsărilor.

Acest frumos spirit de inițiativă dispăru în scurtă vreme, spulberat de febra magnetelor, a calculelor astronomice, a visurilor de strămutare și a dorinței arzînde de a cunoaște minunile lumii. Din întreprinzător și curățel cum era înainte, Jose Arcadio Buendia luă în curînd înfățișarea unui vagabond, neglijent în felul de-a se îmbrăca, cu o barbă zbîrlită pe care Ursula abia izbutea să i-o taie din cînd în cînd cu un cuțit de bucătărie. Se găsiră chiar unii care să-l considere victima nenorocită a unei vrăji ciudate.

Cu toate acestea, chiar și cei care erau cei mai convingiți de nebunia lui își lăsară lucrul și familia pentru a-l urma atunci cînd, aruncîndu-și pe umăr uneltele de pionier, ceru tuturor să-i dea o mînă de ajutor pentru a deschide un drum care să pună Macondo în legătură cu marile invenții.

Jose Arcadio Buendia nu cunoștea deloc geografia regiunii. Știa doar că spre răsărit se întinde un lanț de munți de netrecut și, de cealaltă parte a acestor munți, vechea cetate Riohacha unde, într-o epocă îndepărtată - după cum îi povestise primul Aureliano Buendia, strămoșul său - sir Francis Drake se amuza să vîneze caimanii trăgînd în ei cu tunul, pe care apoi îi peticea și-i împăia pentru a-i duce reginei Isabela. În tinerețe, el și oamenii lui, însoțiți de femei, copii și dobitoace, cu tot felul de unelte și scule, trecuseră munții în căutarea unei ieșiri la mare, însă după douăzeci și șase de luni, renunțaseră la întreprinderea lor și întemeiaseră satul Macondo, pentru a nu mai face cale întoarsă. Așa că drumul acela nu-l interesa, deoarece nu putea decât să-l readucă pe urmele trecutului. Spre miazăzi, se întindea o zonă de smîrcuri acoperite cu un strat de vegetație deasă, apoi universul vast al mlaștinilor imense care, după spusele ȝiganilor, nu cunoștea margini. Mlaștinile necuprinse se prelungeau spre apus printr-o întindere de ape fără orizont, în care trăiau cetacee cu piele fragedă, cu cap și trunchi de femeie, care-i rătăceau pe navigatori prin seducția nefastă a mamelelor lor enorme. ȝiganii

16 4 *Gabriel Garda Márquez*

rătăciseră timp de șase luni pe această întindere de ape, înainte de a fi atins limba de pământ solid pe unde treceau catirii poștei. Dacă se ținea seama de calculele lui Jose" Arcadio Buendia, singura posibilitate de contact cu civilizația era calea către miazănoapte. Astfel că îi echipă cu unelte pentru defrișare și cu arme de vînătoare pe aceiași oameni care-l însoțiseră în vremea cînd întemeiasă Macondo; își îndesă în raniță instrumentele de navigație și hărțile, și pomi în această aventură nebunească.

În primele zile nu întîlniră nici o piedică serioasă. Merseră de-a lungul malului pietros al râului, pentru a coborî pînă la locul unde, cu ani în urmă, descoperiseră armura ostășească, și de acolo se afundară în pădure pe un drum cu portocali sălbatici. La sfîrșitul primei săptămîni uciseră și fripseră un cerb, însă se mulțumiră să mănînce numai jumătate din el iar restul îl sărară pentru zilele următoare. Această precauție le îngădui să amîne timpul cînd trebuiau să mănînce din nou papagali, a căror carne albastră avea un gust aspru de mosc. Apoi, timp de peste zece zile, nu mai văzură soarele. Pămîntul devenea moale și jilav, asemeni unui strat de cenușă vulcanică,

iar vegetația își înmulțea capcanele, ciripitul păsărilor și zarva maimuțelor răsunau tot mai îndepărtate și lumea devenea nesfârșit de tristă. Oamenii expediției se simțeau copleșiți de amintiri, care păreau și mai vechi în acest paradis umed și tăcut, de dinaintea păcatului strămoșesc, unde cizmele se înfundau în smîrcuri de păcură fumegîndă și în care ei se năpusteau cu lovituri de satire asupra crinilor sîngerii și a salamandrelor aurii. Timp de o săptămînă, aproape fără să schimbe o vorbă între ei, înaintară ca niște somnambuli într-o lume dezolantă, abia luminată de slabele reverberații ale insectelor fosforescente, și cu plămîinii apăsați de un miros înăbușitor de sînge. Nu se mai puteau întoarce, deoarece drumul pe care-l deschiseseră se închidea îndată în urma lor, înecat de o vegetație proaspătă pe care aproape că o vedeau țîșnind sub privirile lor. „Nu face nimic, zicea Jose Arcadio Buendia. Esențialul este să nu pierdem niciodată simțul orientării.” Bizuindu-se întotdeauna pe busolă, continuă să-și călăuzească oamenii în direcția nordului invizibil, pînă cînd reușiră să iasă din acest ținut fermecat. Era o noapte întunecoasă, fără stele, dar tenebrele erau impregnate de un aer curat,

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 17

proaspăt. Istoviți de drumul lung, își întinseră hamacurile și dormiră duși pentru prima oară după doua săptămîni. Cînd se deșteptară, cu soarele sus, rămaseră uluiți, fascinați. În fața lor, înconjurat de ferigi și palmieri, albit de pulbere în lumina tăcută a dimineții, apără un enorm galion spaniol. Acesta era ușor înclinat spre tribord, și de pe catargul intact aflău rămășițele mizere ale pînzelor, între odgoane înflorite cu orhidee. Corpul navei, acoperit de o carapace uniformă de remore fosilizate și de mușchi fin, era adînc înfîpt în solul stîncos. Totul părea înscris într-un cerc izolat de restul lumii, un spațiu alcătuit din însingurare și uitare, ferit de prefacerile datorate vremii și ocolit de lumea păsărilor. În interiorul navei, pe care membrii expediției îl explorară cu înfrigurare stăpînită, nu exista altceva decît un tufiș des de flori.

Descoperirea galionului, semn că marea era pe aproape, frînse avîntul lui Jose" Arcadio Buendia. Considera ca o farsă a destinului său capricios faptul de a fi căutat marea fără s-o fi descoperit vreodată, cu prețul a nenumărate sacrificii și greutăți, și de a fi descoperit-o acum fără s-o caute, de-a curmezișul drumului său, ca pe un obstacol de netrecut. Mulți ani după aceea, colonelul Aureliano Buendia traversă la rîndul său regiunea, cînd aceasta era străbătută deja de o cursă poștală regulată, și nu mai găsi nici o urmă a vasului, ci doar scheletul carbonizat în mijlocul unui cîmp de maci. Convinș acum că povestea aceea nu fusese rodul imaginației tatălui său, se întrebă cum de a putut să pătrundă galionul atît de departe în inima uscatului. Aceasta chestiune nu-l preocupă deloc pe Jose Arcadio Buendia atunci cînd dădu de mare, la capătul altor patru zile de mers, cam la doisprezece kilometri depărtare de galion. Visările sale se risipiră la vederea acelei mări de culoare cenușie, înspumată și murdară, care nu merita riscurile și sacrificiile impuse de aventura sa.

- La naiba! blestemă el. Macondo e înconjurat de ape din toate părțile!

Multa vreme predomină ideea că Macondo era așezat pe o peninsulă, după harta cu totul arbitrară pe care o desena Jose" Arcadio Buendia la reîntoarcerea din expediție. Trasă cu furie liniile acesteia, exagerînd cu reacredință dificultățile comunicațiilor, ca pentru a se pedepsi pe sine însuși că a ales cu o lipsă

18 ♦ *Gabriel Garc a Márquez*

totală de noimă așezarea satului. „Niciodată nu ne vom putea duce nicăieri, i se tîngui Ursulei. Sîntem sortiți să putrezim del vii aici, fără să primim vreo binefacere a științei.” Aceasta! convingere, rumegată timp de luni întregi în cabinetul care-îj servea de laborator, îl hotărî să conceapă planul de a strămuta] Macondo într-un loc mai potrivit. De data aceasta, însă, Ursula] o luă înaintea gîndurilor lui febrile. Ramase de neclintit, iar pe] ascuns, în munca ei de furnică, ațîță femeile din sat împotriva] bărbaților lor care începuseră deja să pregătească strămutarea.] Jose Arcadio Buendia n-a știut niciodată exact, nici în care] moment, nici în virtutea căror forțe potrivnice, planurile sale au fost încurcate într-o zăpăceală de pretexte greșite, de contratimpuri și de subterfugii, pînă ce deveniră pur și simplu o himera. Ursula îl privea cu o bunăvoință plină de nevinovăție și ajunse chiar să i simtă fața de el un pic de milă, în dimineața cînd îl găsi în cabinetul din fund pe cale să-și reia visurile de strămutare, punînd în] lăzi obiectele care alcătuiau laboratorul. îl lăsă să termine. îl lăsă să încuie lăzile și să-și scrie inițialele pe ele cu o pensulă groasă, muiată în cerneală, fără să-i facă nici un reproș, știind însă că el nu ignora faptul (ea îl auzise cînd o pomenea în monologurile lui cu voce scăzută) că oamenii din sat nu-l vor însoți în nici un caz în întreprinderea sa. Abia cînd începu să demonteze ușa de la cabinetul său, Ursula îndrăzni să-l întrebe pentru ce o face, și el îi răspunse cu o amărăciune care nu era prefăcută:

- De vreme ce nimeni nu vrea să plece, vom merge numai i noi singuri.

Ursula nu se tulbură nici ea.

- Nu plecăm, zise. Vom rămîne aici, deoarece aici am avut un copil.

- N-am avut însă nici un mort, îi întoarse el vorba. Nu ești din nici un loc atîta vreme cît nu ai nici un mort îngropat în pămînt.

Ursula îi răspunse cu fermitate stăpînită:

- Dacă va trebui să mor ca să rămînem aici, voi muri. Jose Arcadio Buendia nu credea ca voința nevestei sale era atît de neclintită. încercă să o amăgească deschizîndu-i tot tezaurul imaginației lui, făgăduindu-i o lume extraordinară în care era de ajuns să torni pe p m nt lichidele magice pentru ca

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 19

plantele să-și dea roadele după voie, și unde se vindeau la prețuri de nimic tot felul de aparate pentru alinarea

durerilor. Ursula rămase insensibilă în fața agerimii viziunilor lui.

- în loc să te gîndești la toate poveștile astea, ai face mai bine să te ocupi de copiii tai, îi răspunse. Uită-te la ei, părăsiți, lăsați în plata Domnului, ca niște dobitoace.

Jose Arcadio Buendia luă cuvintele soției sale în sensul literal. Privi pe fereastră și-i văzu pe cei doi băieți, desculți, în gradina însoțită, și avu impresia că abia în clipa aceea ei începeau să existe cu adevărat, ca și cum s-ar fi născut în urma rugămintelor Ursulei. Se întâmplă atunci ceva cu el; ceva misterios și definitiv care-l smulse din existența lui prezentă și-l făcu să se îndepărteze spre un ținut neexplorat al memoriei. În timp ce Ursula se apucă să măture casa, pe care acum era sigură că nu o va mai părăsi în tot restul vieții, el continuă să fie absorbit de contemplarea copiilor săi, cu privirea fixă, pînă ce ochii i se umeziră încît trebui să și-i zvînte cu dosul palmei, înainte de a scoate un suspin adînc de resemnare.

- Bine, zise el. Spune-le să vină să-mi ajute la despachetatul lăzilor.

Jose Arcadio, băiatul cel mai mare, trecuse de paisprezece ani. Avea un cap pătrat, părul zburlit și firea încăpățînată a tatălui său. Deși se dezvoltase la fel de repede și dobîndise o forță fizică asemănătoare cu a acestuia, se putea ști încă de pe atunci că era Upsit de imaginație. Fusese zămislit și născut în cursul acelei treceri penibile peste munți, înainte de a se fi întemeiat Macondo, iar părinții săi mulțumiră cerului constatînd, la naștere, că trupul lui nu avea nici o parte animalică.

Aureliano, prima ființă omenească născută la Macondo, împlinea șase ani în martie. Era tăcut și timid. Plînsese în pînte-cele maicii sale și se născuse cu ochii deschiși. În timp ce i se tăia cordonul ombilical, își întorcea capul în dreapta și în stînga, reperînd toate obiectele care se aflau în odaie și privindu-i fix pe oamenii de față, cu o curiozitate lipsită de mirare. Deodată, nepăsător fața de cei ce se apropiau pentru a-l examina, își concentra întreaga atenție asupra acoperișului din frunză de palmier, care părea că e gata să se prăbușească sub violența teribilă a ploii. Ursula nu mai avu ocazia să-și amintească de intensitatea

20 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

acelei priviri pînă în ziua cînd micul Aureliano, pe atunci în] vîrstă de trei ani, își făcu intrarea în bucătărie în clipa în care ea lua de pe foc și așeza pe masă o oală încinsă cu fiertură. Copilul, șovăind în pragul ușii, zise: „O să cadă”. Oala era bine așezată drept în mijlocul mesei, dar abia rostise copilul prevestirea că și începu să se miște netulburată către marginea mesei, ca sub efectul unei mișcări lăuntrice, și se zdrobi de podea. Ursula îi povesti] alarmată întîmplarea soțului ei, acesta însă o interpretă ca pe un fenomen cu totul firesc. Așa fu întotdeauna, cu totul străin fața] de existența copiilor săi, fie pentru că socotea copilăria ca pe o perioadă de lipsă de maturitate mintală, fie pentru că el însuși era] mereu prea absorbit de propriile sale speculații himerice.

Iată însă că din acea după-amiază, cînd le ceru copiilor să-l ajute la despachetatul diferitelor obiecte ale laboratorului, începu] să le consacre timpul lui cel mai prețios. În ascunzișul labora-j torului său, ai cărui pereți se acoperiră treptat cu hărți neverosi- j mile și cu grafice fabuloase, îi învăță să citească, să scrie și să socotească, și le vorbi despre minunile lumii, nu numai în limi-tele cunoștințelor sale proprii, ci forțîndu-le și pe cele ale imaginației pînă pe culmile fantasticului. Și astfel, copiii ajunseră să învețe că la extremitatea sudică a Africii trăiesc oameni atît de inteligenți și de pașnici că singura lor preocupare constă în ai ședea și a medita, și că se poate traversa pe jos Marea Egee sîrînd de pe o insulă pe cealaltă pînă la portul Salonicului. Aceste învățături halucinante rămaseră atît de adine întipărite în memoria copiilor, înîit, mulți ani mai tirziu, cu o clipă înainte ca! ofițerul trupelor regulate să fi dat ordin plutonului de execuție să tragă, colonelul Aureliano Buendia avu timp să retrăiască acea blîndă după-amiază de martie în care tatăl său își întrerupsese lecția de fizică și rămăsese dintr-o dată înmărmurit, cu brațul în văzduh, cu privirea fixă, pleefîndu-și urechea spre depărtări, spre fluierile, spre tamburinele și zurgălăii țiganilor care veniseră din nou în sat pentru a prezenta ultima și cea mai uluitoare descoperire a învățaților din Memfis.

Erau alți țigani- Bărbați și femei tinere care nu vorbeau decît limba lor, specimene splendide cu pielea unsă cu ulei, cu mîini de gînditor, ale căror dansuri și cîntări răspîndiră prin ulițele satului o veselie nebunească, cu papagalii lor bălțați care recitau

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 21

romante italiene, cu găina care oua o sută de ouă de aur în ritmul tamburinei, cu maimuța dresată care ghicea gîndurile, cu mașina universală care servea atît la cusutul nasturilor cît și la potolirea fierbințelii, cu aparatul pentru uitarea amintirilor rele, cu plasurele care te ajută să-ți omori timpul și cu alte mii de născociri, atît de ingenioase și de neobișnuite înîit Jose Arcadio Buendia ar fi vrut să inventeze o mașină de memorat, ca să nu uite nici una din ele. Toate acestea schimbă satul într-o clipită. Locuitorii din Macondo se simțiră dintr-o dată pierduți pe ulițele lor, asurziți de acea petrecere forfotitoare și zgomotoasă.

Ținîndu-și copiii de cîte-o mină, ca să nu-i piardă în înghesuială, izbindu-se de saltimbanci, cu dinții îmbrăcați în aur și de jongleri cu șase brațe, sufocat din pricina mirosurilor amestecate de gunoi și santal pe care le răspîndea mulțimea, Jose Arcadio Buendia umbla ca un nebun, căutîndu-l peste tot pe Melchiade, pentru a-l ruga să-i dezvăluie secretele acestui coșmar miraculos. Se adresă mai multor țigani care nu înțelegeau deloc limba lui. În cele din urmă se îndreptă spre locul unde Melchiade obișnuia să-și întindă cortul, și dădu peste un armean taciturn care lăuda în limba spaniolă un elixir ce te făcea invizibil. Acesta înghițiise dintr-o sorbitură o cupă plină

cu o substanță chihlim-bărie în clipa când Jose Arcadio Buendia își croi cu brutalitate cale prin mijlocul grupului care asista cu gura căscată la spectacol, și reuși să-i adreseze întrebarea. Țiganul îl învălui cu privirea lui spălăcită înainte de a se pierde într-o băltoacă de păcură fumegîndă și puturoasă deasupra căreia continuau să plutească ecourile răspunsului său: „Melchiade a murit”. Sub lovitura acestei vești, Josă Arcadio Buendia rămase ca împietrit, încercînd să-și stăpînească durerea pe care o resimțea, pînă cînd oamenii strînși acolo se risipiră chemați de alte spectacole și pînă ce băltoaca armeanului taciturn se evaporă complet Mai tîrziu, alți țigani îi confirmară că Melchiade pierise într-adevăr de friguri, în dunele de la Singapore, și că trupul lui fusese aruncat în marca lavei în locul unde era mai adîncă. Qt despre copii, lor nu le păsa de această veste. Își băgaseră în cap că tatăl lor îi va duce să vadă invenția minunată a învățaților din Memfis, anunțată la intrarea unui cort care, după aceleași spuse, ar fi aparținut regelui Solomon. Stărniră atît de mult înet Jose

22 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

Arcadio Buendia plăti cei treizeci de reali și-i conduse pînă în mijlocul cortului unde stătea un uriaș cu pieptul pîros și cu țeasta rasă, cu un inel de aramă trecut prin nas și cu lanț greu la glezne, pus să păzească un sipet pirateresc. În clipa în care uriașul sălta capacul, din sipet răbufni un suflu înghețat. În interior nu se vedea decît un enorm bloc transparent, închizînd o mulțime nesfîrșită de ace din care țîșneau în stelute multicolore pîlpîirile amurgului. Descumpănit, fără să uite totuși că băieții așteptau din partea lui o explicație pe loc, Jose Arcadio Buendia îndrăzni să emită una:

- Acesta este cel mare diamant din lume.

- Nu, corectă țiganul. E gheață.

Fără să înțeleagă, Jose" Arcadio Buendia își întinse mîna spre bloc, însă uriașul îi opri gestul. „Încă cinci reali ca s-o atingi”, îi spuse el. Jose Arcadio Buendia plăti și apoi putu pune mîna pe gheață, ținînd-o acolo cîteva minute, cu inima săltînd de bucurie și totodată de teamă la contactul cu misterul. Neștiind ce să spună, mai plăti încă zece reali pentru a îngădui și copiilor să cunoască această experiență miraculoasă. Micul Jose Arcadio refuză s-o atingă. Aureliano, dimpotrivă, făcu un pas înainte, puse mîna pe ea, dar și-o retrase îndată: „Frige”, strigă el înspăimîntat. Însă tatăl său nu-i dădu nici o atenție. Extaziat în fața acestei minuni autentice, își permise să uite pentru o clipă insuccesul întreprinderilor sale delirante, ca și de cadavrul lui Melchiade dat pradă calmarilor. Mai plăti încă cinci reali și, punînd mîna pe blocul de gheață, așa cum jură un martor pe Evanghelie, strigă:

- Iată marea invenție a epocii noastre.

Cînd în secolul al XVI-lea corsarul Francis Drake atacase Riohacha, străbunica Ursulei Iguarăn se înspăimîntase atît de tare de alarmă și de bubuiturile de tun, încît, pierzîndu-și capul, se așeză pe o plită încinsă. Arsurile făcură din ea o soție nefolositoare pentru tot restul zilelor. Nu se putea așeza decît într-o rînă, proptită în peme, și probabil că acest fapt i-a afectat felul de a merge, deoarece niciodată nu a mai fost văzută umblînd în public. Renunță la toate deprinderile și relațiile sociale, obsedată de ideea că trupul ei mirosea a pîrlit. Zorile o apucau în curte, necutezînd să doarmă, deoarece visa că englezii pătrund prin fereastra odăii cu cîinii lor sălbatici de atac, și că o supun la chinuri rușinoase cu fierul înroșit Soțul ei, un negustor aragonez de la care avusese doi fii, căutînd un mijloc de a-i potoli spaima, cheltui jumătate din veniturile prăvăliei pe doctorii și distracții. Sfîrși prin a-și lichida fondurile și-și duse familia să trăiască departe de mare, într-un cătun sărăcăcios de indieni pașnici, aflat pe coastele munților, unde construi pentru soția lui o odaie fără ferestre, pentru ca pirații din coșmarurile ei să nu poată pătrunde înăuntru.

În acest cătun retras trăia de foarte multă vreme un creol plantator de tutun, don Josă Arcadio Buendia, cu care străbunicul Ursulei încheie o afacere atît de prospera, încît după puțini ani făcu avere. După veacuri, strănepotul creolului se casatori cu

24 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

strănepoata aragonezului. Iată de ce, ori de cîte ori nebuniile! soțului ei o făceau să-și iasă din fire, Ursula sărea cu trei secold înapoi și blestema ceasul în care Francis Drake atacase Riohacha. Dar nu era decît un simplu mijloc de ușurare căci, dd fapt, ei erau uniți pînă la moarte printr-o legătură mai statornică decît iubirea: o remușcare comună. Erau veri între ei. Crescuseră împreună în vechiul cătun din care strămoșii lor făcuseră, prim munca și prin regulile lor de viață, unul dintre cele mai frumoase sate ale provinciei. Deși se putea prevedea încă de la nașterea lor că vor deveni soț și soție, din ziua în care își împărtășiseră! intenția de a se căsători, chiar părinții lor se străduiră să le mute, gîndul de la asta. Se temeau ca aceste două ramuri perfect sănătoase din două spițe secular încrucișate să nu cunoască rușinea de a zămisli iguane. Existase un precedent groaznic. O mătușă de-a Ursulei, măritată cu un unchi al lui Jose Arcadio Buendia, a avut un fiu care a purtat toată viața pantalonii largi, cu picioarele împreunate într-unui singur, și care a murit scurgîndu-i-se tot sîngele, după patruzeci și doi de ani de existență în cea mai pură feciorie, căci se născuse și crescuse cu o coadă cartilaginoasă în formă de sfredel și cu un smoc de păr la capăt. O coadă de porc pe care pentru nimic în lume n-o lăsa să fie văzută de o femeie, și care-l costă viața în ziua în care un prieten măcelar se oferise să i-o taie cu o lovitură de satîr. Jose" Arcadio Buendia, cu nepăsarea celor nouăsprezece ani ai săi, rezolvă problema printr-o simplă frază: „Puțin interesează dacă vom avea purcei, numai să vorbească”. Și astfel se căsătoriră, și ospățul, cu fanfară și jocuri de artificii, ținu trei zile. De atunci ar fi putut trăi fericiți dacă mama ei n-ar fi terorizat-o pe Ursula cu tot felul de prevestiri sinistre privind progeneritura, pînă cînd o convinse să se abțină de la consumarea căsătoriei. De teamă ca nu

cumva soțul puternic și înflăcărat să profite de somnul ei ca s-o violeze, Ursula îmbrăca înainte de a se culca un pantalon aspru pe care mama i-l croise dintr-o pînă de corabie, întărit printr-un sistem de curele încrucișate care se încheiau în față cu ajutorul unei cataramă groase de fier. Așa au trăit multe luni. El își păștea în timpul zilei cocoșii de luptă în timp ce ea țesea la război în tovărășia mamei ei. La căderea nopții se luptau ceasuri

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 25

întregi într-o dezlănțuire de violență care părea că începuse să țină locul legăturilor amoroase, pînă cînd opinia publică ajunsese să bănuiască o stare anormală în existența lor și se zvoni că, după un an de căsătorie, Ursula încă mai e fecioară, deoarece bărbatul ei ar fi impotent Jose Arcadio Buendia a fost ultimul care a auzit zvonul acesta.

- Vezi, Ursula, ce povestește lumea, îi spuse el nevastei pe un ton foarte liniștit.

- Las-o să vorbească, răspunse ea. Noi știm bine, și unul și celălalt, că nu-i adevărat.

Astfel, situația rămase neschimbată timp de încă șase luni, pînă în acea duminică tragică în cursul căreia Josă Arcadio Buendia cîștigă o luptă de cocoși împotriva lui Prudencio Aguilar. Scos din sărute, înfuriat de spectacolul dat de cocoșul său însîngerat, bărbatul care pierduse se îndepărtă de Jose Arcadio Buendia pentru ca toată lumea să poată auzi ce avea să-i spună:

- Felicitări! strigă el. Să vedem dacă cocoșul ăsta o s-o satisfacă în sfîrșit și pe nevasta ta.

Jose" Arcadio Buendia, cu un aer senin, își luă cocoșul.

- Mă întorc îndată, se adresează spectatorilor. Apoi, lui Prudencio Aguilar personal: Iar tu fugi acasă și-ți caută o armă, că am să teucid.

Apoi veni după zece minute cu temuta lancea a bunicului său. La poarta țarcului pentru luptele de cocoși, unde se adunase jumătate din sat, îl aștepta Prudencio Aguilar. Acesta nu avu timp să se apere. Azvîrlită cu forța unui taur și cu o neasemuită precizie, aceeași care-i îngăduise primului Aureliano Buendia să ucidă toți tigrii din regiune, lancea lui Jose Arcadio Buendia îi străpunse gîtlejul. În seara aceea, în timp ce mortul era privegheat, Jose Arcadio Buendia pătrunse în odaia de culcare în clipa în care soția lui își îmbrăca pantalonii de castitate.

Îndreptîndu-și lancea asupra ei, îi porunci:

- Scoate-i!

Ursula nu se îndoi de hotărîrea bărbatului ei.

- De se va întîmpla ceva, va fi din vina ta, murmură ea.

26 ♦ Gabriel Căreia Márquez

Jose Arcadio Buendia înfipse lancea în pămîntul bătătorit de ț pe jos.

- Dacă vei naște iguane, vom crește iguane, răspunse el. Dan nu va mai muri nimeni în satul ăsta din pricina ta.

A fost o noapte frumoasă de iunie, aerul era răcoros, luna strălucea; au zăbovit în dezmierdări pînă în zori, nepăsători fațl de vîntul care pătrundea în odaie și care aducea pînă la ei tîngui-i rile familiei lui Prudencio Aguilar.

Afacerea s-a clasat ca fiind un duel de onoare, însă le-ai rămas amîndurora remușcarea. Într-o noapte, nevenindu-i som-j nul, Ursula ieși în curte să bea puțină apă și-l zări pe PrudencioJ Aguilar lînga ulciorul cel mare. Era livid, avînd întipărită pe chim o expresie de tristețe adîncă, și încerca să-și astupe cu un smoc de rogoz gaura pe care o avea în gîtlej. Nu-i stîrni teamă, ci mai] degrabă milă. Se înapoie în odaie pentru a-i povesti soțului ei ceea ce văzuse, dar acesta nu-i dădu nici o atenție. Jvforții nu se { întorc, zise el. Adevărul este că nu mai putem îndura această povară pe suflet." După două nopți, Ursula îl văzu din nou pe Prudencio Aguilar, în baie, spălîndu-și cu smocul de rogoz sîngele închegat de pe gît. În alta noapte îl văzu plimbîndu-se prin ploaie. Istovit de halucinațiile nevastei sale, Jose Arcadio Buendia ieși în curte, înarmat cu lancea. Mortul era acolo, avînd aceeași expresie de tristețe.

- Du-te la dracu"! îi strigă Jose Arcadio Buendia. Ori de cîte ori ai să te întorci, am să teucid din nou.

Prudenoio Aguilar nu plecă și Jose Arcadio Buendia nu îndrăzni să arunce cu lancea în el. De atunci nu mai avu odihnă. Nesfîrșita suferință cu care-l privise mortul în ploaie, nostalgia profundă pe care o avea după lumea celor vii, înfrigurarea cu care cerceta casa căutînd un pic de apă ca să-și umezească smocul de rogoz, nu încetară să-l obsedeze. Pesemne că suferă din greu, îi spuse Ursulei. Se vede că se simte foarte însingurat." Ursula se înduioșase atît de mult, îneît, data următoare cînd îl văzu pe mort ridicînd capacul oalelor de pe cuptor, înțelese ce căuta și de atunci punea castroane pline cu apă în colțurile casei, într-o noapte, cînd îl găsi spălîndu-și rănile chiar în camera Jose Arcadio Buendia nu mai putu rezista.

MV VEAC DE SINGURĂ TATE

♦ 27

- Afla, Prudencio, îi zise el, că ne vom duce din satul ăsta cît vom putea mai departe și nu vom mai pune niciodată piciorul aici. Acum poți pleca liniștit.

Și așa au pornit să treacă munții. Mai mulți prieteni de-ai lui Jose Arcadio Buendia, tineri ca și el, ispitii de

aventură, își goliră casele și luară cu ei femeile și copiii spre țara pe care nu le-o făgăduise nimeni. Înainte de a pleca, Jose Arcadio Buendia îngropa lancea în curte și junghie unul după altul magnificii săi cocoși de luptă, încredințat că în felul acesta îi va dăruia puțină odihnă lui Prudencio Aguilar. Ursula nu luă cu ea decât un cufăr cu trusoul de tânără căsătorită, câteva unelte casnice și micul sipet cu piesele de aur pe care le moștenise de la tatăl ei. Nu și-au trasat nici un itinerar precis. Se straduiră doar să înainteze în sensul opus drumului către Riohacha, ca să nu lase urme și să nu întâlnească persoane cunoscute. Era o expediție absurdă. După paisprezece luni, cu stomacul răvășit de came de maimuță-veve-riță și de fierțură de năpîrci, Ursula născu un băiat ale cărui părți trupești erau toate omenești. Străbătu jumătate din drum într-un hamac atârnat de un par pe care doi oameni îl cărau în spate, deoarece picioarele i se umflaseră în chip monstruos și varicele îi plesneau ca niște bășici. Cu toate că te durea inima să-i vezi cu burțile umflate și cu privirea sfîrșită, copiii rezistaseră mai bine decât părinții lor în călătoria care se dovedise a fi pentru ei, în cea mai mare parte a timpului, un izvor de distracții. Într-o dimineață, după mai bine de doi ani de mers, au fost primii muritori care au descoperit versantul de apus al munților. De pe piscul pierdut în nori contemplară imensa suprafață de apă a mlaștinei care se întindea pînă la celălalt capăt al lumii. Totuși, n-au înfilnit niciodată marea. Într-o noapte, după ce rătăciseră luni de zile într-o zonă de smîrcuri, acum foarte departe de ultimii băștinași înfilniți în drum, poposiră pe prundul unui rîu ale cărui ape semănau cu un torent de sticlă înghețată. Cu ani mai tîrziu, în timpul celui de al doilea război civil, colonelul Aureliano Buendia încerca să treacă pe același drum pentru a ataca Riohacha prin surprindere, însă după șase zile de mers își dădu seama că e o nebulie. Cu toate acestea, în noaptea în care Poposise lîngă rîu, micul grup al tovarășilor tatălui său avea o

28 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

înfățișare de naufragiați pierduți de-a binelea, în schimb efectul său sporise în timpul expediției și fiecare se simțea pregătit (după cum s-a și întîmplat) să moară de bătrînețe. În noaptea! aceea, Jose Arcadio Buendia visă că în locul acela se înălța ura oraș plin de animație, cu case ale căror ziduri erau făcute din oglinzi. Întrebă ce oraș era acela și i se răspunse cu un nume paj care nu-l auzise niciodată, care nu avea nici o semnificație, dai care în visul său avea o rezonanță supranaturală: Macondo. În ziua următoare îi convinse pe oamenii săi că nu vor mai gas niciodată marea. Le porunci să doboare copacii pentru a deschide un luminii în apropierea cursului apei, în partea rîului unde aerul era mai răcoros, și acolo întemeiară satul.

Jose Arcadio Buendia nu ajunsese să-și explice visul despre! casele cu ziduri făcute din oglinzi pînă în ziua cînd facil cunoștință cu gheața. Atunci socoti că i-a înțeles semnificații profundă. Se gîndi că într-un viitor apropiat se vor putea fabrica blocuri de gheață pe scară mare, pornind de la o materie prima atît de comună cum este apa, și se vor putea construi cu ea noicj case ale satului. Macondo va înceta de a mai fi acea localități toridă, în care balamalele și zăvoarele se încovoiau din pricini căldurii, pentru a se preschimba într-o stațiune de iarnă. Dacă n-a dat curs încercărilor de amenajare a unei fabrici de gheață, prici-i na era că pe atunci se dedicase cu totul educației fiilor saii îndeosebi a lui Aureliano care, de la bun început, manifestași înclinări neobișnuite pentru alchimie. Laboratorul fu curățat di praf. Revizuiind însemnările lui Melchiade, de data aceasta cu tot calmul, fără acea exaltare pe care o stărnește noutatea, zăboviră multă vreme încercînd cu răbdare să separe aurul Ursulei din rămășițele carbonizate lipite de fundul căldării.

Tînărul Jose Arcadio aproape că nici nu luă parte la aceasta] treabă. În timp ce tatăl lor nu se uita și nu se gîndea decât la atanorul său, încăpățînatul lui de băiat mai mare, care fusese întotdeauna prea mare pentru vîrsta lui, se transformă într-un adolescent gigantic. Vocea i se schimbă. Buza i se umbri cu un început de tuleie. Într-o seară, Ursula intră în odaie în timp ce el se dezbrăca pentru culcare; încercă un simțămînt de rușine amestecat cu milă: era, după soțul ei, primul bărbat pe care-l

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 29

vedea în pielea goală și era atît de bine înzestrat pentru viață, încît i se păru anormal. Ursula, însărcinată pentru a treia oară, cunoscuse din nou spaima ei de tînără măritată.

Cam în vremea aceea venea în casă o femeie veselă, nerușinată, provocatoare, care ajuta la treburile gospodăriei și care știa să ghicească viitorul în cărți. Ursula îi vorbi despre fiul ei. Socotea că disproporția aceea era ceva tot atît de nefiresc ca și coada de purcel a varului. Femeia izbucni într-un rîs slobod și sonor care răsună prin toată casa ca un clinchet de cristal. „Dimpotrivă, zise ea, va fi fericit.” Pentru a-și întări spusele, aduse peste câteva zile cărțile de joc și se închise împreună cu Jose Arcadio într-o cămară pentru semințe de Ungă bucătărie, întinse cărțile cu mult calm pe o veche masă de tîmplar, vorbind despre una, alta, în timp ce băiatul aștepta, mai mult plictisit decît intrigat. Deodată, întinse mîna și-l atinse acolo. „Ce fenomen!” zise ea, sincer înspăimîntată, și asta a fost tot ce a găsit să spună. Jose Arcadio simți cum i se moaie oasele, fu cuprins de o teamă lîncedă și de o pornire teribilă de a plînge. Femeia nu-i făcu nici un avans. Jose Arcadio nu încetă s-o regăsească toată noaptea în mirosul de fum pe care-l exalau sub-suorile ei și care pătrunsese și în pielea lui. N-ar fi vrut s-o părăsească nici o clipă, ar fi dorit să-i fie mamă, să nu mai iasă niciodată din hambar, să-i spună: ce fenomen! Să-l atingă din nou și să-i spună din nou: ce fenomen! Într-o bună zi nu se mai putu stăpîni și se duse acasă la ea. Vizita pe care i-o făcu a fost deosebit de protocolară: rămase așezat în salon fără să rostească nici un cuvînt. Pentru o clipă, n-o mai dorea. O văzu schimbată, cu totul străină de imaginea pe care i-o inspira mirosul ei, ca și cum ar fi fost alta. Își bău cafeaua și părăsi casa deprimat. La căderea nopții, în spaima ei insomnia, o dori din nou cu o nestăpînire

violentă, dar, de rîndul acesta, nu așa cum o cunoscuse în hambar, ci așa cum îi apăruse în acea după-amiază. După vreo cîteva zile, pe neașteptate, femeia îl chemă la ea acasă unde era singură cu mama ei și-l duse în dormitor sub pretext că-l va învăța o figură de cărți. Acolo începu să-l atingă cu "Mta intimitate, încît el se simți decepționat după emoția de la început și încercă mai mult teamă decît plăcere. Femeia îi ceru

30 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

să vină la ea în aceeași seară. Acceptă ca să scape, știa însă că l nu va fi în stare să-i răspundă la chemare. Și totuși, în noaptea aceea, înțelese în patul lui fierbinte că trebuia să se ducă la ea chiar dacă nu se simțea capabil de acest lucru. Se îmbracă pe dibuite, trăgînd cu urechea, în beznă, la răsufierea regulată a fratelui său, la tușea seacă a tatălui din camera învecinată, la astma găinilor din ogradă, la bîzîitul țințarilor, la bătăile exage«| rate ale inimii, la mișunatul amplificat al lumii căruia pînă atunci nu-i dăduse niciodată atenție, și ieși în ulița pustie. Dorea din] toată inima ca poarta să fie închisă cu drugul și să nu fie numai împins, cum era înțelegerea. Însă poarta era deschisă. O apăsăj cu vârful degetelor și țîținele scoaseră un tînguit lugubru și modulat, al cărui răsunet înghețat îl resimți pînă în măruntaie.] Din clipa în care se strecurase pieziș înăuntru, silindu-se să nă facă zgomot, recunoscuse mirosul. Pentru moment se găsea în] încăperea în care cei trei frați ai tinerei femei își întinseseră j hamacurile într-o poziție pe care n-o cunoștea și pe care n-o putea descîlci pe întuneric, așa că trebui să treacă pe dibuite, să j împingă ușa odăii și, ajuns acolo, să se orienteze bine ca nu cumva să se înșele care era patul. Izbuti. Se lovi mai întîi de corzile hamacului, fixate mai jos decît își închipuise, și un bărbat care sforăise pînă atunci se răsuci prin somn și murmură cu un fel de dezamăgire: „Era miercuri..." împingînd ușa odăii, nu se] putu împiedica să nu-și tîrșească picioarele de podeaua denivelată. Dintr-o dată, în întunericul cel mai adînc, înțelese cu o nos-] talgie nesfîrșită că era total dezorientat în această cameră strimta doimei mama, alta fiica împreună cu soțul ei și cu doi copii, pre-] cum și femeia care poate nu-l aștepta. S-ar fi putut călăuzi dupăl miros dacă acest miros n-ar fi plutit în toată casa, atît de înșelate™ și totodată atît de precis, așa cum îi rămăsese impregnat în piele. | Rămase o clipă îndelungată nemișcat, aiurit, și se întrebă cum] de reușise să se vîre într-o încurcătură atît de mare, cînd o minai cu degetele rășchirate, pipăind prin beznă, îi atinse obrazul. N-al fost prea surprins, căci în mod inconștient tocmai asta aștepta. I Se lăsă deci în voia acestei mîini și, într-o stare teribilă de] epuizare, se pomeni condus într-un loc de neidentificat, unde i se scoaseră hainele și unde fu rostogolit ca un sac cu cartofi, |

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 31

unde fu întors pe fața și pe dos într-o beznă de nepătruns în care nu știa ce să facă cu propriile lui brațe, cînd nu mai mirosea a femeie ci a amoniac, în timp ce încerca să-și amintească de chipul ei, dar nu putea să-și amintească decît de chipul Ursulei, dîndu-și vag seama că era pe cale să facă ceva ce de foarte multă vreme dorea să poată face, dar despre care niciodată nu-și închipuise că s-ar putea întîmpla în realitate, fără să știe prea bine ce se petrece de fapt, deoarece nu știa unde le sînt picioarele, unde era capul, și al cui era capul, și ale cui erau picioarele, avînd senzația că nu va mai rezista revoltei surde și glaciale din șale și aerului care-i balona pîntecele, și fricii, și dorinței nesăbuite de a fugi și totodată de a rămîne pentru totdeauna în această tăcere exasperantă și în această singurătate înspăimîntătoare.

Ea se numea Pilar Ternera. Făcea parte din exodul al cărui sfîrșit glorios a fost întemeierea satului Macondo, adusă cu forța de familia ei pentru a o smulge de lîngă bărbatul care o violase la vîrsta de paisprezece ani și care o iubise pînă la douăzeci și doi, dar care nu se hotărîse niciodată să dea în vileag legătura lor, deoarece aparținea altei femei. îi făgăduise că o va urma pînă la capătul pămîntului, dar mai tîrziu, după ce-și va fi limpezit situația, iar ea se săturase să-l mai aștepte, încercînd mereu să-l recunoască în bărbații mari și mici, blonzi și bruni de prin toate colțurile pămîntului, pe care i-i făgăduiau cărțile, pe drum de mare și pe drum de uscat, peste trei zile, peste trei luni sau peste trei ani. în așteptarea lui, își pierdu vigoarea coapselor, tăria sinilor și deprinderea tandreței, își păstră însă focul inimii. Cu mintea tulburată de această joacă minunată, Jose Arcadio avea să meargă să o dibuiască în fiecare noapte prin labirintul odăii. I se întîmpla o dată să găsească drugul pus la poartă și ciocăni în repetate rînduri, știind bine că dacă a avut îndrăzneala să bată o dată, trebuia să continue pînă la sfîrșit și, după o așteptare interminabilă, ea îi deschise. Peste zi, picînd de somn, se bucura în taina de amintirile nopții trecute. Însă, cînd venea ea la ei acasă, ˆoioasă, fără griji, glumeață și îndrăzneată, el nu trebuia să facă ˆici un efort pentru a-și ascunde surescitarea, căci femeia aceasta, ale cărei explozii de rîs speriau porumbeii, nu avea

L

32 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

nimic comun cu acea forță nevăzută care îl învățase să-și reț» respirația și să-și controleze bătăile inimii și care îl făcuse a înțelege pentru ce oamenii se tem de moarte. Se închisese atîj de mult în sinea lui încît nici nu observă motivul bucuriei gena rale atunci cînd tatăl și fratele său stîrniră toată casa, vestind c_ au reușit să reducă zgura metalică și să extragă din ea auri Ursulei.

Într-adevăr, după zile de luptă stăruitoare și complicat! izbutiseră. Ursula era fericită și-i mulțumi chiar lui Dumnezeu că a creat alchimia, în timp ce oamenii din sat se îmbulzeau ■ laborator unde li se servi dulceață de goyave cu mici biscuiți pentru sărbătorirea miracolului, în timp ce Jose Arcadio Buendí'a îi lăsa să vadă creuzetul cu aurul recuperat, ca și cum l-ar fi inventat el însuși. Tot arătîndu-l tuturor, ajunse și la fiul său mai mare, care, în vremea din urmă, nu mai pusese piciorul în labele rator. îi împinse sub ochi pasta solidificată, cu un aspect

gălbui și-l întrebă:

— Tu ce crezi?

— Sînt excremente de ciîne, răspunse Jose Arcadio cu toată franchețea..

Tatăl său îi dădu cu dosul palmei o lovitură violentă pești gură de-i țîșni sîngele și lacrimile. În noaptea aceea, Pilar Terneil îi aplică pe obraz comprese cu amică, pipăind prin întuneric ca să țină flaconul și vata și, voind să se drăgostească fără a-l provoca dureri, îi făcu tot ceea ce dorea el fără a-i cere să sîi miște. Ajunseseră la o asemenea intimitate încît, după cîteva clipe, fără a-și da măcar seama, începuseră să vorbească îfl șoapta.

- Vreau să fiu singur cu tine, zicea el. Într-o buna zi voi povesti totul lumii întregi și vom isprăvi cu ascunzișurile. Ea nu încerca să-l liniștească.

- Ar fi bine, îi răspunse. Odată singuri, vom lăsa lampa aprinsă ca să ne putem vedea mai bine, și-am să pot striga tot ca poftesc fără ca nimeni să vină să-și vîre nasul, iar tu ai să-mi spui' la ureche toate porcăriile care ți-or trece prin minte.

Aceasta conversație, ranchiuna clocotitoare pe care oj resimțea împotriva tatălui său, ca și eventualitatea unui amor fără

UN VEA C DE SINGURĂ TATE

♦ 33

oprești îi inspirau o îndrăzneală plină de încredere. Dintr-o dată, fără să se pregătească în nici un fel pentru confidențe, îi povesti totul fratelui său.

La început, micul Aureliano nu vedea decît primejdia, riscul pe care îl aduceau cu sine aventurile fratelui său, însă nu putea să-și închipuie fascinația obiectivului în chestiune. Încetul cu încetul se lăsă cucerit de acea înfrigurare. Cereea să i se povestească toate peripețiile cu de-amănuntul; merse pînă la a simți suferința și plăcerea fratelui său și se simțea copleșit atît de teamă cît și de fericire. Îl aștepta treaz pînă în zori, în patul părăsit, parcă presărat cu cărbuni aprinși, apoi cei doi, fără ca somnul să se lipească de ei, stăteau de vorbă pînă la ora deșteptării, astfel că amîndoi ajunseră să sufere de aceeași apatie, să manifeste un dispreț asemănător față de alchimie și față de știința tatălui lor, și să-și găsească refugiu în însingurare. „Copiii ăștia umblă ca niște buimaci, zicea Ursula. Pesemne că au viermi.” Le prepară o fiertura grețoasă din tămîiță tocata, pe care amîndoi o sorbiră cu un stoicism neașteptat și care-i sili să se pună împreună pe oalele respective de unsprezece ori în aceeași zi, pînă cînd evacuară cîteva paraziți roz pe care-i arătară tuturor jubilînd, căci aceasta le îngăduia să abată bănuiele Ursulei cu privire la adevărata cauză a împrăștierii și lîncezelii lor. În felul acesta, Aureliano putea nu numai să asculte povestindu-i-se experiențele fratelui său, ci avea și plăcerea să le trăiască de parcă i s-ar fi întîmplat lui însuși; într-o zi, cînd i se explica foarte amănunțit mecanismul amorului, îl întrerupse pe fratele său pentru a-l întreba: „Ce simți atunci?” Jose Arcadio îi răspunse prompt:

- E ca un cutremur de pămînt.

Într-o joi de ianuarie, la orele două noaptea, se născu Aniaranta. Înainte ca cineva să intre în cameră, Ursula examina Prunca mădular cu mădular. Era ușurică și foarte umedă, ca o Sopuiță, însă toate părțile trupului ei erau omenești. Abia după ^{ce} simți că locuința e plină de lume, Aureliano înțelese că s-a întîmplat ceva. Profitînd de dezordine pentru a trece neobservat, ^{le}și să-l cheme pe fratele său, care se dăduse jos din pat de la ^{ore}ele unsprezece seara, și hotărîrea lui fu atît de bruscă încît nici

34 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

nu-și pierdu măcar vremea să se întrebe cum să facă să-l scoali din odaia lui Pilar Temera. Zăbovi mai multe ceasuri dini tîrcoale în jurul casei, fluierînd după codul pe care-l conveniseră pînă ce apropierea zorilor îl obligă să se întoarcă. În odail mamei sale, jucîndu-se cu surioara care se născuse, cu chipj plin de o nevinovăție neîndoielnică, îl găsi pe Jose Arcadio. ||

Ursula abia împlinise cele patruzeci de zile de lehuzie, cîna se iviră iarăși țiganii. Erau aceiași saltimbanci și jongleri caii aduseseră gheața. Spre deosebire de tribul lui Melchiade, acesta nu avură nevoie de prea multă vreme pentru a face dovada că nu erau crainici ai progresului, ci colportori vulgari de distracții. Astfel, chiar atunci cînd aduseseră gheața, ei se feriră să o prel zinte în funcție de utilitatea ei în viața oamenilor, ci ca pe o simplă curiozitate de circ. De data asta, între alte atracții ingfil nioase, aduceau un covor zburător. Nici pe acesta nu-l lăudarl ca pe un aport fundamental la dezvoltarea transporturilor, ci ca| un obiect de amuzament. Oamenii, bineînțeles, se duseseră să-și scotocească ultimii bănuți de aur pentru a se bucura de un zbel rapid deasupra caselor din sat. Profitînd de delicioasa imunități pe care le-o asigura dezordinea generală, Jose Arcadio și Pilal cunoscură cîteva ceasuri de libertate. Umblau ca doi logodnia fericiți, pierduți în mulțime, și ajunseră chiar să bănuie că iubire! putea să fie un sentiment mai grav, mai profund decît acea ferii cire neînfrînată însă efemeră a nopților lor clandestine. Pilal risipi însă farmecul. Îmboldită de entuziasmul cu care Josl Arcadio părea că se bucură de tovărășia ei, nu știu să-și aleagl nici momentul, nici vorba și, pe neașteptate, lăsă să-i cadă lumel întreagă pe cap: „De acum ești cu adevărat bărbat”, îi spuse ea. Și cum el nu pricepu ce voia să înțeleagă prin asta, îi explică fărăJ ocolișuri:

- O să ai un fiu.

Timp de cîteva zile, Jose" Arcadio nu mai îndrăzni să iasă diffl casă. îi era destul s-o audă pe Pilar rîzînd în gura mare în bucătărie, că fugea să se adăpostească în laborator, unde instrui mentele de alchimie intraseră din nou în acţiune cu binecu-j vîntarea Ursulei. Jose Arcadio Buendia îl primi cu entuziasm pe fiul rătăcit şi-l iniţie în cercetările pe care, în sfîrşit, le întreprinsa

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 35

asupra pietrei filozofale. într-o după-amiază băieţii fură cuprinşi de admiraţie la vederea covorului zburător care trecuse, repede, prin dreptul ferestrei laboratorului, purtînd la bordul său pe pilotul ȝigan şi mai mulţi copii din sat care făceau semne de bucurie cu mîna, însă Jose" Arcadio Buendia nici nu privi măcar în acea direcţie: „Lăsaţi-i să viseze, zise el. Noi vom zbura mai bine ca ei cu mijloace mai ştiinţifice decît pătura asta prăpădită." în ciuda interesului pe care se prefăcea că-l are faţă de *oul Glozofic*, Jose Arcadio nu înţelege niciodată nimic despre proprietăţile acestuia, care nu i se părea a fi decît un flacon defect. Nu izbutea să se elibereze de ceea ce-l preocupa îşi pierdu pofta de mîncare şi somnul, era mereu indispus, întocmai ca şi tatăl lui în faţa insuccesului întreprinderilor sale şi părea atît de istovit încît însuşi Jose" Arcadio Buendia îl înlocui în treburile din laborator, crezînd că prea şi-a pus la inimă alchimia. Aureliano înţelege, de bună seamă, că starea de dezolare a fratelui său nu-şi avea cauza în cercetarea pietrei filozofale, însă nu izbuti să-i smulgă vreo confidenţă. Jose Arcadio îşi pierduse spontaneitatea de odinioară. Din complice şi comunicativ cum era, deveni discret, ostil. Dornic de singurătate, torturat de o pizmă otrăvită faţă de lume, se dădu jos din pat într-o noapte, ca de obicei, dar nu pentru a se duce la Pilar Ternera, ci pentru a se pierde în tumultul bilciului. După ce se preumblase printre tot felul de atracţii fără să se intereseze de vreuna, rămase înmărmurit în faţa unui lucru care nu făcea parte din spectacol: o ȝigancă foarte tînără, aproape o copila, acoperită din cap pînă-n picioare de mărgele de sticlă, cea mai frumoasă femeie pe care Jose Arcadio o văzuse în viaţa lui. Fata se afla în mulţimea care asista la prezentarea tristă a omului prefăcut în viperă din pricină că nu ascultase de părinţi.

Jose Arcadio nu era atent la ce se întîmpla. în timp ce se desfăşura tragicul interogatoriu al omului-viperă, îşi croi drum Prin mulţime pînă la rîndul din faţă unde stătea ȝiganca şi se Postă lîngă dînsa, lipindu-se de spatele ei. Fata încercă să se depărteze, însă Jose Arcadio se lipi de ea cu şi mai multă stăruinţă. Atunci băgă de seamă şi-l simţi. Rămase nemişcată lîngă el, tremurînd de mirare şi de frică, neîndrăznind să dea rezare evidenţei, apoi sfîrşi prin a-şi întoarce capul şi-l privi cu

„

36 ♦ Gabriel Garda Márquez

un zîmbet nervos. între timp, doi ȝigani îl puseră pe omul-vipera în cuşca lui şi-l duseră în cort. Țiganul care anima spectacolul anunţă:

- Iar acum, doamnelor şi domnilor, vă vom face să asistam la proba îngrozitoare a femeii condamnată să fie decapitată în fiecare noapte la aceeaşi oră timp de cincizeci de ani, drepJ pedeapsă pentru că a văzut ce nu trebuia să vadă.

Jose Arcadio şi tînăra fată nu asistară la decapitare. CM şterseră în cortul ei, unde se îmbrăţişară cu o nerăbdare febrilă lepădîndu-şi vestmintele. Țiganca se descotorosi de fustele ei suprapuse, de nenumăratele ei juioane din dantelă scrobită, da corsetul cu balene inutil, de povara mărgelelor, astfel că de fapi nu mai rămînea nimic din ea. Era ca o broscuţă plîpîndă, cu sinii înmuguriţi şi cu gambe subţiri ce nu atingeau în diametru braţela lui Jose Arcadio; dădu însă dovadă de o hotărîre şi de o căldură ş ce compensau mărunţimea trupului. Numai că Jose Arcadio nu putea răspunde la fel, deoarece se aflau într-un fel de cort priii care ȝiganii treceau cu accesoriile lor de circ şi unde-şi încheiaia afacerile, sau chiar se opreau în apropierea patului pentru a juca o partidă de zaruri. Felinarul atîrnat de stîlpul din mijloc lumina tot interiorul. între două mîngîieri, Jose Arcadio se întinse pe pan dezbrăcat în pielea goală, nepreaştiind ce să facă, în timp ca tînăra fată încerca să-i aŝte poftele. O ȝigancă cu trup minunai intră puţin după aceea, însoţită de un bărbat care nu făcea parta din trib, nici din sat, şi amîndoi începură să se dezbrace la capul patului. Femeia îşi aruncă din întîmplare privirea asupra lui Jose Arcadio şi începu să-i examineze cu un fel de ferveare patetica magnificul animal în repaus.

- Valeu, băiete, exclamă ea, Dumnezeu să ŝi-o ŝină! Partenera lui Jose Arcadio îi rugă să-i lase în pace, şi perechea se culcă pe jos, chiar lîngă pat. Pasiunea celorlalţi stîmi iarăşi febra lui Jose Arcadio. La prima atingere, oasele tinerel fete păreau că se dezarticulează cu un trosnet înspăimîntător, ca acela unei cutii de domino, iar pielea i se topi în sudori lividei ochii i se umplură de lacrimi şi din tot trupul ei pomî un geamăt lugubru şi un miros vag de nămol. Fata suportă însă izbitura cil o tărie de caracter şi cu o vitejie de admirat. Jose" Arcadio se|

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 37

simţi atunci purtat în văzduh pînă la o stare de inspiraţie serafică, în care inima sa deveni izvorul unor obscenităţi tandre, ce pătrundeau în urechile tinerei fete, ca apoi să-i iasă pe gură, traduse în limba ei. Era într-o joi. în noaptea de sîmbătă, Jose Arcadio îşi legă o basma roşie pe cap şi plecă cu şatra.

Cînd Ursula îi descoperi absenţa, îl căută pretutindeni în sat. Pe locul de unde ȝiganii îşi strînseseră tabăra nu mai rămăsese decît o dîră de gunoi amestecată cu cenuşa încă fumegîndă a focurilor stinse. Cineva care umbla pe acolo, scormonind în căutarea unor mărgele, îi mărturisi Ursulei că-l văzuse pe fiul ei în noaptea trecută, în mulţimea de la spectacol, împingînd o caretă cu cuşca omului-viperă. „S-a făcut ȝigan!" strigă ea către soŝul ei, care nu dăduse nici cel mai mic semn de emoţie în faţa acestei dispariţii.

- Să dea Dumnezeu să fie așa! zise Jose Arcadio Buendia, pisînd în piuliță materia pisată de o mie de ori și reîncălzită și pisată din nou. În felul ăsta va învăța să devină bărbat.

Ursula întrebă în ce direcție au pornit țiganii. Continuă să se informeze urmînd calea ce i se arătă și, socotind că nu mai are timp să-i ajungă din urmă, se depărta tot mai mult de sat, pînă ce-și dădu seama că se află atît de departe încît nu se mai gîndi la întoarcere. Jose Arcadio Buendia nu descoperi absența nevastei sale decît la ceasurile opt din seară cînd, punîndu-și materia la dospit într-un așternut de bălegar, se duse să vadă ce face micuța Amaranta, răgușită de atîta plîns. În cîteva ore adună un mic grup de oameni bine echipați, o lăasă pe Amaranta în seama unei femei care se oferî s-o alăpteze și se pierdu pe cărări nevăzute pe urmele Ursulei. Aureliano îi însoțea. În zori, niște pescari indigeni, a căror limbă nu o înțelegeau, le dădură a înțelege prin semne că n-au văzut pe nimeni. După trei zile de cercetări zadarnice, reveniră în sat. Timp de cîteva săptămîni, Jose Arcadio Buendia se lăsă copleșit de dezolare. Se ocupa ca o mamă de mica Amaranta. O îmbăia, o schimba, o ducea la doica ei de patru ori pe zi și chiar îi cînta, noaptea, melodii pe care Ursula nu știa să i le cînte. Într-o zi, Pilar Ternera își oferî serviciile pentru împlinirea treburilor casnice așteptînd întoarcerea Ursulei. Aureliano, a cărui intuiție

38 ♦ *Gabriel Garcîa Mârquez*

misterioasă se sensibilizase și mai mult în timpul nenoroc avu un fel de fulgerare de clarviziune vîzînd-o intrînd. Din cli aceea era sigur că, în chip inexplicabil, ea era vinovată de fi fratelui său și de dispariția mamei, ce urmase, și o chinui atît mult, cu o dușmănie tăcută, însă nemiloasă, încît femeia nu calcă niciodată în casă. Cu timpul, totul reîntră în normal. Jose Arcadio Buendia fiul său n-ar fi fost în stare să precizeze în ce moment pomeniră iarăși în laborator, scuturînd praful, reaprinz: atatorul, supunîndu-se din nou mînuirii pline de răbdare materiei adormite de luni de zile în așternutul ei de bălegar. Pî și Amaranta, culcată într-un coș de răchită, urmărea cu atenții munca istovitoare a tatălui și fratelui ei, în mica încăpăre cu aer» rarefiat din pricina vaporilor de mercur. Într-o bună zi, la mal multe luni după plecarea Ursulei, începură să se petreacă lucruri ciudate. Un flacon gol, uitat de multă vreme într-un dulapi deveni atît de greu încît era imposibil să-l urnești din loc. O oala cu apă așezată pe masa de lucru fierse fără foc timp de o jumătate de oră, pînă se evaporă complet. Jose Arcadio Buendia și fiul său observau aceste fenomene cu un extaz amestecat ca spaimă, incapabili să și le explice, însă interpretîndu-le ca pe niște prevestiri ale materiei. Într-o zi, leagănul Amarantei încep» să se miște, împins dintr-o pornire proprie, și făcu un tur coml plet prin odaie, spre marea stupefacție a lui Aureliano, care se grăbi să-l oprească. Tatăl său nu se emoționa însă pentru atîta lucru. Puse leagănul la loc și-l lega de piciorul unei mese, eoni vins că evenimentul așteptat era iminent. Cu acest prilej¹ Aureliano îl auzi cum zicea:

- Dacă nu te temi de Dumnezeu, teme-te de metale.

Pe neașteptate, după aproape cinci luni de la dispariție, Ursula se întoarse. Reveni mai magnifica, mai tînără ca oricînd, cu niște gâteli noi, de un stil necunoscut celor din sat. Jose Arcadio Buendia abia putu să reziste emoției: „Asta era deci! strigă el. Știam eu că așa se va întîmpla!” Și era convins cu adevărat de cele spuse, căci, în retragerile sale prelungite, în timp ce mînuia materia, se rugase din adîncul inimii ca minunea așteptată să nu fie descoperirea pietrei filozofale, nici

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 39

descătușarea suflării care dă viață metalelor, nici posibilitatea de a preface în aur balamalele și zăvoarele casei; ci tocmai ceea ce se împlinise acum: întoarcerea Ursulei. Ea însă nu părea să împărtășească nicidecum entuziasmul lui. îi dădu o sărutare foarte convențională, ca și cum n-ar fi lipsit mai mult de un ceas, și-i spuse:

- Du-te să vezi ceva la poartă.

Lui Jose Arcadio Buendia îi trebui multă vreme pînă să se trezească din nedumerire atunci cînd ieși în uliță și văzu mulțimea. Nu erau țigani, ci bărbați și femei care semănau cu ei, cu părul lins și cu pielea închisă, care vorbeau aceeași limbă și se plîngeau de aceleași necazuri. Veniseră cu catîrri încărcăți cu provizii, cu căruțe trase de boi, pline cu mobile și ustensile, accesorii simple pentru viața simplă pămîntească, pe care le vînd fără ifose micii negustori ai realității cotidiene. Veneau de pe celălalt țarm al mlaștinei, la depărtare doar de două zile de mers, unde erau și alte sate, care primeau poșta în fiecare lună și care cunoșteau mașinile care-ți fac viața mai ușoară. Ursula nu-i ajunsese din urmă pe țigani, descoperise însă drumul pe care soțul ei nu putuse să-l descopere în timpul cercetărilor sale infructuoase asupra marilor invenții.

La două săptămîni după naștere, fiul lui Pilar Ternera fu adus la buncii săi. Ursula îl primi în silă, cedînd încă o dată încăpăl țînării soțului ei, care nu putea concepe ca o odraslă din sîngela său să ramînă părăsită în voia soartei; ea hotărî însă să i s ascundă copilului adevărata identitate. Deși primi numele dl Jose Arcadio, a rămas să-l numească mai simplu Arcadio, sprJ a se evita orice confuzie. În vremea aceea domnea o activități atît de intensă în sat și casa era pradă unei dezordini atît de marii încît grija pentru creșterea copiilor trecuse pe planul al doilea! Aceștia fură încredințați lui Visitacion, o indiană guajira cară venise în sat însoțită de un frate, fugind de boala insomniei cară bîntuia în tribul ei de mai mulți ani. Amîndoi erau atît dfl ascultători și serviabili, încît Ursula îi luă în slujba ei ca s-o ajute la treburile casnice. Astfel că Arcadio și Amaranta vorbiră limba indienilor guajiros, înainte de cea castiliană, și învățară să soarbl ciorbă de șopîrle și să mînînce ouă de pîianjen fără ca Ursula să bănuiască ceva, fiind prea ocupată acum cu un corneli promițător cu mici animale de zahăr ars.

Macondo se schimbasd cu desăvîrșire. Oamenii care o însoțiseră pe Ursula descoperirăi calitatea bună a solului și poziția sa privilegiată față de mlaștină, astfel încît cătunul sărac de la început se schimbă repede într-un sat plin de activitate, cu prăvălii, ateliere de felurite meșteșuguri și o șosea pe care traficul devenise neîntrerupt și pe care sosiră

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 41

primii arabi încălțați cu papuci, cu cercei în urechi, vînzînd mărgelile de sticlă în schimbul papagalilor. Jose Arcadio Buendia nu cunoscua nici o clipă de răgaz. Fascinat de o realitate imediată care în momentul acela îi păru mai fantastica decît universul vast al imaginației sale, se dezinteresa complet de laboratorul de alchimie, lăsă să doarmă materia extenuată după luni îndelungate de manipulări și redeveni omul întreprinzător de la început, acela care hotărîse traseul ulițelor și așezarea caselor noi pentru ca nimeni să nu profite de vreun avantaj de care ceilalți să nu se bucure în mod egal. Își crea atîta autoritate printre noii veniți, încît nu se punea nici o temelie, nici nu se trăgeau demarcațiuni fără avizul său și s-a hotărît ca el să prezideze la împărțirea pămînturilor. Cînd reveniră țiganii saltimbanci, cu bîlciul lor ambulant transformat într-un așezămînt enorm de jocuri de noroc, fură primiți cu veselie la gîndul că Jose Arcadio se întorcea împreună cu ei. Dar Josd Arcadio nu se întorsese, iar ei nu-l mai aduseseră pe omul-viperă care, după părerea Ursulei, era singurul care putea să le dea vești despre fiul lor, astfel încît nu li s-a mai îngăduit țiganilor să se instaleze în sat, nici să mai pună piciorul acolo, căci erau considerați ca trimiși ai poftelor trupești și ai perversității. În schimb, Jose Arcadio Buendia declară categoric că tribul lui Melchiade, care contribuise atît de mult la dezvoltarea satului prin știința lui milenară și prin invențiile lui fabuloase, va găsi întotdeauna porțile deschise. Dar tribul lui Melchiade, după spusele drumetilor, fusese șters de pe față pămîntului pentru că depășise limitele cunoașterii omenești. Scăpînd măcar pentru moment din mrejele imaginației sale, Jose Arcadio Buendia restabili repede ordinea și munca, iar singura fantezie îngăduită a fost eliberarea păsărilor care, de la întemeierea satului, însoreau zilele cu melodiile lor de flaut și înlocuirea lor cu ornice muzicale în fiecare casă. Erau niște orologii încîntătoare, din lemn fasonat, pe care arabii le schimbau pe papagali și pe care Jose Arcadio Buendia le sincroniza „u atîta precizie încît, tot la jumătate de oră, satul întreg se însenina la acordurile aceleiași melodii, care se desfășura progresiv Pînă la culminarea pe care o atingea după-amiaza, o dată cu terminarea valsului. Tot Jose Arcadio Buendia a fost cel care, pe

42 ♦ Gabriel Garda Márquez

vreamea aceea, a hotărît ca străzile satului să fie plantate cii migdali în loc de salcîmi, și care a descoperit, fără să-l dezvăluit vreodată, modul de a face nemuritori acești pomi. (M mulți ani mai tîrziu, cînd Macondo nu mai era decît o adunatul de barăci de lemn cu acoperișul din tablă, pe străzile cele ml vechi mai dăinuiau migdalii, ciopîrțiți și plini de praf, **îna** nimeni nu mai știa atunci cine i-a sădit în timp ce tatăl său făcel ordine în sat și mama consolida patrimoniul familiei cu minJ nata ei crescătorie de cocoșei și peștișori de zahăr, care de doul ori pe zi porneau din casă, înfipti în bețișoare din lemn de **kapofi** Aureliano petrecea ore îndelungate în laboratorul părăsii inițiindu-se, prin propriile lui cercetări, în meșteșugul aurăriei Crescuse atît de mult, înfîit hainele pe care i le lăsase fratele hi nu-i mai veneau și începuse să le ia pe ale tatălui său, **îna** Visitacion trebuia să-i croiască fel de fel de pliuri la cămăși și ■ pantaloni, deoarece Aureliano nu moștenise corpolența celoJ lalți. Adolescența îl făcuse să-și piardă suavitatea glasului și-i transformase într-un taciturn și iremediabil solitar, redîndu-i îJ schimb aceea strălucire intensă pe care o avusese în priviri, li naștere. Dedicîndu-se în întregime experiențelor de aurărie, **aba** dacă-și părăsea laboratorul pentru masă. Preocupat de fireJ închisă a fiului său, Jose Arcadio Buendia îi dădu un rînd de chfl ale casei de bani, socotind că, poate, avea nevoie de o femeia Aureliano își cheltui însă banii pe acid clorhidric, pentru I prepara apa regală și, ca să le înfrumusețeze, înmuie cheile **într-l** baie de aur. Extravaganțele lui abia dacă erau comparabile ca cele ale lui Arcadio și ale Amarantei, căroa începuseră să li crească dinți noi, dar care continuau să umble toată ziua agățați de straiile indienilor, neclintiți în încăpățînarea lor de l nu vorbi spaniola, ci limba guajiră. „N-ai de ce să te plîngi, I spunea Ursula soțului ei. Copiii moștenesc nebuniile părinților lor." Și în timp ce se plîngea de nenorocul ei, convinsă că excenl tricitățile copiilor ei nu erau o nimica toată, Aureliano îi arunci o privire care o cufundă în incertitudini.

- Va veni cineva, prezise el.

Ca întotdeauna cînd rostea o prorocie, Ursula încerca **să-l** dezarmeze cu logica ei de gospodină. Era foarte firesc să vina

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 43

cineva. În fiecare zi treceau prin Macondo zeci de străini fără să trezească neliniște și fără să se anunțe în vreun chip secret. Însă, în pofida oricărei logici, Aureliano părea sigur de presimțirea sa.

- Nu știu cine va fi acela, zise el stăruind. Dar oricine ar fi, este pe cale să sosească.

În duminica următoare sosi, într-adevăr, Rebeca. Nu avea mai mult de unsprezece ani. Făcuse obositoarea călătorie de la Manaure cu niște traficanți de blănuri care avuseseră misiunea de a o preda, împreună cu o scrisoare, lui Jose Arcadio Buendia, dar nu putură explica precis cine era persoana care le ceruse acest serviciu. Nu avea alte bagaje decît o valiză cu îmbrăcăminte personală, un mic balansoar din lemn pictat de mîna cu floricele multicolore și un fel de săculeț din pînză gudronată care făcea un zgomot continuu de ciocnituri, în care transporta osemintele părinților ei. Scrisoarea adresată lui Josd Arcadio Buendia era scrisă în termeni afectuoși

de către cineva care continua să-l iubească foarte mult în ciuda timpului scurs și a depărtării și care se vedea silit, împins de cel mai elementar

li umanism, să-i trimită din milă pe această biată orfană, părăsită în voia soartei, verișoară de-al doilea cu Ursula și prin urmare | rudă și cu Josd Arcadio Buendia, ce-i drept mai de departe, deoarece era fiica acelui prieten neuitat care fusese Nicanor UUoa și a vrednicei sale soții Rebeca Montiel, pe care Dumnezeu îi chemase în împărăția cerurilor și ale căror rămășițe însoțeau scrisoarea aceea pentru a li se da un mormînt creștinesc. Toate numele menționate, ca și semnătura din scrisoare, erau Perfect lizibile, dar nici Jose" Arcadio Buendia, nici Ursula nu-și amintiră să fi avut rude cu aceste nume și nici unul, nici celălalt iu cunoșteau pe cineva care să poarte numele trimițătorului, cu *tît mai puțin în îndepărtatul oraș Manaure. A fost cu neputință *ă se smulgă vreo informație suplimentară de la fetiță. De la sosire, aceasta rămase așezată în balansoarul ei sugîndu-și degetul mare și observînd totul cu ochi speriați, fără a părea că •nțelege vreun cuvînt din întrebările ce i se puneau. Purta niște *estminte în dungă, vopsite în negru, roase de-atîta purtat, și L'izmulite de lac, scorjite. Părul îi era strîns după urechi cu •Undițe de panglica neagră. De gît îi atîna un scapular cu desene

44 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

șterse din pricina sudorii, iar la încheietura mîinii drepte avea colț de animal, montat în aramă, care slujea ca amul împotriva deochiului. Tenul ei verzui, abdomenul balonat, pielei întinsă ca a unei tobe, toate acestea erau semnele unei sănătăți șubrede și mărturia unei înfometări mai vechi decît ea însăși, dai atunci cînd i s-a dat să mănînce a rămas cu farfuria pe genuncM fără să vrea să se atingă de ea. Au ajuns chiar să creadă că era surdă și mută, pînă în clipa cînd indienii o întrebă în limba Ici dacă vrea puțină apă; ochii i se înviorară ca și cum ar fi regăsi niște cunoscuți și dădu afirmativ din cap.

Rămase la ei, căci nu era altă soluție. Hotărîră s-o numească Rebeca, după cum spunea scrisoarea, fiind prenumele mamei sale și pentru că Aureliano avusese răbdarea să rostească în fața ei numele tuturor sfinților din calendar fără să obțină nici <■ reacție din parte-i față de vreun alt prenume. Deoarece, pe vrd| mea aceea, nu exista cimitir la Macondo, fiindcă nu murise încă nimeni, păstrară săculețul cu oseminte așteptînd să găsească uil loc potrivit unde să le îngroape și, multă vreme încă, părinții Rebecăi aveau să-i încurce pe cei ai casei, niciodată în acelai loc, cu clămpănitul și cîrîitul lor de cloșcă. A durat multă vreme pînă cînd Rebeca să se integreze în viața familială. Ședea în balansoar sugîndu-și degetul, în colțul cel mai retras al casei! Nimic nu-i stîrnea interesul, afară de muzica ceasornicelor, pi care o căuta la fiecare jumătate de oră cu priviri neliniști™ sperînd parcă s-o descopere undeva în văzduh. Nimeni na înțelegea cum de nu murise încă de foame, cînd băștinașii cărora nu le scăpa nimic deoarece umblau mereu prin casă cu pași tăcuți, descoperiră că Rebecăi nu-i plăcea să mănînce decîj pămînt umed din curte și bucați de var pe care le desprindea di pe pereți cu unghiile. Era limpede că părinții ei, sau cei care l crescuseră, o pedepseau pentru această deprindere urîță, deoarece n-o făcea decît pe ascuns și-și dădea seama că face rău, silindu-sd să-și ascundă proviziile ca să le înfulece nevăzută de nimeni. Di atunci o supuseră unei supravegheri neîncetate. Răspîndiră fiul de vacă prin curte și spoiră zidurile cu ardei iute, crezînd că îi acest fel vor putea pune capăt celui viciu periculos, dar ea dădl dovadă de atîta viclenie și îndemînare în încercarea de a-ș<|

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 45

procura pămînt, încît Ursula trebui să recurgă la mijloace mai drastice. Turna suc de portocale și revenit într-un castron pe care-l lasă descoperit toată noaptea, iar dimineața următoare îi dădea să bea zeama aceea la micul dejun. Deși nu-i spusese nimeni că un astfel de leac era hărăzit mai cu seamă să-i vindece pe mîncătorii de pămînt de viciul lor, ea socotea că orice fel de substanță amară pe stomacul gol nu va întîrzia să provoace reacția ficatului. Rebeca era atît de rebelă și de îndîrjită în ciuda rahitismului ei, încît trebuia stăpînită și culcată la pămînt ca un vițel pentru a o sili să-și înghită doctoria și cu greu i se putură înfrînge smuciturile și suporta bolboroselile tulburi pe care le striga între două mușcăături sau scuipături și care, după spusele indienilor scandalizați, reprezentau cele mai urîte obscenități pe care le puteau concepe în limba lor. După ce Ursula află toate acestea, își completă tratamentul cu lovituri de bici. Nu s-a putut stabili niciodată dacă reventul sau bătaia își produsese efectul, sau combinația lor laolaltă, cert este însă că după cîteva săptămîni Rebeca începu să dea semne de vindecare. Lua parte la jocurile lui Arcadio și ale Amarantei, care o primiră ca pe o soră mai mare și mînca cu poftă slujindu-se cum se cuvine de tacîmul ei. În curînd se văzu că vorbea castiliana la fel de curgător ca și limba indienilor, că era deosebit de îndemînatică și că întona valsul ceasornicelor cu cuvinte foarte drăguțe compuse chiar de ea. Toată lumea începu s-o considere ca făcînd parte din familie. Manifestă față de Ursula o afecțiune pe care nu i-o arătaseră nici propriii ei copii, o numea pe Amaranta surioară, pe Arcadio frățior, pe Aureliano unchi și pe Jose Arcadio Buendia bunic. Astfel că ajunse să merite, ca și ceilalți, numele de Rebeca Buendia, singurul nume pe care-l avu vreodată și pe care-l purtă cu vrednicie pînă la moarte.

Într-o noapte, pe vremea cînd Rebeca se vindecase de viciul ei de mîncătoare de pămînt și fusese dusă să împartă odaia cu *eilalți copii, indiana, care dormea cu ei, se trezi din întîmplare Și auzi un zgomot curios într-un colț. Sări în picioare, alarmată, Crezînd că a intrat vreun animal în cameră, cînd o descoperi pe Rebeca în balansoarul ei, sugîndu-și degetul și avînd ochii aprinși ca ai unei pisici în întuneric. Înlemnită de groază, zdro-

46 ♦ *Gabrie] Garcia Márquez*

bită de această fatalitate care-o persecuta, Visitacion recunosc! în ochii Rebecăi simptomele molimei care-i silise, pe fratele J și pe ea, să se exileze pentru totdeauna dintr-o împărăție milî nară unde aveau titlul de principii. Era boala insomniei.

În zorii zilei, indianul Cataure n-a mai fost găsit în casă. Sori lui însă a rămas; inima ei fatalistă îi spunea că boala aceeași aducătoare de moarte avea s-o urmărească în tot chipul pînă în colțul cel mai îndepărtat al pămîntului. Nimeni din casă ni înțelese neliniștea lui Visitacion. „Dacă nu vom putea dormi, cu atît mai bine, zicea Jose Arcadio Buendia cu voie bună. Pentru noi viața va fi cu atît mai fructuoasă.” Însă indianca le explică îndată că ceea ce era mai de temut la această boală a somnului nu era imposibilitatea de a dormi, deoarece corpul nu resimțea nici o oboseală, ci evoluția ei inexorabilă pînă la manifestarea cea mai critică: pierderea memoriei. Voia să spună că pe măsuri ce bolnavul se obișnuia cu această stare de veghe, începeau săi se ștergă din minte amintirile copilăriei, apoi numele 9 noțiunea fiecărui lucru și, pînă la urma, identitatea oamenilor ■ chiar conștiința existenței proprii, pînă la cufundarea într-un fel de idiotie fără trecut. Josă Arcadio Buendia, murind de rîs, socotea că e vorba, nici mai mult nici mai puțin, decît de una din acele numeroase boli scornite de superstiția indigenilor. Însă Ursula luă, pentru orice eventualitate, precauția de a o separa pe Rebeca de ceilalți copii. După cîteva săptămîni, cînd spaima lui Visitacion părea să se fi domolit, Jose Arcadio Buendia începu într-o noapte să *m* răsucească în pat fără să poată dormi. Ursula, trezită și ea, l întrebă ce are, iar el îi răspunse: „Mă tot gîndesc la Prudencil Aguilar”. Nu mai putură închide ochii nici o clipă, însă a doiJ zi se simțiră atît de proaspeți și bine dispuși încît uitară de acel noapte urîtă. La ora dejunului, Aureliano povesti uimit că si simțea în mare formă, deși-și petrecuse toată noaptea în laborator ca să aurească o broșă pe care se gîndea să i-o ofere Ursula de ziua ei. Nimeni nu se neliniști de fapt pînă în ziua a treia cîntî nesimțind nici o poftă de somn, își dădură seama că nu închis*! seră ochii de mai bine de cincizeci de ceasuri.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 47

- Și copiii au rămas treji, remarcă indianca, prada aceleiași convingeri fataliste. Cînd pătrunde undeva, nimeni nu scapă de molima asta.

Contractaseră, într-adevăr boala insomniei. Ursula, care învățase de la mama ei puterile medicinale ale plantelor, prepară și le dădu tuturor să bea o băutură pe bază de aconită, dar nimănui nu-i venea somnul și-și trecură toată ziua visînd treji, în această stare de luciditate înfricoșătoare și de halucinație, vedeau nu numai imaginile ce alcătuiau propriile lor vise, ci fiecare cuprindea-n viziunile lui și imaginile visate de ceilalți. Era ca și cum casa s-ar fi umplut de vizitatori. Sînd în balansoarul ei dintr-un colț al bucătăriei, Rebeca visă un om care-i semăna foarte mult, îmbrăcat în pînză albă, cu gulerul cămășii încheiat cu un buton de aur, și care venea să-i aducă un buchet de trandafiri. Era însoțit de o femeie cu mîini delicate, care luă un trandafir și-l prinse în părul fetei. Ursula înțelese că bărbatul și femeia nu erau altcineva decît părinții Rebecăi însă, deși se strădui să-i recunoască, această viziune îi confirmă certitudinea că nu-i întîlnise niciodată. În vremea asta, printr-o neglijență pe care Jose Arcadio Buendia nu și-o iertă niciodată, micile animale din caramel continuau să se vîndă prin sat. Atît adulții cît și copiii sugeau încîntați delicioșii cocoșei verzi ai insomniei, minunații căluți galbeni ai insomniei, în așa fel încît zorii zilei de luni surprinse satul întreg treaz de nesomn. La început nimeni nu se neliniști. Dimpotrivă, toată lumea se felicită că n-a dormit deloc, căci era atîta treabă de făcut atunci la Macondo încît zilele Păreau prea scurte. Oamenii lucrau atîta, încît în curînd nu mai era nimic de făcut și se pomeniră sînd cu brațele încrucișate la °rele trei dimineață, numărînd notele muzicii din valsul ceasornicelor. Cei care voiau să doarmă, nu pentru că ar fi fost oboșiți, ci de dorul viselor,recurseră la tot felul de metode istovitoare. Se adunau să stea de vorbă, fără oprire, repetînd ceasuri întregi ^{ae}eleași glume, complicînd pînă la exasperare povestea cu cocoșul roșu, un joc fără sfîrșit în care povestitorul îi întreba pe ^{ce}i de față dacă doresc să le povestească istoria cu cocoșul roșu, ^{lar} dacă i se răspundea da, povestitorul zicea că el n-a cerut să i * spună da, ci dacă doresc să le povestească istoria cu cocoșul

48 ♦ Gabriel Garda Mirquez

roșu, iar dacă i se răspundea nu, povestitorul zicea că n-a cei să i se spună nu, ci dacă doresc să le povestească istoria q| cocoșul roșu, iar dacă toată lumea tăcea, povestitorul zicea că *m* ceruse nimănui să tacă, ci să-i spună dacă doreau să le poves» tească istoria cu cocoșul roșu și nimeni nu putea să plece deoarece povestitorul zicea că nu ceruse nimănui să plece, ci să-l spună dacă doresc să le povestească istoria cu cocoșul roșu și tq așa mai departe, într-un cerc vicios care dura nopți întregi.

Cînd Jose Arcadio Buendia își dădu seama că molim invadase satul întreg, îi adună pe capii de familie pentru a l explica ceea ce știa despre boala insomniei și se luă măsuri pentru a se preveni răspîndirea flagelului prin celelalte cătun ale mlaștinei. În felul acesta se scoaseră de la gîtul caprelor clopoței aduși de arabi în schimbul papagalilor și-i puseră l intrarea în sat, la dispoziția celor care, rămînînd surzi la reconf mandările și la rugămintile santinelor, insistau să pătrundă aici Orice străin care trecea în vremea aceasta pe ulițele satului tre| buia să sune din clopoțel pentru ca populația bolnavă să știe c| nu e bolnav. Nu li se îngăduia să bea și să mînce nimic pe un| pul șederii lor, deoarece nu încăpea nici o îndoială că boala s| transmitea numai prin mîncare și că tot ceea ce se putea mînc| și bea era contaminat de insomnie. Astfel că molima rămase citf cumscrisă la perimetrul satului. Carantina a fost atît de eficace îneît sosi ziua în care starea excepțională începu să fie consit derată ca un lucru foarte firesc, iar viața se organiză în așa fef îneît munca își relua ritmul și nimeni nu se mai

neliniști pricina obiceiului inutil de a dormi.

Aureliano concepu formula prin care aveau să se apere luni de zile împotriva pierderii memoriei. O descoperise din înfrîn-plare. Expert în insomnie, deoarece el fusese printre primii atinși de ea, deprinse la perfecție meșteșugul aurăriei. Într-o zi, căutînd mica nicovală care-i servea la laminatul metalelor, nu-și mai aminti cum se numește. Tatăl său îi spuse: „E o nicovală”-Aureliano îi scrisese numele pe o bucată de hîrtie pe care o lipi l» baza nicovalei: *nicovală*... în felul acesta era sigur că în viii nu-l va mai putea uita. Nu-i trecu prin cap că acesta era p: simptom al amneziei, deoarece obiectul în cauză avea un ni

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 49

ușor de uitat. Cu toate acestea, după cîteva zile observă că-i venea greu să-și reamintească aproape toate obiectele din laborator. Și atunci însemnă pe fiecare dintre acestea numele respective, așa fel înțit era suficient să le citească pentru a le putea identifica. Atunci cînd tatăl său îi împărtăși neliniștea că uitase chiar și evenimentele cele mai însemnate din copilăria sa, Aureliano îi explică metoda lui, iar Jose Arcadio Buendia o puse în practică în toată casa sa și, mai tîrziu, o impuse satului întreg. Cu o pensulă muiată în cerneală însemnă toate lucrurile pe numele lor: *masă, scaun, ceasornic, ușă, zid, pat, castron*. Se duse în ogradă și însemnă atît animalele cît și plantele: *vacă, țap, porc, găină, manide, nialanga, bananier*. Încetul cu încetul, studiind resursele nesfîrșite ale uitării, își dădu seama că va putea veni ziua cînd vor recunoaște fiecare lucru grație inscripției sale, însă nu-și vor mai reaminti la ce servesc. Se făcu atunci mai explicit. Inscripția pe care o afîmase de greabănul vacii era un model pentru felul în care oamenii din Macondo înțelegeau să lupte împotriva uitării: *Lată vaca, trebuie mulsă în fiecare dimineață ca să dea lapte, acesta trebuie fiert și amestecat cu cafea pentru a se obține cafea cu lapte*. Au continuat să trăiască astfel într-o lume fugară, deocamdată ținută în cuvinte, dar care n-avea să întîrzie să le scape fără întoarcere de îndată ce vor fi uitat însuși înțelesul scrierii.

La intrarea drumului spre mlaștină, se Fixase o pancartă Pwtînd numele de *Macondo*, iar pe strada principală alta care Proclama: *Dumnezeu există*. Nu era nici o casă în care să nu se fi scris ceea ce trebuia pentru fixarea în memorie a tuturor lucrurilor, a tuturor sentimentelor. Însă un astfel de sistem reclama atîta vigilență și tărie de caracter, înțit mulți oameni ăzură pradă farmecului unei realități imaginare create de ei ^mSiși, care se vădi mai puțin practică însă mai reconfortantă. Cel ^mai mult a contribuit la răspîndirea acestei modificări Pilar Ternera, cu ideea ei ingenioasă de a citi trecutul în cărți, așa cum P^e vremuri citea viitorul. Pe această cale piezișă, acești oameni ăre nu dormeau începură să trăiască într-o lume născută din ^alternativele nesigure propuse de cărți, în care amintirea tatălui ⁵⁶ identifica de voie, de nevoie cu cea a cutărui bărbat de verde

50 4 Gabriel Garda Márquez

venit la începutul lui aprilie, iar imaginea mamei cu aceea cutărei femei de ghindă care purta un inel de aur la mîna stîna și cînd cutare dată a nașterii se reducea la ultima marți, aturî cînd se auzise cîntînd ciocîrlia în dafîn. Aceste practici consoi toare îl convinseseră pe *Jose Arcadio Buendia*, care se hota atunci să construiască acea mașină a memoriei pe care o dorq altădată pentru a-și aminti de toate invențiile minunate ȝiganilor. Principiul mașinii consta în puterea de a revizui fiecare dimineață, de la început pînă la sfîrșit, totalitai cunoștințelor dobîndite în viață. Și-o închipuia ca pe un fel dicționar cu mișcare giratorie pe care un individ așezat în aXJ ei putea să o acționeze cu ajutorul unei manivele, în așa fel în cîteva ceasuri să defileze prin fața lui noțiunile cele mai n sare pentru existență. Ajunsese să redacteze aproape paispre; mii de fișe, cînd sosi pe drumul mlaștinei un moșneag bizar, clopoțelul melancolic al celor care dorm, tîrînd după el o vali pîntecoasă strînsă cu ajutorul unor sfori și o trăsuriică acoperi cu zdrențe negre. Se duse direct la casa lui Jose Arcadj Buendia.

Deschizîndu-i ușa, Visitaci6n nu-l recunoscă și crezu avea de gînd să vîndă pe ascuns niscăi mărfuri, neșuind că ni nu se putea vinde într-un sat care se înnămolise iremediabil mlaștinile uitării. Era un moșneag tare neputincios. În ciu vocii sale, frînte și ea de incertitudini, și a mîinilor care p că se îndoiesc de existența lucrurilor, era limpede că venea din lume în care oamenii încă mai puteau să doarmă și să-și ad< aminte. Jose Arcadio Buendia îl găsi stînd în odaia comui făcîndu-și vînt cu pălăria lui neagră, peticită toată, în timp citea cu atenție și compătimitire inscripțiile fixate pe pereți, salută, arătîndu-i multă prietenie, căci se temea ca nu cumva fi cunoscut altădată, iar acum să nu-l mai recunoască. Însă vi tatorul îi observă prefăcătoră. Se simți dat uitării, victimă unei uitări a inimii, care putea fi remediată, ci a unei alte uit: mai crude și iremediabile pe care o cunoștea foarte bine, c aceasta era uitarea morții. Atunci înțelese. Își deschise vali umplută pînă la refuz cu obiecte misterioase și scoase din eaj cutie cu flacoane. Îi dădu lui Jose Arcadio Buendia să bea

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 51

substanță de culoare îmbietoare și în memoria acestuia se făcu lumină. Ochii i se umplură de lacrimi, apoi își dădu seama de absurditatea locului în care se afla, unde fiecare obiect era însemnat cu numele său, i se făcu rușine de atîtea enormități și prostii afișate pe pereți și pînă la urma recunoscă, uluit, plin de bucurie, persoana noului venit. Era Melchiade.

În timp ce Macondo sărbătorea redobîndirea amintirilor, Jose Arcadio Buendia și Melchiade scuturară colbul de pe vechea lor prietenie. Țiganul venise în sat, hotărit să rămînă aici. Se dusesse în lumea morților, într-adevăr, dar se întorsese deoarece nu putuse îndura singurătatea. Alungat din tribul său, despuat de orice putere supranaturală drept pedeapsă pentru fidelitatea sa față de viață, hotări să se refugieze în acest colț al pămîntului, pe care moartea nu-l descoperise încă, pentru a se dedica punerii la punct a unui laborator de dagherotipie. Jose Arcadio

Buendia nu auzise niciodată vorbindu-se de o astfel de invenție. Dar atunci când se văzu fixat, împreună cu toată familia sa, în eternitate, pe o placă de metal cu reflexe fumurii, amuți de stupoare. Din epoca aceasta data dagherotipul oxidat pe care se putea vedea Jose Arcadio Buendia, cu părul aspru și cenușiu, guler scrobit încheiat cu un buton de aramă și acel aer solemn și buimac, pe care Ursula, murind de rîs, îl compara cu „un general speriat”. Într-adevăr, Jose Arcadio Buendia era destul de îngrozit în acea dimineață diafană de decembrie, când se luase dagherotipul, căci își închipuia că oamenii aveau să se topească încetul cu încetul lăsându-și chipurile să se întipărească pe plăcile metalice. În urma unei întorsături curioase a lucrurilor, Ursula îi scoase această idee din cap, după cum tot ea, uitînd de vechile ei ranchiune, hotărî ca Melchiade să rămînă în casa lor, deși nu îngădui niciodată să i se facă un dagherotip, căci (pentru a repeta cuvintele ei) ea nu voia să rămînă pentru totdeauna de rîsul „Potilor”. În dimineața aceea îi îmbracă pe copii cu hainele cele mai frumoase, le pudră obrazii, dădu fiecăruia cîte o linguriță de ^{Sire}p din extras de măduvă, ca să stea nemișcați timp de aproape două minute în fața pomposului aparat de fixat chipuri al lui Melchiade. Pe acest dagherotip de familie, singurul care a fost „at vreodată, Aureliano apărea îmbrăcat în catifea neagră, între

52 ♦ *Gabriel García Márquez*

Amaranta și Rebeca. Avea aceeași expresie de oboseală aceeași privire pătrunzătoare ce aveau să-l caracterizeze și duj cîțiva ani, în fața plutonului de execuție. Cu toate acestea, avea încă nici o presimțire a destinului său. Era un aurar ceput, stimat în toată regiunea mlaștinilor pentru lucrările meșteșugite. În atelierul său, care adăpostea și laboratorul exi vagant al lui Melchiade, aproape că nici nu-l auzai respirîm. Se putea spune că se refugiase în altă epocă, în timp ce tatăl și țiganul țilcuiau cu glas ridicat prezicerile lui Nostradamus, fl zornăit de fiole și cristalizoare, în mijlocul dezastrului provodB de acizii revărsați și bromura de argint risipită de loviturile de coate și picioare ce se produceau în fiecare clipă din cauza zeflului lucrătorilor. Această asiduitate în muncă și bunul-simț ci care-și conducea interesele îi îngăduiseră lui Aureliano să adun repede mai mulți bani decît cîștigase Ursula cu fauna ei delicioasă din caramel, însă toată lumea se mira că a ajuns bărbat în toată firea și că nu se știa să fi umblat cu vreo femeie. Într-adevăr, nu cunoscuse nici una.

După cîteva luni reveni Francisco-Bărbatul, un moșneag de aproape două sute de ani, care pribegise prin lume și trecea del prin Macondo, cîmurid balade compuse de el însuși. Francisco-Bărbatul relatea în aceste melodii, cu multe amănunte, evenimentele petrecute în satele din drumurile sale, de la Manaure pînă la marginile mlaștinilor. Astfel că dacă aveai de trimis o veste sau vom să faci cunoscută o știre, îi dădeai două sutare pentru a o trece în repertoriul său. În felul acesta află Ursula de moartea mamei ei printr-o simplă întîmplare, într-o noapte cînd asculta cîntece li speranța de a descoperi în ele ceva în legătură cu fiul ei Jose Arcadio. Francisco-Bărbatul, numit astfel deoarece îl biruise pi diavol într-o întrecere de cîntece improvizate și al cărui numi adevărat nu-l cunoștea nimeni, dispăruse din Macondo pe vrei mea cînd bîntuia insomnia și, fără a preveni pe nimeni, își făcî într-o noapte apariția în stabilimentul lui Catarino. Satul întrel veni să-l asculte pentru a se pune la curent cu ce se mai petrfl cuse în lume. De data aceasta venise însoțit de o femeie atît di grasă încît era nevoie de patru indieni care s-o transporte în balansoarul ei, în timp ce o mulătră, abia nubilă, cu un ael

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 53

descumpănit, o apăra de soare cu o umbrelă. În noaptea aceea, Aureliano se duse la Catarino. îl găsi pe Francisco-Bărbatul, ca unameleon monolit, șezînd în mijlocul unui grup de curioși. Recita știrile cu vocea lui spartă, acompăniindu-se cu acel acordeon arhaic pe care i-l oferise Sir Walter Raleigh în Guiana, băfînd măsura cu picioarele sale lungi de mare drumeț, crăpate din pricina salpetrului. Cu fața spre ușa din fund, pe unde intrau și ieșeau cîțiva oameni, stătea și se răcorea în tăcere matroana în balansoarul ei. Catarino, cu un trandafir de pînză la ureche, vindea celor adunați castronașe cu *gurrapo* fermentat și profita de ocazie pentru a se apropia de bărbați și a le pune mîna acolo unde nu trebuia. În toiul nopții, căldura devenise insuportabilă. Aureliano ascultă noutățile pînă la capăt, fără să afle vreuna care să intereseze familia sa. Se pregătea să se întoarcă acasă, cînd matroana îi făcu semn cu mîna.

- Intră și tu, îi zise ea. Nu costa decît douăzeci de bănuți. Aureliano aruncă o moneda în pușculița pe care matroana o ținea pe genunchi și pătrunse în cameră fără să știe ce va avea să facă. Mulătra cea foarte tînără, cu țîțioare de cătea, era culcata goală pe pat. Înainte de Aureliano trecuseră prin cameră, în cursul acelei nopți, șaizeci și trei de bărbați. Aerul încăperii era atît de viciat, încărcat de atîtea sudori, mustit de atîtea suspine, încît aproape că se prefăcea în noroi. Tînăra fată trase cearșaful ud și-i ceru lui Aureliano să-l țină de capăt. Era greu ca o pînză de corabie. îl stoarseră, răsucindu-i capetele, pînă ce reveni la greutatea normală. Înțoarseră mindirul, însă sudoarea răzbătuse Pe partea cealaltă. Aureliano dorea ca aceste operațiuni să nu se mai isprăvească niciodată. Cunoștea principiile teoretice ale borului, dar nu se putea ține pe picioare din pricină că genunchii îi slăbiseră cu totul și, cu toate că avea pielea bubu-[^]e și carnea încinsă, nu se putea împotrivi nevoii urgente de a ^ăpa de povara care-l apăsa în pîntece. Cînd fata isprăvi cu ^duitul patului și-i porunci să se dezbrace, el riscă o explicație confuză: „M-au silit să intru. Mi s-a spus să arunc douăzeci de ^ănuți în pușculiță și să nu zăbovesc.” Fata înțelese zăpăceala: »Dacă pui încă douăzeci de bănuți la ieșire, poți să rămîi ceva ^ai mult”, zise ea cu voce dulce. Aureliano se dezbracă, chinuit

54 ♦ *Gabriel García Márquez*

de pudoare, fără să poată scăpa de ideea că nuditatea lui nu vi rezista comparației cu fratele său. În ciuda

eforturilor tinerei fetf se simți din ce în ce mai indiferent și îngrozitor de singur. „Afli să pun încă douăzeci de bănuți”, zise el cu o voce înecată. TinațB fată îi mulțumi în tăcere. Spatele ei era numai răni. Pielea i sa lipsea de coaste și respirația îi era gîtuită de o istovire nemăsurată, înainte cu doi ani, foarte departe de acolo, adormise fără si stingă luminarea și se trezise înconjurată de flăcări. Casa în care locuia cu bunica ei, care o crescuse, se prefăcuse-n scrum. Din ziua aceea, bunica o ducea din sat în sat, silind-o să se culce pentru douăzeci de bănuți, pentru a recupera prețul casei incendiate. După socotelile tinerei fete, îi mai trebuiau încă vreo zece ani cu cîte șaptezeci de bărbați pe noapte, căci trebuia să plătească în plus și cheltuielile dramului și ale hranei pentru amîndouă, cît și salariul celor patru indieni care purtau balanșorul. După ce matroana bătu la ușa pentru a doua oară, Aureliano ieși din cameră fără să fi făcut nimic, complet zăpăcit de nevoia de a plînge. Nu putu închide ochii toată noaptea, cu gîndul la fată, cu un amestec de dorință și de milă. Simțea o nevoie irezistibilă de a o iubi și de a o proteja. În zori, istovit de nesomn și de febra, se hotărî calm să o ia în căsătorie pentru a o sustrage tiraniei bunicii sale și pentru a se bucura în fiecare noapte de satisfacțiile pe care ea le asigura la șaptezeci de bărbați pe rînd. Dar la orele zece dimineața, cînd sosi la stabilimentul lui Catarino, tînăra fată plecase din sat. Timpul potoli această hotărîre nehibzuită, dar agravă simțămîntul său de dezamăgire. Se refugie în muncă. Se resemnă a nu fi toată viața decît un bărbat fără femeie, pentru a-și ascunde rușinea că nu e bun de nimic. În această vreme, Melchiade teii minase cu înregistrarea pe plăci a tot ce se putea înregistra li Macondo și lăsă laboratorul de dagherotipie în voia fantezia nebunești a lui Jose Arcadio Buendia, care hotărîse să-l folol sească pentru a aduce proba științifică despre existența ltl Dumnezeu. Urmărind un proces complex de expuneri supril puse, făcute în diferite locuri din casă, era sigur că va realiza *mm* curind sau mai tîrziu dagherotipul lui Dumnezeu, dacă exisUi sau că va pune, o dată pentru totdeauna, capăt ipotezelor fav<jl

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 55

rabile existenței lui. Melchiade se apucă să aprofundeze interpretările lui Nostradamus. Zăbovea pînă noaptea tîrziu, sufo-cîndu-se în jiletca lui strimță din catifea decolorată, mîzgălind hîrtii peste hîrtii cu minutele sale de vrăbioi, ale căror inele își pierduseră strălucirea de odinioară. Într-o noapte i se păru că a descoperit o prevestire cu privire la viitorul satului Macondo. Va fi un oraș-lumină, cu case mari din sticlă, în care nu va mai rămîne nici urmă din neamul Buendia. „Greșit! protestă Jose Arcadio Buendia. Nu vor fi case de sticlă ci de gheață, așa cum am visat eu, și va exista un Buendia în vecii vecilor.” În această gospodărie extravagantă Ursula se strădui să-și păstreze bu-nul-simț și își dezvoltă comerțul cu micile animale din zahăr ars, datorită unui cuptor care producea toată noaptea coșuri nenumărate de pîine și o varietate uimitoare de budinci, plăcinte și biscuiți, care se răspîndeau în cîteva ore pe toate drumurile întortocheate ale mlaștinei. Ajunsese la o vîrstă la care ai dreptul să te odihnești, ea însă, dimpotrivă, se vădea din ce în ce mai activă. Era atît de absorbită de prosperitatea întreprinderii ei, încît într-o după-amiază, ridicîndu-și distrata privirea în direcția curții, în timp ce indianca îi ajuta la presărarea zahărului pe cocă, zări două adolescente necunoscute și încîntătoare care broda la gherghef în lumina amurgului. Erau Rebeca și Amaranta. Tocmai părăsiseră doliul după bunica lor, respectat cu atîta strictețe timp de trei ani, iar îmbrăcămîntea în culori vii părea că le face să renască. Rebeca, împotriva tuturor așteptărilor, devenise cea mai frumoasă. Avea tenul diafan, ochi mari, liniștiți, mîini fermecătoare care păreau că ȝes fire nevăzute în urzeala broderiei. Amaranta, cea mai mică, era mai puțin grațioasă, însă vădea o distincție naturală, mîndria interioară a defunctei ei bunici. În comparație cu ele, cu toate că începuse să Manifeste temperamentul vioi al tatălui său, Arcadio avea aerul “nui copil. Se dedicase meșteșugului de aurar, împreună cu Aureliano, care-l mai învățase și să citească și să scrie. Ursula își dădu dintr-o dată seama că se umpluse casa cu o mulțime de °ameni, că copiii ei au ajuns la vîrsta să se căsătorească și să aibă “ înșii copii și că se vor vedea obligați să plece în stînga și-n dreapta din pricina lipsei de spațiu. Scoase atunci banii pe care-i

56 ♦ Gabriel Garda Márquez

adunase de-a lungul anilor îndelungați de muncă aspră, obținu unele angajamente cu clienții și începu să-și extindă casa Porunci să se construiască un salon rezervat vizitelor, altul ml comod și mai răcoros pentru folosința zilnică, o sufragerie în care să se poată instala o masă cu douăsprezece tacîmuri, la cari să poată lua loc întreaga familie și toți invitații; nouă dormitoare cu ferestrele spre curte și o verandă largă ferită de lumina putea nică a amiezii printr-o grădină de trandafiri, cu o balustradă pi care să se așeze ghivece cu ferigă și cu begonii. Porunci să si mărească bucătăria în care să se amenajeze două cuptoare, să si desființeze hambarul în care Pilar Ternera îi dăduse în cărți lui Jose Arcadio și să se construiască altul, de două ori mai mare, pentru ca gospodăria să nu fie lipsită niciodată de bucate. Porunci să se construiască în curte, la umbra castanului, o baie pentru femei și una pentru bărbați, iar în fund, un grajd mare, un coteț de sîrmă pentru găini, un staul pentru mulșul vacilor și o volieră deschisă din toate părțile unde păsările rătăcitoare să se așeze în voie. Urmată de zeci de zidari și dulgheri, cuprinsă parcă de aceeași febră ametoitoare ca și bărbatul ei, Ursula rînduia orientarea luminii, transmisia căldurii, repartiza spațiul fără să fi avut nici cea mai mică idee despre limitele acestuia Construcția primitivă a pionierilor era vraște de unelte și materiale, cu lucrători nădușiți care se rugau de toată lumea să nu încurce, fără să-și închipuie că ei erau aceia care-i încurcau pe toți, exasperați de săculețul cu oseminte omenești ce-i urmărea pretutindeni clopoțind surd. Printre atîtea neplăceri, respirind varul cald și clisa de gudron, nimeni nu înțelese exact cum a putut răsări din măruntaiele pămîntului nu numai casa cea mai mare ce se va fi clădit vreodată în sat, dar și cea mai ospitalieră și mai răcoroasă pe care ai fi putut-o găsi în tot tînutul mlaștinilor. Jose

Arcadio Buendia, care încercase să surprindă Providența în mijlocul acestui cataclism, a fost acela care înțelese cel mai puțin. Noua clădire era aproape terminată când Ursula îl scoase din universul lui himeric pentru a-l informa că s-a dat poruncă să se spoiască fațada în albastru, iar nu în alb cum hotărâseră dînșii. Îi arătă scris, negru pe alb, ordonanța oficială. Jose Arcadio Buendia, fără să fi priceput ce-i spunea soția, descifra semnătura: *UN VEAC DE SINGURĂTATE* ♦ 57

- Cine-i tipul acesta? întrebă el.

- Este *corregidor*-ul, zise Ursula pe un ton dezolat. Se zice că este reprezentant al legii, trimis de guvern.

Don Apolinar Moscote, corregidorul, sosise pe tăcute la Macondo. Descinsese la Hotelul lui Iacob - înființat de către unul dintre primii arabi care veniseră să-și vîdă jucăriile în schimbul papagalilor - iar a doua zi închine un mic birou care dădea în uliță, la două străzi de casa lui Buendia. Acolo așeză o masă și un scaun cumpărate de la Iacob, fixă în perete o stemă a Republicii, pe care o adusese cu el, și zugrăvi pe ușă inscripția „Corregidor”. Primele sale dispoziții au fost să se spoiască în albastru toate casele pentru sărbătorirea zilei de aniversare a independenței naționale. Jose Arcadio Buendia, ținînd în mînă exemplarul cu noua ordonanță, îl găsi făcîndu-și siesta într-un hamac atînat de-a curmezișul încăperii goale ce-i slujea drept birou.

- Dumneavoastră ați scris această hîrtie? întrebă el.

Don Apolinar Moscote, care era un om matur, timid, cu un temperament sangvinic, îi răspunse că da.

- Cu ce drept? întrebă din nou Jose Arcadio Buendia. Don Apolinar Moscote căută în sertarul mesei o foaie de hîrtie și i-o arătă:

- Am fost numit corregidor în satul acesta.

Jose Arcadio Buendia nici nu se uită măcar la actul numirii.

- În satul acesta nu te faci ascultat prin hîrtii, zise el păstrîndu-și calmul. Și luați act că noi n-avem nevoie de nici un «îndreptător», deoarece la noi nu este nimic de îndreptat.

În fața atitudinii neclintite a lui don Apolinar Moscote, fără să ridice deloc glasul, Jose Arcadio Buendia recapitula în chip ^ănușit cum a întemeiat satul, cum au fost împărțite pămînturile, cum s-au deschis drumurile, cum s-au realizat îmbunătățirile atunci cînd s-a făcut simțită nevoia, toate acestea fără să i sîcîie vreun guvem și fără ca cineva să fi venit să-i deranjeze.

- Sîntem atît de pașnici încît nici n-am apucat să murim de foarte naturală, adăugă el. Puteți constata că nu avem încă nici cimitir.

58 ♦ *Gabriel Garda Mirquez*

Nu s-a plîns ca guvernul nu le venise în ajutor. Dimpotrivă se felicita că-i lăsase să se dezvolte în pace pînă acum. Îi nădăjduia că așa va fi și de acum înainte, căci ei nu întemeiaseră un sat pentru ca primul venit să înceapă să le dicteze ce să facă. Don Apolinar Moscote se îmbracă cu o haină lungă din doc, albă ca și pantalonii săi, fără să se îndepărteze o singură clipă de frumoasele sale maniere.

- În cazul că veți dori să rămîneți aici ca un cetățean obișnuit, atunci veți fi bine venit, conchise Jose Arcadio Buendia. Dar dacă veniți să semănați zîzania, obligîndu-i pe oameni să-și spoiască în albastru casele, puteți să vă luați catrafusele și să vă întoarceți de unde ați venit. Căci casa mea trebuie să rămînă și va rămîne albă ca o porumbiță.

Don Apolinar Moscote deveni palid de tot. Se dădu cu un pas înapoi și strînse din fălci, zicînd cu oarecare amărăciune: 1

- Vă avertizez că sînt înarmat.

Jose Arcadio Buendia n-ar fi putut spune în ce clipă se renăscu în brațe acea forță juvenilă cu care odinioară culca la pămînt un cal. Îl apucă pe don Apolinar Moscote de gulerul hainei și-l ridică pînă în dreptul privirii sale.

- Dacă fac aceasta, îi spuse el, e pentru că prefer să vă transport viu decît să am toată viața pe conștiința moartea dumneavoastră.

Îl trambala astfel pînă în mijlocul străzii și-l puse pe picioare cu fața spre drumul către mlaștină. Nu trecuse o săptămînă că se întoarse, însoțit de șase soldați, desculți și zdrențăroși, înarmați cu flinte, și urmat de o căruță cu boi în care călătoreau soția și cele șapte fiice ale sale. După aceea sosiră alte două căruțe cu mobilele, cuferele și ustensilele casnice. Își instală familia în hotelul lui Iacob, pînă avea să-și găsească o casă, și deschise iarăși biroul sub protecția soldaților. Vechii pionieri ai satului Macondo, decîși să-i alunge pe invadatori, veniră să se pună la dispoziția lui Jose Arcadio Buendia împreună cu fiii lor mai mari. Acesta se opuse însă, explicîndu-le că don Apolinar Moscote se întorsese cu soția și cu ficele sale și că nu era demn pentru un bărbat să-l umilești pe altul în fața familiei lui. Astfel că hotărî să reglementeze prietenește situația.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 59

Aureliano îl însoți. Încă din vremea aceea începuse să poarte mustață neagră cu vîrfurile pomădate și avea o voce de stentor care urma să-l facă celebru, în război. Lipsiți de arme, nefăcînd caz de santinele, pătrunseră în biroul corregidorului. Don Apolinar Moscote nu-și pierdu sîngele rece. Le prezentă pe două dintre fiicele sale care din întîmplare se aflau acolo: pe Amparo, de șaisprezece ani, brunetă ca și mama ei, și pe Remedios, o fetiță drăguță, abia de nouă ani, cu ten de crin și cu ochii verzi. Amîndouă aveau multă grație și educație. De îndată ce-și făcuseră apariția cei doi, înainte chiar de a fi prezentate, ele aduseră niște scaune, poftindu-i să se așeze. Dar amîndoi

rămaseră în picioare.

- Foarte bine, prietene, zise *Sosé* Arcadio Buendia. Veți rămîne aici, însă nu grație tîlharilor de drumul mare care sînt la ușa dumneavoastră, ci din considerație față de vrednica dumneavoastră soție și de fiicele dumneavoastră. Don Apolinar Moscote păru tulburat, însă Jose Arcadio Buendia nu-i dădu timp să răspundă.

- Vă vom pune numai doua condiții, adăugă el. în primul rînd, ca fiecare să-și poată spoi casa în culoarea pe care o dorește. Iar al doilea, ca soldații să plece deîndată. La rîndul nostru, vă garantăm că va domni ordinea.

„îndreptătorul” îi întinse mîna dreaptă.

- Pe cuvînt de onoare?

- Pe cuvînt de inamic, răspunse Jose Arcadio Buendia. Și adăugă pe un ton amar: Căci vreau să vă spun un lucru, că dumneavoastră și eu vom continua să rămînem inamici.

Soldații își făcură bagajele în aceeași după-amiază. După cîteva zile, Jose Arcadio Buendia procură o casă pentru cor-regidor și familia lui. Pacea revenise în toate spiritele, afară de cel al lui Aureliano. Imaginea lui Remedios, fetița cea mai mică a judecătorului, care la vîrsta ei putea să-i fie fiică, rămăsese fixată dureros undeva în trupul său. Era o senzație fizică ce aproape îl jena cînd mergea, ca o pietricică în pantof.

Casa cea nouă, albă ca o porumbiță, fu inaugurată printr-un bal. Această idee îi venise Ursulei în după-amiaza aceea în care observase că Rebeca și Amaranta deveniseră adolescente și, fîn a exagera prea mult, s-ar putea spune că ceea ce o îndemnase în primul rînd să construiască a fost dorința de a le oferi tinerel» fete un loc potrivit unde să poată primi. Pentru ca nimic să nu tulbure frumusețea strălucitoare a proiectului ei, roboti ca un ocnaș în timpul lucrărilor de reamenajare încît, încă înainte de terminarea acestora, comandase o grămadă de ustensile și e/si mente decorative foarte scumpe, între care și acea minunați invenție care avea să stîrnească uimirea satului și bucuria tuturor tinerilor: pianul mecanic. L-au adus în piese detașate, în mai multe lăzi, care au fost descărcate în același timp cu mobilele vieneze, cu cristalele de Boemia, cu vesela Companiei Indiilon cu fețele de masă din olandă și o bogată varietate de lămpi, de candelabre, vase, ornamente și covoare. Societatea de import M trimise pe spezele ei un specialist italian, Pietro Crespi, însărcînat să asambleze și să acordeze pianul mecanic, să le arata clienților modul de întrebuințare și să-i învețe să danseze pe melodii la modă, înregistrate pe șase suluri de carton.

Pietro Crespi era un tînr blond, cel mai frumos și mai bine crescut ce se văzuse vreodată la Macondo, atît de îngrijit îfl ținuta sa că, în ciuda căldurii sufocante, lucra într-o cămașă dil»

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 61

brocart și fără să-și scoată haina groasă din postav de culoare închisă. Plin de sudori, păstrînd o politețe respectuoasă față de stăpînii casei, se închise cîteva săptămîni în salon, absorbit de opera lui, ca și Aureliano în atelierul său de aurărie. Într-o bună dimineață, fără să deschidă ușa și fără să cheme un martor la minunea petrecută, montă primul sul în pianul mecanic: ciocănelile obsedante și vacarmul neîncetat al vergelelor încetară surprinzător, și după o pauză urmară, armonioase și limpezi, notele muzicii. Toată lumea năvăli în salon. Jose Arcadio Buendia păru vrăjit, nu datorită frumuseții melodiei, ci de acea funcționare automată a instrumentului, și așeză în salon aparatul de luat vederi al lui Melchiade în speranța că va obține dagherotipul executantului nevăzut. în ziua aceea, italianul luă masa cu ei. Rebeca și Amaranta, care serveau, erau intimidare de dexteritatea și eleganța cu care se slujea de tacîmuri acel bărbat angelic cu mîinile palide și fără inele. în sala comună din vecinătatea salonului de primire, Pietro Crespi le învătă să danseze. Le arătă pasul de la distanță, marcînd ritmul cu ajutorul unui metronom, sub supravegherea amabilă a Ursulei, care nu părăsi nici o clipă încăperea tot timpul cît fiicele ei primiră lecțiile. în aceste ocazii, Pietro Crespi purta niște pantaloni speciali, foarte strînși și elastici, și pantofi de dans. „N-ai motiv să-ți faci griji, îi spunea Jose Arcadio Buendia soției sale. Omul acesta e pederast.” Dar ea nu-și slăbi vigilența cît durară lecțiile și pîna ce italianul părăsi Macondo. Apoi începură pregătirile pentru serbare. Ursula alcătui o listă de invitați aleși pe sprinceană, oprindu-se numai la descendenții întemeietorilor, cu excepția familiei lui Pilar Temera, care mai avusese încă alți doi copii din tați necunoscuți. Era de fapt o selecție de castă, determinată însă de sentimente de prietenie, căci fericiții aleși nu numai că erau vecinii cei mai vechi și mai apropiați ai lui Jose Arcadio Buendia, dinainte de începerea exodului care dusese la întemeierea satului Macondo, ci, mai mult decît atît, copiii și nepoții lor erau tovarășii obișnuiți ai lui Aureliano și Arcadio din cea mai fragedă pruncie, iar fiicele lor, singurele care veneau în casa ca să brodeze împreună cu Rebeca și cu Amaranta. Guvernator blînd, preocupat exclusiv să asigure prin veniturile sale reduse întreținerea celor doi polițiști înarmați cu bastoane,

62 ♦ Gabriel Garda Mirquez

Don Apolinar Moscote nu era decît o autoritate decorați Pentru a face fața cheltuielilor gospodărești, fiicele lui deschisă un atelier de croitorie în care confecționau atît flori de pînză și dulcetu de goyava sau bilețele dulci la comandă. Dar, toate că erau cuminți, devotate, cele mai drăguțe fete din sat mai pricepute la dansurile noi, ele nu reușiră să figureze prid invitatele la serbare.

în timp ce Ursula și fetele despachetau mobilele, frofl vesela și atîrnau pe pereți tablouri pe care se vedeau fetișcane» bărci pline cu flori, aducînd astfel o viață nouă în încăperea goale clădite de zidari, Jose Arcadio Buendia renunță urmărirea imaginii lui Dumnezeu, fiind convins de inexistent lui, și începu să deschidă și să

demonteze pianul mecanic pa tru a pătrunde tainele magiei lui. Cu două zile înainte de serbau cufundat într-o grămadă de ciocănele și de știfturi, încurcat di cap pînă-n picioare într-un ghem de corzi care se răsuceau la u capăt atunci cînd se desfășurau la celălalt capăt, ajunse l defecteze complet instrumentul. N-au existat niciodată afitw agitații, emoții, alergături, ca în zilele acelea, dar noile lămpi d petrol se aprinseră în ziua și la ora prevăzută. Casa își deschis ușile, încă plină de mirosul de rășină și de var umed, iar fiii l nepoții întemeietorilor putură descoperi veranda cu ferigi | begonii, camerele liniștite, grădina îmbibată de mireasi trandafirilor, înainte de a se aduna în salon în fața invenți necunoscute, acoperită cu o pînză albă. Aceia care văzuseț plane adevărate, destul de răspîndite în celelalte sate din ju mlaștinei, resimțiră o oarecare decepție, însă mai amarnică a f< dezamăgirea Ursulei cînd montă primul sul, pentru ca AmaraiK și Rebeca să deschidă balul, și cînd pianul mecanic nu voi m funcționeze. Melchiade, aproape orb, topit sub povara aniloi făcu apel la resursele științei sale străvechi, încercînd să-l ^ în sfîrșit, Jose Arcadio Buendia reuși să miște din greșeală dispozitiv întepenit și muzica începu să răsune, la început în ci cote joase, apoi într-o cascadă de note inversate. Lovind pesi corzile dispuse dezordonat și acordate greșit, ciocănelele dezarticulă. Însă descendenții încăpățînați ai celor douăzeci unu de pionieri întrepizi care trecuseră munții croindu-și

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 63

spre apus către mare, înfruntară piedicile succesive ale acestei răsturnări a ordinei melodice și balul se prelungi pînă în zori.

Pietro Crespi reveni pentru a repara pianul mecanic. Rebeca și Amaranta îl ajutară să aranjeze corzile și-i împărtășiră ilaritatea în legătură cu valsurile executate invers. El era extrem de afabil și cu un fond atît de onest încît Ursula renunță la supraveghere. În ajunul plecării sale, grație pianului mecanic reparat, se improviza un bal de adio și italianul făcu împreună cu Rebeca o demonstrație de dansuri moderne demne de niște virtuozii de frunte. Arcadio și Amaranta îi egalară prin grația și ușurința mișcărilor. Însă reprezentația fu întreruptă de Pilar Ternera, care se afla la poartă împreună cu alți curioși, și mușcînd și smulgîndu-și părul, se bătea cu o femeie care îndrăznise să spună că tinărul Arcadio avea fese de femeie. Către miezul nopții, Pietro Crespi se retrase rostind o scurtă cuvîntare mișcătoare și promise că va reveni foarte curînd. Rebeca îl conduse pînă la poartă și, după ce încuie casa și stinse toate lămpile, se retrase în camera ei ca să plîngă. Plînse neconsolată zile întregi; nici chiar Amaranta nu cunoștea motivul. Tăcerea ei n-avea nimic straniu. Deși părea expansivă și cordială, firea ei era solitară și inima de nepătruns. Era o adolescentă splendidă, înaltă și bine făcută, dar se încăpățîna să stea în continuare în micul balansoar de lemn pe care-l adusese încă de la venirea ei în casă, reparat în multe rînduri și rămas acum fără brațe. Nimeni nu observase că la vîrsta ei încă mai păstra obiceiul de a-și suga degetul. Din această pricină nu pierdea niciodată ocazia de-a se încuia în baie și își luă obiceiul să nu doarmă decît cu fața la Perete. În după-amiezele ploioase, în timp ce broda în compania "nui mic grup de prietene pe veranda înflorită cu begonii, i se wtîmpla să piardă firul conversației și o lacrimă de nostalgie îi | "rgea, lăsîndu-i un gust amar la vederea straturilor de pămînt "tat și a mușuroaielor de clisă clădite de rime în grădină. Aceste Șisturi ascunse, biruite altădată prin amestecul de portocale și f^vent, izbucniră cu o poftă de nestăvilit o dată cu plînsul. "icepu din nou să mănînce pămînt. Prima oară a făcut-o oarecum din curiozitate, convinsă că dezgustul pe care-l va simți va " leacul cel mai bun împotriva ispitei. Și de fapt nu putu suporta să țină pămîntul în gură. Totuși stăruî, biruită de o dorință

64 ♦ Gabriel Garcia Márquez

crescîndă și, încetul cu încetul, regăsi pofta străveche, gusM mineralelor primare, acea satisfacție fără greș pe care i-o procîJ alimentul original. Își umplea buzunarele cu pămînt pe caiw mînca în fărîmituri, fără să fie observată, copleșită de bucurie J și de furie, în timp ce le învăța pe prietenele ei punctele m broderie cele mai grele și vorbea despre unii bărbați care ■ merită să înghiți de dragul lor varul de pe pereți. Bulgării dț pămînt îl făceau mai puțin depărtat și mai real pe singurul bărbi care merita o astfel de înjosire, ca și cum pămîntul pe care-l calc» cu ghetele lui fine, lăcuite, în cine știe ce loc din lume, ar fi transmis pînă la ea densitatea și căldura sîngelui său prin acea savoal minerală ce-i lăsa un gust de cenușă în gură și-i așternea un zăcămînt de pace în adîncul inimii. Într-o după amiază, fărăM invoca nici un motiv, Amparo Moscote ceru voie să vină să vâdi casa. Amaranta și Rebeca, descumpănite de această viziș neașteptată, o primiră cu o politețe înghețată. Îi arătară locui™ așa cum fusese reamenajată, o puseră să asculte sulurile pianuj lui mecanic și-i oferiră oranjadă și prăjituri. Amparo le dădu un exemplu de demnitate, de farmec personal și de maniere ale» iar Ursula, în timpul scurtelor clipe în care luă parte la vizită, fu foarte impresionată de ea. După două ceasuri, cînd conversată începu să lîncezească, Amparo profită de un moment de neatenție a Amarantei pentru a-i da o scrisoare Rebecăi. Aceasl avu timp să citească numele preadistinsei domnișoare dom Rebeca Buendia, trasat cu același scris îngrijit, cu aceeaal cerneală verde, aceeași așezare îngrijită a cuvintelor cu care erii scrise instrucțiunile asupra modului de funcționare a pianul» mecanic, și îndoi scrisoarea cu vîrfurile degetelor înainte de a l strecura în corsaj, privind-o pe Amparo Moscote cu o expresj de grațitudine veșnică și necondiționată și cu făgăduința tacită! unei complicități care va dăinui pînă la moarte.

Amiciția neașteptată între Amparo Moscote și Rebec» Buendia reînvie speranțele lui Aureliano. Amintirea micuM Remedios nu încetase să-l chinuie, însă nu găsea mijlocul de l o revedea. Cînd se preumbla prin sat împreună cu cei mai bull prieteni ai săi, Magnífico Visbal și Gerineldo Márquez - fiii pm nierilor cu aceleași

nume — căuta cu emoție s-o întrezărească ■ atelierul de croitorie, dar nu le vedea decât pe surorile ei
UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 65

„mari. Prezența în casa a lui Amparo Moscote a fost pentru el ca un fel de prevestire: „Trebuie să vină împreună cu ea, își zicea Aureliano. Trebuie să vină cu orice preț.” Repetă aceste cuvinte atît de des și cu atîta convingere, încît într-o după-amiază, în atelierul său unde tocmai aurea un peștișor, avu certitudinea că ea răspunsese chemării lui. Puțin după aceea, îi auzi într-adevăr glăsciorul copilăresc și, ridicîndu-și privirea, cu inima înghețată de spaimă, o văzu pe fetița în cadrul ușii, într-o rochie de organdi trandafirie și încălțată cu botine albe. - Nu intra, Remedios, zise Amparo Moscote de pe culoar. Oamenii lucrează. Dar Aureliano nu-i dădu timp să asculte. Ridică peștișorul aurit agățat de un lănțișor care-i ieșea din gură și-i zise:

-Intră!

Remedios se apropie și puse în legătură cu peștele cîteva întrebări la care Aureliano nu reuși să răspundă din pricina unui astm neașteptat. Ar fi dorit să rămînă mereu lîngă această piele de crin, lîngă ochii aceia de smarald, foarte aproape de glasul acela, care la fiecă întrebare pe care i-o pune, îi zicea „Domnule”, cu același respect ca și față de tatăl ei. Melchiade se afla în ungherul său, stînd la locul lui, mîzgălind semne indescifrabile, în clipa aceea, Aureliano îl detesta. Nu putea face altceva decît să-i spună lui Remedios că-i oferă peștișorul, iar această oferta o sperie atît de mult pe fetița încît își luă tălpășița și părăsi atelierul. În acea după-amiază Aureliano își pierdu răbdarea cu care așteptase în taină prilejul de a o vedea. Își părăsi lucrul. Nu mai înceta să o cheme, făcea eforturi disperate pentru a se concentra, însă Remedios nu răspunde. O căuta în atelierul surorilor, în dosul perdelelor casei, în biroul tatălui ei, însă n-o fegăsi decît în imaginea ce-i obseda singurătatea în care se găsea. Petrecea ore întregi în salon împreună cu Rebeca, ascultînd valsurile pianului mecanic. Ea le asculta pentru că pe melodiile acelea o învățase Pietro Crespi să danseze. Aureliano le asculta Pentru că orice, chiar și muzica, îi amintea de Remedios.

În casa plutea iubirea. Aureliano o exprimă în poeme fără put și fără sfîrșit. Le scria pe pergamente aspre, pe care i le elchiade, pe pereții băii, pe pielea brațelor sale, și pretutindeni apărea, transfigurată, Remedios: Remedios în atmosferă-

66 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

fera somnoroasă a celor două ceasuri de după-amiază, Remedii în respirația blîndă a trandafirilor, Remedios în clepsidra ascuă a carilor, Remedios în aburii pînii dimineată, Remedios pînă tutindeni și Remedios mereu. Rebeca aștepta dragostea căta ceasurile patru după-amiază, brodind la fereastră. Știa că po* nu vine decît la cincisprezece zile o dată, totuși nu înceta m aștepte, convinsă că într-o zi sau alta va veni din greșeală. ■ Întîmplă tocmai contrariul: o dată, catîrrii poștei nu veniră în ziua prevăzută. Înnebunită de disperare, Rebeca se scula în miez 1 noapte și se duse în grădina să mănînce bulgari de pămînt cub lăcomie sinucigașă, plîngînd de durere, mestecînd cama fragedă a rimelor și zdrobindu-și dinții în cochiliile melcilor. Vărsă pînă în zori. Se cufundă într-o stare de nesimțire febrili își pierdu cunoștința și-și descărca inima într-un delir lipsit de I pudoare. Scandalizată, Ursula forță încuietorea cufărului și găsi pe fundul lui, înnodeate cu panglicuțe de culoare roz, cele șaisprezece scrisori parfumate, frunzele și petalele uscate păstrai în cărți vechi și fluturi împăiați care la prima atingere se prefăceau în pulbere.

Aureliano a fost singurul care a înțeles această nenorocire. În aceeași după-amiază, în timp ce Ursula încerca s-o trezeasdl pe Rebeca din mlaștina delirului ei, Aureliano se duse la prăvălii» lui Catarino, însoțit de Magnifico Visbal și Gerineldo Márquw. Se adăugase stabilimentului, la exterior, o serie de camere difl lemn în care locuiau femeile singure cu mirosul lor de floi veștede. Un ansamblu de acordeoane și de tamburine execuș cîntările lui Francisco-Bărbatul, care nu mai pusese piciorul* Macondo de mai mulți ani. Cei trei prieteni băură *guarapo* fe\$| mentat. Magnifico și Gerineldo, care erau de aceeași vîrstă dj Aureliano, dar mai experimentați în ale vieții, băură cu măsură, ținînd femeile pe genunchi. Una dintre ele, foarte veștejită, ctt dinții toți din aur, îl mîngîie pe Aureliano, care fremăta din cap pînă-n picioare. O respinse. Observase că pe măsură ce bea m* mult, își amintea tot mai mult de Remedios, însă suporta m* ușor tortura pe care i-o provoca amintirea ei. N-ar fi putut spufl* în ce clipă începu să plutească. Îi vedea pe tovarășii săi și J* femei navigînd într-un fel de reverberație luminoasă, impondc rabili și fără formă, rostind cuvinte care nu ieșeau din gurile W

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 67

«i facînd semne misterioase ce nu li se potriveau cu gesturile. Catarino îi puse mîna pe umăr și-i spuse: „JE aproape unsprezece”. Aureliano întoarse capul, văzu obrazul enorm, deformat, cu o floare de pînză la ureche, își pierdu apoi memoria ca pe vremea insomniei și n-o mai regăsi decît în zori, într-o dimineață străină și într-o odaie cu totul necunoscută în care stătea Pilar Ternera, în combinezon, desculță, ciufulită, aprinzînd o lampă și necre-zîndu-și ochilor:

- Aureliano!

Aureliano se sculă în picioare și-și înălța capul. Nu știa cum ajunsese pînă acolo, dar știa care era motivul, căci îl ținea ascuns încă din copilărie, în fundul de nepătruns al inimii sale.

- Am venit să mă culc cu tine, îi zise el.

Hainele îi erau murdare de noroi și de vărsătură. Pilar Temera, care locuia pe atunci numai cu doi dintre băieții ei

mai mici, nu-i puse nici o întrebare. îl conduse pînă la pat. îi șterse obrazul cu o cîrpă udă, îl dezbracă, apoi se dezbracă și ea și coborî perdeaua, ca nu cumva s-o vadă băieții dacă se trezeau. Obosise așteptînd bărbatul care nu venise, bărbații care pleaseră, nenumărații bărbați care greșiseră drumul spre casa ei, confundați în incertitudinea cărților de ghicit. Așteptînd mereu, pielea i se zbîrcise pînă se fleșcaise, sîinii își pierduseră forma, focul inimii i se stinsese. îl căută pe Aureliano prin întuneric, îi puse mîna pe pîntece și-l sărută pe gît cu o tandrețe maternă: „Sietul meu copilăș”, murmură ea. Aureliano tresări. Cu o îndemî-are liniștită, fără nici o stîngăcie, lăsa departe în urma lui Povîrnișurile abrupte ale durerii și o întîlni pe Remedios Preschimbata într-o mlaștină adîncă fără orizont, mirosind a animal tînăr și a lenjerie de curînd călcată. Cînd ieși la suprafață, plîngea. La început nu erau decît suspine involuntare și întretăiate. Apoi, simțind că ceva umflat și dureros crăpa în el,⁸⁶ descarcă vîrsînd șiroaie de lacrimi. Pilar așteptă, scărpinîndu-i capul cu vîrfurile degetelor pînă ce trupul lui se ușura de acea ^cursoare obscură care-l împiedica să trăiască. Pilar Ternera îl "Hrebă atunci: „Cine este?” Și Aureliano îi spuse. Ea izbucni ^r-un rîs care altădată speria porumbeii, dar care acum nu-i mai ^zea nici pe copii. „Va trebui să ai grijă de ea pînă crește”, zise¹¹¹ batjocura. Dar în spatele acestei glume Aureliano descoperi o

68 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

„^

înțelegere adîncă. După ce părăsi odaia, ușurat de toate îndoielile pe care putuse să le aibă cu privire la virilitatea sa, dar și de acea povară amară pe care o îndurase atîtea luni în inimă, Pilar Ternera îi făcu spontan o făgăduință: — Am să vorbesc cu copila, îi spuse, și ai să vezi că ți-o aduc pe tavă.

Se ținu de cuvînt. Dar într-un moment nefericit, deoarece casa își pierduse pacea de odinioară. Descoperind patima Rebecăi, pe care aceasta nu o putea păstra ascunsă din pricina țipetelor ei, Amaranta fu cuprinsă de un acces de febră. Și ea îndura suferința spinilor unei iubiri neîmpărtășite. Închisă în baie, își alina zbuciumul unei pasiuni deznădăjduite scriind scrisori înflăcărate pe care se mulțumea să le ascundă în fundul cufărașului. Ursula abia dacă prididea cu îngrijirea celor două bolnave. La capătul unor interogatorii nesfîrșite și insidioase, nu izbuti să afle cauzele deprimării Amarantei. În cele din urmă, într-un nou moment de inspirație, forță încuietora cufărașului și descoperi scrisorile legate cu panglici de culoare roz, pline cu flori de crin care nu avuseseră timp să se veștejească, udate încă de lacrimi, adresate însă niciodată trimise lui Pietro Crespi. Plînse de ciudă, blestemă clipa în care-i venise ideea să cumpere un pian mecanic, interzise cursul de brodat și hotărî un fel de doliu fără mort, care avea să se prelungească pînă ce tinerele fete vor fi renunțat la speranțele lor. În zadar voise să intervină Jose Arcadio Buendí'a, care revenise asupra primei sale impresii despre Pietro Crespi și care-i admira îndemînarea în mînuirea mecanismelor muzicale. Astfel că, atunci cînd Pilar Ternera îi spuse lui Aureliano că Remedios era dispusă să se mărite cu el, acesta înțelese că vestea avea să-i ducă pe părinții săi la dezolare. Totuși, făcu față evenimentelor. Chemați în salon pentru o întrevvedere din cele mai serioase, Jose Arcadio Buendí'a și Ursula ascultară fără să se emoționeze declarația fiului lor. Auzind numele logodnicei, Jose Arcadio Buendia se îmbujora de indignare: „Dragostea este o boală! zise el cu voce tunătoare. Cînd sînt atîtea fete drăguțe și cinstite, singurul lucru care-ți trece prin cap este să te însori cu fiica inamicului!” Ursula împărtășea însă alegerea lui Aureliano. Își mărturisii afecțiunea pe care o nutrea față de cele șapte surori Moscote pentru frumusețea lor.,f

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 69

pentru stăruința lor în munca, pentru cîntea și buna lor creștere și se bucura de înțelepciunea fiului ei. Biruit de entuziasmul soției, Jose Arcadio Buendia puse atunci o condiție: Rebeca fiind cea căreia Pietro Crespi îi împărtășea dragostea, sa se mărite cu el. Ursula s-o însoțească pe Amaranta, cînd va avea timp, într-o călătorie în capitala provinciei, pentru a cunoaște lume nouă și a o face să-și uite iluziile pierdute. De îndată ce află de acest acord, Rebeca își redobîndi sănătatea și-i scrisese logodnicului o scrisoare plină de bucurie pe care o supuse aprobării părinților ei și o preda curierului poștal fără să recurgă la intermediară. Amaranta se prefăcu a primi hotărîrea și-și reveni treptat de pe urma acceselor de febră, jurînd însă în sinea ei că Rebeca nu se va mărita decît trecînd peste cadavrul ei.

În sîmbăta următoare, Jose Arcadio Buendia îmbracă costumul din postav de culoare închisă, gulerul de celuloid și-și trase cizmele din piele întoarsă, pe care le purtase prima oară în seara serbării, și se duse să ceară mîna lui Remedios Moscote. Judecătorul și soția sa fură și măguliți și tulburați să-l primească, în primul rînd pentru că nu cunoșteau motivul acestei vizite neașteptate, apoi deoarece credeau că există o confuzie cu privire la numele logodnicei. Pentru a risipi neînțelegerea, mama se duse să o scoale pe Remedios și o aduse în brațe pînă în salon, încă buimacă de somn. O întrebară dacă este într-adevăr hotărîtă să se mărite și ea răspunse scîncînd că singura-i dorință este să o lase să doarmă. Jose Arcadio Buendia, înțelegînd cît de încurcați vor fi soții Moscote, se duse să lămurească chestiunea cu Aureliano. Cînd reveni, soții Moscote se îmbrăcaseră în ținută de ceremonie, schimbaseră așezarea mobilelor, puseseră flori proaspete în vase și-l așteptau în compania fiicelor lor mai mari. Stînjnit din pricina situației jenante și a gulerului tare care-l supăra, Jose Arcadio Buendia confirmă că într-adevăr Remedios era aleasa. „Nu are nici un sens, zise don Apolinar Moscote consternat. Mai avem șase fete, toate nemăritate și la vîrsta de a-și lua un bărbat, încîntate să fie soțiile vrednice ale unor domni atît de serioși și muncitori ca fiul dumneavoastră, cînd colo Aureliano își pune ochii pe singura care încă se mai udă în pat.” Soția sa, o femeie încă bine, cu pleoape triste, cu ținută îndurerată, îi reproșa incorectitudinea. După ce terminară de

mîncat

70 ♦ Gabriel Garda Márquez

spuma de fructe care fusese servită, toți acceptaseră cu satisfac» hotărîrea lui Aureliano. Doamna Moscote ceru numai favoargl unei convorbiri intime cu Ursula. Intrigată, protestînd că nu *vim* să fie amestecată în chestiunile bărbaților, însă de fapt intimidată și foarte emoționată, Ursula îi făcu o vizită a doua zi. După jumătate de oră se întoarse cu vestea că Remedios nu era încă puberă. Aureliano nu consideră că acest lucru constituia un obstacol major. Așteptase atît de mult încît putea să mai aștept! atît cît trebuia pînă cînd logodnica lui va ajunge la vîrsta de a concepe.

Armonia restabilită n-a mai fost tulburată decît de moartea lui Melchiade. Evenimentul era de prevăzut, mai puțin însă împrejurările. La cîteva luni după întoarcerea sa, începuse să îmbătrînească atît de repede și într-un chip atît de neliniștitor încît în curînd fu privit ca unul dintre acei străbunici inutili care se foiesc ca niște umbre prin odăi, tîrîndu-și picioarele, amintindu-și cu glas tare de timpurile frumoase din trecut, și de care nimănui nu-i mai pasă și nici nu-și mai amintește de ei pînă în ziua cînd îi găsești morți, în zori, în patul lor. La început, Jose" Arcadio Buendia îl ajută la lucrul său, entuziasmat de noutatea dagherotipului și de prezicerile lui Nostradamus. Dar devenea din ce în ce mai greu de înțeles și, încetul cu încetul, îl părăsise în singurătatea lui. Puțin cîte puțin, Melchiade își pierdu vederea și auzul, părea că-și confundă interlocutorii cu oameni pe care-i cunoscuse în timpurile îndepărtate ale istoriei omenirii și răspundea la întrebările care i se puneau într-un amestec confuz de limbi și dialecte. Umbla bîjbîind în gol, dar reușea să se strecoare printre lucruri cu o suplețe inexplicabilă, ca și cum ar fi fost înzestrat cu un simț al orientării bazat pe presimțirile nemijlocite, într-o zi uită să-și pună dantura pe care o lăsase peste noapte într-un pahar cu apă de lîngă patul său și n-o mai puse de-atunci niciodată. Cînd Ursula hotărî să extindă casa, prevăzu pentru el o odaie situată lîngă atelierul lui Aureliano, departe de orice zgomot și de agitația din casă, avînd o fereastră prin care se revărsa soarele și o etajeră pe care ea însăși aranja cărțile aproape nimicite din pricina moliilor și a prafului, hîrțile lui atît de fragile, pline toate cu semne neînțelese și paharul care conținea dantura în care se prinseseră plante acvatice cu minuscule flori

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 71

galbene. Noua încăpere părea a-i conveni lui Melchiade, deoarece nu mai era de văzut, nici chiar în sufragerie. Nu mergea decît în atelierul lui Aureliano, unde-și petrecea ore întregi lîzgăindu-și literatura enigmatică pe pergamentele pe care le

m

adusese cu sine și care păreau fabricate dintr-o materie uscată ce se pulveriza ca o pastă fărîmicioasă. Acolo-și lua masa, pe care Visitacion i-o aducea de două ori pe zi, deși în ultimul timp nu mai avea poftă și se hrănea doar cu legume. În curînd luă acea înfățișare de ființă părăsită, specifică vegetarienilor. Pielea i se acoperi cu un mușchi fin, asemănător cu acela de pe jiletca sa anacronică, de care nu se despărțise niciodată, iar atunci cînd respira, răsuflarea lui răspîndea un miros de animal care doarme. Aureliano ajunse să uite de el, fiind prea absorbit de poemele sale, însă o dată avu impresia că înțelege ceva din ceea ce povestea în monologurile-i mormăite și deveni mai atent. De fapt, singurul lucru pe care putu să-l desprindă din aceste lungi avalanșe de conciliabule era repetarea insistentă a aceluiași cuvînt: echinocțiu, echinocțiu, precum și numele lui Alexander von Humboldt. Arcadio se apropie ceva mai mult de el cînd începu să-i ajute lui Aureliano la lucrările sale de aurărie. Melchiade răspunse la aceste eforturi de a comunica, rostind uneori în spaniolă cîteva fraze care nu prea aveau legătură cu realitatea. Cu toate acestea, într-o după-amiază păru iluminat de o emoție neașteptată. După mulți ani, în fața plutonului de execuție, Arcadio avea să-și amintească cu ce glas tremurător îi citise Melchiade cîteva pagini pline de scrisul său indescifrabil, din care bineînțeles că nu înțelesese nimic, dar care, recitate astfel cu glas tare, semănau cu niște enciclice psalmodiate. Apoi surise pentru prima oară după foarte multă vreme și zise în spaniolă: „Cînd voi muri, ardeți mercur timp de trei zile în odaia •flea." Arcadio îi povesti lui Josed Arcadio Buendia iar acesta încercă să afle mai multe, dar nu obținu drept răspuns decît JI^za: „Am dobîndit nemurirea". Cînd respirația lui Melchiade începu să pută, Arcadio îl duse să se scalde la riu în toate joile dimineata. Părea că se îndreaptă. Se dezbrăcă și se arunca în apa "flpreună cu copiii, iar simțul său misterios de orientare îl ajuta să ocolească locurile adînci și periculoase., Apa este elementul nostru", spuse odată. Astfel se scurse un răstimp îndelungat fără

L

72 ♦ Gabriel Gara a Márquez

să fie văzut acasă, afară doar de noaptea cînd depuse efortiM mișcătoare pentru repararea pianului mecanic și de zilele cînj mergea la rîu, împreună cu Arcadio, ducînd sub braț tîlul și l bucătă de săpun ordinar învelită într-un

ștergar. într-o joi, înaii de a fi chemat să meargă la râu, Aureliano îl auzi zicînd: „Am murit de febră în nisipurile Singaporei”. În ziua aceea intra în apă printr-un vad rău și nu fu găsit decît a doua zi dimineața, ■ cîțiva kilometri în josul apei, zăcînd la o cotitură a râului scaldi în lumină, cu un hultan solitar pe pîntece. în ciuda protestelor scandalizate ale Ursulei, care-l plînsese ai mai multă durere decît pe tatăl ei, Jose Arcadio Buendia se împotrivi să fie înmormîntat: „E nemuritor, declară, și el însuși a dezvăluit formula învierii”. Aprinse din nou vechiul atănor I părăsit și puse la fiert o căldare de mercur lîngă cadavrul care | începuse să se acopere cu bășici albastre. Don Apolinar Moscote riscă observația că un înecat neînmormîntat reprezintă un perii col pentru sănătatea publică. „Nici pomeneală, de vreme ce trăiește”, se mărgini să-i răspundă Jose Arcadio Buendia, caif continuă timp de șaptezeci și două de ceasuri afumarea cu mefl cur, pînă cînd cadavrul începu să erupă în eflorescente livide ala căror șuierături subțiri îmbîcseau casa cu un abur pestilențial Abia atunci îngădui să fie înmormîntat, însă nu ca un oarecarfl ci cu onorurile rezervate celui mai mare binefăcător din Macondo. Au fost primele funeralii, urmate de mulțimea cel mai numeroasa care s-a văzut în sat, pe care de-abia a reușit să le întrecă, un secol mai tîrziu, carnavalul funebru pentru Mam4 Grande. A fost înmormîntat sub o piatră funerara înălțată nj mijlocul unui teren pe care-l destină cimitirului, cu o placă pa care a rămas scris singurul lucru care se știa despre el: *Melchiade*. I se consacrară cele nouă nopți de priveghi. Profitîfli de mulțimea care se strîngea în curte să bea cafea, să spunl glume și să joace cărți, Amaranta găsi prilejul de a-și mărturia dragostea lui Pietro Crespi care, cu cîteva săptămîni mai înainWJ se logodise definitiv cu Rebeca și se ocupa acum de instalare! unei prăvălii cu instrumente muzicale și jucării mecanice chial în cartierul unde vegetau arabii ce, pe timpuri, schimbai jucărelele pe papagali, cartier pe care oamenii nu-l numeau ala fel decît Strada Turcilor. Italianul, al cărui cap acoperit de

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 73

cîrlionți pomădați provoca la femei o nevoie irezistibilă de a suspina, o trată pe Amaranta ca pe o copila capricioasă care nu merita osteneala să fie luată prea în serios.

- Am un frate mai mic, îi zise el. Vine în curind să mă ajute la prăvălie.

Amaranta se simți umilita și, plină de ranchiună, îi spuse lui Pietro Crespi că are să împiedice cununia surorii ei, chiar dacă pentru asta va trebui să-și întindă cadavrul în fața ușii. Italianul fu atît de impresionat de tragica amenințare, încît nu putu rezista i de a i-o împărtăși Rebecăi. Astfel, călătoria Amarantei, i amînată din pricina ocupațiilor Ursulei, a fost pusa la cale

ispitei de a i-o împărtăși Rebecăi. Astfel, călătoria Amarantei mereu amîna— —, —————, r .

Dutin de o lună. Amaranta nu opuse nici o rezistență, dar

în mai înc

L101 putui w , ———

:lipa în care-i dădu sărutul de adio Rebecăi, îi șopti la ureche: - Nu-ți face iluzii. De mă vor trimite și la capătul lumii, tot voi găsi un mijloc să împiedic căsătoria ta, chiar dacă va trebui să teucid.

Datorită absenței Ursulei, a prezenței nevăzute a lui Melchiade, care-și continua preumblările tăcute dintr-o cameră în alta, locuința părea imensă și pustie. în grija Rebecăi rămăsese bunul mers al casei, în timp ce indiana luă asupra ei treburile de brutărie. La căderea serii, cînd sosea Pietro Crespi precedat de o adiere proaspătă de lavandă, aducînd întotdeauna o jucărie în dar, logodnica lui îi primea vizita în salonul principal, cu toate ușile și ferestrele deschise, ca să nu trezească nici o bănuială. Era o precauție de prisos, deoarece italianul se arătase atît de respectuos încît nu atinsese nici măcar mîna aceleia care avea să-i fie soție în mai puțin de un an. Toate aceste vizite umpluseră pînă ta urma casa cu jucării miraculoase. Dansatoare automate, cutiute muzicale, maimuțe acrobate, cai umblători, clovni toboșari - bogata și surprinzătoarea faună mecanică pe care o aducea Pietro Crespi învinse întristarea încercată de Jose ^cadio Buendia de pe urma morții lui Melchiade și-l transportă din nou în vremurile vechi și bune cînd era alchimist. De atunci ■floace trăia într-un paradis de viețuitoare spintecate, de mecanisme demontate, străduindu-se să le perfecționeze printr-un sis-^{te}m de mișcare perpetua bazat pe principiul pendulului. Aureliano, la rîndul său, își neglija atelierul pentru a o învăța pe ^uța Remedios să scrie și să citească. La început fetița prefera

L

74 ♦ Gabriel Garcia Măquez

păpușile acestui bărbat care venea în toate după-amiezele și A pricina căruia o luau de la jucăriile ei pentru a o îmbăia, & îmbrăca și a o așeza în salon unde îi primea vizita. Dar răbdarea și devoțiunea lui Aureliano o seduseră pînă la urmă în A măsura, încît se obișnuia să petreacă ceasuri întregi în compania lui, să studieze semnificația

literelor și să deseneze într-un caiet, cu creioane colorate, căsuțe cu vaci în ogradă și sori rotunzi <* raze galbene care se ascundeau în spatele colinelor.

Numai Rebeca se simțea nefericită din pricina amenințărilor Amarantei. Cunoștea caracterul surorii sale, spiritul orgolios, îi înverșunarea ei ranchiunoasă o speria. Petrecea ore îndelungate în baie, sugîndu-și degetul, silindu-se, cu istovitoare eforturi \$ voință, să nu mănînce pămînt. Căuta ceva care să-i aline chinurile și făcu apel la Pilar Temera ca să-i citească viitorul. După un lung pomelnic de revelații vagi și convenționale, Pilar Temea îi prezise următoarele:

- Nu vei fi fericită atîta timp cît părinții tăi vor fi tot fără mormînt.

Rebeca tresări. Avu impresia că își aduce aminte de un vis și revăzu venirea ei în casă, micuța copilă, cu cufărașul, cu balansoarul de lemn și un săculeț despre care nu știuse niciodată ce conține. Își aminti de un domn chel, îmbrăcat în haine de in, cu gulerul cămășii încheiat cu un buton de aur, care nu avea nimic de-a face cu riga de cupă. Își aminti de o femeie foarte tînără și foarte frumoasă, ale cărei mîini fine și parfumate n-aveau nimic de-a face cu mîinile reumatice ale damei de caro, și care-i puneia flori în păr, după-masă, cînd o ducea la o pu*

- Nu înțeleg nimic, zise ea. Pilar Temera păru descumpănită.

- Nici eu, dar așa spun cărțile.

Rebeca ramase atît de preocupată de această enigmă, încît tf> împărtăși lui Jose Arcadio Buendia, care o ocări că dă crezai prezicerilor din cărți, își făcu însă datoria mergînd să sec» monească fără zgomot cuferele și dulapurile, să deplase» mobilele, să întoarcă paturile, să se uite pe sub podele, m căutarea săculețului cu oseminte. Nu-și amintea să le fi văzut dfl vremea cînd se mărise casa. îi chemă în taină pe zidari, și uni»

in

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 75

dintre ei mărturisi că a zidit săculețul într-una din camere, deoarece îl împiedica la lucru. După cîteva zile de ascultare cu urechea lipită de perete, percepură sunetul gol al ciocănitului. Găuriră tencuiala și găsiră osemintele intacte în săculețul lor. În aceeași zi îl puseră într-o groapă fără piatră funerară, săpată în graba lîngă aceea a lui Melchiade, și Jose Arcadio Buendia veni acasă ușurat de o povară care pentru o clipă îi apăsase tot atît de greu conștiința ca și amintirea lui Prudencio Aguilar. Trecînd prin bucătărie, depuse un sărut pe fruntea Rebecai:

- Alungă-ți din cap gîndurile rele, îi zise. Ai să vezi că vei fi fericită.

Prietenia Rebecăi îi redeschise lui Pilar Temera ușile casei, pe care Ursula i le închisese de la nașterea lui Arcadio. Venea la orice oră din zi, năvălind ca o turmă de capre și găsea în muncile cele mai aspre o descărcare a energiei ei frenetice. Intra uneori în atelier și-i ajuta lui Arcadio la sensibilizarea plăcilor dagherotipului cu o eficacitate și o tandrețe care-l uimira. Femeia aceea îl năucea de-a binelea. Pielea ei bronzată, mirosul de fum, tulburarea pe care o provoca brusc risul ei în camera obscură îl zăpăceau și-l făceau să se izbească de obiecte. Într-o bună zi, în timp ce Aureliano era ocupat cu lucrul său de aurărie, Pilar Temera se sprijini de masă admirîndu-i răbdarea și tenacitatea în muncă. Totul se petrecu într-o clipită. Aureliano avu încredințarea că Arcadio se află în camera obscură înainte de a-și ridica ochii și a întîlni privirea lui Pilar Temera, ale cărei gînduri se puteau citi perfect, ca la lumina zilei.

- Bine, zise Aureliano. Spune-mi ce e? Pilar Ternera își mușcă buzele surîzînd trist.

- Este că ești bun de război. Unde te uiți, ai noroc... Confirmîndu-i-se presupunerile, Aureliano răsuflă ușurat. Se concentra din nou asupra lucrului său, ca și cum nu s-ar fi Wîrnplat nimic, iar vocea îi deveni mai fermă și mai liniștită:

- îl recunosc, zise el. Va purta numele meu.

Josd Arcadio Buendia culesese în sfîrșit roadele încercărilor ^{sa}le: racorda o dansatoare mecanică la mașinăria unui orologiu * automatul dansă fără oprire în ritmul muzicii sale, timp de trei _ "e. Această descoperire îl atîta mai mult decît oricare dintre "Aprinderile sale nebunești. Nu mai mîncea. Nu mai dormea.

L

76 ♦ Gabriel Garcîa Mirquez

Lipsit de grija vigilenta a Ursulei, se lăsă tîrît de imaginație pfej la o stare de delir perpetuă din care nu avea să mai iasă niciodată își petrecea nopțile dînd ocol odăii, gîndind cu voce tare, căutîm un oarecare mod de a aplica principiile pendulului la carul *k* boi, la brăzdarele plugului, la tot ce, odată pus în mișcare, era de folos omului. Febra insomniei îl istovise atît de mult că, întîi| bună zi, nu-l recunosc pe bătrînul cu părul alb și cu gestiaii tremurînde care pătrunse în odaia lui. Era Prudencio Aguilar| După ce, în sfîrșit, îl recunosc, mirat că morții îmbătrînesc sil, Jose Arcadio Buendia se simți răscolit de nostalgie: „Prudencio! strigă el. Cum te-ai socotit să vii de atît de departe pînă aici?¹ După atîția ani petrecuți în moarte, regretul după lumea celor vii era atît de amar, că

nevoia de societate atât de chinuitoare și atât de îngrozitoare apropierea celeilalte morți în sinul morții, încît Prudencio Aguilar ajunsese să-l iubească pe cel mai crîncă dușman al său. Îl căutase multă vreme. Îi întrebese despre el ■ morții de la Riohacha, pe morții care veneau din Valea Upar, l aceia care veneau dinspre mlaștini, dar nimeni nu-i putea l vești pentru simplul motiv că Macondo fusese un sat necun» cut de morți, pînă în ziua sosirii lui Melchiade, care îi semnal poziția printr-un mic semn negru pe hărțile bălțate ale morții Jose* Arcadio Buendia conversă cu Prudencio Aguilar pînă fel zori. După cîteva ceasuri, sleit de atîta veghe, pătrunse în atelierul lui Aureliano și-l întrebă: „în ce zi sîntem?” Aureliano-i răspunse că era marți. „Tocmai așa mă gîndeam și eu, zise Joi Arcadio Buendia Dar dintr-o dată mi-am dat seama că e tot lui ca și ieri. Privește cerul, privește pereții, privește begoniile. I astăzi e luni.” Obișnuit cu extravagantele lui, Aureliano nu făl caz de aceasta. A doua zi, miercuri, Jose Arcadio Buendia vel iar în atelier: „E o adevărată nenorocire, zise el. Privea văzduhul, ascultă bîzîitul soarelui, totul e la fel ca ieri și alaltăieri. Și azi e tot luni.” în seara aceea, Pietro Crespi îl g*P pe verandă, jelind în chip dizgrațios, așa cum jelesc bătrîfl jelindu-l pe Prudencio Aguilar, jelindu-l pe Melchiade, jelind! i pe părinții Rebecăi, jelindu-l pe tatăl și pe mama sa, pe toți <] de care putea să-și aducă aminte și care se aflau singuri l moarte. Ii dăruî un urs care umbla singur în două labe p<j coardă întinsă, însă nu reuși să-l abată de la obsesiile lui.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 77

întrebă ce s-a întîmplat cu proiectul pe care i-l prezentase cu cîteva zile mai înainte, cu privire la posibilitățile construirii unui mecanism cu pendul care să le permită oamenilor să zboare, iar Jose Arcadio Buendia îi răspunse că aceasta nu se poate nicidecum, deoarece pendulul ar putea să ridice în aer orice, dar nu se poate ridica pe sine însuși. Joi, reapăru în atelier cu o mină răvășită: „Mecanismul timpului s-a dereglat! zise el, aproape suspinînd. Iar Ursula și Amaranta sînt atât de departe!” Aureliano îl dojeni ca pe un copil, iar el luă un aer supus. Timp de șase ore examina toate lucrurile, încercînd să găsească o deosebire față de aspectul lor din ziua precedentă, străduindu-se să descopere în ele o cît de mică schimbare care să-i dezvăluie scurgerea timpului. Toată noaptea stătu în pat, cu ochii deschiși, chemîndu-i pe Prudencio Aguilar, pe Melchiade, pe toți morții, să vină să ia parte la amărăciunea lui. Dar nimeni nu-i răspunse la chemare. Vineri, înainte de a se fi trezit careva, pîndi din nou înfățișarea lucrurilor din natură, pînă ce ajunse să se convingă pe deplin că încă mai continua să fie luni. Apucă atunci drugul de fier al unei porți și cu violența sălbatică a forței sale puțin obișnuite zdrobi, făcîndu-le praf, toate instrumentele de alchimie, cabinetul de dagherotipie, atelierul de aurărie, urlînd ca un apucat într-o limbă pompoasă și fluentă, dar din care nu se înțelegea absolut nimic. Se pregătea să termine și cu restul casei cînd Aureliano îi chemă pe vecini să-i dea o mîna de ajutor. A fost nevoie de zece oameni a să-l stăpînească, de paisprezece ca să-l lege, de douăzeci ca să-l Urască pînă la castanul din curte de care-l lăsară legat, așa, latrînd într-o limbă străină, cu spume verzi la gură. Cînd se întoarseră Ursula și Amaranta încă mai era imobilizat de Ochiul castanului, cu picioarele și pumnii legați fedeleș, complet udat de ploaie și într-o stare de inocență totală a minții. Ele S vorbiră, dar el le privi fără a le recunoaște și le răspunse ceva ^{de} neînțeles. Ursula îi dezlegă pumnii și gleznele rănite de strînsoarea funiilor și-l lăasă legat numai de mijloc. Mai tîrziu ^{de} &u construit un mic umbrar din palmieri ca să-l adăpostească ^{de} soare și de ploi.

Aureliano Buendia și Remedios Moscote s-au căsătorit într-o duminică din martie, în fata altarului pe care părintele Nicanor Reyna pusese să fie amenajat în salon. A fost încununarea a patru săptămîni de preparative febrile în casa Moscote, căci micuța Remedios ajunsese la vîrsta pubertății fără să se fi dezbărat de deprinderile copilăriei. Cu toate că mama ei 0 inițiase în privința schimbărilor din timpul adolescenței, într-o după-amiază din februarie, scoțînd niște țipete înfiorătoare, se năpusti în salon unde surorile ei stăteau de vorbă cu Aureliano și le arătă pantalonășii mînjiți de o pastă șocolatie. Nunta se fix* peste o lună. Abia avură timp să o învețe să se spele și să sf îmbrace singură, să înțeleagă problemele elementare pe care le cere grija unui cămin. Au pus-o să urineze pe cărămizi încinse pentru a-i îndrepta urîtul obicei de-a se uda în așternut. Au ava multe necazuri pînă să o convingă de inviolabilitatea secretuif conjugal, deoarece Remedios era atât de buimăcită de revela» care-o aștepta, încît voia să împărtășească tuturor amănuntele <M noaptea nunții. Toate acestea s-au făcut cu eforturi istovitoare însă la data prevăzută pentru cununie fetița cunoștea tot atât m mult despre viață ca oricare din surorile ei. Don Apolinfl Moscote o luă de braț și o conduse prin strada împodobita d> flori și ghirlande, în pocnetele petardelor, în refrenele mai mul tor orchestre, în timp ce ea făcea cu mîna și mulțumea cu surisuw

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 79

celor care, de la ferestre, îi urau noroc. Aureliano, îmbrăcat într-un costum de postav negru, încălțat cu aceleași cizmulite de lac cu cheotori metalice pe care avea să le poarte peste cîțiva ani și în fața plutonului de execuție, era de o paloare extremă și avea un nod greu în gîtlej în clipa cînd își întîmpină logodnica în pragul casei și în timp ce o conducea la altar. Ea dădu dovadă de atîta naturalețe și prezența de spirit, încît nu-și pierdu cumpătul nici măcar atunci cînd, voind să-i pună verigheta, Aureliano o scăpă pe jos. în mijlocul şușotelilor și a confuziei care începuse să domnească între invitați, Remedios ținu mîna întinsă, în mînușa de dantelă care-i lăsa degetele descoperite, cu inelarul pregătit să primească legămîntul, pînă ce logodnicul reuși să oprească inelul cu vîrfut cizmei, împiedicîndu-l să se rostogolească pînă la ușă, iar apoi se întoarse la altar, roșind de rușine. Mama și surorile ei își făcură atîta sînge rău de teamă ca nu cumva fetița să facă vreo gafă în timpul ceremoniei, încît pînă la urma tocmai ele se arătară nelalocul lor, ridicînd-o în brațe pentru a o săruta. Din ziua aceea, Remedios dovedi

un simț al răspunderii, o grație naturală, un sînge rece care nu aveau s-o părăsească niciodată în împrejurările cele mai vitrege. Și tot ea a avut ideea să pună la o parte bucata cea mai bună din tortul de nuntă și să i-o ducă pe o farfurie, împreună cu o furculiță, lui Jose Arcadio Buendia. Legat de trunchiul castanului, ghemuit pe o bancă mica de lemn sub un umbrar din frunze de palmier, uriașul moșneag, bătut de soare și de ploie, îi adresa un vag surîs de mulțumire și mîncă Prăjitura cu mîna, mormăind un psalm de neînțeles. În mijlocul fetei petreceri cu tărăboi, care se prelungea pînă luni dimineața, Rebeca Buendia a fost singura care nu a luat parte la veselia generală. Ospățul ei căzuse baltă. Ursula decisese ca nunta ei să * officieze în aceeași zi, însă Pietro Crespi primise vineri o prin care i se vestea că mama lui e pe moarte. Nunta fu tă pentru o dată ulterioară. La un ceas după ce primi , Pietro porni spre capitala provinciei, dar pe drum se ^crucișă cu mama lui, care, punctuală, sosi în noaptea de sîtăbătă și recita la nunta lui Aureliano orația pe care-o pregătise Pentru cununia fiului ei. Pietro Crespi se întoarse duminică, la Partul tîrgului, după ce deșelă sub el cinci cai în speranța că va

Sr;

80 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

ajunge la timp la cununia sa. Nu s-a știut niciodată cine a fl acea scrisoare. Hărțuită de întrebările Ursulei, Amaranta pl de indignare și jură în fața altarului improvizat, pe care timpUi nu ajunseseră să-l demonteze, că e nevinovată.

Părintele Nicanor Reyna, pe care don Apolinar Moscote] adusese din ținutul mlaștinilor ca să officieze cununia, era ut bătrîn asprit din pricina ingratitudinii slujbei sale. Apariție trist, numai piele și os, dar cu un pîntec proeminent și rotund și cqli expresie de înger bătrîn datorată mai degrabă sărăciei cu duhal decît bunătății. Avea de gînd să se întoarcă la parohia sa dupi cununie, însă a fost îngrozit de uscăciunea sufletelor din Macondo ai cărui locuitori prosperau în sminteală, ascultîndde legile firii, fără să-și boteze copiii și fără să cinstească sărbătorii cu sfințenie. Socotind că nici un ținut nu avea mai multă nevoie de sămînța lui Dumnezeu, se hotărî să mai rămînă încă o săptămînă pentru a-i creștina pe cei tăiați împrejur și pe păgîoi, să legalizeze concubinajele și să-i împărtășească pe muribunzi însă nimeni nu-i dădu atenție. I se răspundea că ani de zw oamenii au trăit fără preot, rezolvîndu-și problemele sufletul» direct cu Dumnezeu, și nu se mai simțeau vizați de blestemi păcatului strămoșesc. Sătul să tot predice în pustiu, părintele Nicanor se hotărî să înceapă construirea unei biserici, care să w cea mai mare din lume, cu sfinți în mărime naturală și cu vitralii colorate în ziduri, ca să vină lume tocmai de la Roma să-l cinstească pe Dumnezeu în focarul nelegiurii. Umbla pretutindenî, cu o tipsie de aramă, după pomană. Primi destul, dar el voia și mai mult, deoarece lăcașul avea să aibă un clopot al cărui dangăt avea să scoale și morții din morminte. Se rugă atît de mult încît își pierdu glasul. Oasele îi scîrîiau. Într-o sîmbătă, neizbutind după afită vreme să adune nici măcar prețul portalului, se lăsă biruit de deznădejde. Ridică un altar improvizat m piață, iar duminică trecu prin sat sunînd dintr-un clopoțel, ca f* vremea insomniei, chemîndu-i pe oameni la liturghie sub cerul liber. Mulți veniră din curiozitate. Alții, din nostalgie. Alții, pe"" tru ca Dumnezeu să nu se simtă jignit de disprețul arăta' reprezentantului său pe pămînt. Astfel, la ceasul al optulea de dimineață, jumătate din sat se afla în piața, unde părintele

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 81

Nicanor citi Evanghelia cu un glas foarte răgușit din pricina milogelilor nesfîrșite. La încheiere, cînd mulțimea începu să se împrăstie care încotro, ridică brațul să le atragă luare-aminte:

- O clipă, zise el. Vom fi acum martorii unui semn de netăgăduit al puterii nemărginite a lui Dumnezeu.

Băiatul care ajutase la slujba liturghiei îi aduse o ceașcă de cacao spumoasă și aburindă pe care el o sorbi pe nerăsuflăte. Își zvîntă apoi buzele cu o batistă pe care o scoase din mîneacă, își ridică brațele în cruce și închise ochii. Părintele Nicanor fu văzut atunci ridicîndu-se cu doisprezece centimetri deasupra pămîntu-lui.

Experimentul se vădi a fi foarte convingător. Timp de cîteva zile, trecu din casă în casă, repetînd experiența de levitație grație stimulentei său de cacao, în timp ce acolitul său stringea atîția bani într-un săcușor încît la sfîrșitul a mai puțin de-o lună s-a putut începe construcția bisericii. Nimeni nu puse la îndoială originea divină a unei astfel de demonstrații, afară de Jos€ Arcadio Buendia, care privea imperturbabil la mulțimea sătenilor ce se îngrămădiseră într-o bună zi în jurul castanului pentru a mai asista încă o dată la spectacolul revelației. De-abia apuca să se întindă puțin pe banca unde stătea așezat și dădu din umeri, cînd părintele Nicanor începu să părăsească pămîntul și sa se înalțe cu scaunul pe care stătea.

- *Hoc est simplicissimus*, zise pe latinește Josd Arcadio Buendia: *homo iste statum quartum materiae invenit**

Părintele Nicanor ridică mîna și cele patru picioare ale scaunului se așezară toate odată pe pămînt.

-*Nego!* zise el, tot în latinește. *Factum hoc existentiam Dei*

*P^at sine dubio**.*

Astfel aflară că blestemata de limbă păsărească a lui Jose Arcadio Buendia nu era alta decît limba latină.

Părintele Nicanor Profită de împrejurarea că era singura persoană în stare să comunice cu el, pentru a încerca să-i însufle credință în creierul său tulburat. În fiecare după-amiază se așeza lingă castan și predica ¹¹¹ latinește, însă Jos€ Arcadio Buendia refuza cu încăpățîinare să ^{ac}«iuta căii». Întortocheate ale sofisticii și transmutațiile cu cacao, .. E foarte simplu... Omul acesta a descoperit starea a patra a materiei. Tăgăduiesc... Acest fapt dovedește indubitabil existența lui Dumnezeu.

82 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

și cerea ca supremă și unică probă a existenței lui DumneA imaginea Lui fotografică, dagherotipul Lui. Părintele NicanoU aduse atunci medalioane și iconițe și chiar o reproducere duș năframa Sfintei Veronica, însă Jose

Arcadio Buendia le resping ca fiind niște obiecte confecționate de mîna omului, fără n fundament științific. Se arată atît de îndărătnic, încît părintele Nicanor renunță la proiectele de evanghelizare și continuă să viziteze înșuflețit fiind numai de simțăminte umanitare. Numai că atunci Jose Arcadio Buendia fu acela care luă inițiativa și încercă să-i zguduie credința preotului cu ajutorul a mii de șiretlicuri raționaliste. Într-o zi, cînd părintele Nicanor veni să-l vadă sub castanul său, aducînd cu sine o tablă de dame și o cuțit cu jetoane pentru a-l pofti să joace cu el, Jose Arcadio Buendia nu voi să accepte nicidecum, deoarece, după cum îi spunea, n« putea să înțeleagă ce sens ar putea avea o luptă între doi advefr sari care erau de acord asupra principiilor luptei. Părintefc Nicanor, care nu privise niciodată jocul de dame sub aspecttd acesta, pierdu orice poftă de a mai juca. Din ce în ce mai uimit de luciditatea lui Jose Arcadio Buendia, sfîrși prin a-l întrebi cum e cu puțința să fie ținut legat de un copac.

- *Hoc est simplicissimus*, îi răspunse el: pentru că sW nebun.

Preocupat de atunci în primul rind de propria sa credinți preotul încetă să-l mai viziteze și se dedică în întregime grăbii construcției bisericii. Rebeca simțea cum reînvie nădejdea în <f Viitorul ei atîrma de terminarea clădirii, din duminica în cm părintele Nicanor dejunase în casa lor și cînd familia adunată l jurul mesei vorbise despre solemnitatea și fastul pe care-l vj| avea ceremoniile religioase de îndată ce va fi construită biserici „Rebeca va fi cea mai norocoasă”, spuse Amaranta. Și pentru m Rebeca nu înțelegea ce voia să spună cu aceasta, ea îi explică* un surîs plin de nevinovăție:

- Tu vei fi aceea care va inaugura biserica prin cununia im Rebeca încercă să preîntîmpine alte comentarii. în ritmul Ș

care progresa construcția, biserica n-avea să fie terminată înairtl de zece ani. Părintele Nicanor își exprimă dezacordul: gene»! zitatea crescîndă a credincioșilor îi îngăduia să se bizuie ■

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 83

calculs mai optimiste. Față de indignarea surdă a Rebecăi, care „u-și mai putu isprăvi prînzul, Ursula aplaudă ideea Amarantei și contribui cu o sumă considerabilă ca să fie grăbite lucrările. Părintele Nicanor își dădu cu părerea că dacă ar primi încă o contribuție egală cu aceasta, biserica va fi gata în trei ani. De atunci Rebeca nu mai vorbi cu Amaranta, convinsă că inițiativa ei era mult mai vinovată decît părea. „Pentru mine a fost soluția cea mai puțin gravă, îi răspunse Amaranta în cursul discuțiilor violente care le-au făcut să se înfrunte în seara aceea. în felul acesta nu va trebui să te ucid în viitorii trei ani.” Rebeca acceptă provocarea.

Atunci cînd Pietro Crespi află despre noua ămînare a cununii sale, avu o criză de deznădejde, însă Rebeca îi aduse o dovadă de supremă fidelitate: „Cînd vei hotărî, vom fugi”, îi spuse ea. Numai că Pietro Crespi nu era omul aventurilor. îi lipsea temperamentul impulsiv al logodnicei sale, și pentru el cuvîntul dat era ca un capital ce nu putea fi delapidat. Rebeca recurse atunci la procedee mai îndrăznețe. Un vînt misterios stîngea toate lămpile din salon și Ursula îi surprindea pe logodnici sărutîndu-se pe întuneric. Pietro Crespi bîlbîia niște explicații confuze cu privire la proasta calitate a lămpilor moderne cu gudron și ajută chiar la instalarea în odaie a unor sisteme de iluminat mai puțin defectuoase. Din nou însă lipsea combustibilul sau se înțepeneau fitilele, și Ursula o găsea pe Rebeca pe genunchii logodnicului. în cele din urmă nu mai vru să asculte "ici o explicație. Lăsă treburile brutăriei în seama indiencei și-și lua obiceiul să se așeze într-un balansoar pentru a-i supraveghea ț* logodnici, hotărîtă să nu se lase păcălită prin manevre care "că din tinerețea ei erau învechite. 3iata mama, se indigna "ebeca pe un ton batjocoritor, cînd o vedea pe Ursula cîscînd în toropeala întîlnirilor lor. După ce-o muri o să-și ispășească Platele tot în balansoarul ei." După trei luni de idilă supravegheata, exasperat de încetineala lucrărilor pe care le inspecta zil-^{uc}. Pietro Crespi se hotărî să verse părintelui Nicanor suma de *e avea nevoie pentru terminarea bisericii. Amaranta își păstră almul. Flecărind mereu cu prietenele care veneau în toate "Pă-amiezele să brodeze sau să tricoteze în verandă, se străduia

L

84 ♦ Gabriel Garda Márquez

să inventeze alte stratageme. O eroare de calcul o zădărniciu acea pe care o considerase a fi cea mai eficace: să îndeapăiUJ tabletele de naftalină pe care Rebeca le presărase pe rochia ei | mireasa înainte de a o pune în dulapul din camera ei. FăCa aceasta cînd nu mai erau nici două luni pînă la terminarea bi« ricii. Dar Rebeca devenea atît de nerăbdătoare pe măsură ce se apropia ziua nunții, încît voi să-și pregătească rochia cu m«lt înainte decît socotise Amaranta. Deschise dulapul, desfăcu mai întîi hîrțile în care o împachetase, apoi pînza protectoare și găsi mătasea rochiei, dantela voalului și chiar cununa din flori de portocal pulverizate de molii. Deși era sigură că presărase doi pumni plini cu tablete de naftalină, dezastrul părea atît de întîmplător încît nu îndrăznea s-o învinovătească pe Amaranta Nu mai era nici o lună pînă la nuntă, dar Amparo Moscote îi făgădui că-i va confecționa o rochie nouă în răstimp de o I săptămînă. Amaranta simți că leșină în acea zi ploioasă cînd la j amiază Amparo apăru în casă învăluită toată într-o spumă de dantele, îndreptîndu-se spre Rebeca pentru ultima

probă a rochiei. Simți cum i se îneacă cuvintele în gât și o dîră de sudori reci coborîndu-i de-a lungul șirei spinării. Petrecuse luni întregi tremurînd de groază în așteptarea acestei clipe, deoarece, daci se dovedea neînstare să nascocoască un obstacol definitiv în calea nunții Rebecăi, era sigura că, în ultimul moment, după ce își va fi epuizat toate resursele imaginației, va avea încă destul curaj pentru a o otrăvi. În acea după-amiază, în timp ce Rebeca se înăbușea de căldură în platoșa de mătase pe care Amparo Moscote i-o potrivea pe trup, înarmată cu mii de ace de gămăli* și cu răbdare nesfîrșită, Amaranta încurcă de mai multe ori ochiurile croșetei și-și împunse degetul cu acul, dar hotărî cu un calm înspăimîntător ca sorocul să fie ultima vineri dinaintea d* nuntă, iar mijlocul, o porție buna de laudanum în cafea.

Alta piedică, pe cît de insurmontabilă pe atît de neprevăzută, obligă să se amîne încă o dată și nedefinit nunta. Cu o săptămîni înainte de data fixată pentru ceremonie, micuța Remedios # trezi în toiul nopții scaldată într-o băltoacă fierbinte care țîșni# din pîntecele ei cu o bolboroseală sfîșietoare, și după trei zile* muri otrăvită de propriul ei sînge, avînd în pîntece o pereche

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 85

»emeni răsuciți unul într-altul. Amaranta fu cuprinsă de remușcări. Se rugase cu atîta fervoare la Dumnezeu să se îndeplinească ceva îngrozitor care s-o scutească de otrăvirea Rebecăi, încît se socoti vinovată de moartea micuței Remedios. Nu aceasta era piedica pentru care se rugase atîta. Cu Remedios pătrunsese un suflu de bucurie în casă. Se instalase împreună cu soțul ei într-o odăiță învecinată cu atelierul, pe care o împodobise cu păpușile și cu jucăriile din copilăria nu prea îndepărtată; vitalitatea și buna ei dispoziție se revărsau dincolo de cei patru pereți ai odăiței și se răspîndeau ca o adiere de aer proaspăt prin veranda cu begonii. Începea să cînte încă din zori. Era singura care cutezase să intervină cînd se certau Rebeca și Amaranta. Își asumase zdrobitoarea corvoadă de a se ocupa de Jose Arcadio Buendia. Îi ducea mîncarea, îl ajuta la nevoile de toate zilele, îl spăla cu o cîrpă săpunită, se îngrijea ca barba și părul să-i fie curățite de pureci și de lindeni. Ca și de buna stare a umbrarului din frunză de palmier pe care-l consolida cu pînză gudronată cînd se strica vremea. În ultimele luni reușise să comunice cu el într-o latină rudimentară. Cînd veni pe lume fiul lui Aureliano și al lui Pilar Ternera și a fost adus în casă pentru a fi botezat, în cerc intim, cu numele de Aureliano Jose, Remedios stăruise să fie socotit ca fiul ei mai mare. Instinctul ei matern o surprinse pe Ursula. Aureliano, la rîndul său, găsi în ea rațiunea de a trăi care-i lipsise pînă atunci. Lucra toată ziua în atelierul lui și, la miezul dimineții, Remedios îi aducea o ceașcă mare cu cafea fără zahăr. În fiecare seară mergeau amîndoi să-i viziteze pe cei din familia Moscote. Aureliano juca împreună cu socrul său partide interminabile de domino, în timp ce Remedios stătea la taifas cu surorile sau discuta cu mama ei chestiuni de oameni mari. Înrudirea cu familia Buendia întărise în sat autoritatea lui don Apolinar Moscote. În urma deselor călătorii în capitala provinciei, obținut din partea guvernului făgăduiala de a construi o școală, a cărei conducere să-i fie încredințată lui Arcadio, care moștenise entuziasmul didactic al bunicului său. ^oar prin puterea convingerii reuși ca majoritatea caselor să fie spoite în albastru în vederea sărbătoririi independenței naționale, cererea părintelui Nicanor, dispuse mutarea stabilimentului

86 ♦ Gabriel Garda Márquez

lui Catarino într-o uliță mai lăturalnică și închiderea mai multor locande de desfrîu, care prosperau în centrul satului. Într-o zi întoarse însoțit de șase polițiști înarmați cu puști, cărora I încredința menținerea ordinii, fără ca cineva să-și amintească de înțelegerea de la început, de a interzice intrarea în sat a jandarmilor. Aureliano era mulțumit de eficiența socrului său. „JA să ajungi și tu la fel de gras ca el", îi spuneau prietenii. Însă viața sedentară, care-i accentuase pomeții obrazilor și-i concentra» strălucirea privirii, nu-l făcu să se îngrașe și nu-i schimbă firea cumpătată, ci dimpotrivă, îi înăspri pe buze cuta severă a meditației solitare și a hotărîrii de neclintit. Afecțiunea pe cast soția sa și el însuși o stîrniseră în sinul ambelor familii era atît <fc mare, încît, în ziua în care Remedios anunțase că va avea un copil, pînă și Rebeca și Amaranta încheiară un armistițiu pentru a tricota o garnitură de scutece din lînă albastră pentru cazul că se va naște un băiat și una din lînă roz de va fi fost fată. Tot ea» fost ultima persoană pe care Aureliano o revăzu în gînd, cîțivi ani mai tîrziu, în fața plutonului de execuție.

Ursula porunci doliul prin care se închiseră toate ușile și ferestrele și oprea pe oricine să intre sau să iasă, afară doar dl cazul că era strict necesar; interzise să se vorbească cu voce tai! timp de un an și așeză poza dagherotipă a lui Remedios chiar pe locul unde se făcuse priveghiul, drapată într-o panglică neaglt și cu o candelă cu untdelemn mereu aprinsă. Generații următoare, care nu aveau să lase să se stingă niciodată aceas candelă, rămîneau descumpănite în fața fetei cu fustă plisată. cu ghetuțe albe și cu o panglică de organdi în păr, pe care nu o puteau identifica cu imaginea tradițională a unei străbunici-Amaranta se ocupă de Aureliano Jose. Îl adoptă ca pe un copil care avea să-i împărtășească singurătatea și care avea să-și izbăvească de laudanum pe care rugăciunile ei nesăbuite îl tuiau năseră involuntar în cafeaua lui Remedios. La căderea nopții Pietro Crespi, cu doliu la pălărie, intra pășind pe vîrfuri și-i făcea o vizită tăcută Rebecăi, care era atît de palidă în rochia ei neagil ale cărei mîneci îi coborau pînă la pumni, încît credeai că lipsita de sînge. Chiar și numai gîndul de a fixa o nouă dajl pentru nuntă ar fi fost atît de necuviincios, încît logodna lor»

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 87

transformă într-o idilă eternă, într-o iubire de uzură și de care nu se mai preocupa nimeni, ca și cum acești îndrăgostiți care altă dată stricau lămpile pentru a se putea săruta, trebuiau să se încline acum în fața voinței

morții. Descumpănită, demoralizată la culme, Rebeca reîncepu să mănânce pământ. Dintr-o dată, când doliul se învechise atât de mult încât se reluaseră șezătorile de brodat, pe la orele două după-amiază, în tăcerea apăsătoare a caniculei, cineva împinse poarta de la intrare și stâlpii se mișcă atât de puternic în temeliiile lor încât Amaranta și prietenele ei, care brodau în verandă, Rebeca sugîndu-și degetul mare în camera ei, Ursula la bucătărie, Aureliano în atelier și pînă și Jose Arcadio Buendia sub castanul solitar, avură impresia că un cutremur de pământ zguduia casa. Cel care sosise astfel era un adevărat colos. Abia de-și putea petrece umerii pătrați prin strîmtoarea ușilor. La gîtul său de taur purta un medalion cu Fecioara Tămăduirilor, brațele și pieptul îi erau pline de tatuaje criptice, iar la pumnul drept avea brățara strînsă a fraților de cruce. Pielea îi era tăbăcită de sarea intemperiiilor, avea părul scurt și zbîrlit ca o coamă de catîr, falei de oțel, privirea tristă. Centironul lui era de două ori mai gros decît chinga unui cal, purta cizme cu tureci și pîteni și tocuri ferecate, iar prezența sa dădea impresia trepidantă a unei zguduiri seismice. Trecu prin salon și prin sufragerie și intră ca un tunet în veranda cu bego-"ii. unde Amaranta și prietenele ei rămaseră paralizate, toate cu acul în aer. „Salut!" le spuse cu o voce obosită; își aruncă desagii Pe masa de lucru și, fără să se oprească, se îndreptă spre fundul ^{cas}ei- „Salut!" îi spuse Rebecăi înspăimîntate care-l văzu intrînd I* ușa dormitorului ei. „Salut!" îi spuse lui Aureliano care era la ^m&sa lui de giuvaergiu, cu toate cinci simțurile în alarmă. Nu ^bovi cu nimeni. Se duse drept la bucătărie și acolo se opri pen-^ prima oară, la sfîrșitul unei călătorii care începuse la celălalt ^{Ca}Păt al pămîntului. „Salut!" zise el. Ursula rămase cu gura ^{ca}scată o frîntură de secundă, îl privi drept în ochi, scoase un to și-i sări de gît strigînd și plîngînd de bucurie. Era Jose readio. Se întorcea tot atît de sărac precum plecase, încît 'sula trebui să-i dea doi pesos pentru plata locației calului, orbea o spaniolă amestecată cu argoul marinăresc. îl întrebă

L

88 ♦ *Gabriel Garcia Márquez*

pe unde a umblat și el răspunse: „Pe-acolo". își agață hamacul în odaia care i se destinase și dormi trei zile. Când se trezi, dîlîj ce înghiți șaisprezece ouă crude, se duse direct la stabiliment lui Catarino, unde statura lui colosală provocă între femeile o agitație și o curiozitate fără seamăn. Ceru muzică și un rînd de rachiu, pe socoteala lui, pentru toată lumea. Făcu pariuri luptăid cu puterea pumnului împotriva a cinci bărbați la un loc. „Nu se poate, ziceau ei dîndu-și seama că nu reușeau nici măcar s<M miște brațul. Are brățara fraților de cruce." Catarino, care nu credea în astfel de lucruri, parie pe doisprezece pesos că nu va urni I din loc tejgheaua. Jose Arcadio o smulse de la locul ei, o sălta I deasupra capului și o duse pînă în stradă. A fost nevoie de unsprezece oameni care s-o aducă înapoi. în înfierbîntarea petrecerii își arată pe tejghea virilitatea neverosimilă tatuată în întregime cu împletituri de inscripții în albastru și roșu, înscrise în tot felul de limbi. Pe femeile care îl asaltară cu poftele lor, le întrebă care plătește mai mult. Cea mai bogată oferi douăzeci de pesos. Propuse atunci să fie tras la sorți cu zece pesos lozul. Ea un preț exorbitant, căci femeia cea mai solicitată nu cîștiga mi mult de opt pesos pe noapte, însă toate acceptară. își scrisese^ numele pe paisprezece hîrtiute pe care le puseră într-o pălărie j fiecare femeie trase cîte una. Când nu mai rămăseseră decît două hîrtiute în fundul pălăriei, se stabili despre care este vorba, i - încă cinci pesos de fiecare, propuse Jose Arcadio, și n>& voi împărți între amîndouă.

Din asta trăia. Făcuse de șaizeci și cinci de ori înconjurul lumii, înrolat într-un echipaj de marinari apatrizi. Femeile cu care se culcase în noaptea aceea în stabilimentul lui Catarino i conduseră în pielea goală pînă în salonul de bal, unde putut* vedea că nici un milimetru de pe trupul său, din tălpi pînă % creștet și pe fața și pe dos, nu era fără tatuaj. Nu reușea să m adapteze la viața de familie. Dormea toată ziua iar noapte» petrecea în mahalaua caselor de toleranță, pariind pe forța 4 fizica. în rarele ocazii cînd Ursula reușea să-l facă să ia loc I masă, îl vedeai prietenos și radios, mai ales cînd începea m povestească despre aventurile sale din țările îndepărtai! Naufragiase și rătăcise timp de două săptămîni în voia vîntulfl

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 89

«i a valurilor, în marea Japoniei, hrînindu-se cu leșul unuia din-ue tovarășii săi care murise de insolație și a căruia carne sărată, sărată din nou și coaptă la soare, era zgrunțuroasă și dulceagă la gust. în Golful Bengal, ziua-n amiaza mare, pe o vreme minunată, corabia lui răpusese un dragon marin în pîntecele căruia găsiseră coiful, cataramele și armele unui cruciat. Văzuse în Marea Caraibilor fantoma corăbiei-corsar a lui Victor Hughues, cu pinzele sfîșiate de vînturile morții, cu catargele roase de scarabei marini, îndreptîndu-se spre Guadelupa, dar rătăcind veșnic drumul. La masa, Ursula plîngea de parcă ar fi citit toate scrisorile care nu sosiseră niciodată și în care Jose Arcadio relata isprăvile și pățaniile sale. „Cînd ai o casă atît de mare aici, fiule, suspina ea. Cînd s-a aruncat atîta mîncare la porci!" în fond, însă, Ursula nu-și putea închipui că tînărul luat de țigani era acest lungan uriaș care înfuleca o jumătate de purcel de lapte la dejun și ale cărui vînturi făceau să se vestejească florile. Ceilalți din familie aveau reacții asemănătoare. Amaranta nu putea să-și ascundă scîrba pe care i-o provocau, la masă, rîgîielile lui bestiale. Arcadio, care nu cunoscuse niciodată taina filiației sale, abia dacă răspundea la

întrebările pe care i le punea cu intenția vădită de a-i câștiga dragostea. Aureliano încercă să redeștepte amintirea vremii când împărțeau aceeași cameră, se strădui să refacă complicitatea lor din copilărie, însă Jose Arcadio uitase de toate acestea; viața pe mare îi copleșise memoria cu prea multe lucruri de care să-și aducă aminte. Numai Rebeca se simți topită de la prima vedere. În după-amiază în care-l văzu trecând Prin fața camerei ei, își dădu seama că Pietro Crespi nu era decât ^{lIII} biet filfizon față de acest supermascul, a cărui respirație vulcanică se resimțea în toată casa. Socotea bun orice pretext pen-fru a se afla în apropierea lui. Într-o zi, Jose Arcadio îi privi frupul cu o atenție lipsită de pudoare și îi zise: „Ești o femeie ^adevărată, surioară”. Rebeca își pierdu capul de-a binelea. Reîncepu să mănânce pământ și var de pe ziduri cu lăcomia de [^]tădată și să-și sugă degetul mare cu atîta frenezie încît i se făcu ^oătătură. Vomă un lichid verzui cu lipitori moarte. Petrecu ^{no}Pti albe tremurînd de febră, luptîndu-se cu delirul și așteptînd Puia cînd casa era zguduită de întoarcerea lui Jose Arcadio, în

L

90 ♦ *Gabriel Garçfa Márquez*

zori. Într-o după-amiază, cînd toată lumea dormita, nu mai răbda și se duse pînă la odaia lui. Îl găsi în chiloți, treaz, întul în hamacul pe care-l atîrnase de birnele groase cu odgoane & corabie. Nuditatea lui extraordinară, împodobită toată, o împiț, sionă atît de puternic încît simți nevoia să se întoarcă. Jertați-n4 zise; nu știam că sînteți aici”. Vorbea însă în șoaptă, ca să nu trezească pe cineva. „Vino încoace”, îi răspunse el. Rebeca| ascultă. Se opri lingă hamac, în sudori de gheață, simțind că i se înnoadă mațele, în timp ce Josd Arcadio îi mîngîie cu vîrfii degetelor gleznele, apoi pulpele și chiar coapsele, murmurînf „Ah, surioară, ah, surioară!” Ea trebui să depună un efort supraomenesc pentru a nu-și da sufletul, cînd o forță ciclonicăo ridică de mijloc într-un chip uimitor de potrivit, o despuie de îmbrăcăminte intimă în doi timpi și trei mișcări și o sfîșie ca pe o păsărică. Mai avu timp să-i mulțumească lui Dumnezeu că s4 născut înainte de a-și pierde cunoștința, dăruindu-se plăcerii de neimaginat a acestei dureri insuportabile, în mlaștina f umegîndă a hamacului care absorbi ca o sugativă izbucnirea sîngelui ei.

După trei zile se cununară la liturghia de la orele cinci. Jose” Arcadio se duse în ajun la prăvălia lui Pietro Crespi. Îl găsi dîn4 lecții de gitară și-i vorbi de față cu toată lumea. „Mă însor cu Rebeca”, îi zise el. Pietro Crespi păli, întinse ghitară unuia din?| tre elevii săi și declară lecția terminată. Cînd rămaseră singuri,fș salonul plin cu instrumente muzicale și cu jucării mecanice, Pietro Crespi zise:

- Este sora dumneavoastră.

- Mi-e totuna, răspunse Jose Arcadio.

Pietro Crespi își șterse fruntea cu batista impregnată cu lavandă.

- E împotriva firii, explică el, și în afară de asta, legea o interzice.

Nu atît argumentația, cît paloarea lui Pietro Crespi îl făcu p«! Jos€ Arcadio să-și piardă răbdarea.

- Mă baleg o dată și încă o dată pe fire, îi răspunse el. Și aifl venit să-ți spun ca să te scutesc de osteneala de a o mai întrebi ceva pe Rebeca.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 91

Aceste maniere brutale se îndulciră atunci cînd văzu cum ochii lui Pietro Crespi se umplură de lacrimi.

De altfel, îi spuse el pe alt ton, dacă ceea ce-ți place este familia, îți mai rămîne Amaranta.

Părintele Nicanor dezvălui în predica lui de duminică faptul că Arcadio și Rebeca nu erau frate și soră. Ursula nu le iertă niciodată ceea ce ea considera a fi o lipsă de respect de neînchipuit și, cînd se întoarseră de la biserică, le interzise tinerilor căsătoriți să mai pună piciorul în casă. Pentru ea, erau ca și morți. Își închiriară o căsuță în fața cimitirului și se mutară acolo fără alte mobile decît hamacul lui Jose Arcadio. În noaptea nunții, un scorpion care se vîri în pantoful Rebecăi o mușcă de picior. Simți cum îi amorțește limba, dar asta n-o împiedică să petreacă o lună de miere care provocă scandal. Vecinii erau îngroziți de țipetele care trezeau întregul cartier cam de opt ori pe noapte și cam de trei ori în timpul odihnei de după-amiază, și se rugau ca nu cumva o patimă atît de nestăpînită să tulbure

odihna morților.

Aureliano a fost singurul care-și făcu griji pentru ei. Le cumpără cîteva mobile și le procura bani, pînă cînd Jose Arcadio redobîndi simțul realității și se apucă să lucreze petecul de pămînt de lîngă curtea casei, care nu era al nimănui. În schimb, Amaranta nu izbuti niciodată să-și stăpînească pizma împotriva Rebecăi, cu toate că soarta i-a hărăzit o satisfacție cum nici nu ^{is}ase: la propunerea Ursulei, care nu știa cum să îndrepte cerurile, Pietro Crespi continuă să prînzească în fiecare marți în ^{ca}să, acceptîndu-și eșecul cu calm și demnitate. Ca o dovadă a ^sitnei sale față de familie, păstră doliul la pălărie, și-i făcea Plăcere să-și manifeste afecțiunea față de Ursula, adueîndu-i baruri exotice: sardele portugheze, dulceață de trandafiri din Turcia, iar, într-o zi, un šal fermecător din Manila. Amaranta îl ^{tt}împina cu o amabilitate tandra. Ghicea ce-i făcea plăcere, îi ^{sl}*iulgea firele descusute de la mîncile cămășii, îi broda de ziua ui o duzină de batiste cu inițiala lui. În fiecare marți, după dejun, * timp

ce broda în verandă, el îi ținea bucuros companie. Pentru letro Crespi, această femeie pe care o considerase și o tratase

92 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

mereu ca pe o copilă fu o adevărată revelație. Genul frumuseții ei era oarecum lipsit de grație, era însă de o sensibilitate rară față de realitățile vieții, plină de o tandrețe discretă. Într-o maiți, când nimeni nu se mai îndoaia de ceea ce avea să se întâmple mai curînd sau mai tîrziu, Pietro Crespi o ceru în căsătorie. Ea nu-l întrerupse lucrul. Așteptă să-i dispară roșeața caldă care-j | ajunsese pînă la urechi și rosti cu vocea gravă, solemnă, a unei persoane cu experiență:

- Bineînțeles, Crespi, îi zise ea, dar să așteptăm pînă ne cunoaștem mai bine. Nu se cade să pripim lucrurile. Ursula se supără. Cu toate că-l stima foarte mult pe Piettji

Crespi, nu izbutea să stabilească dacă hotărîrea lui era bună sau rea din punct de vedere moral, în urma îndelungatei și tumultuoasei sale logodne cu Rebeca. Totuși, în cele din urmă o acceptă ca pe un lucru care nu este nici bun, nici rău, deoarece nimeni nu-i împărtășea îndoiala. Aureliano, care era bărbatul casei, o zăpăci și mai mult cînd își spuse părerea, pe cît de categorică, pe atît de enigmatică:

- Nu e momentul să ne gîndim la căsătorii.

Această părere, al cărei sens Ursula nu-l înțelese decît după cîteva luni, era singura pe care Aureliano putea s-o exprime atunci, cu sinceritate, nu numai cu privire la căsătorie, ci la orice preocupare în afară de război. El însuși, în fața plutonului « execuție », nu avea să înțeleagă prea limpede cum s-a înălțat acel șir de împliniri subtile, însă irevocabile, care-l duseseră pînă acolo. Moartea lui Remedios nu-i produse șocul de care se temea. Simți mai degrabă o minie surdă care se risipi încetul cu încetul, lăsîndu-i doar un sentiment de dezamăgire solitară și pasivă, asemănătoare celui pe care-l încercase pe vremea cînd « resemnase să renunțe la femeie ». Se adînci din nou în lucru, dar își păstră obiceiul de a juca domino cu socrul său. Într-o cauză amuțită de doliu, convorbirile nocturne consolidară prietenia dintre cei doi bărbați. „Recăsătorește-te, Aurelito, zicea socrul Am șase fiice, poți să alegi.” Într-o zi, în ajunul alegerilor, dai Apolinar Moscote, întorcîndu-se dintr-una din desele sale călătorii, se arătă preocupat de situația politică a țării. Liber

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 93

erau hotărîți să pornească război. Cum Aureliano avea pe vremea aceea noțiuni foarte confuze despre deosebiriile dintre conservatori și liberali, socrul său i le explică în cîteva lecții. Liberalii, îi spuse el, erau francmasoni: oameni de soi rău, partizani ai spînzurării preoților, ai instaurării cununii civile și a divorțului, ai recunoașterii drepturilor egale pentru copiii bastarzi și cei legitimi, ai divizării țării printr-un sistem federal care i-ar răpi puterii centrale prerogativele. Conservatorii, dimpotrivă, dețineau puterea direct de la Dumnezeu și vegheau asupra stabilității ordinii publice și a moralei familiale; ei erau apărătorii credinței în Hristos, ai principiului autorității și nu erau dispuși să îngăduie fărîmîțarea țării în colectivități autonome. Sentimentele sale umanitare îl făcuseră pe Aureliano să simpatizeze cu atitudinea liberală în privința drepturilor copiilor bastarzi, însă nu înțelegea defel cum se putea ajunge să se pornească război pentru niște lucruri pe care nu le puteai atinge cu degetul. I se păru o exagerare faptul că socrul său ceruse să i se trimită, pe timpul alegerilor, șase oameni înarmați cu puști sub comanda unui sergent, într-un sat lipsit de orice pasiuni politice. Nu numai că soldații sosiseră, dar merseră din casă în casă pentru a confisca armele de vînătoare, cosoarele, pînă și cuțitele de bucătărie, înainte de a împărți bărbaților de peste douăzeci și unu de ani buletinele albastre cu numele candidaților conservatori și buletinele roșii cu numele candidaților liberali. În ajunul alegerilor, don Apolinar Moscote în persoană citi un decret prin care se interzicea de sîmbătă noaptea, timp de patruzeci și opt de ore. vînzarea băuturilor spirtoase și adunările de mai mult de trei persoane care nu aparțineau aceleiași familii. Alegerile trecură fără incidente. Încă de la orele opt dimineața, duminică, se instală în piață urna de lemn păzită de cei șase soldați. S-a votat deplină libertate, după cum putu constata însuși Aureliano, care a rămas aproape toată ziua în preajma socrului său, vîgînd ca nimeni să nu voteze decît o singură dată. La orele Patru după-amiază, un duruit de tobă vesti închiderea scrutinului, iar don Apolinar Moscote sigila urna cu o bandă de hîrtie ștată peste care-și depuse semnătura. În aceeași seară, în

94 ♦ *Gabriel García Márquez*

timpul partidei sale de domino cu Aureliano, dădu ordin genului să rupă banda de hîrtie gumată pentru a face socoteala sufragiilor. Erau aproape tot atîtea buletine roșii ca și albastre, însă sergentul nu lăsă decît zece din cele roșii și completă diferența cu buletine albastre. Urna fu apoi din nou sigilată cu o bandă nouă și în ziua următoare, la ora nouă luă drumul capitalei provinciei. „Liberalii vor pomi la război”, zise Aureliano. Don Apolinar Moscote nu-și slăbi atenția de la jocul de domino. „Dacă spui asta din pricina schimbării buletinelor, atunci nu, ne vor pomi la război”, răspunse el. Se lasă înapoi cîteva buletine roșii, ca să nu fie reclamații. Aureliano înțelese dezavantajele celor aflați în opoziție. „Dacă aș fi liberal, zise el, aș pomi la război din pricina acestor buletine.”

Socrul său îl privi pe deasupra ochelarilor:

- Dacă ai fi fost liberal, bietul meu Aureliano, chiar dacă ai fi fost ginerele meu, n-ai fi asistat la schimbarea buletinelor.

Ceea ce a provocat la drept vorbind indignarea satului n-a fost rezultatul alegerilor, ci faptul că soldații n-au

restituit armele. O delegație de femei veni să vorbească cu Aureliano ca să obțină de la socrul său restituirea cuțitelor de bucătărie. Don Apolinar Moscote îi explica în mare taină că soldații au luat cu ei armele confiscate ca tot atâtea probe că liberalii se pregăteau de război. Cinismul acestei declarații îl neliniști. Nu făcu nici un comentariu, însă, într-o noapte, pe când Gerineldo Márquez și Magnífico Visbal tăifăsuiau cu alți prieteni despre incidentul cu cuțitele, fu întrebat dacă era liberal sau conservator și Aureliano nu șovăi:

- Dacă ar trebui să fac parte din ceva, aș fi liberal, răspunse el, deoarece conservatorii sînt niște șarlatani.

A doua zi, la insistențele prietenilor săi, făcu o vizită doctorului Alirio Noguera pentru a se trata de o pretinsă durere de ficat. El nu cunoștea deloc sensul acestei comedii. Doctorul Alirio Noguera sosise la Macondo înainte cu cîțiva ani, avînd o cutie de farmacie plină cu pastile insipide și cu o deviză medicalească care nu convingea pe nimeni: *Cui pe cui se scoate*. În realitate era un impostor. În spatele fațadei nevinovate de medic făt*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 95

reputație se afla un terorist care-și ascundea sub turețele care-i veneau pînă sub genunchi, cicatricile pe care i le provocaseră la glezne cei cinci ani petrecuți în lanțuri. Prins cu ocazia primei escapade federaliste, reuși să scape la Curaçao, deghizat în vestmintele pe care le detesta cel mai mult pe lume: o sutană. După un exil prelungit, entuziasmat de veștile, prezentate mai favorabil decît erau în realitate, pe care le aduceau în Curacao proscrișii din toate insulele Caraibe, se îmbarcă la bordul unei goelete de contrabandiști și apărură la Riohacha împreună cu micile flacoane cu comprimate, care nu erau altceva decît zahăr rafinat, și cu o diplomă a Universității din Lipsea pe care o falsificase chiar el. Fu atît de decepționat înecî plîns. Fervoarea federalistă pe care exilații o așteptau cu un butoi de pulbere gata să explodeze se risipise în iluzii electorale vagi. Amărît din pricina insuccesului, dorind să găsească un loc unde să-și petreacă bătrînețile în siguranță, falsul homeopat se refugie la Macondo. În odăița strîmtă, plină de flacoane goale, pe care o închirie la marginea pieței, a trăit cîțiva ani de pe urma bolnavilor disperați care, după ce încercaseră de toate, se consolau cu zahărul în pastile. Instinctele sale de agitator au rămas potolite atîta vreme cît don Apolinar Moscote se mulțumea să fie o autoritate decorativă. Își omora timpul cu amintiri și luptînd contra astmei. Apropierea alegerilor a fost firul care i-a îngăduit să regăsească ițele subversiunii. Luă contact cu tinerii din sat, care erau lipsiți de pregătire politică, și pormi o campanie secretă de Propagandă și de recrutare. Numeroasele buletine roșii, care apăruseră în urnă și a căror prezență a fost atribuită de don Apolinar Moscote unei pasiuni pentru noutăți, specifică tinereții, instituiau de fapt un aspect al planului său: își obligă discipolii să voteze pentru a-i convinge că alegerile nu erau decît o farsă. «Singurul mijloc eficace, spunea el, este violența.» Majoritatea Prietenilor lui Aureliano erau entuziasmați la gîndul de-a lichida oînduirea conservatoare, însă nimeni nu cuteza să-l cheme să *ralieze la planurile lor, nu numai din cauza legăturilor sale cu Judecătorul, ci și din pricina temperamentului său solitar și a atîdinilor sale șovăitoare. Se știa, în afară de asta, că a votat cu

96 ♦ Gabriel Garda Márquez

albaștrii, după indicațiile socrului său. A fost deci o pură coincidență că și-a dezvăluit sentimentele politice și din simplă ciuitate i s-a sugerat să-l viziteze pe doctor, ca să se trateze de o durere de care nu suferea. Ajungînd la cocioaba mirosind a pîrghie de păianjen și a camfor, se pomeni în fața unui soi de iguană plină de praf, ai cărei plămîni șuierau la fiecare respirație. Înainte de a-i pune vreo întrebare, doctorul îl conduse la fereastră și-l examina albul ochilor, trăgîndu-l de pleoapele inferioare. „Nu acolo”, zise Aureliano, respectînd instrucțiunile pe care le primise. Apăsă puternic cu vîrfurile degetului pe locul unde avea ficatul și adăugă: „Aici mă doare, atît de mult încît nu pot dormi”. Doctorul Noguera închise atunci fereastra sub pretext că soarele ardea prea tare și-i explică în termeni simpli de ce asasinarea conservatorilor era o datorie patriotică. Aureliano purtă timp de cîteva zile în buzunarul cămășii un flacon pe care-l scotea tot la două ceasuri. Vărsa trei comprimate în podul palmei, le arunca dintr-o dată în gură și le lăsa să se topească încet pe limbă. Don Apolinar Moscote rîdea de încrederea lui în virtuțile homeopatiei, însă cei care făceau parte din complot recunoșteau în el pe unul de-al lor. Aproape toți fiii întemeietorilor erau implicați în aceasta afacere, deși nici unul nu știa, în mod concret, în ce constă acțiunea pe care ei înșiși o urzeau. Înși în ziua în care medicul îi destăinuia lui Aureliano secretul, acesta se retrase din conspirație. Deși era convins atunci de urgența cu care trebuia lichidat regimul conservatorilor, planul îl îngrozea. Doctorul Noguera era un mistic al atentatului personal. Sistemul lui se reducea la coordonarea unei serii de acțiuni individuale care, printr-o lovitură de maestru executată la scară națională, avea să-i lichideze pe toți funcționarii regimului împreună cu familiile lor, îndeosebi pe copii, pentru a se stîrpi însăși sămînta conservatorismului. Don Apolinar Moscote, soția și cele șase fiice ale sale figurau, bineînțeles, pe lista.

- Dumneavoastră nu sînteți nici liberal, nici altceva, îi spuse Aureliano fără a-și părăsi calmul. Nu sînteți altceva decît măcelar.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 97

_ în cazul acesta, răspunse doctorul pe același ton imperturbabil, dă-mi înapoi flaconul. Nu mai ai nevoie de el. Abia după șase luni, Aureliano află că doctorul renunțase să mai vadă în el un om de acțiune și-l considera un sentimental fără viitor, cu o fire molie și condamnat să trăiască solitar. Ceilalți căutară să nu-l piardă din ochi de frică să nu denunțe conspirația. Aureliano îi liniști: nu va scoate nici un cuvînt, însă în noaptea în care vor merge să asasineze familia Moscote, îl vor găsi apărîndu-i poarta. Se arătă atît de convingător în hotărîrea sa, încît executarea planului fu amînată la sfîntu' așteaptă. În vremea asta, Ursula îi ceru părerea cu privire la căsătoria lui

Pietro Crespi cu Amaranta, iar el îi răspunse că nu era momentul să se gîndească la astfel de lucruri. De o săptămînă, purta pe sub cămașă o vechitură de pistol. Îi supraveghea pe prietenii săi. În fiecare după-amiază se ducea să-și bea cafeaua la Rebeca și la Jose Arcadio, care începuseră să se instaleze cu adevărat și, de la orele șapte, juca domino cu socrul său. La ora prînzului, discuta cu Arcadio, care se făcuse un adolescent voinic, și cu fiecare zi îl găsea tot mai exaltat de iminența războiului. La școală, unde Arcadio avea elevi mai în vîrstă decît el, laolaltă cu alții care abia începeau să vorbească, febra liberală era în toi. Se vorbea despre împușcarea părintelui Nicanor, despre transformarea bisericii în școală, despre instaurarea amorului liber. Aureliano încercă să-i modereze impetuositatea. Îi recomandă înțelepciune și prudență. Surd la raționamentele sale limpezi și ta simțul său realist, Arcadio îi reproșa în public slăbiciunea de caracter. Aureliano avu răbdare. În cele din urmă, pe la începutul lui decembrie, Ursula, răvășită cu totul, se năpusti în atelier: - A izbucnit războiul!

De fapt războiul izbucnise de trei luni. Legea marțială domnea în toată țara. Singurul care aflase la vreme era don Apolinar Moscote, dar se feri să comunice vestea chiar și soției sale, atîta toflp cît nu sosise plutonul armatei care avea să ocupe satul prin strîndere. Acesta intră în sat fără zgomot, înainte de zorii zilei, ducînd două tunuri de artilerie ușoară, trase de cățiri, și-și stabili cartierul în clădirea școlii. Stingerea era fixată pentru orele

98 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

șase după-amiază. S-a procedat la o rechiziție și mai draconică decît cea precedentă, din casă în casă, și de data aceasta s-au log chiar și uneltele de plugărie. Îl scoaseră din casa pe doctorul Noguera, îl legară de un copac din piață și, fără nici o formă pro. cedurală, îl împușcară. Părintele Nicanor încercă să împtț. sioneze autoritățile militare cu miracolul levitațiunii, dar un soldat îl izbi în cap cu patul puștii. Exaltarea liberală făcu loc unei terori tăcute. Aureliano, livid, închis în sine, își continua partidele de domino cu socrul său. Înțelese că, în ciuda titlului său actual de comandant civil și militar al pieții, don Apolin» Moscote era din nou o simplă autoritate decorativă. Hotărîrile erau luate de un căpitan al armatei care, în fiecare dimineața, percepea un impozit special pentru menținerea ordinii publice. Din ordinul său, patru soldați smulseră din sînul familiei o femeie care fusese mușcată de un cîine turbat și o zdrobiră c8 paturile puștilor, în plină stradă. Într-o duminică, după două săptămîni de ocupație, Aureliano intră la Gerineldo Márquez și, cu sobritatea lui obișnuită, ceru o ceașcă mare cu cafea fără zahăr. Cînd cei doi rămaseră singuri în bucătărie, Aureliano luă un ton autoritar, necunoscut pînă atunci:

- Adună băieții, zise el. Plecăm la război. Gerineldo Márquez nu-și crezu urechilor.

- Cu ce arme? întrebă el.

- Cu ale lor, răspunse Aureliano.

Marți, la miezul nopții, într-o acțiune nesăbuită, douăzeci și șapte de bărbați sub treizeci de ani, comandați de Aureliano Buendia, înarmați cu cuțite de masă și cu fiare ascuțite, ocupat% garnizoana prin surprindere, își însușiră armele și-l împușcară în curte pe căpitan și pe cei patru soldați care ucisese femeia. J în aceeași noapte, în timp ce se auzeau salvele plutonului de execuție, Arcadio fu numit comandant civil și militar al pieței» Rebelii căsătorii abia avură timp să-și ia rămas bun de la soții lor, pe care le părăsiră în voia sorții. Plecară în zorii zilei aclamați de populația izbăvită de teroare, pentru a se alipi forțelor generalului revoluționar Victorio Medina, care, dupl ultimele vești, mărșăluia în direcția Manaure. Înainte de a pleci

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 99

^{Ca} loscu cu greu în acel conspirator cu cizme înalte și arma în Sulieră pe cel cu care jucase domino pînă la ceasurile nouă

^ ^Esti pe cale să faci o prostie, Aurelito, strigă el.

- Nici o prostie, răspunse Aureliano. Sîntem în război. Și „u-mi mai spune Aurelito, că acum sînt colonelul Aureliano Buendia.

Colonelul Aureliano Buendia a organizat treizeci și două de răscoale armate și a fost de tot atîtea ori învins. De la șaptesprezece femei diferite a avut șaptesprezece băieți care au fost exterminați, unul după altul, într-o singură noapte, atunci cînd cel mai mare nu împlinise încă treizeci și cinci de ani. Scăpă din paisprezece atentate, din șaiszeci și trei de ambuscade și din fața unui pluton de execuție. Supraviețui unei doze de stricnina turnată în cafea și care ar fi fost prea de ajuns ca să ucidă un cal. Refuză Ordinul Meritului pe care i-l decernase președintele Republicii. Fusese promovat la rangul de comandant general al forțelor revoluționare, autoritatea lui extinzîndu-se în toată țara, de la o frontieră la cealaltă, și devenise omul cel mai temut de guvern, dar niciodată n-a îngăduit să fie fotografiat. Respinse oferta unei pensii viagere care i se propuse după război și trăi pînă la bătrînețe din vînzarea peștișorilor de aur pe care-i producea în atelierul său din Macondo. Cu toate că lupta mereu în fruntea trupelor sale, singura rană pe care o primi vreodată și-a făcut-o el însuși după capitularea de la Nierlandia, care puse capăt unui război civil de douăzeci de ani. Își trase un glonte de pistol în piept, iar proiectilul îi ieși prin umăr fără să fi atins vreun centru vital. Tot ceea ce a rămas din această succesiune de evenimente a fost o stradă cu numele lui în Macondo. Și totuși, așa cum declara cu cîțiva ani înainte de a muri de bătrînețe, nici

i

§ „OC

măcar asta nu aștepta? în ziua când poini» împreună cu cîi douăzeci și unu de oameni ai săi, în zorii zilei, să întâlnească forțele generalului Vitdno Medina.

- îți lăsăm în grijă Macondo, se mărginise să-i spună lui Arcadio înainte de plecare. Ți-l lăsăm în bună rînduială, fă în așa fel încît să-l revedem într-o stare și mai bună.

Arcadio dădu o interpretare cu totul personală acestei recomandări, își inventă o uniformă cu galoane și epoleți de mareșal, inspirîndu-se din cele văzute în gravurile unei cărți a lui Melchiade, și-și atîrnă de centură sabia cu minerul aurit a căpitanului împușcat. Așeză cele două piese de artilerie la intrarea în sat, îi îmbracă în uniforme pe foștii săi elevi, exaltați de proclamațiile sale incendiare, și-i lăsă să se preumbe înarmați pe străzi ca să lase străinilor impresia că satul este invulnerabil. Era o stratagemă cu două tăisuri, deoarece guvernul zăbovi zece luni fără să îndrăznească să atace localitatea. Însă atunci cînd o făcu, aruncă împotriva ei o forță atît de disproporționată, încît lichidă orice rezistență într-o jumătate de oră. Din prima zi de la proclamarea puterii, Arcadio vădi un gust pronunțat pentru decrete. Ajunse să emită pînă la patru pe zi pentru a ordona și dispune executarea a tot ce-i trecea prin cap. Introduse serviciul militar obligatoriu de la vîrsta de optsprezece ani, declară de utilitate publică toate animalele care străbăteau drumurile după orele șase seara și impuse bărbăților maturi portul obligatoriu al unei brasarde roșii. îl sechestra pe părintele Nicanor în casa parohială, amenințîndu-l că va fi împușcat dacă va ieși, îl opri de la săvîrșirea liturghiei și de a trage clopotele, afară doar pentru sărbătorirea victoriilor liberale. Pentru ca nimeni să nu se îndoiască de severitatea intențiilor sale, porunci ca un pluton de execuție să se antreneze în piața publică trăgînd asupra unei sperietoare de ciori. La început, nu-l luă nimeni în serios. În fond, nu erau altceva decît băieți de școală care se amuzau făcînd pe soldații. Însă într-o seară, cînd Arcadio intră în stabilimentul lui Catarino, trompetul salută în batjocură intrarea lui cu un semnal de război care provocă risul tuturor clienților, și Arcadio puse să-l împuște pentru injurii aduse autorității. Pe cei care protestară îi pedepsi la pîine uscata și apă, cu picioarele-n butucul pe

102 ♦ Gabriel Gara'a Márquez

care-l instala într-una din sălile de clasă. „Ești un asasin! îi strigi Ursula, ori de cîte ori afla despre o nouă samavolnicie. Cîndt să afle Aureliano, o să te împuște el pe tine și eu o să fiu prim» care o să mă bucur." Dar toate fură în zadar. Arcadio continuă să strîngă chinga, într-un chip pe cît de vîguros, pe atît de gratuit, pînă ce deveni tiranul cel mai crud pe care-l cunoscuseră vreodată Macondo. „Acum răbdați, ca să vedeți care e diferența, spuse într-o zi Apolinar Moscote. Iată, acesta este raiul liberalilor." Arcadio fu înștiințat. În fruntea unei patrule, porni asaltul asupra casei, sparse toate mobilele, bătut la dos fetele și-l tîrî după sine pe Apolinar Moscote. În clipa în care Ursula apărut în curtea cazărmei, după ce străbătuse tot satul strigîndu-și în gura mare rușinea și agițînd furioasă un bici înmuiat în catran, Arcadio tocmai se pregătea să dea plutonului de execuție ordin să tragă.

- îndrăznește, bastardule! strigă Ursula. Și înainte ca Arcadio să aibă timp să facă un gest, îi trase o lovitură de bici: „îndrăznește, asasinule! urlă ea. Și ucide-mă și pe mine pe deasupra, copil de mamă denaturată. Așa n-o să mai am lacrimi să plîng de rușine că am crescut un monstru." Biciuindu-l fără milă, îl hăitui pînă în fundul grădinii, unde Arcadio se ghemui ca un melc. Don Apolinar Moscote era inconștient, legat de stîlpul unde fusese mai înainte sperietoarea de ciori sfîșiată de tragerile de antrenament. Băieții care alcătuiau plutonul de execuție se risipiră de teamă ca nu cumva Ursula să-și descarce mînia și asupra lor. Dar ea nici nu-și aruncă ochii spre ei. îl lăsă pe Arcadio în uniformă sfîșiată, urlînd de furie și de durere, și-l dezlegă pe don Apolinar Moscote pentru a-l conduce acasă. Înainte de a părăsi cartierul general, le scoase prizonierilor lanțurile.

Începînd din ziua aceea, Ursula porunci în sat. Restabili slujbele duminicale, suspenda portul brasardelor roșii, anulă toate măsurile dictate sub imperiul proastei dispoziții. În ciuda energiei de care dădea dovadă, nu înceta să-și deplîngă soarta nefericită. Se simțea atît de singură, încît zadarnic căută compania soțului ei uitat sub castan.

„Uite unde am ajuns, îi zicea ea, în timp ce ploile de vară amenințau să prăbușească micul umbrat'

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 103

de palmieri. Iată, casa goală, copiii noștri risipiți prin lume, iar noi doi, din nou singuri, ca în vremurile dintîi." Jose Arcadio guendia, cufundat în prăpastia inconștienței, rămînea surd la tînguirea ei. La începutul nebuniei sale își exprima nevoile pe un ton presant și prin frînturi de vorbe latinești. Scurtele sale fulgerări de luciditate, atunci cînd Amaranta îi aducea de mîncare, îi permiteau să-i împărtășească necazurile și grijile care-l apăsau cel mai rău, și să se supună cu docilitate la ventuzele și la cata-plasmele cu muștar. Dar în vremea cînd Ursula veni la el să se plîngă, pierduse orice legătură cu realitatea. Continuînd să stea așezat pe mica lui bancă, ea îi spăla pe rînd fiecare parte a corpului, aducîndu-i vești despre familie. Aureliano a plecat la război încă de acum patru luni și noi nu știm nimic de el, zicea ea, frecîndu-l pe spate cu o cîrpă săpunită. Jose Arcadio s-a întors, acum e bărbat de-a binelea, mai înalt ca tine și tatuat peste tot cu împunsături, dar a venit numai ca să arunce rușinea peste casa noastră." I se păru totuși că soțul ei devenea mai trist la aflarea acestor vești proaste. Preferă atunci să-l mintă. „Nu crede nimic din ce-ți povestesc, zicea ea acoperindu-i cu cenușa excrementele pentru a le aduna cu lopata. Dumnezeu a vrut ca Jose Arcadio și Rebeca să se căsătorească și acum sînt foarte fericiți." Ajunse să-l înșele cu atîta sinceritate încît propriile ei minciuni începură s-o consoleze și pe ea. „Arcadio s-a făcut om serios, zise ea, și foarte curajos, un tînăr foarte frumos în uniformă și cu sabie." Dar parcă vorbea unui mort, căci Jose Arcadio

Buendia nu mai putea fi interesat de nici una din preocupările de acest Sen. Totuși, Ursula stăruia. Îl vedea atât de inofensiv, atât de indiferent față de toate, încât hotărî să-l dezlege. Nici măcar nu ^ ridică de pe banca lui. Continuă să rămână expus în soare și •n ploaie ca și cum nu funiile îl țineau legat de trunchiul castanului, ci o forță superioară oricăror legături vizibile. Pe la mijlocul lunii august, cînd iama începea să se statornicească, Ursula putu sa-i aducă în sfîrșit o veste care părea a fi adevărată.

- închipuiește-ți că norocul nu vrea, hotărît lucru, să ne lase ^ răsuflăm, îi spuse ea. Amaranta și italianul cu pianul mecanic * căsătoresc.

104 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

Într-adevăr, prietenia dintre Amaranta și Pietro Crespi pro-gresa, favorizată de încrederea Ursulei care, de data asta, m socotea necesar să le supravegheze întîlnirile. Era o idila ere. pusculară. Italianul venea înspre seară, cu o gardenie la butonieră, și-i traducea Amarantei din sonetele lui Petrarca. Rămîneau pe veranda să respire parfumul înăbușitor de maghiran și de trandafiri, el citind iar ea făcînd dantele cu croșeta, indiferenți față de peripețiile și veștile proaste ale războiului, pînă cînd fîntării îi sileau să se refugieze în salon. Sensibilitatea Amarantei, tandrețea ei discretă însă învăluitoare țesuseră, încetul cu încetul, în jurul logodnicului o pînză nevăzută de păianjen pe care el trebuia s-o îndepărteze materialmente cu degetele sale palide și lipsite de inele, pentru a părăsi casa cînd băteau ceasurile opt Umpluseră un album frumos cu ilustratele pe care Pietro Crespi le primea din Italia. Erau imagini de îndrăgostiți în parcuri solitare, cu viniete înfățișînd inimi străpunse de săgeți și panglici aurite ținute de porumbește. „Eu cunosc parcul acesta din Florența, spunea Pietro Crespi privind ilustratele. Nu trebuie decît să întinzi mîna și păsările coboară să-ți mănînce din palmă.” Uneori, în fața unei acuarele cu Veneția, nostalgia transforma în arome dulci de flori înmiresmate mirosul de mîl de fructe de mare putrezite pe canale. Amaranta suspina, rîdea, visa după o patrie nouă, în care bărbații și femeile, toți la fel de frumoși, vorbeau o limbă copilărească, și orașe vechi, din a căror trecută măreție nu mai supraviețuiseră decît pisicile hoinărind printre ruine. După ce traversase oceanul în căutarea ei, după ce o confundase cu pasiunea în mîgîierile vehemente ale Rebecăi, Pietro Crespi descoperise, în sfîrșit, dragostea. Fericirea aduse cu sine prosperitatea. Magazinul lui ocupa atunci aproape o stradă întreagă și devenise un refugiu al fanteziei, cu reproduceri după campanila Florenței care anunțau ceasurile printr-un concert de clopote, cutiute muzicale din Sorrento, pudriere din China care cîntau o melodie pe cinci note de îndată ce le ridicai capacul, și toate instrumentele muzicale imaginabile, și toate mecanismele cu arc ce se puteau inventa. Bruno Crespi, fratele său mai mic, ținea magazinul, deoarece el însuși nu mai putea face față tuturor lecțiilor de muzică. Datorită lui, strada Turcilor,

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 105

cu uluitoarele mărunțișuri etalate peste tot, deveni în curînd un cartier liniștit, plin de melodii, unde puteai uita de abuzurile lui Arcadio și de coșmarul îndepărtat al războiului. Atunci cînd Ursula hotărî reluarea slujbelor duminicale, Pietro Crespi dăruie bisericii un armoniu german, organizează un cor de copii și pregătește un întreg repertoriu gregorian care aducea o notă de strălucire în ritualul posomorit al părintelui Nicanor. Nimeni nu se îndoia că va face din Amaranta o soție fericită. Fără să grăbească evoluția sentimentelor lor, lăsîndu-se călăuziți de înclinarea firească a inimii, ajunseră pînă acolo îneît nu mai rămînea decît să fixeze data căsătoriei. Nu aveau să întîmpine nici un obstacol. Ursula se învinuia în sine ei că stricase, prin amînări repetate, soarta Rebecăi, și nu era dispusă să adune alte remușcări. Doliul sever impus de moartea lui Remedios fusese pus pe planul al doilea datorită războiului, a absenței lui Aureliano, a brutalității lui Arcadio și a alungării lui Jose Arcadio și a Rebecăi. Întrucît nunta era iminentă, Pietro Crespi însuși lăsase să se înțeleagă că Aureliano Jose", față de care avea o dragoste aproape părintească, putea să fie considerat ca un fiu mai mare al său. Totul te făcea să crezi că pe Amaranta o așteaptă fericirea. Dar, spre deosebire de Rebeca, ea nu se arăta deloc zorită. Cu aceeași răbdare cu care împodobește fețele de masă cu culori vii, cu care cosea lucruri minunate de pasmanterie, cu care broda în cruciulițe păuni, aștepta ca Pietro Crespi să nu mai poată rezista pornirilor năvalnice ale inimii lui. Ceasul ei bătu o dată cu ploile funeste din octombrie. Pietro Crespi îndepărtă broderia pe care o ținea Pe genunchi, îi luă mîna și i-o strîns în ale sale. „Nu mai pot aștepta, îi zise el. Ne vom casatori luna viitoare.” Amaranta nu ^ înfiora deloc la atingerea mîinilor sale reci. Își retrase mîna, „a un animal alunecos și se întoarce la lucrul ei.

- Nu fi naiv, Crespi, zise ea zîmbind. Nici moartă nu mă voi casatori cu tine.

Pietro Crespi își pierdu complet stăpînirea de sine. Începu să Punga fără pudoare, frîngîndu-și aproape degetele de disperare, dar nu izbutea să o înduplece. „Nu-ți pierde vremea, mai găsi de cuviință să adauge Amaranta. Dacă într-adevăr mă iubești atât de 'huit, nu mai pune piciorul în casa asta.” Ursula crezu că înne-

106 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

bunește de rușine. Pietro Crespi epuiza întreaga gama de rugăminți și implorări. Ajunse pînă la umilirile cele mai grele și mai de necrezut. Plînsă o după-amiază întreagă în brațe Ursulei, care și-ar fi dat și sufletul ca să-l poată consola. În anumite seri ploioase, era văzut dînd tîrcoale casei, cu o umbrelă de mătase, încercînd să descopere puțină lumină în odaia Amarantei. Niciînd nu fusese mai chipeș decît pe vremea aceea. Capul său maiestuos de împărat pradă suferințelor dobîndise un aer straniu de grandoare. Le imploră pe prietenele Amarantei^ care veneau să brodeze în verandă, să încerce să o convingă. Își neglija afacerile. Își petrecea toată ziua în odăița din

spatele: prăvăliei scriind bilete neroade pe care le trimitea Amarantei[^] însoțite de petale uscate și fluturi împăiați, pe care ea i le trimitea înapoi fără să le deschidă măcar. Ceasuri în șir rămînea închis în odaie, încercîndu-și ghitară. Într-o noapte, începu să cînte; Macondo se trezi într-un fel de stupoare, transportat în al șaptelea cer de o ghitară care nu merita să aparțină lumii acesteia și de un glas plin de atîta iubire încît nu puteai crede că are pereche pe pămînt. Pietro Crespi văzu atunci apărînd lumina la toate ferestrele din sat afară de aceea a Amarantei. În doi noiembrie, de ziua morților, fratele său deschise prăvălia și găsi toate lămpile aprinse, toate cutiuțele muzicale deschise, toate pendulele oprite la aceeași oră, devenită eternă, și în mijlocul acestui concert lipsit de armonie, îl descoperi pe Pietro Crespi în biroul din fundul magazinului, cu vinele tăiate cu un brici, cu ambele mîini într-un lighean de smirnă.

Ursula decise să i se facă priveghiul în casa ei. Părintele Nicanor se opuse să i se îngăduie slujbă religioasă și înmormîntare creștinească. Ursula i se împotrivi. „Într-un anume fel pe care nici dumneavoastră nici eu nu-l putem înțelege, îi zise ea, acest om este un sfînt. Și-l voi îngropa, împotriva vrerii durdw neavoastră, lîngă mormîntul lui Melchiade.” Făcu întocmai, CB încuviințarea satului întreg, cu funeralii grandioase. AmaranUț nu ieși de la ea din odaie. Auzi din patul ei suspinele Ursule* pașii și murmurele mulțimii care năpădisese casa, urletele bocii toarelor, și apoi o tăcere adîncă plină de parfumul florilor călcatfi în picioare. Multă vreme mai continuă să simtă mirosul ușor da

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 107

lavandă ce-l însoțea pe Pietro Crespi la lăsarea serii, avu însă destule puteri să nu se lase pradă delirului. Ursulei nu-i mai pasă deloc de ea. Nici nu-și ridică ochii pentru a se milostivi de ea, în după-amiaza cînd Amaranta intră în bucătărie și-și băgă mîna în jarul cuptorului, pînă cînd durerile fură atît de mari încît nu mai simți nimic decît duhoarea cărnii fripte. A fost un leac sălbatic împotriva remușcărilor. Timp de cîteva zile, rătăci prin casa cu mîna într-un castronaș cu albuș de ou, iar cînd rănila i se vindecă, albușurile de ou parcă i-ar fi cicatrizat și ulcerările inimii. Singura urma vizibilă a acestei tragedii era bandajul de crep negru pe care și-l înfășură în jurul mîinii arse și pe care avea să-l poarte pînă la moarte.

Arcadio dovedi o generozitate rară, decretînd doliu general după moartea lui Pietro Crespi. Ursula interpretă gestul său ca pe o reîntoarcere a oii rătăcite. Cu toate acestea, se înșelă. Îl pierduse pe Arcadio nu numai din ziua în care îmbrăcase uniforma de soldat, ci dintotdeauna. Credea că l-a crescut ca pe un fiu, așa cum o crescuse pe Rebeca, fără privilegii, fără discriminări. Însă tot timpul cît durase molima insomniei, și după aceea, între febra utilitară a Ursulei, delirările lui Jose Arcadio Buendia, ermetismul lui Aureliano, dușmănia de moarte dintre Amaranta și Rebeca, Arcadio rămase un copil solitar și sălbatic. Aureliano îl învață să citească și să scrie, dar gîndindu-se la alte lucruri, ca și cum ar fi făcut-o un străin. Îi dăruia din hainele lui, pe care Visitación trebuia să le transforme, atunci cînd erau numai bune de aruncat. Arcadio suferea din pricina ghetelor prea mari pentru el, din pricina pantalonilor peticiți, a feselor sale de femeie. Nu reuși să se destăinuiească cuiva mai bine decît lui Visitación Și Cataure în limba lor. Melchiade a fost singurul care se ocupa cu adevărat de el, care îl făcea să asculte textele sale de neînțeles Și îi dădea îndrumări în privința artei dagherotipiei. Nimeni nu-și închipuia cît de mult putea să-i deplîngă moartea în taină și cu cîta deznădejde se încapățîna în voința de a-l reînvia, studiînd în zadar hîrțile pe care le lăsase. Școala, unde i se dădea atenție și „a respectat, apoi exercitarea puterii, cu decretele lui categorice Și cu uniforma sa glorioasă, îl ușurară de povara vechii sale ^ărăciuni. Într-o seară, la Catarino, cineva îndrăzni să-i spună:

108

♦ Gabriel Garda Márquez

- Nu meriți numele pe care-l porți.

împotriva oricărei așteptări, Arcadio nu ordonase să fie împușcat.

- Sînt foarte onorat, zise el. Eu nu sînt un Buendia.

În fața unui asemenea răspuns, cei care cunoșteau secretul filiației sale crezură că și el este la curent, dar în realitate el nu l-a aflat niciodată. Pilar Ternera, mama lui, care făcuse să-i clocotească sîngele în cabinetul de dagherotipie, îl obseda într-un chip la fel de irezistibil ca altă dată pe Jose Arcadio, apoi pe Aureliano. Cu toate că-și pierduse farmecul și rîsul zglobiu, el o căuta și o găsea în mirosul ei de fum, pe care-l ducea după sine. Cu puțin înainte de război, într-o zi cînd, la amiază, ea întîrzie să vină să-și caute fiul mai mic la școală, Arcadio începu s-o aștepte în odaia în care obișnuia să se odihnească și unde mai tîrziu instala butucul pentru prizonieri. În timp ce copilul se juca în curte, el îi pîndi sosirea, tremurînd de nerăbdare la el în hamac, fiind sigur că Pilar Ternera avea să treacă pe acolo. Ea sosi. Arcadio o apucă de mîna și voi s-o răstoarne în hamac.

- Nu pot, nu pot, zise Pilar Ternera cu oroare. Nu-ți poți închipui cît de mult aș vrea să-ți fac pe plac, dar Dumnezeu mi-e martor că nu pot.

Arcadio o strînse de încheietură cu acea forță uimitoare pe care o moștenise, și simți că lumea întreagă se prăbușește numai la atingerea pielii ei.

- Nu face pe sfînta, îi zise. La urma urmei toată lumea știe că nu ești decît o tîrfă.

Pilar își stăpîni dezgustul pe care i-l inspira mizerabilul ei destin.

- Copiii au să bănuie ceva, murmură ea. Mai bine la noapte; nu pune prăjina la poartă.

În seara aceea, Arcadio o așteptă, dîrdîind de înfrigurare, în I hamac. Așteptă fără să închidă o clipită ochii,

ascultînd  r it ul greierilor ce vesteau zorile care nu mai veneau, ascultă buhaii dea baltă, implacabilul lor rond la ora fixă, din ce în ce mai convinsă că a fost  n elat. Dintr-o dată, după ce nerăbdarea i se prefăcuse în furie, se deschise u a. C teva luni mai t rziu, în fața plutonu-M lui de execuție, Arcadio avea să- i amintească de acei pa i

UN VEAC DE SINGURĂTATE   109

 nfunda i în sala de clasă, de izbiturile de băncile  col re ti  i, în sf r it, de densitatea unui trup în întunericul încăperii,  i de răsuflarea precipitată a unei alte inimi dec t a sa, b t nd să se spargă.  ntinse m na  i  nt lni altă m n  pur  nd două inele la același deget, gata s  se piardă în beznă.  i simți nervurile vinelor, pulsul nenorocului  i simți  i palma umedă, cu linia vieții tăiată la baza degetului mare de lovitura ghearei morții. Atunci înțelese că nu era femeia pe care o  ştepta, deoarece nu mirosea a fum ci a briantină din floricele,  i avea s ni plini  i orbi cu sf rcuri de bărbat, iar sexul pietros  i rotund ca o nucă,  i tandre a dezordonată  i exaltată a lipsei de experien . Era fecioară  i purta numele neverosimil de Santa Sof a de la Piedad. Pilar Temera  i plătise cincizeci de pesos, jumătate din economiile pe care le realizase în toată via a ei, ca să facă ceea ce făcea. Arcadio o văzuse adesea  in nd pr v lioara cu alimente a părinților ei, dar nu-i dăduse niciodată atenție, deoarece fata avea acea virtute rară de a nu exista cu adevărat decât la momentul oportun. Însă, din ziua aceea, ea venea să se ghemuiască ca o pisică la căldura pieptului său. Venea la școală la ora odihnei, avînd consim m ntul părinților, cărora Pilar Ternera le plătise cealaltă jumătate a economiilor ei. Mai t rziu, c nd trupele guvernamentale  i siliră să părăsească localul  colii, se dr gosteau în od i a din fundul prăvăliei, între bidoanele cu untură  i sacii de porumb. Cam pe vremea c nd Arcadio fu numit comandant civil  i militar, avură o feti .

Singurii din familie care afl r  au fost Jose Arcadio  i Rebeca, cu care Arcadio  ntre inea atunci rela ii apropiate, bazate pe un sentiment de complicitate mai mult dec t pe legăturile lor de rudenie. Jose Arcadio   i plecase grumazul sub jugul căsătoriei. Fermitatea de caracter a Rebecăi, lăcomia p ntecului ei, ambi ia ei tenace erau suficiente pentru mobilizarea puterii extraordinare de muncă a soțului ei, care dintr-un om de nimic  i un v n tor de fuste ce era, se transformase într-un animal uriaș de muncă. Aveau o casă curată  i bine aranjată. Dimineața, Rebeca deschidea larg ușile  i ferestrele, iar v ntul mormintelor intra pe fereastră pentru a ie i pe porțița curții, l s nd pereții albi i  i  nobilele arg site de salpetrul morților. Foamea ei de p m nt,

110   Gabriel Garc a Márquez

ciocanitul osemintelor părinților ei, clocotul  ngelui ei fa  de firea pasivă a lui Pietro Crespi, toate rămăseseră în podul cu amintiri. Toată ziua broda la fereastră, departe de chinurile războiului, p n  în clipa c nd începeau să vibreze în interiorul bufetului vasele de ceramică  i c nd se scula să pună la încălzit m ncarea, mult înainte să apară haita slabă  i murdară a clinilor de v n toare care-l preceda pe colosul cu botfori  i pinteni, înarmat cu o pu c  cu două  evi, care aducea uneori un cerb întreg pe umăr  i aproape întotdeauna o grămadă de iepuri  i ra e sălbatică. Într-o după-amiază, la începutul luării puterii, Arcadio veni să le facă o vizită inopinată. Nu-l mai văzuseră de c nd părăsiseră casa, dar el se arătă at t de afectuos, dovedind că-i considera ca fiind din familie,  nc t îl po tir  să împartă m ncarea cu ei.

Arcadio  ştept  cafeaua pentru a le dezvălui motivul vizitei sale: primise un denun  împotriva lui Jose" Arcadio. Se spunea că a început să- i lucreze pămîntul, dărâmând gardurile  i nimicind cu boii săi colibele,  nsu indu- i cu forța ogoarele cele mai bune din împrejurimi. De la   ranii pe care nu-i despuia, deoarece p m nturile lor nu-l interesau, cerea un impozit pe care-l percepea în fiecare sîmbătă, însoțit de c inii săi  i înarmat cu pușca cea cu două  evi. Nu încercă să tăgăduiască. Zicea că e în dreptul lui, deoarece p m nturile uzurpate fuseseră  mp r ite de Jose Arcadio Buendia pe vremea întemeierii satului  i socotea că poate dovedi că tatăl era nebun încă din vremea aceea,  ntruc t dispusese de un patrimoniu care de fapt apar inea întregii lui familii. Pledoaria i-a fost de altfel inutilă: Arcadio nu venise să facă dreptate. Propuse numai crearea unui oficiu în care să se înregistreze domeniile fiecăruia, pentru ca Jos  Arcadio să- fl poată legaliza titlurile de proprietate uzurpate, însă cu condiția de a lăsa administrației locale dreptul de a percepe dările pe caia le încasa el. Căzură de acord. După c  iva ani, c nd colonelul Aureliano Buendia examina titlurile de proprietate, descoperi ca erau înregistrate pe numele fratelui său toate p m nturile pe carĭ le puteai cuprinde cu ochii, de la colina unde se afla grădina luti pînă în fundul zării, inclusiv cimitirul,  i că în cursul celor i unsprezece luni ale guvernării sale, Arcadio   i umpluse

UN VEAC DE SINGURĂTATE   111

buzunarele nu numai cu banii de impozite, ci  i cu cei pe care-i storcea de la locuitorii satului în schimbul dreptului de a- i îngropa morții pe domeniul lui Jose Arcadio.

Ursula află abia după c teva luni ceea ce era de mult de notorietate publică, deoarece oamenii i-o ascundeau pentru a nu-i spori suferin a.  ncepu să aibă bănuieli., Arcadio   i construie te o casă",  i spuse ea soțului ei cu o m ndrie prefăcută, în timp ce încerca să-i bage în gura o lingură cu sirop de totumo. Dar în același timp nu se putu împiedica să ofteze:.,Nu  tiu de ce, însă toate astea nu-mi miros a bine." Mai t rziu, cînd află că Arcadio nu numai că- i terminase casa, dar comandase  i mobilier vienez, bănuielile ei că lua din fondurile publice deveniră certitudine. ,Tu ești rușinea familiei noastre",  i strigă ea într-o duminică, după liturghie, v z ndu-l în noua lui casă, juc nd cărți împreună cu of  erii. Arcadio nici n-o luă în seamă. Ursula nu află dec t atunci că Arcadio avea o feti  de  ase luni  i că Santa Sofia de la Piedad, cu care trăia în concubinaj, era din nou gravidă. Se hotărî să-i scrie colonelului Aureliano Buendia, oriunde se va fi aflat, pentru a-l pune la curent cu situa ia. Însă evenimentele care se precipitar  din zi în zi nu numai că o  mpiedic r  să- i pună în aplicare planurile, dar o

facură chiar să regrete că le-a conceput. Războiul care pînă atunci fusese doar un cuvînt prin care era desemnata o conjunctura vaga și îndepărtată, luă aspectul unei realități tragice. Spre sfîrșitul lui februarie sosi la Macondo o bătrînă cu fața cenușie, călare pe un asin încărcat cu mături. Avea o mutră atît de inofensivă, încît santinelele de serviciu o lăsară să treacă fără nici o vorbă, ca pe un negustor obișnuit care venea din satele de lîngă mlaștini. Se duse direct la cartierul general. Arcadio o primi în localul care odinioară servea drept sala de clasă și care acum era transformat într-un fel de cantonament de ariergardă, plin cu hamacuri înfășurate și atîmate de cîrlige, cu saltele îngrămădite în unghere, ^{cu} puști, carabine și chiar cu flinte de vînătoare aruncate grămadă pe jos. Bătrîna luă un aer marțial, saluta militarăște și-și declină identitatea:

- Sînt colonelul Gregorio Stevenson.

112 ♦ *Gabriel Căreia Márquez*

Aducea vești proaste. Ultimele focare ale rezistenței liberale după spusele sale, erau pe cale să fie nimicite. Colonelul Aureliano Buendia, pe care-l lăsase să bată în retragere în zona Riohacha, îl însărcinase să meargă să-l caute pe Arcadio și îi vorbească. Trebuia să se predea fără nici o rezistență, pînă la condiția de a se respecta, pe cuvînt de onoare, viața și averea **tuturor** liberalilor. Arcadio îl privi cu compătimire pe acel **mesager** ciudat pe care l-ai fi putut confunda cu o bătrînă **refe-giată**.

- **Bineînțeles** că aveți asupra dumneavoastră vreun mesaj **scris, îi zise el**.

- **Bineînțeles**, răspunse emisarul, că n-am nimic asupra mea. **E ușor de înțeles** că în împrejurările actuale nu poți avea asupra ta **nimic** compromițător.

Tot vorbind, își scoase din corsaj și puse pe masă un peștișor **de aur**. „**Cred** că asta ajunge”, zise el. Arcadio constată că **era într-adevăr unul** din peștișorii fabricați de colonelul Aureliano Buendia. Dar cineva putea tot atît de bine să-l fi cumpărat **înainte de război**, sau să-l fi furat, deci dovada n-avea nici o valoare. **Pentru** a-și dovedi identitatea, mesagerul ajunse să divulge **ut secret militar**. **Mărturisi** că pleacă în misiune la Curaçao, unde **avea de gînd** să-i **recruteze** pe exilații din insulele Caraibe și să-și **procure arme** și muniții suficiente pentru a încerca o debarcare **spre sfîrșitul anului**. Buzuindu-se pe acest plan, colonelul **Aureliano** Buendia dorea ca, deocamdată, să nu se aducă jertfe **inutile**. **Totuși**, Arcadio rămase neclintit. În timp ce-i verifica identitatea, **îl** puse pe mesager sub lacăt și hotărî să-și apere poziția pînă la moarte.

N-avea să aștepte multă vreme. Veștile despre eșecul liberalilor se precizau de fiecare dată tot mai mult. Spre sfîrșitul lui **martie, în zori**, pe o ploaie timpurie, tensiunea surdă a săptămînilor scurse izbucni brutal, printr-un sunet de trompetă **urmat de o lovitură** de tun care dărîmă tumul bisericii. De fapt, voința de rezistență a lui Arcadio era nebunie curată. Nu dispunea decît abia de cincizeci de oameni, prost echipați, cărora li se alocase un maximum de douăzeci de cartușe de fiecare. **Dat dintre ei**, foștii lui elevi, ațîțați de proclamațiile lui răsunătoare, **UN VEAC DE SINGURĂTATE** ♦ 113

„au cei mai hotărîți să-și lase ciuruită pielea pentru o cauză pierdută, în mijlocul zgomotelor confuze ale cizmelor, ale ordinelor contradictorii, ale loviturilor de tun care făceau să se cutremure pămîntul, ale gloanțelor trase brambura și ale sunetelor de trompetă fără sens, așa-zisul colonel Stevenson reuși să se întretină cu Arcadio.

„Scutiți-mă de a muri nedemn în lanțuri în aceste boarfe femeiești, îi zise el. Dacă e să mor, să mor în lupta.” Izbuti să-l convingă. Arcadio dădu ordin să i se dea o armă și douăzeci de cartușe și îl lăsară să apere, împreună cu alți cinci oameni, cartierul general, în timp ce el însuși împreună cu statul său major pomi înspre primele linii ale rezistenței. Nu putu să ajungă pînă la drumul ce ducea spre ținutul mlaștinilor. Baricadele fuseseră distruse și apărătorii se luptau descoperiți pe străzi, mai întîi pînă la epuizarea rației de cartușe, apoi cu pistolul împotriva puștilor și, la urmă, corp la corp. În fața dezastrului, cîteva femei se avîntară în plină stradă, înarmate cu bite și cu cuțite de bucătărie. În confuzia care domnea, Arcadio se întîlni nas în nas cu Amaranta, care-l căuta ca o ne bună, în cămașă de noapte, cu două pistoale vechi ale lui Jose Arcadio Buendia. Dădu pușca lui unui ofițer care și-o pierduse pe a sa în cursul unei lupte și se furișă cu Amaranta pe o stradă laterală, pentru a o conduce acasă. Ursula aștepta în prag, indiferentă la împușcăturile care deschiseseră o fereastră în fațada casei vecine. Ploaia încetase, însă străzile erau lunecoase, nămolose ca săpunul pe jumătate topit, și trebuia să ghicești distanțele pe întuneric. Arcadio o lăsă pe Amaranta cu Ursula și voi să țină Piept la doi soldați care trăgeau simultan la întâmplare din colțul străzii. Vechile pistoale, păstrate de atîția ani în fundul unui dulap, nu mai funcționau. Făcînd scut din trupul ei pentru a-l ^aPăra pe Arcadio, Ursula încercă să-l tragă spre casă.

- Vino, pentru Dumnezeu! strigă ea. Ajungă-ți cu nebuniile acestea!

Soldații ochiră asupra lor.

- Dați-i drumul acestui bărbat, doamnă, urlă unul dintre ei.

Altfel nu mai răspundem de nimic.

Arcadio o împinse pe Ursula spre casă și se predă. Puțin timp după aceea încetară împușcăturile și clopotele începură să

114 ♦ *Gabriel Garda Mirquez*

/'^m

bată. Rezistența fusese zdrobită în mai puțin de o jumătate de oră. Nici unul dintre oamenii lui Arcadio nu supraviețui atacului, însă înainte de a muri răpuseseră vreo trei sute de soldați. Ultimul bastion fusese cartierul general. Înainte de asalt, așa-zisul colonel Gregorio Stevenson îi eliberă pe prizonieri și porunci oamenilor săi să

iasă și să se bata în stradă. Extraordinara mobilitate și precizia extrema cu care-și trase cele douăzeci de cartușe de la ferestre diferite crează impresia că localul cazărării era bine apărat, așa că asediatorii o dărimărau tunul. Căpitanul care comandase operațiunile a rămas foarte uimit negăsind pe nimeni printre dărîmături, cu excepția unui singur om în chiloți, mort, cu pușca descărcată ținută încă de un braț care fusese complet smuls din trup. Avea un păr des de femeie, răsucit la ceafa și prins cu un pieptene, iar de gît purta un scapular cu un peștișor de aur. Căpitanul, răsucind trupul cu vîrfurile cizmei pentru a-l lumina fața, rămase zăpăcit:

- La dracu'! strigă el. Alți ofițeri se apropiau.

- Priviți unde și-a găsit să se arate strigoii ăștia, le zise căpitanul. E Gregorio Stevenson.

În zori, în urma unui consiliu de război constituit în grabă, Arcadio fu împușcat la zidul cimitirului. În timpul ultimelor sale două ceasuri de viață, nu putu înțelege pentru ce-i dispăruse teama care-l chinase din fragedă copilărie. Nepăsător, fără să-i mai pese să dea dovezi despre noul său curaj, asculta rechizitoriul interminabil al acuzației. Se gîndea la Ursula, care în clipa aceea își bea, probabil, cafeaua sub castan, împreună cu Jose' Arcadio Buendia. Se gîndea la fiica lui de opt luni, care nu avea încă un nume, și la copilul care avea să nască în august. Se gîndea la Santa Sofia de la Piedad, pe care o lăsase în seara trecută sărînc un cerb pentru dejunul de simbătă, și i se făcu dor de părul ei curgător pe umeri și de genele care păreau false. Se gîndea la toți oamenii pe care-i cunoscuse, fără sentimentalism, într-un fel tăcut și sever al socotelilor cu viața, și începea să înțeleagă că de mult iubea de fapt flințele care le cereau mușchii din gît să se dădească din fața dintelui de război și începu cuvîntarea și

Arcadio nu-și dădu seama că trecuseră deja două ore

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 115

Chiar dacă dovezile aduse împotriva acuzatului n-ar fi atît de lăve, zise președintele, imprudența criminală și lipsa de răspundere cu care acuzatul și-a împins oamenii să piară inutil, ar fi suficiente ca să-i atragă pedeapsa capitală." În școala dărîmată unde simțise pentru prima oară siguranța pe care ți-o dă puterea, la cîțiva metri de încăperea unde cunoscuse incertitudinea amorului, Arcadio găsi ridicol acest formalism al morții. De fapt, moartea nu-l interesa deloc, ci mai degrabă viața: încît atunci cînd se pronunță sentința, nu încercă un sentiment de spaimă, ci unul de nostalgie. Rămase mut pînă ce i se ceru să-și exprime ultima dorință.

- Spuneți-i soției mele, răspunse el cu glas tare, să-i dea fetei numele de Ursula. Schiță o pauză, apoi întări cele spuse: Ursula, ca bunica. Și mai spuneți-i că dacă copilul care se va naște va fi băiat, să-l numească Jose"

Arcadio, nu în amintirea unchiului, ci a bunicului său.

Înainte de a fi pus la zid, părintele Nicanor voi să-l asiste. „Nu mă căiesc de nimic", zise Arcadio și se puse sub ordinele plutonului de execuție, după ce bău o ceașcă de cafea neagră. Comandantul plutonului, specializat în execuții sumare, purta un nume care reprezenta ceva mai mult decît o întîmplare: căpitanul Roque Carnicero (măcelarul). În drum spre cimitir, în ciuda burniței persistente, Arcadio observă că în zare răsărea o zi de miercuri radioasă. Nostalgia lui se risipi o dată cu negura și făcu loc unei imense curiozități: Abia în clipa în care i se ordonă să se așeze cu spatele la zid, Arcadio o observă pe Rebeca, cu părul umez, îmbrăcată într-o rochie cu flori trandafirii, deschizînd larg ferestrele casei. Se străduia ca ea să-l recunoască. Într-adevăr, Rebeca se uită cu totul întimplător în direcția zidului și rămase Paralizată de stupeoare; abia putu să reacționeze și să-i adreseze lui Arcadio un semn de adio. Arcadio îi răspunse în același chip. În aceeași clipă țintiră asupra lui gurile înnegrite ale puștilor, iar el auzi cuvînt cu cuvînt enciclicele psalmodiate ale lui Melchiade, percepu pașii rătăciți ai Santei Sofia de la Piedad, încă fecioară, în sala de clasă, își simți nasul cuprins de aceeași rigiditate care-i atrăsese atenția la nările cadavrelor lui Remedios. Ah, la naiba! mai reuși să gîndească. Am uitat să le

116 ♦ Gabriel Garcia Marquez

spun că dacă e fetiță, s-o boteze Remedios." Apoi, înșfăcat dintr-o dată de o gheară care-l sfișia crîncen, simți din nou acea groază care-l chinase toată viața. Căpitanul dădea ordin să se tragă. Arcadio abia mai avu timp să-și umfle pieptul și să-și ridice capul, fără să priceapă de unde putea să curgă lichidul fierbinte care-i ardea coapsele:

- Bandă de codoși! strigă el. Trăiască partidul liberal!

În mai se sfîrși războiul. Cu două săptămîni înainte ca guvernul să dea anunțul oficial printr-o proclamație răsunătoare care promitea o pedeapsă nemiloasă pentru promotorii insurecției, colonelul Aureliano Buendia căzu prizonier în clipa cînd era să atingă frontiera apuseană, deghizat în vrăjitor băștinaș. Dintre cei douăzeci și unu de bărbați care-l întovărășiseră la plecarea în război, paisprezece muriseră în luptă, șase fuseseră răniți și unul singur îl mai însoțea în clipa înfrîngerii finale: colonelul Gerineldo Marquez. Știrea capturării fu anunțată în Macondo printr-un comunicat special. Ursula îl informă pe soțul ei: -Trăiește. Să ne rugăm la Dumnezeu ca dușmanii lui să fie îndurători."

După trei zile de plîns, într-o după-amiază cînd pregătea o Prăjitură cu lapte în bucătărie, îi răsună clar în auz glasul fiului ei, foarte aproape. A fost Aureliano, strigă ea alergînd pînă la "astan pentru a-i împărtăși soțului ei vestea. Nu știi cum de s-a mîntuit minunea asta, însă trăiește și-o să-l vedem în curînd." O luă ca fapt sigur. Puse să se facă curățenie în toată casa și schimbă așezarea mobilelor. După o săptămînă, un zvon a cărui origine rămase necunoscută și pe care nici un comunicat oficial nu avea să-l confirme, îi confirmă în chip dramatic presimțirea. Colonelul Aureliano Buendia fusese condamnat la moarte și, Pentru a servi de exemplu populației, sentința avea să fie

executată chiar la Macondo. Într-o luni, la orele zece dimineața, Amaranta tocmai îl îmbrăca pe Aureliano Jose, când auzi fe depărtare un zgomot confuz de trupă în marș și un sunet de goarnă, cu o clipă înainte ca Ursula să intre în odaie stîgînd; „Jată-l că-l aduc!” Trupa se lupta să stăvilească cu patul armelor mulțimea năvalnică. Ursula și Amaranta se năpustiră pînă la colțul străzii, croindu-și drum cu coatele, și atunci îl văzură. Ai fi zis că e un cerșetor. Îmbrăcămintea îi era zdrențuită, părul și barba zburlite și umbla desculț. Călca prin praful fierbinte fără să simtă nimic, cu mîinile legate la spate cu o frînghie pe care un ofițer călare o înnodase de arcada șei sale. Alături de el, la fel de prost îmbrăcat și într-o stare la fel de jalnică, era dus colonelul Gerineldo Márquez. Nici unul, nici celălalt nu erau triști. Păreau mai degrabă tulburați de curajul mulțimii care apostrofa trupa cu fel și fel de insulte.

- Fiul meu! strigă Ursula în mijlocul tumultului, înghion-tindu-l pe soldatul care încerca s-o oprească.

Calul ofițerului cabra. Atunci colonelul Aureliano Buendia se opri, tremurînd, se desprinsese din brațele mamei sale și o privi cu asprime drept în ochi.

- întoarce-te acasă, mamă, îi zise el. Cere învoirea autorităților și vino să mă vezi la închisoare.

O privi pe Amaranta, care se opri, nehotărîtă, la doi pași în spatele Ursulei, și o întrebă surîzînd: „Ce-ai pățit la mînă?” Amaranta își ridică mîna bandajată în negru: „O arsură”, răspunse ea și o feri pe Ursula să nu fie călcată de cai. Trupa se mișcă din nou. O gardă specială îi înconjură pe prizonieri și-i duse în trap pînă la cartierul general.

Spre seară, Ursula se duse la închisoare pentru a-l vizita pe colonelul Aureliano Buendia. Încercase să obțină un permis prin intermediul lui don Apolinar Moscote, însă în fața atotputerniciei militarilor, acesta își pierduse orice autoritate. Iar părintele Nicanor era reținut în casă din pricina unei febre hepatice. Părinții colonelului Gerineldo Márquez, care nu era condamnat la moarte, încercaseră să-l vadă, dar fuseseră alungați cu patul puștilor. Orice intervenție dovedindu-se imposibilă, convinsă ca

UN VEAC DE SINGURĂ TATE

♦ 119

fiul ei va fi împușcat în zori, Ursula strinse într-o boccea ceea ce voia să-i trimită și se duse singură la cazarmă.

- Sînt mama colonelului Aureliano Buendia, spuse ea prezentîndu-se santinelelor.

Acestea îi barară drumul. „Oricum, de intrat tot o să intru, îi preveni Ursula. Așa că, dacă aveți ordin să trageți, puteți începe îndată.” îl îmbrinci pe unul dintre ei și pătrunse în fosta sală de clasă unde un grup de soldați dezbrăcați în pielea goală își ungeau armele. Un ofițer în ținută de război, roșind, cu ochelari cu lentile foarte groase și cu maniere ceremonioase, concedie cu un gest santinelele.

- Sînt mama colonelului Aureliano Buendia, repeta Ursula.

- Vreți să spuneți, o corectă ofițerul cu un zîmbet amabil, că sînteți mama *domnului Aureliano Buendia*.

Ursula recunoscă după tonul afectat al cuvintelor cadența tărăgănată a oamenilor din stepă, a cachacoșilor.

- Cum doriți, domnule, admise ea, numai să-mi îngăduiți să-l văd.

Existau ordine superioare care interziceau vizitarea celor condamnați la moarte, însă ofițerul își asumă răspunderea de a-i acorda o întrevvedere de cincisprezece minute. Ursula îi arată conținutul boccelei pe care o adusese: ruf arie curată de schimb, ghețele pe care le purtase la nunta și prăjiturile cu lapte pe care le pusese de-o parte pentru el din ziua în care avusese presimțirea reîntoarcerii lui. îl găsi pe colonelul Aureliano Buendia în încăperea cu butucul, întins pe un pat de campanie, cu brațele desfăcute deoarece făcuse gîlci la subsuori. I se îngăduise să se bărbiească. Mustăța groasă, cu vîrfurile răsucite, făcea ca pomeții să-i fie și mai proeminenți. îi păru Ursulei mai palid decît în clipa plecării, puțin mai înalt și mai însingurat ca oricînd. Era la curent cu cele mai mici amănunte întîmplate acasă: sinuciderea lui Pietro Crespi, tirania lui Arcadio și executarea lui, nepăsarea lui Jose Arcadio Buendia sub castan. Știa că Amaranta își consacrase văduvia feciorelnică creșterii lui Aureliano Jose și că acesta începuse să dea dovadă de o judecată foarte sănătoasă, că citea și scria în același timp în „are învăța să vorbească. Din clipa în care intrase în odaie.

120 ♦ *Gabriel García Márquez*

Ursula se simți intimidată de maturitatea fiului ei, de aura lui de superioritate, de autoritatea strălucitoare care emana din el. Se arătă surprinsă că era atît de bine informat. „Știi că sînt ghicitor, zise el glumind. Și adăugă vorbind serios: Azi-dimineață, cînd m-au adus, am avut impresia că am mai trecut cîndva prin toate acestea.” într-adevăr, în timp ce mulțimea tuna la trecerea lui, el rămînea absorbit de gînduri, mirat să vadă cît de mult îmbătrînise satul într-un an. Migdalii aveau frunzele toate zdrențuite. Casele zugrăvite în albastru, apoi zugrăvite în roșu, și din nou în albastru, ajunseseră să capete o culoare nedefinită.

- Ce să-i faci, suspină Ursula, vremea trece.

- E-adevărat, recunosc Aureliano, însă nu chiar atît de repede.

În felul acesta, întrevvedere atît de mult așteptată, pentru care amîndoi pregătiseră întrebările și prevăzuseră chiar

și răspunsurile, redeveni conversația cotidiană dintotdeauna. Când santinela anunță sfârșitul întrevederii, Aureliano scoase de sub salteaua patului de campanie un sul de hîrtii udate de sudoare. Erau versurile sale. Cele pe care i le inspirase Remedios și pe care le luase cu sine în clipa plecării, și cele scrise după aceea, în răgazurile întîmplătoare ale războiului. „Făgăduiește-mi că n-o să le citească nimeni, îi zise el. Chiar din seara asta aprinde focul cu ele.” Ursula îi făgădui și se ridică pentru a-i da o sărutare de adio.

- Ți-am adus un revolver, șopti ea.

Colonelul Aureliano Buendia se asigură că santinela nu era de față. „N-am ce face cu el”, răspunse în șoaptă. „Dar dă-mi-l, s-ar putea să te controleze la ieșire.” Ursula scoase de la piept revolverul, iar el îl strecură sub slateaua patului de campanie. „Și acum, încheie el, întărindu-și calm glasul, nu-mi spune adio. Nu te ruga de nimeni și nu te umili în fața nimănui. Închipuiește-ți ca m-au împușcat de mult.” Ursula își mușcă buzele să nu plîngă.

- Pune-ți pietre calde la subsuori, îi zise ea.

Se întoarse și părăsi încăperea. Colonelul Aureliano Buendia rămase în picioare, îngîndurat, pînă ce ușa se închise. Apoi se culcă din nou, cu brațele depărtate. Încă din cea mai fragedă ado-

1

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 121

lescență, cînd începuse să fie conștient de presimțirile sale, își spunea că moartea i se va vesti printr-un semn anume, inechivoc și irevocabil, dar acum mai erau cîteva ceasuri pînă să moara și semnul tot nu se arăta. Odată, o femeie foarte frumoasă pătrunsese în cartierul său general de la Tucurínca și ceruse voie sentinelilor să-l vadă. Au lăsat-o să treacă, cunoscînd fanatismul unor mame care-și trimiteau fiicele să se strecoare în așternutul celor mai faimoși războinici pentru a se îmbunătăți rasa, cum pretindeau ele. În noaptea aceea, colonelul Aureliano Buendia tocmai termina poemul cu omul rătăcind prin ploaia vijelioasă, cînd tînăra fată intra în odaie. îi întoarse spatele pentru a strecura foaia de hîrtie în sertarul în care-și încuia poemele. Atunci o simți. Fără a-și întoarce capul, apucă pistolul care era în sertar. - Nu trage, te rog, îi spuse el.

Cînd se întoarse spre ea, cu pistolul îndreptat asupra ei, tînăra fată coborî arma și nu mai știu ce să facă. În felul acesta reușise să deoace patru din cele unsprezece atacuri săvîrșite împotriva lor. În schimb, nu reușise să o prindă pe aceea care se infiltrasese într-o noapte în cartierul general al revoluționarilor din Manaure și-l asasinase cu lovituri de pumnal pe prietenul lui cel mai bun, pe colonelul Magnifico Visbal, căruia îi cedase patul de campanie pentru a se doftorici de febră. În aceeași încăpere, la cîtiva metri doar, dormind într-un hamac, el nu-și dăduse seama de nimic. Strădaniile depuse de el pentru a-și sistematiza presimțirile erau inutile. Acestea se înfățișau dintr-o dată, într-o străfulgerare de luciditate supranaturală, ca tot atîtea clipe de certitudine absolută și efemera, însă insesizabile. Uneori erau atît de firești, încît nu le recunoștea drept prevestiri decît după ce se îndeplineau. Alteori, erau clare și precise dar nu se împlineau. Adesea, nu erau decît niște accese vulgare de superstiție. Dar cînd a fost condamnat la moarte și cînd i s-a cerut să-și exprime ultima dorință, nu avu nici o dificultate să recunoască presimțirea care-i inspiră răspunsul:

- Cer ca sentința să fie executată la Macondo, zise el. Președintele tribunalului se supără.

- Nu face pe șmecherul, Buendia. Asta nu-i decît o stratagemă pentru a cîștiga timp.

122 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

— Sînteți liber să n-o îndepliniți, răspunse colonelul, dar este ultima mea dorință.

De atunci, presimțirile îl părăsiră. În ziua în care Ursula îl vizită la închisoare, după ce reflectase multă vreme, ajunse la concluzia că moartea poate că nu i se va vesti de data aceasta, deoarece nu mai atîma de hazard ci de hotărîrea fermă a călăilor săi. Petrecu noaptea fără să-i vină somnul, chinuit de durerile de la subsuori. Cu puțin înainte de zorii zilei, auzi pași pe culoar. „Vin”, îi zise el și se gîndi fără motiv la Jose Arcadio Buendia, care în aceeași clipă, în lumina lugubră a zorilor, sub castan, se gîndea la el. Nu-i era frică, nu simți nici o nostalgie, ci o furie fizică la gîndul că moare de o moarte artificială, că nu poate cunoaște sfârșitul afîtor lucruri pe care le lasă neterminate. Ușa se deschise și santinela intră, aducînd un castronaș de cafea. În ziua următoare la aceeași oră, era tot în locul acela, tunînd de durerea de la subsuori, și se petrecu exact același lucru. Joi, împărți cu santinela prăjiturile cu lapte, își îmbracă hainele curate care îi rămăseseră strimte și-și încălță ghetetele lăcuite. Vineri, încă nu-l împușcaseră.

De fapt, nimeni nu îndrăznea să execute sentința. Ostilitatea satului le dădea de gîndit militarilor că executarea colonelului Aureliano Buendia va avea consecințe politice grave, nu numai la Macondo, ci în tot ținutul mlaștinilor, încît se consultară cu autoritățile din capitala provinciei. Sîmbătă seara, în timp ce aștepta un răspuns, căpitanul Roque Carnicero se duse la Catarino împreună cu alți ofițeri. Nu se găsi decît o singura femeie, și aceasta silită cu amenințări, care să îndrăznească să-l conducă în camera ei. „Ele nu vor să se culce cu un bărbat despre care știu că va muri, îi mărturisi ea. La drept vorbind, nimeni nu știe cum se va întîmpla aceasta,

însă toată lumea vorbește că ofițerul care-l va împușca pe colonelul Aureliano Buendia, ca și soldații din plutonul de execuție, vor fi unul cite unul asasinați fără milă, mai curînd sau mai tîrziu, chiar dacă se vor ascunde la celălalt capăt al lumii." Căpitanul Roque Carnicero vorbea cu ceilalți ofițeri care povestiră superiorilor lor ierarhici. Duminică, deși nimeni nu dăduse acest lucru în vileag, și deși nici un fapt de arme nu tulburase liniștea aparentă a

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 123

zilelor din urmă, întreg satul știa că ofițerii erau hotărîți să se sustragă, sub tot felul de pretexte, de la răspunderea execuției. Prin curierul de luni sosi ordinul oficial: execuția va avea loc în douăzeci și patru de ore. În seara aceea, ofițerii aruncară într-un chipiu șapte bilețele pe care-și scriseseră numele, și soarta nemiloasă a căpitanului Roque Carnicero îl făcu să tragă biletul cîștigător. „De ghinion n-ai cum să scapi, zise el cu o profundă amărăciune. M-am născut copil de tîrfă și mor copil de tîrfă." La orele cinci dimineața, îi desemnă pe oamenii plutonului de execuție prin altă tragere la sorți, le porunci să se adune în curte și se duse să-l scoale pe condamnat cu o frază premonitoare:

- Haide Buendia, îi zise el. Ne-a bătut ultimul ceas.

- Va să zică asta era, răspunse colonelul. Tocmai visam că mi-au plesnit abcese.

De cînd știa că Aureliano va fi împușcat, Rebeca Buendia se scula la ceasurile trei în fiecare dimineața. Stătea în odaia cufundată în întuneric, supraveghind prin fereastra întredeschisă zidul cimitirului, în timp ce patul pe care sta se zguduia din pricina sforăiturilor lui Jose Arcadio. Toată săptămîna așteptă în felul acesta cu aceeași încăpăținare ascunsă pe care o arătase odinioară așteptînd scrisorile lui Pietro Crespi. „N-au să-l împuște aici, îi spunea Jose Arcadio. Au să-l împuște la miezul nopții și în interiorul cazărnilor, ca nimeni să nu știe cine a făcut parte din pluton, și pariez că au să-l îngroape acolo." Rebeca însă continua să aștepte. „Sînt atît de tîmpiți, încît au să-l împuște aici", răspundea ea. Era atît de convinsă, încît prevedea și modul cum va deschide ușa pentru a-i spune adio cu un gest al mîinii. „N-au să-l poarte pe străzi, cu cei șase soldați tremurînd de spaima, Știind că oamenii sînt gata de orice", stăruia Jose Arcadio. Indiferentă față de raționamentele soțului ei, Rebeca își continua

Pînda la fereastră.

- Ai să vezi că sînt atît de tîmpiți să facă asta, zise ea.

Marți la orele cinci dimineața, Jose Arcadio își băuse "afeaua și dezlegase clinii, cînd Rebeca închise fereastra și se Prinse de capul patului, ca să nu cada. „Îl aduc, suspină ea. CU este de frumos!" Jose Arcadio se duse la fereastră și-l zări, Nemurind în lumina îndoielnică a zorilor, îmbrăcat în niște

124 ♦ *Gabriel Garza Márquez*

pantaloni care fuseseră ai săi în tinerețe. Era acum cu spatele la zid, cu mîinile în șolduri din pricina umflăturilor arzînde de la subsuori care-l împiedicau să-și coboare brațele de-a lungul trupului. „Să te zbați atîta, murmura colonelul Aureliano Buendia. Să te zbați atîta pentru ca pînă la urmă șase pederastați să te doboare fără să poți face ceva!" O repeta cu o obstinație care putea fi luată drept fervoare, și căpitanul fu emoționat, deoarece credea că se roagă. Cînd oamenii plutonului îl ochiră, acea obstinație luă o consistență viscoasă, cu un gust amar, care-i amorți limba și-l sili să închidă ochii. Atunci se stîmse strălucirea de aluminiu a răsăritului și se revăzu copil mic în pantalonăși scurți și cu o panglică în jurul gîtului, îl revăzu pe tatăl său cum într-o după-amiază splendidă îl conducea înăuntrul cortului din bîlci, revăzu blocul de gheață. Cînd auzi strigătul, crezu că s-a dat plutonului ordinul final. Redeschise ochii cu o curiozitate înfrigurată, așteptînd să vadă traiectoria incandescentă a gloanțelor, dar în locul lor îl văzu pe căpitanul Roque Carnicero, cu brațele ridicate, și pe Jose Arcadio care trecea strada cu pușca lui înspăimîntătoare, gata să tragă.

— Nu trage, strigă căpitanul către Jose Arcadio. Providența te-a trimis încoace.

Atunci începu alt război. Căpitanul Roque Carnicero și cei șase oameni ai săi porniră împreună cu colonelul Aureliano Buendia să-l elibereze pe generalul revoluționar Victorio Medina, condamnat la moarte la Riohacha. Socoteau că vor cîștiga timp dacă vor trece munții pe același drum pe care umblase Jose Arcadio Buendi'a, cînd întemeiasă Macondo dar, înainte de a trece o săptămîină, se convinseră că era o întreprindere imposibilă. Astfel că au trebuit să urmeze itinerarul primejdios al contraforturilor fără altă muniție decît aceea a plutonului de execuție. Poposeau în preajma satelor și unul dintre ei, deghizat, ținînd un peștișor de aur în palmă, își făcea intrarea în plină zi și lua legătura cu liberalii consemnați în repaus, care în dimineața următoare plecau la vînătoare și niciodată nu se mai întorceau. Cînd, ocolind munții, zăriră Riohacha, generalul Victorio Medina fusese deja împușcat. Oamenii săi îl proclamară pe colonelul Aureliano Buendia căpetenia forțelor revoluționare

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 125

de pe litoralul mării Caraibilor, cu gradul de general. Acceptă „ă-și asume aceasta funcție, refuza însă promovarea în grad și se jura că n-o va accepta pînă ce nu vor răsturna regimul conservator. După trei luni reușiseră să înarmeze peste o mie de oameni, însă fură zdrobiți. Cei cîțiva supraviețuitori trecură frontiera răsăriteană. Cînd se auzi din nou vorbindu-se despre ei, debarcaseră la capul Vela, venind din arhipelagul Antilelor, iar un comunicat guvernamental difuzat telegrafic și reprodus în toată țara sub formă de afișe pline de bucurie anunța moartea colonelului Aureliano Buendia. Dar după patruzeci și opt de ore, o telegramă expediata peste tot,

aproape ajungînd-o din urmă pe cea dintîi, anunța o alta răscoală în cîmpiile Sudului. Așa se născu legenda despre ubicuitatea colonelului Aureliano Buendia. Informații simultane și contradictorii îl declarau victorios la Vulcanueva, biruit la Guacamayal, devorat de indienii Motilon, mort într-un sătuleț din mlaștina și din nou răsculat lîngă Urumita. Conducătorii liberali care negociau atunci participarea lor în parlament îl calificară drept aventurier care nu reprezintă pe nimeni și care nu aparține nici unui partid. Guvernul național îl coborî la rangul de bandit de drumul mare și puse pe capul lui un premiu de cinci mii de pesos. După șaisprezece înfrîngerî, colonelul Aureliano Buendia părăsi ținutul Guajira în fruntea a două mii de indigeni bine înarmați, și garnizoana surprinsă în somn trebui să părăsească Riohacha. Își stabili acolo cartierul general și porni război nemilos împotriva regimului. Primi o primă notificare din partea guvernului, care amenința cu împușcarea colonelului Gerineldo Márquez în timp de patruzeci și opt de ore, dacă nu se va retrage cu trupele pînă la frontiera răsăriteană. Colonelul Roque Carnicero, care era atunci șeful statului său major, îi preda telegrama cu un aer resemnat și consternat, dar colonelul luă cunoștința de ea cu o mulțumire cu totul neșteptată.

- E grozav! exclamă el. Înseamnă că avem telegraf în Macondo.

Răspunsul lui fu categoric. Socotea să-și stabilească peste trei luni cartierul la Macondo. Dacă nu-l va găsi atunci pe colonelul Gerineldo Márquez în viață, va împușca fără nici o

126 ♦ *Gabriel García Márquez*

^^^

judecată pe toți ofițerii pe care-i va avea prizonieri în momentul acela, începînd cu generalii, și va da ordin subalternilor săi să acționeze în același chip pînă la încetarea ostilităților. După trei luni, cînd intră victorios în Macondo, prima persoana care avea să-l strîngă în brațe pe drumul mlaștinilor a fost colonelul Gerineldo Márquez.

Casa era plină de copii. Ursula o promise și pe Santa Sofi'a de la Piedad împreună cu fiica ei mai mare și o pereche de gemeni care se născuseră la cinci luni după executarea lui Arcadio. Împotriva ultimei dorințe a celui împușcat, ea o boteza pe micuța fetiță cu numele de Remedios. „Sînt sigură că asta a vrut Arcadio să spună, susținea ea. N-o vom numi Ursula, deoarece numele acesta aduce prea multă suferință." Iar pe gemeni îi botează Jose Arcadio al Doilea și Aureliano al Doilea. Amaranta se ocupa de toți. Puse scăunele de lemn în sala comună și, adunînd alți copii din vecini, organiză o grădiniță de copii. Cînd colonelul Aureliano se întoarse la Macondo, primit cu petarde explozive, în sunetul clopotelor, un cor de copii îi ură bun venit acasă. Aureliano Jose", avînd o statură la fel de înaltă ca și bunicul său, îmbrăcat în uniformă de ofițer revoluționar, îi prezentă onorurile militare.

Nu toate veștile erau bune. La un an după refugiarea colonelului Aureliano Buendia, Jose Arcadio și Rebeca s-au dus să locuiască în casa construită de Arcadio. Nimeni nu era la curent cu intervenția lui care împiedicase săvîrșirea execuției. În noua casă, situată în colțul cel mai favorabil al pieții, la umbra unui migdal care avea privilegiul a trei cuiburi de mărăcinari, cu o ușă largă pentru primirea vizitatorilor și cu patru ferestre pentru luminat, își înjghebară un cămin foarte primitiv. Vechile prietene ale Rebecăi, între care și patru surori Moscote încă nemăritate, își reluară sedințele de brodat, întrerupte cu ani în urmă în veranda cu begonii. Jose Arcadio continua să exploateze pămînturile uzurpate, ale căror titluri de proprietate fură validate de guvernul conservator. În fiecare după-amiază îl vedeai întorcîndu-se calare, cu haita de cîini fioroși, cu pușca cea cu două țevi și cu o droaie de iepuri atîmați de montură. Într-o după-amiază de septembrie, simțind amenințarea furtunii, se

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 127

întoarse mai devreme ca de obicei. O salută pe Rebeca ocupata în sufragerie, își lega cîinii în curte, atîmă iepurii în bucătărie pentru a-i săra puțin mai tîrziu și se duse în cameră să se schimbe. Rebeca avea să declare după aceea că în clipa în care băiatul ei intrase în odaie, ea se închisese în baie și nu-și dăduse seama de nimic. Această versiune era aproape de necrezut, însă nu exista alta mai verosimilă și nimeni nu-și putea închipui motivul pentru care Rebeca l-ar fi asasinat pe bărbatul care o făcuse atît de fericita. Poate că acesta a fost singurul mister din Macondo care n-a putut fi niciodată limpezit. De îndată ce Jose" Arcadio a închis ușa la dormitor, o lovitură de pistol răsună între zidurile casei. O șuviță de sînge trecu pe sub ușă, traversa camera, ieși în stradă, luă drumul cel mai scurt între diferitele trotuare, coborî scări și urcă parapete, se prelinse de-a lungul străzii Turcilor, ocoli la dreapta, apoi la stînga, se întoarse în unghi drept în fața casei Buendia, trecu pe sub ușă închisă, traversă salonul pe lîngă pereți, ca să nu păteze covoarele, își urmă calea prin cealaltă sala, descrie o curbă mare pentru a ocoli masa din sufragerie, intra pe veranda cu begonii și se strecura nevăzută pe sub scaunul Amarantei care-i dădea o lecție de aritmetica lui Aureliano Jose, intra în hambarul de grîne și apăru în bucătărie unde Ursula se pregătea să spargă trei duzini de ouă pentru pîine.

- Maică Precistă, strigă Ursula.

Urmări șuvița de sînge cale întoarsă, traversă hambarul, frecu prin veranda cu begonii unde Aureliano Jose cînta că trei și cu trei fac șase iar șase și cu trei fac nouă, traversa sufrageria și saloanele, urcă în linie dreaptă strada,

apoi coti spre dreapta, *poi spre stînga pînă în strada Turcilor, uitînd că purta șorțul de bucătărie și papucii de casa, trecu de piață și intră pe ușa casei unde nu pusese niciodată piciorul, împinse ușa dormitorului și ăra gata să se îneece de mirosul prafului de pușcă ars, îl găsi pe Jose Arcadio întins cu fața în jos, peste cizmele pe care le descălțase și observă de unde pornise șuvița de sînge care încetase să-i mai curgă din urechea dreaptă. Nu i se găsi nici o rana pe trup și nu s-a putut descoperi unde era arma. S-a dovedit de asemenea că era imposibil să scape cadavrul de mirosul

X

128 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

^^

pătrunzător al prafului de pușcă. întîi îl spălară de trei ori cu o cîrpă săpunată, apoi îl frecară cu sare și cu oțet, apoi cu cenușă și cu lămîie, iar la urma l-au pus într-un butoi plin cu leșie, unde îl lăsară înmuiați timp de șase ore. îl fricționară atît de mult încît arabescurile tatuajelor începură să se decoloreze. Cînd în disperarea lor le veni în minte să-l ungă cu ardei, cu chimen și cu foi de dafin, și să-l fiarbă o zi întreagă la foc domol, începuse deja să se descompună și au trebuit să-l îngroape în grabă. îl închiseră ermetic într-un sicriu lung de doi metri și treizeci și lat de unu și zece, captușit pe dinăuntru cu plăci de fier și strins în șuruburi de oțel, dar nici așa nu opriră mirosul să se răspîndească pe străzile pe unde trecu cortegiul. Părintele Nicanor, din pricina ficatului său bolnav și umflat ca o tobă, îi dădu binecuvîntarea din pat. Cu toate că în lunile care au urmat i-au întărit mormîntul prin mai multe ziduri suprapuse între care au aruncat claie peste grămadă cenușă îndesată, tărițe și var fierbinte, cimitirul continuă să duhnească a praf de pușcă încă mulți ani de-a rîndul, pînă cînd inginerii companiei de banane puseră să acopere mormîntul cu o carapace de beton. Îndată ce fu scos cadavrul, Rebeca închise ușile casei și se îngropa de vie într-un vâl gros de dispreț, pe care nici o ispită din lumea aceasta nu putu să i-l smulgă. Nu ieși în stradă decît o singură dată, foarte bătrînă, cu pantofi de culoare argintie și cu o pălărie cu floricele, cam pe vremea în care satul îl văzu trecînd pe Jidovul rătăcitor, care provocase un val de căldură atît de puternică încît păsările zdrobiră gratiile ferestrelor pentru a muri în camere. A fost văzută pentru ultima oară în viață atunci cînd cu o împușcătură de pistol bine țintită l-a ucis pe un hoț care încercase să forțeze ușa casei. În afară de Argenida, servitoarea și confidența ei, nimeni n-a mai avut de atunci legătură cu ea. Într-o anumită vreme, se știa că-i scrie episcopului, pe care-l considera ca văr bun al ei, dar nu s-a spus niciodată că ar fi primit răspuns. Satul o uită. În ciuda întoarcerii sale triumfale, colonelul Aureliano Buendia nu se lăsă amețit de aparențe. Trupele guvernamentale părăseau locurile fără rezistență și aceasta crea în rîndurile libere ale o iluzie a victoriei de care nu era oportun să-i lipsești, însă revoluționarii cunoșeau realitatea și, mai bine ca oricine,

1

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 129

colonelul Aureliano Buendia. Deși în vremea aceea avea sub ordinele sale peste cinci mii de oameni și, deși stăpînea două state de pe litoral, era conștient că fusese înghesuit spre mare și pus într-o situație politică atît de confuză, încît în ziua cînd dăduse ordin să se restaureze clopotnița bisericii dărmate de o lovitură de tun a armatei regulate, părintele Nicanor putea spune de pe patul de suferință: „Ce irosire a sorții: apărătorii credincioși ai lui Hristos distrug biserica și masonii o repară.” Căutînd o breșă pe unde să fugă, petrecu ore întregi în biroul telegrafului vorbind cu comandanții din alte locuri și din ce în ce se confirma impresia lui că războiul este pe cale să se stingă. Cînd sosea vestea unor noi triumfuri liberale, proclamarea lor se făcea prin anunțuri pline de bucurie, dar el măsura pe harți progresul adevărat al trupelor sale și înțelegea că acestea nu făceau altceva decît că pătrundeau în junglă unde trebuiau să se apere împotriva malariei și a tîntarilor, întorcînd spatele realității. „Ne irosim timpul, se plîngea el ofițerilor săi. Vom continua să ni-l irosim atîta timp cît codoșii ăștia ai partidului nu vor înceta să cerșească un loc în Congres.” În timpul nopților de veghe, întins pe spate în hamacul său, atîmat chiar în odaia unde stătuse cînd era condamnat la moarte, și-i imagina pe toți acei avocați în costume negre care părăseau palatul prezidențial în dimineața friguroasă, cu gulerul paltoanelor ridicat pînă la urechi, frecîndu-și mîinile, Șoptind între ei, adăpostindu-se în cîrciumioarele lugubre din zorii zilei, pentru a specula asupra a ceea ce voia să spună președintele atunci cînd a zis da, sau asupra celor ce voia să spună cînd a zis nu, și chiar să facă presupuneri în legătura cu ceea ce președintele gîndise atunci cînd a spus ceva cu totul diferit, și asta în timp ce el însuși alunga tîntarii la o temperatură de 35°, simțind cum se apropie acea dimineață temută în care va trebui să dea ordin oamenilor săi să se arunce în mare.

Într-o noapte de nesiguranță, în timp ce Pilar Ternera cînta ■n curte împreună cu trupa, o chemă să vină să-i ghicească viitorul în cărți. „Atenție la gură”, a fost tot ceea ce Pilar Ternera Putuse desluși după ce resfirase și adunase cărțile de trei ori. „Nu Știu ce înseamnă asta, însă semnul este foarte limpede, atenție la gură.” După două zile cineva îi dădu ordonanței o ceașcă mare

130 ♦ *Gabriel García Márquez*

de cafea fără zahăr, pe care ordonanța i-o trecu altuia, și acesta altuia, pînă cînd, din mînă în mînă, ajunse pe biroul colonelului Aureliano Buendia. El nu ceruse cafea, dar de vreme ce i se oferise, o bău. Conținea o doză de nuca vomica în stare să omoare un cal. Cînd îl transportară acasă era țeapăn și încovoiat, cu limba tăiată între dinți. Ursula se apucă să-l smulgă din moarte. După ce îi purga stomacul cu vomitive, îl înveli în pături calde și-i dădu să soarbă albuș de ou timp de două zile la rînd pînă ce trupul lui își redobîndi temperatura normală. A patra zi era în afară de orice pericol. Deși fără voia lui, cedînd rugămintelor Ursulei și ale ofițerilor, a mai rămas în pat încă o săptămînă. Abia atunci află că versurile lui n-au fost arse. „N-am vrut să mă pripesc, îi explică Ursula. În noaptea aceea, cînd trebuia să aprind focul, mi-am zis că ar fi mai bine să aștept pînă ce se va aduce leșul.” în încețoșarea convalescenței, înconjurat de păpușile prăfuite ale lui Remedios, colonelul Aureliano Buendia, recitindu-și versurile, revăzu perindîndu-i-se prin minte clipele hotărîtoare din viața sa. Se apucă din nou să scrie. Ore îndelungate în clipele de răgaz ale unui război fără viitor, își recapitula în versuri rimate experiențele sale la hotarul morții. Gîndurile i se limpeziră atunci atît de mult încît le putea cerceta și pe fața și pe dos. Într-o seară îl întreba pe colonelul Gerineldo Márquez.

- Spune-mi un lucru, cumetre: pentru ce lupti?

- Pentru ce să lupt, cumetre, răspunse colonelul Gerineldo Márquez, pentru marele partid liberal.

- Ești fericit că poți răspunde, îi spuse el. Cît mă privește pe mine, abia acum îmi dau seama că lupt din orgoliu.

- Asta nu e bine, zise colonelul Gerineldo Márquez. Neliniștea lui îl amuză pe colonelul Aureliano Buendia.

- Firește, zise el. Însă, în orice caz, e mai bine decît să nu știi pentru ce lupti. îl privi în ochi și adăugă surîzînd: Sau să lupti ca tine, pentru ceva ce n-are sens pentru nimeni.

Orgoliul îl împiedicase să intre în legătură cu trupele armate din interiorul țării afăta vreme cît conducătorii partidului nu reveneau public asupra declarațiilor lor, după care el n-ar fi decît un tîlhar de drumul mare. Totuși, era conștient că de îndată ce va

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 131

înlătura aceste scrupule, va rupe cercul vicios al războiului. Convalescența îi îngădui să chibzuiască. Reuși atunci ca Ursula să-i dea restul moștenirii îngropate și numeroasele ei economii; îl numi pe colonelul Gerineldo Márquez comandant civil și militar în Macondo și se duse să stabilească legătura cu grupele rebele din interior. Colonelul Gerineldo Márquez nu numai că era omul în care colonelul Aureliano Buendia avea cea mai mare încredere, dar era și primit în casă la Ursula ca un membru al familiei. Fragil, timid, avînd un bun-simț înnăscut, era cu toate acestea făcut mai bine pentru război decît pentru administrație. Consilierii lui politici îl rătăceau cu ușurință în labirintul teoriilor lor. Dar a reușit să instaureze la Macondo acel climat de pace rurală în care colonelul Aureliano Buendia visase să moara într-o zi, de bătrînețe, meșterind peștișori de aur. Deși locuia la părinții săi, prînzea la Ursula de două-trei ori pe săptămînă. îl iniție pe Aureliano Jose în mînuirea armelor de foc, îi făcu o instrucție militară precocă și, timp de cîteva luni, îl duse să trăiască la cazarmă, cu consimțămîntul Ursulei, ca să devină bărbat. Cu mulți ani înainte, fiind încă aproape copil, Gerineldo Márquez îi declarase dragoste Amarantei. Aceasta era atunci atît de orbită de pasiunea ei solitară pentru Pietro Crespi, încît a rîs de el. Gerineldo Márquez avu răbdare. Într-o zi, din închisoare, îi trimise vorbă Amarantei rugînd-o să brodeze o duzină de batiste cu inițialele tatălui său. Făcu să-i parvină bani. După o săptămînă, Amaranta se duse la închisoare pentru a-i duce batistele și a-i înapoia banii și au stat mai multe ore povestind despre trecut. „Cînd voi ieși de aici te voi lua de soție”, îi spuse Gerineldo la despărțire. Amaranta rîse, dar nu încetă să se gîndească la el în timp ce-i învăța pe copii să citească și își dori din suflet să simtă Pentru el aceeași pasiune tinerească pe care o avusese pentru Pietro Crespi. Simbăta, zi de vizită la deținuți, trecea pe la Părinții lui Gerineldo Márquez și-i însoțea la închisoare. Într-una din aceste simbetete, Ursula se miră găsind-o în bucătărie, așteptînd scoaterea biscuiților din cuptor, pentru a-i alege pe cei "lai buni și pentru a-i înveli într-un șervet pe care-l brodase în acest scop.

- Mărită-te cu el, îi zise ea. Cu greu vei găsi un bărbat ca el.

132 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

Amaranta făcu pe dezgustata.

- N-am nevoie să alerg după bărbați. îi duc biscuiții lui Gerineldo Márquez pentru că mai curînd sau mai tîrziu tot au sa-l împuște și mi-e milă de el.

Nu credea nici un cuvînt din ce spunea, însă în vremea aceea guvernul aduse la cunoștință publică amenințarea că-l va executa pe Gerineldo Márquez, dacă rebelii nu vor preda Riohacha. Se interzisera vizitele. Amaranta se închise la ea pentru a plînge în voie, copleșită de un sentiment de vinovăție, la fel cu acela ce o chinuise la moartea lui Remedios, ca și cum cuvintele ei nesăbuite ar fi provocat pentru a doua oară moartea cuiva. Mama ei o consolă. O asigură că colonelul Aureliano Buendia va face ceva pentru a împiedica execuția și promise că ea însăși își va lua însărcinarea de a-l atrage pe Gerineldo Márquez, atunci cînd vor înceta ostilitățile. își ținu promisiunea înainte de termenul prevăzut. Atunci cînd Gerineldo Márquez se ivi în casă investit cu noua sa demnitate de comandant civil și militar, ea îl primi ca pe un fiu, născoci măguliri frumoase pentru a-l reține și-l rugă cu toată căldura inimii ei să-și amintească de hotărîrea lui de a se căsători cu Amaranta. Rugămintele ei păreau să aibă sortii de izbîndă. în zilele în care venea în casă la prînz, colonelul Gerineldo Márquez rămînea toată după-amiaza în veranda cu begonii să joace dame cu Amaranta. Ursula le aducea cafea cu lapte și biscuiți și

se ocupa de copii, pentru ca aceștia să nu vina să-i deranjeze. De fapt, Amaranta se silea să-și reaprindă în inimă cenușa uitată a pasiunii ei din tinerețe. Aștepta cu o nerăbdare ce devenise insuportabilă zilele în care venea să prânzească, după-amiezele cu jocul de dame și timpul care zbura în tovărășia acestui războinic cu nume plin de nostalgie, ale cărui degete tremurau imperceptibil când atingeau pionii. Însă în ziu» în care colonelul Gerineldo Márquez îi împărtășea din nou dorință» de a se căsători cu ea, îl refuză.

- N-am să mă mărit cu nimeni, îi zise ea, iar cu tine mai puțin decât cu oricare altul. Îl iubești atât de mult pe Aureliano» încât te-ai căsători cu mine pentru că nu te poți căsători cu el. I

Colonelul Gerineldo Márquez era un om plin de răbdare.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 133

_ Am să mai stărui, îi zise el. Mai curînd sau mai tîrziu te conving eu.

Continuă să vină în casă. Închisă în odaia ei, înghițindu-și lacrimile în taină, Amaranta își astupa urechile ca să nu mai audă glasul peștorului ei care-i relata Ursulei ultimele știri de război și, deși murea de poftă să-l vadă avu puterea să nu-i iasă în întâmpinare.

Colonelul Aureliano Buendia își făcea atunci timp pentru a trimite la fiecare cincisprezece zile un raport amănunțit la Macondo. Nu-i scrisese însă Ursulei decât o singură dată, abia după opt luni de la plecarea sa. Un mesager special aduse un plic închis conținînd o foaie subțire de hîrtie pe care se recunoștea scrisul prețios al colonelului: *Aveți grijă de tata ca o să moară*. Ursula se sperie. „Dacă o spune Aureliano, apoi Aureliano o știe,” zise ea. Și ceru să i se dea o mîină de ajutor pentru a-l transporta pe Jose Arcadio Buendia pînă în odaia lui. Nu numai că era tot atât de greu ca mai înainte, dar în timpul șederii lui îndelungate sub castan dobîndise încetul cu încetul puterea de a-și spori greutatea după voia lui, încît șapte oameni nu izbutiră să-l ridice, ci au trebuit să-l ducă tîrîș pînă la pat. Un miros de ciuperci proaspete, de flori de arbore, de intemperii vechi concentrate umplu aerul odăii de îndată ce bătrînul colos tăbăcit de soare și de ploaie începu să-l respire. A doua zi, dis-de-dimineață, nu se mai afla în pat. După ce-l căutasese prin toate odăile, Ursula îl descoperi din nou sub castan. Atunci îl legă de pat. În ciuda puterilor sale rămase intacte, Jose Arcadio Buendia nu era în stare să lupte. Toate îi erau indiferente. Dacă se întorsese sub castan, n-o făcuse din voia lui, ci dintr-un fel de reflex al trupului său. Ursula se ocupa de el, îi dădea de mîncare, îi aducea vești de la Aureliano. Dar, în realitate, singura ființă cu care de multă vreme putea să intre în legătură era Prudencio Aguilar. Aproape redus la pulbere din pricina decrepitudinii morții, Prudencio Aguilar venea de două ori pe zi să flecărească cu el. Vorbeau despre cocoșii de luptă. Își făgăduiau să organizeze o crescătorie de cocoși magnifici nu atît pentru a se bucura de niște victorii de care nu mai aveau nici o nevoie, ci pentru a avea cu -și trece vremea în duminicile plicticoase ale morții. Prudencio

134 ♦ Gabriel Garcia Márquez

Aguilar îi făcea toaleta, îi dădea de mîncare și aducea vești min-unate despre un necunoscut cu numele de Aureliano, colonel în război. Cînd era singur, Jose Arcadio Buendia se mîngîia visînd un șir nesfîrșit de camere. Visa că se scoală din pat, că deschide ușa și că trece într-o cameră identică cu prima, cu același pat cu căpățîiul în fier forjat, cu același fotoliu din răchită și cu aceeași iconiță a Fecioarei Tămăduirii pe peretele din fund. Din camera aceasta trecea în alta exact la fel, a cărei ușă dădea în alta exact la fel, apoi în alta exact la fel, la nesfîrșit. Îi plăcea să umble astfel din cameră în cameră, ca într-o galerie de oglinzi paralele, pînă ce Prudencio Aguilar îl atinge pe umăr. Atunci se întorcea din cameră în cameră, se trezea pe măsură ce venea înapoi, parcurgea drumul invers și-l găsea pe Prudencio Aguilar în camera realității. Dar, într-o noapte, la două săptămîni după ce-l duseseră în pat, Prudencio Aguilar îl băt看 pe umăr într-o cameră intermediară și rămase pentru totdeauna acolo, crezînd că aceea este camera lui adevărată. În dimineața următoare, Ursula îi aducea micul dejun cînd văzu un om apropiindu-se pe culoar. Era mic și îndesat, îmbrăcat într-un costum de postav negru, cu o pălărie tot neagră, enormă, trasă pînă peste ochii săi taciturni. „Doamne, gîndi Ursula. Aș fi jurat că e Melchiade.” Era Cataure, fratele lui Visitacion, care părăsise casa fugind de molima insomniei și despre care nu se mai știa nimic. Visitacion îl întreba pentru ce s-a întors, iar el îi răspunse în limbajul său solemn:

- Am venit la înmormîntarea regelui.

Intrară apoi în odaia lui Jose Arcadio Buendia, îl scuturară din toate puterile, îi strigară în urechi, îi puseră o oglindă în fața narilor, dar nu reușiră să-l trezească. Puțin după aceea, în timp ce tîmplarul lua măsura pentru sicriu, văzură prin fereastra căzînd o ploaie ușoară cu minuscule flori galbene. Acestea căzură toată noaptea peste sat într-o ploaie tăcută, acoperiră acoperișurile, se îngrămădiră în fața ușilor și înăbușiră animalele care dormeau sub cerul liber. Căzură atîtea flori din cer încît dimineața străzile erau acoperite de un strat gros, și a trebuit să fie îndepărtat cu lopețile și cu greblele ca să poată trece înmormîntarea.

Așezată în balansoarul de răchită, cu lucrul de mîină pe genunchi, Amaranta îl contempla pe Aureliano Jose care, cu barba plină de clăbuci, își ascuțea briciul pe cureaua de piele pentru a se bărbieri pentru prima oară. Nu reuși decât să-și singereze coșurile și să se taie la buză încercînd să-și contureze o mustață de pufușor blond, și pînă la urmă rămase la fel ca mai înainte, însă această operație anevoioasă îi produse Amarantei impresia că din clipa aceea începuse să îmbătrînească.

- Semenii leit cu Aureliano cînd era de vîrsta ta, îi zise ea. Ești un bărbat în toată firea. Era de mult bărbat, încă din acea zi îndepărtată cînd Amaranta, crezînd că mai este copil, continua să se dezbrace în fața lui în baie, așa cum făcuse întotdeauna, așa cum obișnuise să facă după ce Pilar Ternera i-l încredințase pentru a-l crește. Prima oară cînd o văzuse, singurul lucru care-i atrăsese atenția fusese scobitura dintre sîinii ei. Era atunci atît de nevinovat încît o întrebă ce i s-a întîmplat, iar Amaranta se făcu că-și găurește pieptul cu vîrfurile degetelor, răspunzîndu-i: „Mi-au scos o felie...” Mult timp după aceea, cînd își revenise de pe urma sinuciderii lui Pietro Crespi și făcu iar baie împreună cu Aureliano Jose\ acesta nu-și mai îndrepta privirile spre adîncitură, ci simți o tresărire necunoscută revăzîndu-i sîinii splendizi cu muguri liliachii. Continuă să o examineze, descoperind rînd pe rînd

136 ♦ *Gabriel García Márquez*

fiecare dimensiune a intimității ei miraculoase, și simți pielea zbîrlindu-i-se la vederea ei, așa cum ei i se zbîrlea la primul contact cu apa. Încă din fragedă copilărie își făcuse obiceiul de a-și părăsi hamacul pentru a se afla dimineața în patul Amarantei, a cărei atingere avea darul să-i risipească teama de întuneric. Dar, începînd din ziua în care căpătă conștiința nudității ei, nu mai era teama de întuneric cea care-l împingea să vină să se strecoare sub baldachinul ei contra țințarilor, ci nevoia de a simți răsuflarea caldă a Amarantei în zorii zilei. Într-o dimineață, pe vremea cînd ea respinsese avansurile colonelului Gerineldo Márquez, Aureliano Jose se deșteptă cu senzația că nu are aer. Simți degetele Amarantei ca niște viermișori calzi și nerăbdători pipăindu-i pîntecele. Prefăcîndu-se că doarme, își schimba poziția pentru a îndepărta orice dificultate și simți atunci mina, eliberată de bandajul negru care o înfășurase, afundîndu-se ca o moluscă oarbă în algele în care pîndea așteptarea lui. Deși se făceau că nu știu ceea ce știau amîndoi, și ceea ce fiecare știa că știe celălalt, au rămas uniți, din noaptea aceea, printr-o complicitate inviolabilă. Aureliano Jose nu-și putea afla somnul pînă nu auzea valsul de la miezul nopții la pendula din sala comună, iar fata bătrînă, a cărei piele începea să se ofilească, nu mai avea clipă de odihnă pînă ce nu-l simțea strecurîndu-se sub baldachinul ei pe acel somnambul pe care ea-l crescuse, fără să-și închipuie că într-o bună zi va deveni un paleativ pentru singurătatea ei. De atunci, nu numai că dormeau împreună, dezbrăcați în pielea goală, schimbînd mîngîieri istovitoare, dar și începură să se urmărească prin toate colțurile și ungherele casei, să se închidă în cameră la orice oră din zi, într-o stare de surescitare permanentă, fără pic de odihnă. Puțin lipsi să nu fie surprinși de Ursula, într-o după-amiază cînd intrase în hambarul cu grîne în clipa cînd ei începeau să se îmbrățișeze. „O iubești mult pe matusa ta?” îl întrebă ea neabînuitoare pe Aureliano Jose\ El răspunse că da. „Bine faci”, încheie Ursula, care termină cu cîntăritul fainei pentru pîine înainte de a se întoarce în bucătărie. Acest episod o smulse pe Amaranta din delir. Își dădu seama că a mers prea departe, că a trecut vremea cînd se juca dîndu-și guriță cu un copil, că era pe cale să se înfunde într-o patimă

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 137

tomnatică, plină de primejdii și fără viitor, pe care o curmă brusc Aureliano Jose\ care-și termina atunci instrucția militară, acceptă în cele din urmă realitatea și se duse să doarmă la cazarmă. În toate simbetele se ducea cu militarii la stabilimentul lui Catarino. Se consola de singurătatea sa brutală, de adolescența lui prematură, cu femeii mirosind a flori veștejite pe care le idealiza în întuneric și le metamorfoza în Amaranta prin eforturi teribile ale imaginației.

Curînd după aceea, începură să sosească știri contradictorii despre război. În timp ce însuși guvernul recunoștea progresele rebeliunii, statul major din Macondo era informat confidențial despre iminența unei păci negociate. La începutul lui aprilie, un emisar special se prezentă la colonelul Gerineldo Márquez. Îi confirmă că diriguitorii partidului au luat contact cu șefii rebeli din interior și că erau pe cale să încheie armistițiul în schimbul a trei ministere acordate liberalilor, a unei reprezentări minoritare în parlament și a amnistierii generale a rebelilor care acceptau să depună armele. Emisarul aducea un mesaj strict confidențial al colonelului Aureliano Buendia, care nu era de acord cu clauzele armistițiului. Colonelul Gerineldo Márquez trebuia să aleagă cinci dintre cei mai buni oameni ai săi și să se pregătească pentru a părăsi țara împreună cu ei. Ordinul a fost executat în cel mai mare secret. Cu o săptămînă înainte de proclamarea acordului, pe o furtună de știri contradictorii, colonelul Aureliano Buendia, împreună cu zece ofițeri de încredere, între care și colonelul Roque Camicero, debarcară liniștiți la Macondo, după nuezul nopții, trimiseră la vatră garnizoana, îngropară armele și nimiciră arhivele. În zori, părăsise satul împreună cu colonelul Gerineldo Márquez și cei cinci ofițeri ai săi. Operațiunea a fost „ît de rapidă și discreta, încît Ursula nu află decît în ultima clipă, cînd cineva bătu încet la fereastra odăii ei și-i șopti: „Dacă doriți să-l vedeți pe colonelul Aureliano Buendia, mergeți imediat și „itați-vă o clipă la poartă.” Ursula sări din pat și ieși în prag în cămașa de noapte, dar abia reuși să zărească galopul miciei trupe de călăreți care părăseau satul într-un nor tăcut de praf. Abia a doua zi află că Aureliano Jose plecase împreună cu tatăl său.

138 ♦ *Gabriel García Márquez*

La zece zile după ce o declarație comună a guvernului și a opoziției anunțase încetarea ostilităților, au sosit vești despre prima răscoală armată a colonelului Aureliano Buendia la frontiera apuseană. Trupele lui insuficiente și prost echipate au fost risipite în mai puțin de o săptămînă. Dar în cursul aceluiași an, în timp ce liberalii și conservatorii se străduiau să convingă țara de împăcarea lor, el aprinse alte șapte focare de răscoală. Într-o noapte bombardă Riohacha de pe o goeletă, iar soldații garnizoanei, drept represalii, îi smulseră din pat și-i împușcară

pe cei paisprezece liberali, cei mai notorii, din localitate. Timp de peste cincisprezece zile ocupă un post de vamă la frontieră, de unde adresează națiunii o chemare la război total. Una din expedițiile sale se rătăci în pădure timp de trei luni, în cursul unei încercări nebunești de a traversa peste o mie cinci sute de kilometri prin ținuturi nepătrunse și de a proclama războiul până chiar și la periferiile capitalei. O dată, se afla la mai puțin de douăzeci de kilometri de Macondo și fu silit de trupele guvernamentale să se retragă în munți, foarte aproape de regiunea fermecată unde tatăl său descoperise cu ani înainte scheletul unui galion spaniol.

Pe atunci muri Visitacion. își îngădui să moară de moarte naturală, ea, care renunțase la un tron de frica insomniei, și ultima ei dorință a fost să se dezgroape de sub patul ei câștigul economisit în mai bine de douăzeci de ani și să fie trimis colonelului Aureliano Buendia pentru a putea continua războiul, însă Ursula nu-și dădu osteneala de a scoate acei bani deoarece în timpul acela umbla zvonul că Aureliano Buendia își găsise moartea debarcând în apropiere de capitala provinciei. Anunțul oficial - al patrula în mai puțin de doi ani - a fost considerat adevărat timp de aproape șase luni, deoarece în tot răstimpul asta nu s-a mai auzit vorbindu-se de el. Deodată, când Ursula și Amaranta îmbrăcaseră un doliu nou peste cele dinainte, sosi o veste neobișnuită. Colonelul Aureliano Buendia era în viață, dar pe cât se pare renunțase să mai hărțuiască autoritățile din țară și se aliase cu federalismul triumfător în alte republici ale Caraibilor. Apărea sub nume diferite, de fiecare dată tot mai departe de țara sa natală. Abia mai târziu avea să se afle că ideea care-l însuflețea atunci era unificarea forțelor federaliste din

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 139

America Centrală, în vederea lichidării tuturor regimurilor conservatoare, din Alaska până în Patagonia. Primul semn pe care Ursula l-a primit de la el, după mai mulți ani de la plecarea lui, a fost o scrisoare mototolită și pe jumătate ștearsă care i-a parvenit din mînă în mînă de la Santiago De Cuba.

- L-am pierdut pentru totdeauna, exclamă Ursula citind-o. Dacă o ține tot așa, de Crăciun o să se afle la capătul lumii.

Interlocutorul ei, care a fost prima persoană căreia îi arătă scrisoarea, era generalul conservator Jose Raquel Moncada, primar în Macondo de la terminarea războiului. „Păcat că acest Aureliano - comentă generalul Moncada - nu e conservator.” îl admira cu adevărat. Ca mulți civili conservatori, Jose Raquel Moncada nu făcuse războiul decît pentru a-și apăra partidul, și dobîndise gradul de general pe cîmpul de luptă, deși nu simțea nici o chemare pentru militarie. Dimpotrivă, ca mulți dintre camarazii lui de partid, era antimilitarist. îi considera pe militari niște derbedei fără credință și fără lege, intriganți și ambițioși, buni doar pentru a-i înfrunta pe civili și a semăna dezordine. Intelligent, simpatic, cu un temperament sangvin, plăcîndu-i să mănînce bine și pasionat după luptele de cocoși, fusese, într-o anumită vreme, adversarul cel mai de temut al colonelului Aureliano Buendia. Reușise să-și impună autoritatea asupra militarilor de carieră pe un sector larg al litoralului. într-o zi cînd conveniențele strategice îl construiseră să cedeze o anumită poziție trupelor colonelului Aureliano Buendia, îi lăsă acestuia două scrisori. în prima, foarte lungă, îl invita să se unească cu el în vederea unei campanii comune pentru umanizarea războiului. A. doua scrisoare era pentru soția sa, care locuia în teritoriu liberal, și i-o lăsă cu rugămintea de a o face să ajungă la destinație. De atunci, chiar și în cursul celor mai crîncene bătălii, cei doi comandanți organiză întreruperi ale ostilităților pentru a proceda la schimbul de prizonieri. în cursul acestor pauze domnea un fel de ambianță sărbătorească și generalul Moncada profita de ele pentru a-l învăța pe colonelul Aureliano Buendia să joace șah. Deveniră prieteni buni. Au ajuns chiar să întrevadă Posibilitatea de a coordona elementele populare din cele două Partide pentru a pune capăt rolului hotărîtor al militarilor și

140 ♦ *GabrieJ Garda Márquez*

politicienilor de profesie și a instaura un regim umanitar care să folosească ceea ce este mai bun din fiecare doctrină. După încetarea războiului, în timp ce colonelul Aureliano Buendia dispărea în ascunzișurile subversiunii permanente, generalul Moncada fu numit judecător în Macondo. își îmbracă din nou costumul civil, înlocui militarii prin agenți de poliție neînarmați, impuse respectarea legii cu privire la amnistie și veni în ajutorul cîtorva familii ale liberalilor căzuți în luptă. Obținu ca Macondo să fie ridicat la rangul de municipiu, deveni astfel primul lui primar și crea un asemenea climat de încredere încît nimeni nu se mai gîndea la război decît ca la un coșmar absurd al trecutului. Părintele Nicanor, extenuat de febra hepatică, fu înlocuit de părintele Coronei, pe care-l porecliră Cățelandrul, veteran din primul război federalist. Bruno Crespi, căsătorit cu Amparo Moscote, și al cărui magazin de jucării și instrumente muzicale nu încetase să prospere, amenaja un teatru, pe care trupele de actori spanioli îl induseră în itinerariile lor. Era o sală mare, descoperită, cu bănci de lemn cu speteze, cu o cortină de catifea ornamentată cu măști grecești, și cu trei ghișee în formă de capete de leu prin ale căror guri căscate se vindeau biletele. Tot în vremea aceea a fost reparată clădirea școlii. Conducerea școlii i-a fost încredințată lui Melchor Escalona, un dascăl bătrîn adus din ținutul mlaștinilor, care-i obliga pe școlarii leneși să umble în genunchi prin curtea plină de pietriș și le dădea să mănînce ardei iute guralivilor, cu consimțămîntul tacit al părinților. Aureliano al Doilea și Jose Arcadio al Doilea, gemenii capricioși ai Săntei Sofia de la Piedad, au fost primii care s-au așezat în sala de clasă, înarmați cu tăblițele lor de ardezic, cu condeiele de ardezic și cu cănițele de aluminiu, gravate cu numele lor. Remedios, care moștenise frumusețea pură a mamei sale, începuse acum să fie cunoscută sub numele de frumoasa Remedios. în ciuda timpului, a supărărilor dese, a doliilor multiple și suprapuse, Ursula nu voia să îmbătrînească. Ajutată de Santa Sofia de la

Piedad, dădu un nou avînt comerțului de patiserie și nu numai că recupera în cîțiva ani averea pe care fiul ei o cheltuisese în război, ci umplu din nou cu aur curat troacele îngropate în odaie. „Atît timp cît Dumnezeu mă va ține în viață — obișnuia să zică |

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 141

— nu vor lipsi banii în casa asta de nebuni." Aceasta era situația atunci cînd Aureliano Jose dezerta din armata federalistă din Nicaragua, se înrola în echipajul unui vas german și curînd își făcu apariția în bucătăria casei, voinic ca un cal, brun și păros ca un indian, hotărît în sinea lui să se căsătorească cu Amaranta. Cînd Amaranta îl văzu intrînd, fără ca el să fi spus nimic, ghici deîndată pentru ce s-a întors. La masă, nu cutezără să se privească în față. Dar la două săptămîni după reîntoarcere, în prezența Ursulei, o fixă pe Amaranta și, privind-o drept în ochi, îi zise: „N-am încetat să mă gîndesc mult la tine." Amaranta îl ocolea. Se ferea de întîlnirile întîmplătoare. Făcea în așa fel încît să nu se despartă de frumoasa Remedios. În ziua în care nepotul ei o întrebă pînă cînd are de gînd să mai poarte banda neagră la mîină, ea interpretă întrebarea ca pe o aluzie la fecioria ei și roșeața care-i îmbujora obrajii o indignă. La sosirea lui, începu sa-și închidă cu zăvorul camera, dar s-au scurs atîtea nopți în timpul cărora îi auzea sforăitul liniștit în camera vecină, încît pînă la urmă renunță la această precauțiune. Într-o dimineată, cam la două luni după întoarcere, îl auzi intrînd în camera ei. Și atunci, în loc să fugă, în loc să strige, așa cum prevăzuse că va face, se lăsă năpădită de o dulce senzație de odihnă. Îl simți stre-curîndu-se sub plasa patului, așa cum făcea cînd era copil, așa cum făcuse dintotdeauna, și nu putu să-și oprească sudorile reci Și clănțănitul dinților cînd își dădu seama că era complet gol. „X>u-te", murmură ea, cu glasul înăbușit de curiozitate. „Du-te sau țip." Însă Aureliano Jose știa acum ce avea de făcut, deoarece nu mai era un copil care se teme de întuneric, ci un animal de cazarmă. Din noaptea aceea reluară acele lupte surde, fără sfîrșit, care se prelungeau pînă în zori. „Sînt mătușa ta, murmură Amaranta istovită. E ca și cum aș fi mama ta, nu numai ca 'frstă, ci și pentru că singurul lucru pe care nu l-am făcut a fost 'ă te alăptez". Dimineata, Aureliano dispărea și revenea a doua zi înainte de zorii zilei, de fiecare dată tot mai ațîțat cînd constata 'ă ea nu mai pusese zăvorul. Nu încetase nici o clipă s-o dorească. O regăsea în odăile întunecoase din satele cucerite, mai ales •n cele mai abjecte, și-i recunoștea prezența în mirosul de sînge închegat de pe pansamentele răniților, în aceea groază instanța-

142 ♦ Gabriel Garda Márquez

nee de a fi în pericol de moarte, oricînd și oriunde. Fugise de ea încercînd să-i șteargă amintirea nu numai prin depărtare, ci și printr-o încrîncenare sălbatică, nestăpînită, pe care camarazii lui de arme o socoteau temeritate, dar cu cît îi tăvălea chipul prin scursorile războiului, cu atît semăna războiul mai mult cu Amaranta. Îndură astfel surghiunul, căutînd ocazia de a o ucide cu propria sa moarte, pînă în ziua cînd auzi istorisindu-se vechea poveste a bărbatului care se căsătorise cu una dintre mătușile lui care, în afară de asta, îi era și verișoară, și al cărui fiu era propriul său bunic.

- Poți să te căsătorești cu una dintre mătușile tale? întrebă el cu mirare.

- Nu numai că se poate, îi răspunse un soldat, dar noi ducem acest război împotriva preoților tocmai pentru a obține dreptul de a te însura cu cine-ți place.

După cincisprezece zile, dezerta. O găsi pe Amaranta mai veștejită decît în amintirea sa, mai melancolică și mai rușinoasă, și trecută de fapt de culmea maturității, însă mai înfierbîntată decît oricînd în beznă odăii ei, mai ațîțătoare ca oricînd în felul agresiv prin care i se împotriva. „Nu ești decît o brută, îi zise Amaranta, încolțită de haita lui de bulldogi. Nu-i adevărat că poți să procedezi astfel cu o biată mătușă, afară doar de cazul cînd ai o dispensă specială de la papa." Aureliano promise să meargă la Roma, promise să colinde Europa în genunchi, și să sărute sandalele suveranului pontif, numai ca ea să-și lase în jos punțile.

- Nu e vorba numai de asta, îi răspunse Amaranta. Ci și că se nasc copii cu coadă de purcel. Aureliano rămase surd la toate argumentele.

- Măcar de s-ar naște, răspunse el implorînd-o.

Într-o dimineată, înainte de revărsatul zorilor, biruit de durerea insuportabilă a bărbăției sale stăpînite, se duse la Catarino. Găsi o femeie cu sîinii fleșcăiți, tandră și ieftină, care-i potoli poftele pentru cîtva timp. Încercă să se poarte disprețuitor față de Amaranta. O zărea în verandă, cosind la o mașină cu manivelă de care învățase să se servească cu o £ îndemînare admirabilă, și nici nu-i adresa măcar o vorba. Amaranta se simți eliberată de o povară, și nici ea nu înțelese |

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 143

pentru ce începu, de atunci, să se gîndească din nou la colonelul Gerineldo Márquez, pentru ce-și amintea cu atîta dor de serile pe care și le petreceau jucînd dame și pentru ce ajunse să-l dorească tovarăș de pat. În noaptea în care, nemaiputînd îndura comedia indiferenței, se întoarse în camera Amarantei, Aureliano Jose' nu-și închipuia cît de mult teren pierduse. Ea îl respinse cu o hotărîre fătîșă, pe care nimic n-ar fi putut-o încovoia, și trase definitiv zăvorul dormitorului.

La cîteva luni după întoarcerea lui Aureliano Jose" se prezintă în casă o femeie exuberantă, parfumată cu iasomie, însoțită de un copil de cinci ani. Susținea că este fiul colonelului Aureliano Buendia și că l-a adus pentru a-l boteza Ursula. Nimeni nu se îndoia de originea acestui copil fără nume: semăna leit cu colonelul la vîrsta cînd fusese dus să facă cunoștință cu gheața. Femeia povesti că s-a născut cu ochii mari deschiși, privindu-i pe toți cu

o privire de om mare care părea că-i judecă, și că felul cum fixa fiecare lucru fără să clipească o înspăimînta. „Îi seamănă întru totul, zise Ursula. Singurul lucru care-i lipsește este acela de-a răsturna scaunele numai privindu-le.” L-au botezat cu prenumele de Aureliano, însă cu numele mamei sale, deoarece legea nu-i îngăduia să poarte numele tatălui înainte ca acesta să-l fi recunoscut. Generalul Moncada i-a fost naș. Amaranta stăruia mult pentru a-l încredința ei să-l crească, dar mama se împotrivi.

Ursula nu cunoștea încă obiceiul de a se trimite fecioarele în camera războinicilor, așa cum se slobod găinile la cocoșii de rasă, dar în cursul aceluiași an avu tot răgazul să afle: alți nouă fii ai colonelului Aureliano Buendia au fost aduși în casă spre a fi botezați. Cel mai mare, cu pielea cafenie, cu ochii verzi, straniu, nu avea nimic comun cu familia tatălui și era trecut de zece ani. Au fost aduși copii de toate vîrstele, de toate culorile, însă toți băieți și avînd un aer de însingurare care te împiedica să le pui 'a îndoiala consangvinitatea. Numai doi se deosebeau de ceilalți. Unul, prea mare pentru vîrsta lui, care sfărîma vasele de flori și farfuriile, mîinile lui pîrînd că au darul de a zdrobi tot ce atingeau. Celălalt era blond, cu aceiași ochi albaștri ca mama lui, și căruia îi lăsaseră părul lung și buclat ca unei fete. Intra în

144 ♦ *Gabriel García Márquez*

casă cu cea mai mare familiaritate, ca și cum ar fi crescut acolo, se îndreptă direct spre un cufăr mare așezat în camera Ursulei și ceru: „Vreau dansatoarea cu arc.” Ursula se înfricoșă. Deschise cufărul, scormoni printre obiectele foarte vechi și colbăite de pe vremea lui Melchiade și găsi, înfășurată într-o pereche de ciorapi, dansatoarea cu arc pe care Pietro Crespi o adusese într-o zi în casă și de care nimeni nu-și mai amintea. În mai puțin de doisprezece ani botezară cu prenumele de Aureliano și cu numele mamei lor respective pe toți copiii pe care colonelul îi semănase în lungul și-n latul tuturor cîmpurilor de luptă: adică șaptesprezece. La început, Ursula le umplea buzunarele cu bani, iar Amaranta încerca să-i rețină. Dar pînă la urmă se mărginiră să le facă un dar și să le fie nașe. „Ne facem datoria botezîndu-i, zicea Ursula, însemnînd într-un caiet numele și adresa fiecărei mame și locul și data nașterii fiecărui copil. Aureliano trebuie să-și știe bine socotelile, așa că va da el însuși dispoziții cînd se va întoarce.” În cursul unui prînz, discutînd cu generalul Moncada despre această proliferare nemaipomenită, îi împărtăși dorința de a-l vedea pe colonelul Aureliano Buendia întorcîndu-se într-o bună zi și adunîndu-i acasă pe toți fiii lui.

- N-ai nici o grijă, cumătră, zise generalul Moncada, cu un aer enigmatic. Se va întoarce mai curînd decît îți închipui.

Ceea ce generalul Moncada știa, dar nu voise să destai-nuiască în cursul aceluiași prînz, era faptul că Aureliano Buendia era pe drum, gata să se pună în fruntea răscoalei celei mai îndelungate, mai radicale și mai sîngeroase stîmrite pînă atunci.

Situația devenise tot atît de încordată ca și în cursul lunilor care precedaseră primul război. Luptele de cocoși, pe care le însușea primarul în persoană, fură suspendate. Căpitanul Aquiles Ricardo, comandantul garnizoanei, luă de fapt asupra sa puterea municipală. Liberalii îl semnală ca provocator: „Are să se întîmple ceva îngrozitor, îi spunea Ursula lui Aureliano Jose. Nu ieși din casă după orele șase seara.” Erau rugăminți zadarnice. Aureliano Jose", ca și Arcadio în alte vremuri, încetase să-i mai aparțină. Era ca și cum întoarcerea la vatră, posibilitatea de a trăi fără să ai necazuri din pricina nevoilor zilnice, treziseră în el aceleași porniri ale poftelor și aceași nepăsare ca la unchiul

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 145

^u Jose Arcadio. Pasiunea lui pentru Amaranta se stinse fără să lase urme. Își pierdea vremea fără rost, jucînd biliard, alinîndu-și singurătatea cu femei de ocazie, scormonind ungherele prin care Ursula uitase că și-a ascuns banii. Ajunse, în cele din urmă, să nu mai dea pe acasă decît atunci cînd îi trebuiau rufe curate. „Toți sînt la fel, se tînguia Ursula. La început n-ai nici o supărare crescîndu-i, sînt ascultători și serioși, par neînstare să ucidă o muscă, dar de îndată ce le crește barba, se aruncă în pierzanie.” Spre deosebire de Arcadio, care nu și-a cunoscut niciodată adevărata filiație, el aflase că e fiul lui Pilar Ternera, care întinsese un hamac la ea acasă, ca el să vină acolo să se odihnească după-amiaza. Erau mai mult decît mamă și fiu, complici în aceeași însingurare. Pilar Ternera pierduse orice pic de nădejde. Rîsul ei dobîndise sonoritățile unei orgi, sîinii îi căzuseră de-atîtea plictisitoare mîngîieri întîmplătoare, pîntecele și coapsele ei erau victimele irevocabilului ei destin de femeie împărțită, însă inima ei îmbătrînea fără amărăciune. Obeză, bîrfitoare, plină de vanitățile unei matroane dizgrațiate, renunță la iluziile sterile ale cărților de joc și găsi un liman de mîngîiere în amorurile altora. Sub același acoperiș unde Aureliano Jose își făcea siesta, tinerele fete din împrejurimi își primeau iubiții de o clipă. „Îmi împrumuți camera, Pilar", îi spuneau ele simplu după ce erau deja înăuntru. „Desigur", răspundea Pilar, iar dacă era cineva pe acolo, îi explica: „Sînt fericită să-i știu pe oameni fericiți în patul meu".

Niciodată nu admitea să i se plătească pentru aceste servicii. Niciodată nu refuza această favoare, după cum nu le-o refuza niciodată nenumăraților bărbați care o mai căutaseră pînă în amurgul maturității ei, fără să-i dea bani, nici dragoste, ci doar uneori plăcere. Cele cinci fete ale ei, moștenitoare ale unei semințe atît de fierbinți, se pierduseră încă din adolescență prin hățișurile vieții. Dintre cei doi băieți, pe care ajunsese să-i Ceașcă, unul murise luptînd în trupele colonelului Aureliano Buendia, celălalt fusese rănit și prins la vîrsta de paisprezece ani, în timp ce voia să jefuiască un coteț de găini dintr-un sat de lîngă ■nlaștini. Într-un anumit fel, Aureliano Jose era

acel bărbat înalt și brunet pe care, timp de jumătate de veac, i-l vestise regele de

146 ♦ *Gabriel García Márquez*

^^

cupă, și care, ca toate ființele prevestite de cărți, a ajuns pînă la inima ei, cînd era însemnat deja cu semnul morții. îl desluși în cărțile de joc.

- Nu ieși în noaptea asta, îi zise. Rămii și dormi aici. Carmelita Montiel nu știe cum să mă roage ca s-o las în odaia ta.

Aureliano Jose nu înțelese rugăminta pe care o ascundea în fond aceasta propunere.

- Spune-i să mă aștepte la miezul nopții, zise el.

Se duse la teatru, unde o trupă spaniolă anunțase piesa *Pumnalul lui Zorro*, care în realitate era opera lui Zorilla, *Pumnalul lui Godo*, cu numele schimbat din ordinul căpitanului Aquiles Ricardo, pentru că liberalii îi porecleau pe conservatori goți*. Abia în clipa cînd a prezentat biletul de intrare îl zări Aureliano Josă pe căpitanul Aquiles Ricardo, însoțit de doi soldați înarmați cu puști, care-i percheziționa pe spectatori. „Luați seama, căpitane, îl avertiză Aureliano Jose. Nu s-a născut încă omul care să pună mîna pe mine.” Căpitanul încercă să-l percheziționeze cu forța, însă Aureliano Jose, care nu era înarmat, o luă la fugă. Soldații nu se supuseră ordinului de a trage. „E un Buendia”, explică unul dintre ei. Orbit de mînie, căpitanul îi smulse pușca din mîini, se duse în mijlocul străzii și ținti.

- Bandă de codoși! urlă el. Măcar de-ar fi colonelul Aureliano Buendia în persoană.

Carmelita Montiel, o fecioară de douăzeci de ani, se îmbă-lase în apă cu flori de portocal și tocmai împrăstia frunze de rozmarin pe patul lui Pilar Ternera, cînd răsună detunătura. Aureliano Jose era sortit să cunoască cu ea toată fericirea pe care i-o refuzase Amaranta, să aibă șapte fii și să moară de bătrînețe în brațele ei, însă glonțul care îi pătrunse prin umăr și-i ciopîrți pieptul era dirijat de o interpretare greșită a cărților. Căpitanul Aquiles Ricardo, care de fapt era cel care trebuia să moară în noaptea aceea, a pierit într-adevăr cu patru ore înaintea lui Aureliano Jose. Abia izbucnise detunătura, că îl și doborîră două gloanțe simultane, a căror origine nu s-a stabilit niciodată, și un strigăt unanim zgudui noaptea:

Zorro și Godo nu sînt nume proprii, ci înseamnă „vulpoi ” respectiv „got”.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 147

- Trăiască partidul liberal! Trăiască colonelul Aureliano Buendia!

La miezul nopții, cînd lui Aureliano Jose i se scursese ultima picătură de sînge și Carmelita Montiel nu-și găsi în cărți decît un viitor în alb, peste patru sute de oameni se scurseseră prin fața teatrului și-și descărcaseră revolverele în cadavrul părăsit al căpitanului Aquiles Ricardo. A fost nevoie de o patrulă întreagă pentru a depune într-o căruță trupul greu de plumb care se desfacea ca pîinea înmuiată.

Înfuriat din pricina matrapazlicurilor armatei regulate, Jose Raquel Moncada mobiliza toate influențele sale politice, îmbracă din nou uniforma și luă în mîinile sale comandamentul civil și militar la Macondo. Nu spera, de bună seamă, ca atitudinea împăciuitoare să reușească să împiedice inevitabilul.

Luna septembrie a fost plină de știri contradictorii. În timp ce guvernul anunța că stăpînește situația în țara întreagă, liberalii erau informați în secret despre existența răscoalelor armate din interior. Regimul nu voi să admită starea de război pînă în ziua în care s-a proclamat public că o curte marțială îl judecase pe colonelul Aureliano Buendia în contumacie și-l condamnase la moarte. S-a dat ordin ca prima garnizoană care-l va captura să execute sentința. „Asta înseamnă că s-a întors”, se bucură Ursula față de generalul Moncada. El nu știa însă nimic.

De fapt, colonelul Aureliano Buendia se afla în țară de peste o lună. Precedat de zvonuri contradictorii, presupus a fi în același timp în locuri diametral opuse, generalul Moncada însuși nu crezu în reîntoarcerea lui decît atunci cînd s-a anunțat oficial „ă ar fi pus stăpînire pe două state de pe litoral. „Felicitările roele, cumătră, îi zise Ursulei, arătîndu-i telegrama. În curînd îl veți avea aici.” Un lucru o preocupă atunci pe Ursula pentru Prima oară:

- Dar dumneavoastră, ce veți face dumneavoastră, cumetre?

întrebă ea.

Generalul Moncada își pusese și el această întrebare de mai multe ori.

- Același lucru ca și el, cumătră, răspunse el. Îmi voi face datoria.

148 ♦ *Gabriel García Márquez*

La întîi octombrie în zori, colonelul Aureliano Buendia ataca Macondo cu o mie de oameni înarmați pînă în dinți, iar garnizoana primi ordin să reziste pînă la capăt. La amiază, în timp ce generalul Moncada prînzea cu Ursula, o lovitură de tun a rebelilor, care răsună în satul întreg, făcu praf fațada trezoreriei municipale.

- Armamentul lor e la fel de bun ca al nostru, suspină generalul Moncada dar, în afară de asta, ei se bat cu mai multă sete decît noi.

La orele două după-amiază, în timp ce pămîntul se cutremura sub loviturile de tun schimbate de o parte și de alta, își luă rămas-bun de la Ursula cu convingerea că duce o bătălie pierdută dinainte.

- Mă rog la Dumnezeu să nu-l aveți astă seară pe Aureliano în casă, zise el. Dacă va fi așa, îmbrățișați-l din

partea mea, căci nu cred că-l voi mai vedea vreodată.

• A fost capturat în noaptea aceea, în timp ce încerca să fugă din Macondo, după ce întocmise o scrisoare lungă către colonelul Aureliano Buendia, în care-i reamintea de proiectele lor comune de a umaniza războiul și-i ura să repurteze o victorie definitivă asupra corupției militarilor și ambițiilor politicienilor din cele două partide. A doua zi, colonelul Aureliano Buendia prânzea împreună cu el la Ursula, unde a rămas închis pînă cînd un consiliu de război revoluționar avea să-i decidă soarta. A fost o reuniune în familie. Dar în timp ce adversarii uitaseră de război pentru a evoca amintirile trecutului, Ursula avu impresia sumbră că fiul ei era un intrus. Simțise acest lucru încă din clipa în care îl văzuse intrînd, protejat de o desfășurare zgomotoasă de forțe care întorseseră camerele cu dosul în sus pînă se convinseseră că nu e nici o primejdie ascunsă acolo. Colonelul Aureliano Buendia nu numai că îngăduise aceasta, dar dăduse chiar ordine categorice, de o severitate extremă, și interzisese oricui să se apropie de el mai mult de trei metri, chiar și Ursulei, pînă ce membrii escortei sale nu terminaseră cu așezatul santinelor în jurul casei. Purta o uniformă din dril, fără nici un fel de insigne, și cizme înalte cu pînteni murdari de noroi și de sînge încheșat. Avea la centiron un revolver automat în tocul deschis, iar mîna

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 149

apăsata mereu pe patul armei trăda aceeași încordare vigilentă și hotărîtă care i se citea în priviri. Capul său lăsa să se vadă unghiurile adînci ale tîmplelor scobite și părea copt la foc domol. Obrazul tăbăcit de sărea Caraibilor dobîndise o duritate metalică. Era ferit de bătrînețea iminentă printr-o vitalitate care avea desigur o legătură cu răceala inimii lui. Era mai înalt decît la plecare, mai palid, mai osos și se observau la el primele simptome de împotrivire față de nostalgie. „Dumnezeule, își zise Ursula neliniștită. Acum are aerul unui om în stare de orice.” Așa și era. Șalul aztec pe care îl adusese Amarantei, evocările în care se adîncea în timpul prinzului, anecdotele amuzante pe care știa să le povestească nu mai erau decît niște palide reflexe ale firii sale de altădată. De îndată ce s-a executat ordinul de îngropare a morților în groapa comună, îi încredința colonelului Roque Carnicero misiunea de a grăbi judecățile consiliului de război și ținu să-și rezerve sarcina istovitoare de a impune reforme radicale care să nu lase piatră peste piatră în edificiul prăbușit al regimului conservatorilor. „Trebuie să le-o luăm înainte politicienilor partidului, le spuse el adjuncților săi. Cînd vor deschide ochii asupra realităților, se vor găsi în fața unui fapt împlinit.” Hotărî atunci să revizuiască titlurile de proprietate asupra pămîntului, coborînd cu o sută de ani în urmă, și descoperi escrocheriile legalizate ale fratelui său Jose Arcadio. Anulă toate registrele dintr-o trăsătură de condei. Într-un ultim gest de curtoazie, își întrerupse ocupațiile timp de o oră și-i făcu o vizită Rebecăi pentru a o informa asupra hotărîrilor sale.

În penumbra locuinței ei, văduva solitară care într-o vreme fusese confidenta iubirilor sale înăbușite și a cărei încăpățînare îi salvase viața, nu mai era decît o umbră a trecutului. Învăluită toată în negru pînă la degete, cu inima prefăcută în scrum, cu greu ajungeau știrile de război pînă la ea. Colonelul Aureliano Buendia avu impresia că fosforescența oaselor ei îi trecea prin piele și că se mișca într-o atmosferă de gaze arse, într-un aer stătut în care se mai ghicea încă un miros discret de praf de pușcă. Începu să-i recomande să-și mai potolească rigoarea doliului, să aerisească locuința, să ierte lumii moartea lui Jose Arcadio. Dar Rebeca era de mult la adăpost de orice

150 ♦ Gabriel Garcîa Mărquez

deșertăciune. După ce o căutase inutil în savoea pămîntului, în scrisorile parfumate ale lui Pietro Crespi, în patul furtunos ai sofului ei, își găsise pacea în această locuință în care amintirile ajungeau, prin forța unei evocări implacabile, să ia formă și să se perinde ca niște ființe omenești prin camerele închise. Răsturnată în balansoarul ei de răchită, privindu-l pe colonelul Aureliano Buendia ca și cum el era acela care avea aerul unui spectru al trecutului, Rebeca nici nu clipi la știrea că pămînturile uzurpate de Jose Arcadio vor fi restituite proprietarilor lor legitimi.

- Toate se vor face după voia ta, Aureliano, zise ea sus-pînînd. Am fost convinsă întotdeauna - și iată că astăzi se confirmă - că ești un renegat.

Revizuirea titlurilor de proprietate se făcu în același timp în care s-au făcut judecățile sumare, sub președinția colonelului Gerinaldo Mărquez, care s-au încheiat cu executarea tuturor ofițerilor din armata regulată făcuți prizonieri de către revoluționari. Ultimul consiliu de război a fost acela în fața căruia apărea generalul Jose Raquel Moncada. Ursula interveni:

- E cel mai bun guvernator pe care l-am avut la Macondo, îi zise colonelului Aureliano Buendia. Nu trebuie să-ți mai vorbesc despre bunătatea inimii lui, sau despre afecțiunea pe care o are față de noi, deoarece tu le cunoști mai bine ca oricine.

Colonelul Aureliano Buendia o privi cu reproș:

- Nu-mi pot aroga puterea de a judeca, replică el. Dacă aveți ceva de spus, duceți-vă și spuneți-o în fața consiliului de război.

Ursula nu numai că nu șovăi să facă acest lucru, dar le duse să-și aducă depozițiile pe toate mamele ofițerilor revoluționari care locuiau în Macondo. Una după alta, bătrînele întemeietoare ale satului, dintre care unele luaseră parte la îndrăzneată traversare a munților, exaltară virtuțile generalului Moncada. Ultima care se perindă a fost Ursula. Demnitatea ei îndurerată, greutatea numelui ei, vehemența convingătoare a depoziției ei făcură să șovăiască pentru o clipă echilibrul justiției. „Dumneavoastră ați luat foarte în serios acest joc îngrozitor, și bine

ați făcut, deoarece v-ați făcut datoria, zise ea către membrii tribunalului. Nu uitați însă că atîta timp cît Dumnezeu ne va ține în viață, nu

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 151

vom înceta de a fi mame, și oricît de revoluționari ați fi, avem dreptul de a vă da jos pantalonii și de a vă bate la fund la prima lipsă de respect." Consiliul se retrase pentru a delibera în timp ce încă mai răsunau aceste ultime cuvinte în incinta școlii transformate în cartier general. La miezul nopții, generalul Jose Raquel Moncada fu condamnat la moarte. Colonelul Aureliano Buendia, în ciuda protestelor violente ale Ursulei, refuza să-i comute pedeapsa. Cu puțin înainte de zorii zilei, îl vizită pe condamnat în încăperea cu butucul.

- Amintește-ți, cumetre, că nu eu sînt acela care te condamnă, îi zise el, ci revoluția.

Generalul Moncada nici nu se ridică măcar din patul de campanie văzîndu-l intrînd.

- Du-te la dracu', cumetre, îi răspunse el.

Pînă în clipa aceea, colonelul Aureliano Buendia nu-și luase timp, de la întoarcerea sa, să-l privească cu ochii inimii. Rămase uimit văzînd cît a îmbătrînit, cum îi tremurau mîinile, cum arata o resemnare oarecum de rutină în așteptarea morții, și simți atunci un dispreț adînc față de sine însuși, pe care-l luă drept un început de milă.

- Tu știi mai bine decît mine, îi spuse, că orice consiliu de război nu e decît o farsă și că de fapt trebuie să plătești pentru crimele altora, căci de data asta noi vom cîștiga războiul cu orice preț. Tu însuși, dacă erai în locul meu, n-ai fi acționat la fel?

Generalul Moncada se așeză pe pat pentru a-și șterge ochelarii cu ramă groasă de baga de poalele cămășii.

- Probabil, răspunse el. Dar ceea ce mă preocupă nu este că pui să mă împuște, căci la urma urmei, pentru oameni ca noi moartea asta e o moarte naturală. Puse ochelarii pe pat și-și desprinse ceasul de lanț. Ceea ce mă preocupa, continuă el, este că urîndu-i atît de mult pe militari, combătîndu-i atît de mult, gîndindu-te atît de mult la ei, ai ajuns să semeni cu ei în toate privințele. Și nu există nici un ideal în viață care să merite atîta mîrșăvie.

Își scoase verigheta și medalionul cu Fecioara Tămăduirilor

și le puse alături de ochelari și de ceas.

152 ♦ Gabriel Garda Márquez

- În ritmul ăsta, încheie el, vei deveni nu numai dictatorul cel mai tiranic și mai sîngeros din toată istoria noastră, ci vei porunci să fie împușcată și cumătră mea Ursula, în dorința de a-ți liniști conștiința.

Colonelul Aureliano Buendia rămase impasibil. Generalul Moncada îi înmînă atunci ochelarii, medalionul, ceasul și verigheta și spuse pe alt ton:

- Dar nu te-am chemat ca să te ocărăsc. Voiam să-ți cer serviciul de a trimite aceste obiecte soției mele.

Colonelul Aureliano Buendia le strecură în buzunare.

- E tot la Manaure?

- Tot la Manaure, confirmă generalul Moncada. În aceeași casă, în spatele bisericii, unde ai expediat pe vremuri scrisoarea ceea.

- O voi face bucuros, Jose Raquel, zise colonelul Aureliano Buendia.

Cînd ieși afară, în aerul năpădit de o ceață albăstruie, obrazul i se umezi, ca în zorii altei zile de demult, și abia atunci a înțeles pentru ce hotărîse ca sentința să fie executată în curte, iar nu la zidul cimitirului. Plutonul se aliniase înaintea ușii și-i dădu onorurile rezervate unui șef de stat.

- Puteți să-l aduceți, porunci el.

Colonelul Gerineldo Márquez a fost primul care a simțit zădărnicia războiului. În calitate de comandant civil și militar la Macondo, comunica de două ori pe săptămînă telegrafic cu colonelul Aureliano Buendia. La început, aceste lapidare comunicări trasau evoluția unui război adevărat, din came și sînge, ale cărui contururi perfect definite îngăduiau în orice clipă să-i fie determinată situația exactă și să i se prevadă orientarea viitoare. Cu toate că nu se lăsa antrenat niciodată pe terenul confidențelor, nici chiar față de cei mai apropiați prieteni ai săi, colonelul Aureliano Buendia păstra acel ton familiar după care puteai să-l identifici la celălalt capăt al firului. I s-a întîmplat de multe ori să prelungească aceste conversații peste durata prevăzută și să-și îngăduie comentarii de ordin familial. Însă, încetul cu încetul, pe măsură ce războiul devenea tot mai intens și mai întins, chipul lui se pierdea într-un univers ireal. Accentele și trăsăturile glasului său deveneau de fiecare dată tot mai îndepărtate și mai incerte, se contopeau și se combinau pînă ce alcătuiau pe nesimțite cuvinte lipsite de orice înțeles. Colonelul Gerineldo Márquez se mărginea atunci să asculte, copleșit de impresia că s-ar afla în comunicație telegrafică cu un necunoscut din altă lume.

- Am înțeles, Aureliano, încheia el acționînd manipulatorul.

Trăiască partidul liberal!

154 ♦ Gabriel Garda Márquez

Ajunsesese să piardă orice contact cu războiul. Ceea ce în alte vremuri fusese o activitate reală, o pasiune irezistibilă a tinereții sale, nu mai era acum decît o referință îndepărtată: un gol imens. Singurul său refugiu era

atelierul de croitorie al Amarantei. Se ducea s-o vadă în fiecare după-amiază. Îi plăcea să-i privească mâinile în timp ce plisa voalurile de muselină la mașina de cusut cu manivelă pe care o învîrtea frumoasa Remedios. Petreceau ore întregi fără să-și vorbească, resemnați în a-și ține companie unul altuia, însă în timp ce Amaranta se complăcea, în sine ea, să-i întrețină focul devoțiunii, el ignora ce planuri tainice ascundea această inimă de neînțeles. Când s-a aflat vestea întoarcerii lui, Amaranta simți că se înăbușă de nerăbdare. Dar când îl văzu intrînd în casă amestecat în escorta zgomotoasă a colonelului Aureliano Buendia și îl văzu istovit de asprimea exilului, îmbătrînit de ani și de uitare, murdar de sudoare și praf, mirosind a turmă, urît, cu brațul stîng într-o eșarfă, deziluzia fu atît de mare încît simți că leșină. „Doamne, își zise ea, nu e acela pe care îl așteptam.” A doua zi însă el reveni în casă, proaspăt bărbierit și curat, cu mustața parfumată cu lavandă și fără eșarfă însîngerată. Îi aducea în dar un ceaslov cu ferecătura încrustată în sîdef.

- Cît de ciudați sînt bărbații, zise ea, negăsind ce altceva să spună. Își trec viața luptîndu-se împotriva preoților și-ți aduc în dar cărți de rugăciuni.

De atunci, chiar și în zilele cele mai dramatice ale războiului, o vizita în toate după-amiezele. Deseori, cînd frumoasa Remedios nu era acolo, îi învîrtea el roata mașinii de cusut. Amaranta se simțea tulburată de atîta perseverență, de atîta fidelitate, de atîta supunere din partea unui bărbat învestit cu atîtea puteri și care se despuia totuși de armele sale, în salon, pentru a intra fără nici o apărare în atelierul ei de croitorie. Însă timp de patru ani, el îi repetă întruna dragostea sa, iar ea găsea întotdeauna un mod de a-l refuza fără să-l rănească, deoarece, deși nu ajunsese să-l iubească, nici nu putea trăi fără el. Frumoasa Remedios, care părea indiferentă la toate și despre care se credea că e puțin întîrziată mintal, nu rămase nesimțitoare față de atîta devoțiune și interveni în favoarea colonelului

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 155

Gerineldo Márquez. Amaranta descoperi dintr-o dată că această fetița pe care o crescuse, care abia începuse să păsească în adolescență, era acum cea mai frumoasă făptură văzută vreodată la jvlacondo. Simțea cum reînvie în inima ei resentimentul pe care-l încercase altădată față de Rebeca și, rugîndu-se la Dumnezeu să nu se lase tîrîtă, pînă la a-i dori moartea, o îndepărta din atelierul de croitorie. Cam pe vremea aceea, colonelul Gerineldo Márquez începu să simtă dezgust față de război. Recurse la toata puterea lui de convingere, la tandrețea sa nesfîrșită, stăpînită pînă atunci, dispus să renunțe de dragul Amarantei la o glorie care îl costase sacrificiul celor mai frumoși ani din viață. Dar nu reuși s-o convingă. Într-o după-amiază din luna august, copleșita de povara insuportabilă a propriei sale încăpățînări, Amaranta se încuie în camera ei, decisă să-și deplîngă singurătatea pînă la moarte, după ce-i spusese ultimul cuvînt pretendentului ei stăruitor:

- Să uităm unul de altul pentru totdeauna, îi zise ea; sîntem prea bătrîni pentru astfel de lucruri.

În acea după-amiază, colonelul Gerineldo Márquez primi un apel telegrafic al colonelului Aureliano Buendia. A fost o discuție pur profesională care nu avea să deschidă nici o spărtură în împotmolirea luptelor. Când termina, colonelul Gerineldo Márquez privi străzile pustii, apa cristalizată de pe migdali și se simți pierdut în singurătate.

- Aureliano, zise el acționînd trist manipulatorul. În clipa asta la Macondo plouă.

Urmă o tăcere îndelungată pe fir. Apoi, dintr-o dată, aparatele tresăriră pentru a face loc semnalelor nemiloase ale colonelului Aureliano Buendia.

- Nu fi poltron, Gerineldo, răspunseră semnalele. E firesc

șă plouă în august.

Trecuse atîta vreme de cînd nu se mai văzuseră, încît agresivitatea acestei reacții îl zăpăci pe colonelul Gerineldo Márquez. Cu toate acestea, după două luni, cînd colonelul Aureliano Buendia se întoarse la Macondo, zăpăceala lui se schimba în stupoare. Chiar și Ursula a fost mirată cînd văzu cît de mult se schimbase. Sosise fără zarvă, fără escortă, învelit într-o pătură,

156 ♦ Gabriel Garda Márquez

deși era cald, și însoțit de trei iubite pe care le instala sub același acoperiș unde își petrecea de atunci cea mai mare parte din timp culcat într-un hamac. Abia dacă mai citea depeșele telegrafice care aduceau știri despre operațiunile banale. Într-o zi, colonelul Gerineldo Márquez veni să-i ceară instrucțiuni pentru evacuarea unui sat de la frontiera unde războiul amenința să degenereze într-un conflict internațional.

— Nu mă deranja cu fleacuri de astea, îi ordonă el. Cere-i providenței să te sfătuiască.

Se ajunsese poate la faza cea mai critică a războiului. Proprietarii liberali, care la început sprijiniseră revoluția, încheiaseră alianțe secrete cu proprietarii conservatori pentru a împiedica revizuirea titlurilor de proprietate. Politicienii, care o dată cu războiul prinseseră cheag în exil, se desolidarizaseră public de hotărîrile drastice ale colonelului Aureliano Buendia, dar chiar și acest plan îl lăsa indiferent. Nu-și mai recitise versurile, care umpleau peste cinci volume și care rămaseră uitate pe fundul cufărului. Noaptea, sau pe vremea siestei, chema în hamac pe una dintre femeile sale, cu care avea o satisfacție sumară, înainte de a cădea într-un somn de plumb pe care nu-l tulbura nici cel mai ușor indiciu despre vreo preocupare oarecare. Doar el știa atunci că inima lui în derută era osîndită definitiv la incertitudine. La început, îmbătat de reîntoarcerea glorioasă, de victoriile

neverosimile, se lăsase vrăjit de abisul măreției. Îi plăcea să fie discipolul ducelui de Marlborough, marele său dascăl în meșteșugul războiului, a cărui ținută fastuoasă din blană și gheare de tigru inspira respect adulților și uimire copiilor. Atunci hotărâse ca nici o ființă omenească, nici chiar Ursula, să nu se apropie de el la mai puțin de trei metri. Din centrul unui cerc însemnat cu creta de către adjutanții săi oriunde sosea, în interiorul căruia nu putea intra decât el, hotăra soarta lumii prin ordine scurte și fără drept de apel. Când se duse pentru prima oară la Manaure, după executarea generalului Moncada, se grăbi să împlinească ultima dorință a victimei sale, și văduva primi ochelarii, medalionul, ceasul și verigheta, însă îi interzise să-i treacă pragul casei.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 157

— Nu intrați, colonele, îi zise ea. Dumneavoastră comandați în războiul dumneavoastră, însă eu mai poruncesc încă în casa mea—

Colonelul Aureliano Buendia nu-și manifestă în vreun fel ranchiuna, însă sufletul lui nu-și afla cu adevărat odihna decât după ce garda personală a jefuit și incendiat casa văduvei. „La seama la inima ta, Aureliano, îi spuse atunci colonelul Gerineldo Márquez. Ești pe cale să putrezești pe picioare.” În vremea aceea convocă o nouă conferință a principalilor comandanți rebeli. Găsi între ei câte puțin din toate: idealști, ambițioși, aventurieri, declarați înăcăriți, pînă și delincvenți de drept comun. Exista chiar și un fost funcționar conservator care se refugiase în insurtecție ca să scape de o condamnare pentru deturnare de fonduri. Erau mulți care nici nu știau pentru ce se bat. În această amestecătură pestriță ale cărei mobiluri atît de diferite trebuiau să provoace o explozie internă, se detașa o personalitate tenebroasă de conducător: generalul Teófilo Vargas. Era un indian neaoș, sălbatic, analfabet, înzestrat cu o șiretenie tăcută și cu o chemare mesianică, conducător care le inspira oamenilor săi un fanatism dement. Colonelul Aureliano Buendia organizase această conferință cu scopul de a unifica comandamentul rebel împotriva manevrelor politicianilor. Generalul Teófilo Vargas o luă înaintea intențiilor lui: în câteva ceasuri zdrobi coaliția celor mai calificați comandanți și puse stăpînire pe comandamentul suprem. „Este o fiară de care trebuie să vă feriți, le spuse colonelul Aureliano Buendia ofițerilor săi. Acest om e mai primejdios pentru noi decât însuși ministrul de război.” Un căpitan tînăr, care se distinsese mereu prin timiditatea sa, ridică atunci prudent degetul:

— E foarte simplu, colonele, propuse el. Trebuie lichidat. Cinismul acestei sugestii nu-l tulbură deloc pe colonelul Aureliano Buendia, ci mai degrabă felul în care anticipase cu o fracțiune de secundă propriul său gînd.

— Nu așteptați să vă dau eu acest ordin, zise el. Într-adevăr, nu l-a dat. Însă cu cincisprezece zile mai tîrziu, generalul Teófilo Vargas a fost ciopîrțit de cuțit în cursul unei ambuscade, și colonelul Aureliano Buendia prelua comanda—

158 ♦ *Gabriel García Márquez*

1 ^^

mentul suprem. Chiar în noaptea în care autoritatea lui fu recunoscută de toate comandamentele rebele, se trezi brusc pentru a cere în gura mare o pătură. Un frig interior care-l pătrundea pînă la oase și-l amorțea chiar în plin soare îl împiedică să doarmă timp de câteva luni, pînă ce se obișnuie. Beția puterii începuse să se destrame într-un șir de neplăceri. Căutînd un remediu împotriva frigului, puse să-l împuște pe tînărul ofițer care propusese asasinarea generalului Teófilo Vargas. Ordinele lui erau îndeplinite înainte de a fi comunicate, înainte chiar de a le concepe, și ajungeau mult mai departe decât ar fi îndrăznit să le facă să ajungă. Rătăcind în singurătatea puterii sale imense, începu să-și piardă busola. Îl supărau locuitorii satelor învinse care îl aclamau: pentru el, erau aceiași care-l aclamasera pe inamic. Pretutindeni întîlnea adolescenți care îl priveau cu proprii lui ochi, care vorbeau cu vocea lui, care-l salutau cu același aer de neîncredere cu care el le răspundea la salut și care ziceau că sînt fiii lui. Se simți împrăștiat, repetat și mai solitar ca oricînd. Dobîndi certitudinea că propriii săi ofițeri îl mințeau. Se luă la o ceartă imaginară cu ducele de Marlborough. „Cel mai bun prieten, obișnuia să spună pe atunci, este acela care a murit.” Se săturase de incertitudine, de cercul vicios al acestui război veșnic care pe el îl găsea mereu în același loc, doar mai bătrîn de fiecare dată, mai vlăguie, mai neștiutor al cauzei, al felului de-a proceda, al aceluia pînă cînd. Întotdeauna se găsea cineva în afara cercului de cretă. Cineva care avea nevoie de bani, cineva care avea un copil bolnav de tuse măgărească sau care dorea să adoarmă pe veci deoarece nu mai putea îndura gustul murdar al războiului, și care, cu toate acestea, își aduna ultimele puteri pentru a se înființa și a raporta: „nimic nou, colonele”. Iar acest nimic nou era lucrul cel mai îngrozitor în acest război care nu se mai termina: că nu se întîmpla nimic. Singur, părăsit de presimțiri, fugind de frigul care nu avea să-l mai părăsească pînă la moarte, veni să-și găsească un ultim refugiu la Macondo, la căldura celor mai vechi amintiri ale sale. Atît de mare îi era delăsarea că în clipa în care i se anunță sosirea unei comisii însărcinate de partidul lui pentru a discuta orientările pe care le va putea lua războiul, se răsuci în hamacul său fără să se trezească cu totul.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 159

— Duceți-i la curve, zise el.

Erau șase avocați în redingotă și joben care suportau cu un stoicism dur soarele aspru de noiembrie. Ursula îi găzduie sub acoperișul ei. Își petrecură cea mai mare parte din zi închiși în camera lor, în conciliabule secrete, iar la căderea nopții cereau o escortă și un ansamblu de acordeoane și asediau stabilimentul lui Catarino. „Nu-i deranjați, porunci colonelul Aureliano Buendia. La urma urmei, eu știu foarte bine ce vor.” La începutul lui

decembrie, întâlnirea atât de mult așteptată și pe care mulți și-o închipuiau ca pe o discuție interminabilă, se sfârși în mai puțin de o oră.

În salon, unde era cald, aproape de spectrul pianului mecanic, acoperit cu o pânză albă, colonelul Aureliano Buendia renunța de data asta să stea în mijlocul cercului tras cu cretă de adjutanții lui. Luă loc pe un scaun între sfetnicii săi politici și, învelit în pătura de lână, ascultă în tăcere propunerile scurte ale emisarilor. Aceștia cereau în primul rând, în scopul de a se redobândi sprijinul proprietarilor funciari liberali, să se renunțe la revizuirea titlurilor. În al doilea rând cereau să se renunțe la lupta împotriva influenței clericale pentru a obține sprijinul maselor catolice. Pentru garantarea integrității căminelor, cereau, în sfârșit, să se renunțe la aspirațiile de egalitate în drepturi ale fiilor bastarzi cu cei legitimi.

- Care va să zică, zise surzind colonelul Aureliano Buendia, de îndată ce se terminase lectură, să nu mai luptăm decît pentru putere.

- Acestea sînt reforme tactice, replică unul dintre delegați. Deocamdată, esențialul este să lărgim baza populară a războiului. După aceea, vom vedea.

Unul dintre sfetnicii politici ai colonelului Aureliano

Buendia se grăbi să intervină:

- Este un non-sens, zise el. Dacă aceste reforme sînt bune, înseamnă că regimul conservator este bun. Dacă datorită lor reușim să lărgim baza populară a războiului, așa cum spuneți dumneavoastră, înseamnă că regimul are o bază populară largă, înseamnă, pe scurt, că timp de aproape douăzeci de ani ne-am luptat împotriva sentimentelor însăși ale națiunii.

▲

160 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

Voia să continue, dar colonelul Aureliano Buendia îl jntîj rupse cu un gest.

- Nu-ți pierde vremea, doctore, îi zise el. Ceea ce interesează este că din clipa aceasta nu mai luptăm decît pentru putere.

Fără să înceteze de-a zîmbi, luă hîrțile prezentate de delegați și se pregăti să le semneze.

- De vreme ce așa stau lucrurile, încheie el, nu vedem nici un inconvenient în a accepta.

Oamenii se priviră consternați.

- Iartă-mă, colonele, spuse cu voce scăzută colonelul Gerineldo Márquez. Dar asta este trădare.

Pana deja înmuiată în cerneală se opri în aer și colonelul Aureliano Buendia își descarcă asupra lui toată povara autorității sale:

- Predă-mi armele dumitale, ordonă el.

Colonelul Gerineldo Márquez se ridică și depuse armele pe masă.

- Du-te să te prezinți la cartierul general, continuă colonelul Aureliano Buendia. Vei rămîne la dispoziția tribunalului revoluționar.

Apoi semnă declarația și predă emisarilor hîrțile, spunîndu-le:

- Iată hîrțile dumneavoastră, domnilor. Să vă fie de bine. După două zile, colonelul Gerineldo Márquez, acuzat de

înalță trădare, fu condamnat la moarte. Prăbușit în hamacul său, colonelul Aureliano Buendia rămase nesimțitor la rugămintile acelor care veniră să-i implore clemență. În ajunul execuției, încălcînd ordinul de a nu-l deranja, Ursula îl vizită în odaia lui. Învăluită toată în negru, aborda o solemnitate rară și rămase în picioare cele trei minute cît dură întrevederea.

- Știu că ai să-l împuști pe Gerineldo, îi zise ea calmă, și nu pot face nimic pentru a te împiedica. Dar te previn: de îndată ce-i voi vedea leșul, îți jur pe rămășițele tatălui meu și ale mamei mele, și pe amintirea lui Jose Arcadio Buendia, și înaintea lui Dumnezeu, că am să te scot din bîrlogul în care o să te ascunzi și-am să te ucid cu mîinile mele. Înainte de a ieși din cameră, fără să aștepte măcar răspunsul, încheie: Același lucru l-aș fi făcut dacă te-ai fi născut cu o coadă de porc.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 161

În cursul acelei nopți nesfîrșite, în timp ce colonelul Gerineldo Márquez evoca după-amiezile moarte în atelierul de croitorie al Amarantei, colonelul Aureliano Buendia stăruia ceasuri întregi, zgîrîind și rîcîind scoarța dură a singurătății sale, în speranța de a o sparge. După aceea după-amiază îndepărtată în care tatăl său îl dusesese să facă cunoștință cu gheața, singurele sale clipe de fericire le cunoscuse în atelierul de aurărie în care-și petrecea vremea aurind peștișorii. A trebuit să dezlănțuie treizeci și două de războaie, a trebuit să violeze toate pactele sale cu moartea și să se bălăcească precum un porc în mocirla gloriei, pentru a descoperi cu o întîrziere de patruzeci de ani toate privilegiile simplității.

În zori, răscolit de chinurile acestei nopți albe, intră în încăperea cu butucul cu o oră înainte de execuție.

- S-a sfîrșit comedia, cumetre, îi zise colonelului Gerineldo Márquez. Să plecăm de aici înainte ca fîntării să te execute cu totul.

Colonelul Gerineldo Márquez nu-și putu ascunde disprețul pe care i-l inspira o astfel de atitudine.

- Nu, Aureliano, răspunse el. Prefer să mor decât să te văd transformându-te în măcelar.

- N-ai să mă vezi, răspunse colonelul Aureliano Buendia. Incalță-te și ajută-mă să termin cu războiul ăsta scîrbos. Spunînd aceasta, nu-și închipuia că un război este mai ușor să-l începi decât să-l sfîrșești. Trebui să se arate inflexibil și sîngeros timp de aproape un an pentru a constrînge guvernul să propună rebelilor condiții de pace favorabile, și alt an pentru a-și convinge partizanii de necesitatea de a le accepta. În materie de cruzime, ajunse la excесе pentru a înăbuși rebeliunea propriilor și ofițeri, care se opuneau la comercializarea victoriei, și sfîrși Prin a se sprijini pe forțele inamice pentru a o scoate la capăt. Niciodată n-a fost un războinic mai bun ca atunci. Certitudinea că în sfîrșit lupta pentru propria sa eliberare, iar nu Pentru idealuri abstracte, pentru lozinci pe care politicienii aveau tot răgazul să le întoarcă pe față sau pe dos, după împrejurări, îi insufla un entuziasm plin de înflăcărare. Colonelul Gerineldo Márquez, care se bătuse pentru înfrîngere cu tot atîta convingere

162 ♦ *Gabriel García Márquez*

și loialitate cu cîtă se luptase pentru biruință, îi reproșa temeri-tatea inutilă. „Îu-ți face griji, îi răspunse el zîmbind. Să mori este mult mai greu decât să crezi.” În cazul său, era adevărat Certitudinea că-i fusese fixat ultimul ceas îl înzestra cu o imunitate misterioasă, cu o nemurire pe termen fix, care-l făcea invulnerabil față de pericolele bătăliilor și-i îngădui pînă la urma să repurteze o înfrîngere care se dovedi mult mai dificilă, mult mai sîngeroasă și mai costisitoare decât victoria însăși.

În aproape douăzeci de ani de război, colonelul Aureliano Buendia venise de nenumărate ori acasă, însă graba în care sosea mereu, desfășurarea de forță care-l însoțea pretutindeni, nimbul de legendă care-i aurea prezența și față de care Ursula nu rămînea insensibilă, îl prefăcuseră pînă la urmă într-un străin. Ultima dată cînd venise la Macondo și cînd își adăpostise cele trei concubine, nu a fost văzut în propria sa casă decât în două sau trei rînduri, cînd își luă răgaz să accepte invitația la masă. Frumoasa Remedios și cei doi gemeni, născuți în timpul războiului, abia îl cunoșteau. Amaranta nu reușea să împace imaginea fratelui care-și petrecuse adolescența fabricînd peștișori de aur cu cea a războinicului mitic care pusese o distanță de trei metri între el și restul omenirii. De cînd se știu că armistițiul se apropie, cînd își închipuiau că va reveni schimbat într-o ființă omenească, redat în sfîrșit afecțiunii familiei lui, sentimentele familiale, atîta timp amorțite, renăscură cu mai multă forță ca oricînd.

- În sfîrșit, zise Ursula, vom avea din nou un bărbat în casă. Amaranta a fost prima care a bănuit că l-au pierdut de fapt

iremediabil. Cu o săptămînă înainte de armistițiu, cînd intră în casă fără escortă, precedat de două ordonanțe desculțe care depuseră pe verandă hamașamentul cadrului și cufărul cu versuri, singura rămășiță din vechiul echipaj imperial, îl văzu trecînd prin fața atelierului de croitorie și-l chemă. Colonelul Aureliano Buendia părea că abia o mai recunoaște.

- Sînt eu, Amaranta, zise ea cu voioșie, fericită să-l vadă reîntors, și-i arătă mîna înfășurată în bandajul negru: Privește.

Colonelul Aureliano Buendia îi adresă același zîmbet ca în ziua în care o văzuse pentru prima oară cu bandajul, în acea

UN VEAC DE SINGURĂTATE

♦ 163

dimineata, foarte îndepărtata, cînd se întorsese la Macondo condamnat la moarte.

- Cum trece vremea! strigă el. E îngrozitor. Trupele regaliste trebuiau să păzească casa. Lumea îl batjocorea, scuipa cînd trecea, îl acuza că a pornit din nou războiul numai pentru a-l vinde mai scump. Tremura de febră și de frig; la subsuori era din nou plin de abcese. Cu șase luni înainte, cînd auzise vorbindu-se despre armistițiu, Ursula deschisese camera nupțială, făcuse curățenie și aprinsese smîrnă pe la colțuri, închipuindu-și că Aureliano se va întoarce hotărît să îmbă-trînească fără grabă între păpușile mucezite ale lui Remedios. Dar de fapt, în cursul ultimilor doi ani, ajunsese să-i plătească vieții toate restanțele pe care i le datora, între care și îmbătrînirea. Trecînd prin fața atelierului de aurărie pe care Ursula îl rînduise cu o grijă cu totul deosebită, el nici nu văzu că legătura cu chei era în broască. Nu băgă de seamă deloc acele deteriorări sfâșietoare și minuscule pe care timpul le pricinuisese în casă și care după un timp atît de îndelungat ar fi părut dezastruoase pentru orice om care-și păstrează vii amintirile. Vederea tencuielii scorojite de pe pereți nu-l făcu să sufere, nici scamele murdare ale pînzelor de păianjen din unghere, nici praful de pe begonii, nici nervurile desenate de carii pe grinzi, nici mușchiul crescut pe fîțîni, nici vreo cursă ascunsă, întinsă de nostalgie. Se așeză în verandă, învelit în pătură, fără să-și scoată cizmele, ca și cum ar fi așteptat prima lumină pentru a se scula și toată după-amia-za stătu să privească ploaia căzînd pe begonii. Ursula înțelese atunci că nu-l va păstra acasă multă vreme. „Dacă nu e războiul, gîndi ea, nu poate fi vorba decât de moarte”. Această presupunere i se păru atît de limpede și atît de Convingătoare, încît

^azu în ea o prevestire.

în cursul cinei din seara aceea, unul dintre gemeni, presupus a fi Aureliano al Doilea, frîngea pîinea cu mîna dreaptă și mîncă supa cu stînga. Fratele său, presupus a fi Jose Arcadio al Doilea, frîngea pîinea cu mîna stîngă și mîncă supa cu dreapta. Gesturile lor erau coordonate cu atîta precizie, încît nu s-ar fi zis că sînt doi frați așezați unul în fața celuilalt, ci un joc de oglinzi. Acest spectacol pe care cei doi gemeni îl concepuseră din clipa în care

164 ♦ *Gabriel García Márquez*

au devenit conștienți de asemănarea lor perfectă, a fost reluat în onoarea noului venit. Dar colonelul Aureliano Buendia nu-l observă. Părea atît de străin de toate, încît n-o observă nici chiar pe frumoasa Remedios, care se îndrepta goală spre camera ei. Ursula a fost singura care a îndrăznit să-i tulbure gîndurile.

- Dacă trebuie să pleci din nou, îi zise ea în timpul mesei, caută măcar să-ți amintești cum eram în seara aceasta. Colonelul Aureliano Buendí'a își dădu atunci seama, fără să fie de altfel surprins, că Ursula era singura ființă omenească ce reușise cu adevărat să-i descifreze mizeria, și, pentru prima oară după atîția ani, îndrăzni s-o privească în față. Avea pielea toată crăpată, dinții cariați, părul spălăcit, fără culoare, privirea stinsă. O compară cu imaginea cea mai veche pe care o păstrase despre ea, în acea după-amiază în care avusese presimțirea că o oală cu fiertură era să cadă de pe masă, și iată că regăsea această imagine din bucăți. Descoperi dintr-o dată zgîrieturile, vînătăile, rănile, ulcerările și cicatricile pe care i le lăsase peste o jumătate de veac de existență cotidiană și constată că vederea acestor ravagii nu trezește în el nici un sentiment, nici măcar milă. Făcu atunci un ultim efort pentru a căuta în inima lui locul în care putrezise dragostea, dar nu-l putu găsi. Altădată încerca cel puțin o impresie confuză de rușine cînd descoperea în propria sa piele mirosul Ursulei, și i se întîmplase de mai multe ori să simtă cum gîndurile ei le întretaiau pe ale lui. Dar toate acestea fuseseră șterse de război. Însăși Remedios, propria lui nevastă, nu mai era acum decît imaginea ștearsă a cuiva care ar fi putut fi propria sa fiică. Nenumăratele femei pe care le cunoscuse în deșertul iubirii și care-i răspîndiseră sămînța pe întregul litoral, nu lăsasera nici o urmă în inima lui. Cele mai multe pătrunseseră în odaia lui în plin întuneric și plecaseră înainte de zorii zilei; a doua zi, nu mai rămînea în urma lor decît un pic de dezgust în memoria trupului. Singura afecțiune care rezistase în fața timpului și a războiului a fost aceea pe care o avea față de fratele său Jose Arcadio de pe vremea cînd erau copii, și nici aceasta nu se biziua pe iubire, ci pe complicitate.

— Îți cer iertare mamă, răspunse el, scuizîndu-se, la rugămintea Ursulei. Războiul ăsta a nimicit totul.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 165

în cursul zilelor care au urmat, căută să nimicească toate urmele trecerii sale prin lumea aceasta. Goli atelierul de aurărie, nelăsînd în el decît obiecte impersonale, dăruî ordonanțelor hainele sale și-și îngropa armele în curte cu aceeași căință ca și tatăl lui în ziua cînd îngropase lancea care-l ucisese pe Prudencio Aguilar. Nu păstră decît un pistol, cu un singur glonte. Ursula nu interveni. Nu căută să-i schimbe hotărîrea decît atunci cînd era pe cale să distrugă dagherotipul lui Remedios pe care-l păstrau în salon, luminat de candelă.

- Portretul ăsta a încetat să-ți mai aparțină de mult, îi zise ea. E o moștenire de familie.

în ajunul armistițiului, cînd nu mai rămase în casă nici un obiect care să-i poată evoca amintirea, se duse la brutărie purtînd lădița care conținea versurile sale, în clipa în care Santa Sofía de la Piedad se pregătea să aprindă cuptorul de pîine.

- Aprinde-l cu astea, îi zise el întinzîndu-i primul sul de hîrtii îngălbenite. O să ardă mai bine, sînt lucruri foarte vechi.

Santa Sofía de la Piedad, atît de tăcută, atît de complezentă, care nu contrazisese niciodată pe nimeni, nici chiar pe copiii ei, avu impresia că i se cere să săvîrșească ceva oprit.

- Sînt hîrtii importante, zise ea.

- Nici pomeneală, îi răspunse colonelul. Lucruri care se scriu pentru sine însuși.

- Atunci, ardeți-le dumneavoastră, colonel.

Ceea ce și făcu, fără să se oprească numai la atît, ci zdrobi cufărul cu o secure și aruncă bucățile în foc. Cu cîteva ceasuri mai înainte Pilar Temera venise să-l viziteze. După atîția ani de cînd n-o mai văzuse, colonelul Aureliano Buendia rămase stupefiat constatînd cît de mult îmbătrînise și se îngrașase, cum își pierduse rîsul ei strălucitor, dar fu la fel de mirat de agerimea pe care o dobîndise la ghicitul în cărți. „Ja seama la gura ta", îi zise ea, iar el se întrebă dacă data trecută cînd îi spusese același lucru și cînd se găsea la apogeul gloriei sale, sfatul ei nu fusese o viziune extraordinar anticipată asupra destinului lui. După puțin timp, cînd medicul său personal termina cu extirparea abceselor de la subsuori, îl întreba cu un aer detașat care era locul exact

166 ♦ *Gabriel García Márquez*

unde se află inima. Doctorul îl ascultă, apoi desenă un cerc pe pieptul lui cu un tampon îmbibat în tinctură de iod.

în marșea armistițiului, ziua se lumina călduță și ploioasă. Colonelul Aureliano Buendia își făcu apariția în bucătărie cînd ceasul bătea orele cinci dimineața și-și bău cafeaua obișnuită fără zahăr. „E o zi ca aceea în care te-ai născut tu, îi zise Ursula. Ai speriat toată casa cu ochii tai deschiși." El n-o luă în seamă, toată atenția lui fiind mobilizată în pregătirea trupei, în timp ce sunetele de goarnă ale acesteia și ordinele date de el tulburau puritatea zorilor. După atîția ani de război, toate aceste zgomote ar fi trebuit să i se pară familiare, și totuși, de data aceasta, simți cum îi tremură genunchii și pielea i se înfioară, întocmai cum se simțise în tinerețe în prezența

unei femei goale. Prins în sfârșit *in* cursa nostalgiei, se gîndi că, dacă s-ar fi căsătorit cu aceea, ar fi fost un om care n-ar fi cunoscut niciodată războiul, nici gloria, un meșteșugar anonim, un animal fericit. Această tresărire tardivă, la care nu se așteptase, dădu un gust și mai amar micului său dejun. La orele șapte dimineața, cînd colonelul Gerineldo Márquez veni să-l caute însoțit de un grup de ofițeri rebeli, îl găsi mai tăcut, mai cufundat în gînduri, mai solitar ca oricînd. Ursula voi să-i arunce pe umeri o pătură nouă.

- Ce vor gîndi oamenii guvernului, îi zise ea. Își vor închipui că te-ai predat pentru că n-aveai nici cu ce să-ți cumperi o pătură.

Dar el refuză. Ajuns în parg și văzînd că ploaia continua să cadă, își puse în cap o pălărie veche de pîslă, care fusese a lui Jose Arcadio Buendia.

- Aureliano, îi mai spuse Ursula, dacă acolo o să ai o soartă grea, promite-mi că gîndurile tale vor fi la mama ta. El îi adresă un surîs distant, își ridică mîna mare cu degetele rășchirate și, fără să spună vreun cuvînt, părăsi casa pentru a înfrunta strigătele, ocările și blestemele care aveau să-l urmărească pînă la ieșirea din sat. Ursula puse bara la poartă, hotărîtă să n-o mai tragă tot restul vieții. „Putrezim pe loc, aici, înlăuntru, își zise în sinea ei. O să ne prefacem în cenușă în casa asta lipsită de bărbați, dar n-o să le dăm acestor nemernici prilejul să se bucure văzîndu-ne plîngînd.” își trecu dimineața căutînd, prin

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 167

ungherele cele mai ascunse, o amintire de a fiului său, dar nu

putu găsi nici una.

Ceremonia avu loc la douăzeci de kilometri de Macondo, la umbra unui arbore de kapok gigantic, în jurul căruia avea să se întemeieze apoi satul Neerlandia. Delegații guvernului și ai partidelor, ca și comisia rebelă, care preda armele, fură serviți de un grup de călugărițe vioaie îmbrăcate în straie albe, care semănau cu un stol de porumbei speriați de ploaie. Colonelul Aureliano Buendia sosi călare pe un catîr plin de noroi. Nu era bărbierit, preocupat mai mult de abcesele dureroase de la subsuori decît de prăbușirea imensă a visurilor sale, deoarece ajunsese la capătul speranțelor, dincolo de glorie și de nostalgia gloriei. Potrivit dispozițiilor date de el însuși, nu a fost muzica, nici petarde, nici clopote de bucurie, nici urale și nici un fel de manifestare care ar fi putut altera caracterul de doliu al armistițiului. Un fotograf ambulant care luase unicul portret al lui, ce s-ar fi putut păstra, a fost silit să-și distrugă plăcile fără să le developeze.

Ceremonia a durat atît cît era necesar pentru trecerea semnăturilor pe hîrtie. În jurul mesei rustice așezate în mijlocul unui cort peticit de circ, la care luară loc delegații, se aflau ultimii ofițeri rămași credincioși colonelului Aureliano Buendia. Înainte de a strînge semnăturile, trimisul personal al președintelui republicii vru să citească cu voce tare actul predării, însă colonelul Aureliano Buendia se opuse.

- Să nu ne pierdem vremea cu formalitățile goale, zise el, și se pregăti să semneze hîrțiile fără măcar să le citească.

Unul dintre ofițerii săi sparse atunci tăcerea moleșitoare care domnea în cort:

- Colonele, faceți-ne favorul de a nu fi primul care să semneze.

Colonelul Aureliano Buendia îi împlini rugămintea. După ce documentul trecu roată în jurul mesei, în mijlocul unei tăceri atît de profunde încît s-ar fi putut descifra semnăturile chiar și numai auzind zgîriatul pe hîrtie, primul loc era încă alb. Colonelul Aureliano Buendia se pregăti să-l umple.

168 ♦ Gabriel Garda Márquez

- Colonele, zise atunci un alt ofițer de al său, mai aveți timp să refuzați.

Fără să se tulbure, colonelul Aureliano Buendia semna primul exemplar. Nu apucase să-l semneze și pe ultimul cînd apărură la intrarea în cort un colonel rebel trăgînd de căpăstru un catîr încărcat cu două cufere. În ciuda tinereții sale extreme, avea un aspect searbăd, o expresie răbdătoare. Era trezorerul revoluției pentru circumscripția Macondo. Făcuse un drum obositor de șase zile, trăgînd de catîrul care murea de foame, ca să ajungă la timp pentru armistițiu. Ceremonios, cu un calm exasperant, descarcă cuferele, le deschise și puse pe masă, una după alta, șaptezeci și două de cărămizi de aur. Nimeni nu-și mai amintea de existența acestui tezaur. În dezordinea ultimului an, cînd comandamentul central zbură în țandări și cînd revoluția degenera într-o rivalitate sîngeroasă între șefi, devenise imposibil să se determine vreo responsabilitate. Aurul rebeliunii, topit în blocuri acoperite la rîndul lor cu pămînt ars, scăpă de atunci oricărui control. Colonelul Aureliano Buendia puse să se includă cele șaptezeci și două cărămizi de aur în inventarul predării și puse capăt ceremoniei, neîngăduind nici un discurs. Adolescentul firav rămase înfîpt înaintea lui, fixîndu-l cu ochii săi senini de culoarea mierii.

- Ce mai vrei? îl întrebă colonelul Aureliano Buendia. Tînărul îi răspunse strîngînd din dinți:

- Recipisa.

Colonelul Aureliano Buendia i-o întocmi cu mîna sa proprie. Apoi luă un pahar cu limonada și un biscuit pe care le împărțeau călugărițele și se retrase într-un cort militar, amenajat pentru cazul că ar fi vrut să se odihnească.

Ajuns înăuntru, își scoase cămașa, se așeză pe marginea patului de campanie, și la orele trei și un sfert după-amiază, își trase un glonte de pistol în cercul pe care medicul său personal i-l desenase pe piept cu tinctură de iod. La aceeași oră, în Macondo, Ursula luă capacul de pe oala cu lapte aflată pe mașina de gătit, mirată că

întîrzia atît de mult să fiarbă, și o găsi cu viermi.
- L-au ucis pe Aureliano, strigă ea.

1

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 169

privi spre curte, supunîndu-se unei deprinderi pe care o dobîndise în singurătatea ei, și-l zări atunci pe Jose Arcadio Buendia, pleostit sub ploaie, mult mai bătrîn decît atunci cînd murise. „L-au omorît pe la spate, preciza Ursula, și nimeni nu si-a făcut pomană să-i închidă ochii.” La căderea nopții, văzu printre lacrimi cum se încrucișează pe cer, rapide și scînteietoare, acele discuri luminoase asemănătoare cu stelele căzătoare și socoti că este semn de moarte. Încă mai stătea sub castan plîngînd la picioarele bărbatului ei, cînd l-au adus, învelit în pătura lui, înțepenit din pricina sîngelui închegat, pe colonelul Aureliano Buendia cu ochii larg deschiși de furie. Era în afară de orice primejdie. Glontezele urmasă o traiectorie atît de dreaptă încît medicul îi putu trece prin piept și scoate prin spate un tifon îmbibat cu tinctură de iod. „Asta-i capodopera mea, îi zise cu satisfacție. Era singurul punct prin care putea trece un glonte fără să atingă vreun centru vital.” Colonelul Aureliano Buendia se văzu înconjurat de călugărițe compătimitoare care intonau psalmi deznădăjduiți pentru odihna veșnică a sufletului său, și atunci regretă că nu și-a tras glontezele în gură, după cum avea intenția, numai ca să facă de rîs profeția lui Pilar Ternera.

- Dacă aș mai avea vreo autoritate, îi zise medicului, aș porunci să vă împuște fără judecată. Nu pentru că mi-ați salvat viața, ci pentru că nu m-ați cruțat de ridicol.

Această biruință asupra morții îi readuse în cîteva ceasuri tot prestigiul pe care-l pierduse. Toți aceia care-l calomniaseră că ar fi vîndut războiul în schimbul unei locuințe ale cărei ziduri erau făcute din cărămizi de aur, vorbeau acum despre încercarea lui de sinucidere ca despre un gest de onoare, și-l proclamau martir. După aceea, cînd refuză Ordinul pentru Merit pe care i-l decernase președintele republicii, chiar și cei mai crinceni rivali ai săi veniră să se perinde prin camera lui pentru a-i cere să renege termenii armistițiului și să dezlănțuie un nou război. Casa se umplu de daruri menite să repare jignirile din trecut. Impresionat tardiv de sprijinul masiv al foștilor săi tovarăși de arme, colonelul Aureliano Buendia nu exclusese posibilitatea de a răspunde la dorințele lor. Dimpotrivă, uneori părea atît de

170 ♦ *Gabriel García Márquez*

entuziasmat de un nou război, încît colonelul Gerineldo Márquez credea că nu așteaptă decît un pretext pentru a-l dez-lănțui. Acest pretext i s-a oferit efectiv atunci cînd președintele republicii le refuză pensiile foștilor combatanți, fie liberali, fie conservatori, pînă ce fiecare dosar nu va fi fost revizuit de o comisie specială, iar legea pentru alocații aprobată de congres. „Este un abuz, tună colonelul Aureliano Buendia. Vor muri toți de bătrînețe așteptînd poșta.” Părăsi pentru prima oară balansoarul pe care i-l cumpăraseră Ursula pentru convalescență și, plimbîndu-se prin cameră, dictă un mesaj fără echivoc adresat președintelui republicii. În această telegramă, al cărei conținut nu s-a comunicat niciodată public, denunța prima violare a tratatului de la Neerlandia și amenința cu declararea unui război nemilos în cazul cînd ordonanțarea pensiilor nu se va decide în curs de cincisprezece zile. Atitudinea sa era atît de dreaptă încît permitea să se întrevadă pînă și aderarea foștilor combatanți conservatori. Dar, în loc de orice răspuns, guvernul întări paza pusă la intrarea casei, sub pretext că-i asigură protecția, și interzise vizitele, oricare ar fi fost ele. Masuri asemănătoare fură adoptate în toată țara față de alți șefi luați la ochi. Operația s-a declanșat la momentul potrivit și a fost executată într-o manieră atît de radicală, atît de eficace, încît la două luni după armistițiu, cînd colonelul Aureliano Buendia era considerat vindecăt, șefii lui cei mai hotărîți erau morți, sau expatriați, sau fuseseră înghițiți definitiv de administrația publică. Colonelul Aureliano Buendia se vindecă în decembrie, și-i fu de ajuns să-și arunce o privire în direcția verandei ca să nu se mai gîndească la război. Cu o vitalitate ce părea cu neputință la vîrsta ei, Ursula întinerise casa. Acum vor vedea cu cine au de-a face, spusese atunci cînd se asigurase că fiul ei va trăi. Nici că va exista altă casă mai bună și mai ospitalieră, ca această casă de nebuni.” Puse să fie curățată și zugrăvită din nou, schimbă mobilele, puse ordine în grădină și semăna flori noi, deschise ușile și ferestrele ca să pătrundă pînă în odăi lumina orbitoare a verii. Hotări sfîrșitul numeroaselor dolii care se tot adăugau unul după altul, ea însăși schimbîndu-și vechea toaletă severă cu una mai tinerească. Muzica pianului mecanic înveselea din nou casa.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 171

Ascultînd-o, Amaranta își aminti de Pietro Crespi, de gardenia lui crepusculară, de mirosul lui de lavandă și, în adîncul inimii ei veștejite, înflori o ură cu totul nouă, purificată de timp. Într-o după-amiază, cînd se străduia să facă ordine în salon, Ursula le ceru soldaților care păzeau casa să-i dea o mîna de ajutor. Tînărul comandant al gărzii le dădu încuviințarea. Încetul cu încetul, Ursula le încredința sarcini noi. Îi invita la masă, le dăruia haine și ghete, îi învăța să scrie și să citească.

Atunci cînd guvernul puse capăt misiunilor de supraveghere, unul dintre ei rămase să trăiască în casă și în slujba ei timp de mulți ani. Înnebunit după frumoasa Remedios, care-l respinsese de atîtea ori, tînărul comandant al

gărzii muri din dragoste lingă fereastra ei, chiar în clipa când se revărsau zorile noului an.

Cu mulți ani mai târziu, pe patul de moarte, Aureliano al Doilea avea să-și amintească de acea după-amiază ploioasă de iunie când intră în dormitor pentru a face cunoștință cu primul său fiu.

Deși acesta era bolnăvicios, plângăcios și n-avea nici o trăsătură comună cu vreun Buendia, tatăl său n-a avut nevoie să se gândească de două ori pentru a-i pune un nume.

- Se va numi Jose Arcadio, zise el.

Femanda del Carpio, frumoasa femeie cu care se căsătorise în anul care trecuse, își dădu consimțământul. Ursula, dimpotrivă, nu putu să-și ascundă un vag sentiment de neliniște. În lunga istorie a familiei, repetarea stăruitoare a numelor îi îngăduise să tragă concluzii care păreau de necontestat. În timp ce Aurelienii erau închiși, dar perspicace, cei care purtau numele de Jose Arcadio erau impulsivi și întreprinzători, însă marcați cu un semn tragic. Numai în cazul lui Jose Arcadio al Doilea clasificarea se dovedi imposibilă. În timpul copilăriei lor, erau atât de asemănători și atât de neastâmpărați, încât nici Santa Soffa de la Piedad nu reușea să-i distingă. În ziua botezului lor, Amaranta le petrecu brățări purtând numele lor respective și-i îmbrăcă în haine de culori diferite, însemnate cu inițialele fiecăruia, dar când începură să meargă la școală preferară să-și schimbe hainele și brățările și să se cheme reciproc cu numele celuilalt. Dascălul școlii, Melchor Escalona, obișnuit să-l recunoască pe Jose

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 173

Arcadio al Doilea după cămașa verde, își pierdu cumpătul când descoperi că acesta purta brățara lui Aureliano al Doilea, și când celalalt zicea că se numește, totuși, Aureliano al Doilea, deși purta cămașă albă și brățară gravată cu numele lui Jose Arcadio al Doilea. De atunci deveni imposibil să se știe cu certitudine care din doi era fiecare. Chiar și după ce crescură și viața îi făcu să se deosebească, Ursula continua să se întrebe dacă ei înșiși nu s-au înșelat într-un moment sau altul al încurcăturii cu care se amuzaseră creînd-o, și n-au rămas unul în locul celuilalt pentru totdeauna. Pînă la începutul adolescenței erau ca două mecanisme sincronizate. Se deșteptau în același timp, simțeau la aceeași oră dorința de a se duce afară, sufereau de aceleași boli și ajungeau chiar să viseze aceleași lucruri. Acasă, unde toți credeau că amîndoi își coordonează actele din simpla plăcere de a induce lumea în eroare, nimeni nu-și dădea seama de ceea ce se întîmplă cu adevărat, pînă în ziua când Santa Soffa de la Piedad îi dădu unuia dintre ei un pahar de citronadă; și înainte ca el să guste din ea, celalalt susținea că n-avea zahăr. Santa Sofia de la Piedad, care uitase într-adevăr să pună zahăr în citronadă, îi povesti Ursulei această întîmplare. „Toți sînt așa, zise ea fără să pară surprinsă. Toți nebunii din naștere.” Timpul încurcă și mai mult lucrurile. Acela care, odată terminat jocul, rămăsese cu numele de Aureliano al Doilea, crescuse tot atât de colosal ca și bunicul său, iar acela care rămăsese cu prenumele de Jose Arcadio al Doilea, la fel de slab și osos ca și colonelul, și singura trăsătură comună pe care o păstrară era acel aer de singurătate pe care-l aveau din familie. Poate că această încrucișare de nume, de caracter și de înfățișare i-a dat Ursulei bănuiala că încurcătura se produsese încă din copilăria lor.

Deosebirea radicală între cei doi apără în toiul războiului, atunci cînd Jose Arcadio al Doilea îi ceru colonelului Gerineldo Márquez să-l ducă să asiste la execuții. Dorința lui fu împlinită, împotriva voinței Ursulei. Aureliano al Doilea, în schimb, se cutremura numai la gîndul de a vedea cum este împușcat cineva. Prefera să rămînă acasă. La doisprezece ani, o întrebă pe Ursula „e se află în odăița încuiată.” „Hirtii, îi răspunse ea. Sînt cărțile lui Melchiade și lucrurile ciudate pe care le-a scris în ultimii ani ai vieții lui.” Acest răspuns, în loc să-l liniștească, îi spori curio-

174 ♦ Gabriel Garcia Marquez

-«^M

zitatea. Stăruia atât de mult, fîgădui cu atîta ardoare că nu va strica nimic, încît Ursula îi încredința cheile. Nu mai intrase nimeni în cabinetul de lucru de cînd scosese rădăcina leșului lui Melchiade și puse-seră la ușă un lacăt al cărui mecanism se înțepenise de rugini. Dar cînd Aureliano al Doilea deschise ferestrele, pătrunse o lumină familiară ce părea obișnuită să vină să lumineze în fiecare zi cabinetul de lucru, și nu se putu descoperi nici cea mai mică urmă de praf sau de pînză de păianjen, ci dimpotrivă, totul era curat, măturat, dereticat mai bine și mai temeinic decît în chiar ziua înmormîntării, iar cerneala nu se uscăse pe fundul călimării, oxidul nu alterase strălucirea metalelor, iar spuza alambicului în care Jose Arcadio Buendia evaporase mercurul încă nu se stinsese. Pe rafturi erau așezate cărțile îmbrăcate cu un fel de carton livid, asemănător cu pielea de om tăbăcită, precum și manuscrisele intacte. Deși odaia rămăsese închisă timp de mulți ani, aerul părea mai curat aici decît în restul casei. Toate păreau atât de noi, încît la cîteva săptămîni, cînd Ursula intră în cabinetul de lucru cu o găleată de apă și cu o mătură ca să spele pe jos, nu găsi nimic de făcut. Aureliano al Doilea se cufundase în lectura unei cărți. Lucrarea nu avea coperti, titlul ei nu apărea nicăieri, dar asta nu-l împiedică pe copil să savureze cu cea mai mare plăcere istoria unei femei care se așeza la masă ca să mănînce doar boabe de orez pe care le prindea cu bețișoare, și istoria pescarului care împrumută de la un vecin greutatea pentru năvodul lui și apoi îi mulțumește dăruindu-i un pește care avea un diamant în burtă, poveștile cu lampa care împlinește toate dorințele și cu covoarele zburătoare. Uimit, o întrebă pe Ursula dacă toate acestea erau adevărate, iar ea îi răspunse că într-adevăr, cu mulți ani mai înainte, țigani aduseseră la Macondo acele lămpi miraculoase și covoarele zburătoare. - Adevărul este, suspină ea, că lumea se sfîrșește încetul cu încetul, iar lucrurile astea nu se vor mai întoarce niciodată.

După ce isprăvi cartea din care multe povești erau incomplete deoarece lipseau pagini, Aureliano al Doilea încercă să descifreze manuscrisele. I-a fost imposibil. Literele semănau cu rufele întinse la uscat pe o sîrmă de fier și semănau mai degrabă cu notația muzicală decît cu scrierea. Într-o zi fierbinte, spre amiază, în timp ce se străduia să pătrundă secretul manuscriselor,

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 175

simți că mai e ceva în odaie. Proiectat în oglindirea ferestrei, cu mîinile pe genunchi, era Melchiade. Nu avea mai mult de patruzeci de ani. Purta aceeași jiletă anacronică și pălăria cu boruri ca niște aripi de corb, și de-a lungul timpurilor palide picura grăsimea părului topit de căldură, așa cum îl văzuseră Aureliano și Jost Arcadio în copilăria lor. Aureliano al Doilea îl recunscu imediat, deoarece amintirea aceea se transmisese din generație în generație și, pornind de la amintirea bunicului, ajunsese pînă la el.

- Salutare, zise Aureliano al Doilea.

- Salut, tinere, răspunse Melchiade.

De atunci, timp de cîțiva ani se văzură aproape în fiecare dupa-amiază. Melchiade îi vorbea despre lume, încerca să-i insuflă străvechea lui înțelepciune, dar refuză să-i traducă manuscrisele. „Nimeni nu trebuie să le cunoască înțelesul înainte de a se scurge o sută de ani”, explică el. Aureliano al Doilea păstră veșnic secretul acelor întrevederi. Într-o zi simți că acest univers care-i aparținea numai lui e gata să se prăbușească, din pricina Ursulei care intrase în odaie în clipa cînd Melchiade se afla acolo. Dar ea nu-l văzu.

- Cu cine vorbeai? îl întreba ea.

- Cu nimeni, zise Aureliano al Doilea.

- Străbunicul tău era la fel, zise Ursula. Și el vorbea singur, între timp, Jose Arcadio al Doilea își satisfăcuse dorința de

a asista la o execuție. Avea să-și amintească tot restul vieții de fulgerarea livida a celor șase împușcături simultane și de ecoul detunăturilor care se pierdu undeva în munți, și de surîsul trist, de ochii nedumeriți ai celui împușcat, care rămase în picioare, cu capul sus, în timp ce cămașa i se îmbiba de sînge, și care continua să surîdă cînd l-au desfăcut de la stîlp și l-au pus într-o lada „u var. „E viu, își zise el. Au să-l îngroape de viu.” Fu atît de impresionat, încît începu să urască practicile militare și războiul, nu din pricina execuțiilor însele, ci pentru acel obicei înspăimîntător de a-i îngropa de vii pe cei împușcați. Nimeni nu-și dădu exact seama cînd a început să tragă clopotele în tumul bisericii și să-l ajute la liturghie pe părintele Antonio Isabel, succesorul Cățelandrului, și să crească cocoși de luptă în curtea casei parohiale. Cînd află, colonelul Gerineldo Márquez îl dojeni

176 ♦ *Gabriel García Márquez* ^^

aspru, reproșîndu-i că deprinde activități reprobate de liberali „Adevărul este, răspunse băiatul, că mie mi se pare că sînt conservator.” Credea în aceasta ca într-o hotărîre a sorții. Colonelul Gerineldo Márquez, scandalizat, îi povesti Ursulei:

— Cu atît mai bine, încuviința ea. De-ar vrea cerul să se facă preot, pentru ca Dumnezeu să intre în sfîrșit în casa noastră!

Se află foarte repede că părintele Antonio Isabel îl pregătea pentru prima împărtășanie. îl învăța catehismul în timp ce-și pregătea cocoșii bărbierindu-le gîtul. În vreme ce-și așezau găinile clocitoare în cuibarele lor, îi explica prin exemple simple cum a doua zi de la facerea lumii, lui Dumnezeu îi venise ideea ca puii să se formeze în interiorul oului. Încă de pe arunci, preotul manifesta primele simptome ale celui delir senil, care-l făcu să spună, cîțiva ani mai tîrziu, că diavolul ieșise probabil victorios din răzvrătirea sa împotriva lui Dumnezeu, și că el se afla așezat pe tronul ceresc, dar fără să-și descopere adevărata identitate, pentru a-i induce în eroare pe neștiutori. Cucerit de îndrăzneala dascălului său, Jose Arcadio al Doilea reuși în cîteva luni să se dovedească tot atît de priceput în martingale teologice destinate să-l umilească pe diavol, pe cît era de iscusit în vicleșugurile luptelor de cocoși. Amaranta îi confecționa un costum din in, cu guler și cravata, îi cumpără o pereche de pantofi albi și-i picta numele cu litere de aur pe panglica ce-i împodobeia luminarea. Cu două zile înainte de prima împărtășanie, părintele Antonio Isabel se închină împreună cu el în sacristie pentru a-l spovedi cu ajutorul unui pomelnic al păcatelor. Lista a fost atît de lungă, încît bătrînul preot, obișnuit să se culce de la orele șase, adormi în fotoliu înainte de a termina. Interogatoriul a fost pentru Jose Arcadio al Doilea o adevărată revelație. Nu se mira deloc cînd părintele îl întreabă dacă a făcut lucruri urite cu femeile și răspunse cîstît că nu, dar rămase nedumerit cînd fu întrebat dacă a făcut aceleași lucruri cu animale. În prima vineri din mai se împărtăși, mistuit de curiozitate. Mai tîrziu îi puse această întrebare lui Petronio, ȋrcovnicul pricăjit care locuia în clopotniță și despre care se spunea că se hrănește cu lilieci, iar Petronio îi răspunse: „Pentru că există creștini stricați care fac astfel de lucruri cu măgărițele”. Jose Arcadio al Doilea continua

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 177

„ă manifeste atîta curiozitate, îi ceru fel de fel de explicații, încît petronio își pierdu răbdarea:

- Eu mă duc acolo în fiecare marți noaptea, mărturisii el. Dacă promiți că nu spui nimănui nimic, am să te duc marțea viitoare.

În marțea următoare, Petronio coborî într-adevăr din clopotniță, luîndu-și un scaunel de lemn, despre care pînă atunci nimeni nu știa la ce-i folosește, și-l duse pe Jose Arcadio pînă la o pajiște din împrejurimi. Băiatul prinse

atît de mult gustul acestor ieşiri nocturne, încît trecu multă vreme pînă să înceapă a fi văzut la stabilimentul lui Catarino. Deveni pasionat pentru luptele de cocoşi. „Să-mi faci plăcerea să duci pasărilor astea în altă parte, îi porunci Ursula cînd îl văzu prima oară venind cu cocoşii de rasă. Cocoşii au adus destule nenorociri în casa asta ca să mai vii şi tu să ne aduci altele.” Jose Arcadio al Doilea îi duse fără să mai discute, dar continua să-i crească la bunica sa Pilar Ternera, care-i puse la dispoziţie toate cele ce-i trebuiau, numai ca să-l aibă sub acoperişul ei. În curînd dovedi, în cursul luptelor de cocoşi, toată ştiinţa pe care i-o dăduse părintele Antonio Isabel şi începu să dispună de bani suficienţi, nu numai pentru a-şi dezvolta crescătoria, ci şi pentru a-şi satisface adevăratele cerinţe de bărbat. În vremea aceea, cînd Ursula îl compara cu fratele său, nu reuşea să înţeleagă cum cei doi gemeni, care în copilărie puteau fi luaţi drept una şi aceeaşi fiinţă, ajunseseră atît de deosebiţi. Mirarea ei a fost de durată destul de scurtă, deoarece Aureliano al Doilea începuse pe neaşteptate să dea dovadă de trîndăveală şi împrăştiere. Atîta timp cît stătuse închis în cabinetul de lucru al lui Melchiade, era un bărbat închis în sine, aşa cum fusese colonelul Aureliano Buendia în tinereţea lui. Dar cu puţin timp înainte de tratatul de la Neerlandia, o întîmplare îl făcu să iasă din absorbirea lui şi-l puse faţă în faţă cu realitatea lumii. O tînră femeie, care vindea bilete de loterie pentru tragerea la sorţi a unui acordeon, îl salută cu cea mai mare familiaritate. Aureliano al Doilea nu fu surprins, deoarece i se întîmpla adesea să fie luat drept fratele său. Însă nu încercă să risipească echivocul, nici chiar atunci cînd fata voi să-i înmoaie inima cu smiorcăieli şi sfîrşi prin a-l duce în odaia ei. Ramase atît de îndrăgostit de el de la această primă înîlnire,

178 ♦ *Gabriel Garc/a Márquez*

încît trişa în ziua tragerii la sorţi pentru ca el sa cîştig acordeonul. După două săptămîni, Aureliano al Doilea îşi dădu seama că femeia se culcase pe rînd cu el şi cu fratele său, crezînd că este vorba de acelaşi, şi, în loc să lămurească situaţia, făcu în aşa fel încît s-o prelungească. Nu mai puse piciorul în cabinetul de lucru al lui Melchiade. Îşi petrecea după-amiezele în curte, învăţînd să cînte la acordeon după ureche, în ciuda protestelor Ursulei, care interzisese pe atunci muzica în casă, din pricina doliului aproape neîntreput, şi care, pe deasupra, dispreţuia acordeonul pe care-l considera un instrument bun numai pentru vagabonzi, urmaşii lui Francisco Bărbatul. Cu toate astea, Aureliano al Doilea reuşi să devină un virtuoz al acordeonului şi continuă să rămînă astfel şi după ce-şi luă soţie şi avu copii, ajungînd unul dintre cei mai respectaţi oameni din Macondo.

Timp de aproape doua luni împărţi femeia cu fratele lui. Îl spiona, îi strica planurile, şi cînd era sigur că Jose Arcadio al Doilea nu o va vizita în noaptea aceea pe iubita comună, se ducea să se culce cu ea. Într-o bună dimineaţă, observă că e bolnav. După două zile îl găsi pe fratele lui în baie, ţinîndu-se de o grindă, scăldat în sudori şi plîngînd cu lacrimi fierbinţi, şi nu-i trebui mai mult ca să înţeleagă. Fratele lui îi mărturisise că femeia l-a alungat deoarece o umpluse de ceea ce ea numea boli lumeşti. Îi povesti de asemenea cum Pilar Ternera încerca să-l îngrijească. Aureliano al Doilea îşi administra pe ascuns spălături fierbinţi cu permanganat, cu ape diuretice, şi amîndoi reuşiră să se vindece pe cont propriu, după trei luni de suferinţe tănuite. Jose Arcadio al Doilea nu o mai revăzu pe femeia aceea. Aureliano al Doilea obîinu iertarea ei şi rămase lîngă ea pînă la moarte.

Se numea Petra Cotes. Sosise la Macondo în toiul războiului, împreună cu un bărbat de ocazie care trăia din tombole, şi după moartea acestuia, ea continuă micul lor comerţ. Era o mulatra tînră şi curată cu ochi galbeni în formă de migdală, care dădeau chipului ei o ferocitate de panteră, dar avea o inimă generoasă şi înclinări magnifice pentru amor. Cînd Ursula îşi dădu seama că Jose Arcadio al Doilea creştea cocoşi de luptă şi că Aureliano al Doilea cînta din acordeon la petrecerile deşănţate ale concubinei lui, crezu că înnebuneşte de ruşine. Era ca şi cum

1

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 179

„ei doi ar fi adunat în ei toate defectele familiei şi nici una din virtuţile ei. Şi hotărî ca nimeni să nu se mai numească Aureliano, nici Jose Arcadio. Cu toate astea, atunci cînd Aureliano al Doilea avu primul băiat, ea nu îndrăzni să-l contrazică.

- De acord, zise Ursula, dar cu o condiţie: mă însărcinez eu să-l cresc.

Deşi era centenară şi pe cale să rămînă oarba din pricina cataractei, îşi păstra intact dinamismul fizic, integritatea caracterului şi echilibrul mintal. Nimeni nu era mai indicat pentru formarea unui bărbat virtuos, care să restabilească prestigiul familiei, un bărbat care să nu fi auzit niciodată vorbindu-se de război, de cocoşi de luptă, de femei destrăbălate sau de întreprinderi nebuneşti, patru calamităţi care, după Ursula, duseseră la decăderea neamului ei. „Acesta va fi preot, îşi făgădui ea solemn. Şi dacă Dumnezeu mă va ţine în viaţă, va deveni papă.” Toată lumea izbucni în rîs ascultînd-o, nu numai în odaia ei ci în toată casa unde se întrunise grupul de prieteni zurbagii ai lui Aureliano al Doilea. Războiul, izgonit în podul cu amintiri urîte, îşi găsi o evocare trecătoare în pocnetele dopurilor de şampanie. - În sănătatea papei, strigă Aureliano al Doilea ridicînd paharul.

Invitaţii ciocniră paharele. Apoi stăpînul casei cîntă la acordeon, se lansă artificii, şi în semn de bucurie se bătu toba în tot satul. În zori, invitaţii îmbuiabă cu şampanie junghiară şase vaci pe care le lăsară în mijlocul străzii, la

dispoziția mulțimii. Nimeni nu s-a scandalizat. De când Aureliano al Doilea luase grija casei, acest gen de petreceri erau la ordinea zilei, chiar dacă nu exista un motiv atât de temeinic ca nașterea unui papă. În câțiva ani, fără eforturi, prin simpla întâmplare a norocului, adunase una dintre cele mai importante averi din regiunea mlaștinilor, datorită înmulțirii supranaturale a animalelor sale. Iepele lui fătau trei mînji, găinile lui ouau de doua ori pe zi, iar porcii se îngrășau în chip excesiv, în așa fel încît nimeni nu era în stare să explice o fecunditate atât de incontestabilă decît prin practici magice. „Profită de toate astea ca să faci economii acum, îi spunea Ursula strănepotului ei smintit. Norocul n-o să-ți suridă toată viața.” Însă Aureliano al Doilea n-o asculta. Cu cit desfunda mai multe sticle de șampanie

180 ♦ *Gabriel García Márquez*

pentru a-și îmbăta prietenii, cu atât animalele lui se înmulțeau mai frenetic, cu atât se convingea el însuși că steaua norocului său nu datora nimic purtării sale, ci atîrna de influența Petrei Cotes, concubina lui, al cărei amor avea darul de a exaspera natura. Era atât de convins că aici se află originea averii sale, încît o ținea mereu pe Petra Cotes în preajma crescătoriei sale și, chiar atunci cînd se însura și avu copii, continuă să trăiască în preajma ei cu consimțămîntul Femandei. Solid, bine legat, la fel de colosal ca și strămoșii lui, dar plin de vitalitate și de un farmec irezistibil care le lipsise acestora, Aureliano al Doilea abia avea timp să-și supravegheze turmele. Îi era de ajuns s-o trimită pe Petra Cotes pînă la crescătorii și să o plimbe călare pe pămînturile sale, pentru ca fiecare animal care purta semnul său să cadă în această boală incurabilă a proliferării.

Ca toate lucrurile bune ce i se întîmplaseră în lunga sa viață, această avere extraordinară nu avea altă origine decît hazardul. Pînă ce luară sflrșit războaiele, Petra Cotes continuă să trăiască din cîștigul tombolelor ei, iar Aureliano al Doilea se aranja din timp în timp să jefuiască pușculițele Ursulei. Alcătuiau o pereche frivolă, fără altă grijă decît să se culce amîndoi în fiecare noapte, chiar și în zilele oprite și să se zbenguiască în pat pînă în zorii zilei. „Femeia asta e pierzania ta, striga Ursula către strănepotul ei, cînd îl vedea intrînd în casă ca un somnambul. Te-a îmbrobodit atât de bine încît într-o bună zi am să te văd răsucindu-te de colici, cu o broască în burtă.” Jose” Arcadio al Doilea, căruia i-a trebuit multă vreme ca să descopere că a fost înlocuit, nu reușea să înțeleagă pasiunea fratelui său. Își amintea de Petra Cotes ca de o femeie ordinară, mai degrabă lenevind în pat și cu totul lipsită de talente amoroase. Rămînînd surd la strigătele Ursulei și la batjocurile fratelui său, Aureliano al Doilea nu se mai gîndea atunci decît să-și găsească o meserie care să-i permită să-i ofere Petrei Cotes un acoperiș și să moară acolo împreună cu ea, pe ea și sub ea, într-o noapte febrilă de uitare. Cînd colonelul Aureliano Buendia își redeschise atelierul, cucerit în sflrșit de plăcerile pașnice ale bătrîneții, Aureliano al Doilea socoti că ar fi o afacere buna să se consacre și el fabricării peștișorilor de aur. Petrecu ceasuri întregi în mica încăpere supraîncălzită ca să observe cum foițele de metal dur, lucrate de

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 181

colonel cu acea răbdare de negrăit a omului care și-a pierdut iluziile, se transformau încetul cu încetul în solzi aurii. Meseria i se păru atât de obositoare iar amintirea Petrei Cotes era atât de puternică și de apăsătoare că după trei săptămîni dispăru din atelier. Pe vremea aceea, Petra Cotes avu ideea de a scoate la loterie iepuri. Aceștia se înmulțeau și creșteau atât de repede, încît abia lăsau timp pentru vinderea biletelor de tombolă. La început, Aureliano al Doilea nu observă proporțiile alarmante ale acestei proliferări. Dar într-o noapte, cînd nimeni nu mai voia să audă în sat vorbindu-se de aceste tombole cu iepuri, observă o mare agitație în dosul zidului curții. „Nu-ți fie frică, îi zise Petra Cotes. Sînt iepurii.” Nu putură închide ochii toată noaptea, fiind deranjați de hărmălaia animalelor. Cînd se luminează de ziua, Aureliano al Doilea deschise ușa și văzu curtea plină de iepuri albaștri în lumina zorilor. Petra Cotes, murind de ris, nu rezistă să nu-i joace o farsă.

- Sînt noii născuți din noaptea asta, îi zise ea.

- îngrozitor! strigă el. Pentru ce nu încerci asta cu vacile? După cîteva zile, voind să mai elibereze curtea, Petra Cotes

schimbă iepurii pe o vacă, iar după două luni vaca făta trei viței. Așa au început lucrurile. Aureliano al Doilea se pomeni peste noapte proprietar de pămînturi și de turme și abia avea timp să-și lărgească grajdurile și cociunile neîndestulătoare. Era o prosperitate atât de delirantă încît îl făcea să izbucnească în rîs și tot ce făcea pentru a-și potoli veselia era să adopte atitudini extravagante. „La o parte din calea mea, vacilor! striga el. Viața e atât de scurtă!” Ursula se întrebă în ce încurcături s-o fi băgat, dacă nu cumva fura, dacă nu cumva se făcuse hoț de vite și, de fiecare data cînd îl vedea destupînd o sticla de șampanie numai pentru plăcerea de a-și turna spuma pe cap, îi reproșa, țipînd, risipa. Îl sîcîi atât de mult încît într-o bună zi, Aureliano al Doilea, care se sculă plin de veselie, apăru cu o lădiță plină cu bani, cu o oală de clei și cu o pensulă și cîntînd din răspuțeri vechile melodii ale lui Francisc Bărbatul, tapetă casa pe dinăuntru și pe dinafară, de sus pînă jos, cu bancnote de un peso. Vechea locuință, zugrăvită în alb de pe vremea cînd se adusese pianul mecanic, luă aspectul echivoc al unei moschei. În învîlmășeala întregii familii, în izbucnirea glasului scandalizat al Ursulei, în veselia satului care

[82 ♦ *Gabriel García Márquez*

îvălîse în stradă pentru a lua parte la această gloriificare a isipei, Aureliano al Doilea termină cu tapetatul fațadei pînă la lucătărie, fără să uite băile și dormitoare, și aruncă în curte ancnotele rămase.

- Și acum, zise el ca încheiere, sper că nimeni din casa asta nu-mi va mai vorbi de bani.

Așa s-a întîmplat. Ursula puse să se dezlipească bancnotele bite de tencuiala pereților și zugrăvi iar casa în alb.

„Dumne-feule, se rugă ea, fă-ne la fel de săraci cum eram atunci cînd am lăsat acest sat, ca să nu trebuiască să-ți dăm socoteală ta [așa de dincolo de banii aceștia aruncați pe fereastră". Rugăciune ei fură ascultate în sens contrariu. Într-adevăr, unul dintre lăcășii care dezlipeau bancnotele se împiedică din greșeală de un enorm Sfînt Iosif din ipsos, pe care cineva îl lăsase acolo în timii ani ai războiului, și statuia goală se zdrobi de pămînt. Era bldora de monede de aur. Nimeni nu-și mai amintea cine adu-pe acest sfînt în mărime naturală. „L-au adus trei oameni, Iplică Amaranta. M-au rugat să-l păstrăm pînă ce va înceta paia, și eu le-am spus să-l pună acolo în colț, unde nu se l/este nimeni de el, iar ei l-au pus cu multă grijă, și acolo a mas, deoarece oamenii aceia nu s-au mai întors niciodată să-l r în ultimul timp, Ursula îi pusese lumînări și se închina în U lui, fără să bănuiască în nici un chip că în loc de sfînt se mina la vreo două sute de kilograme de aur. Această dovadă be a păgînismului ei involuntar îi spori dezolarea. Scuipta tte grămada spectaculoasă de monede, umplu cu ele trei saci pînză și-i îngropa într-un loc ascuns, așteptînd ca, mai curînd l mai tîrziu, cei trei necunoscuți să-i ceară îndărăt. Mult mai pu, în anii întunecați ai ultimei bătrîneți, Ursula se amesteca cînd în cînd în conversațiile numeroșilor calatori care treceau hei pe la ei și-i întreba daca în timpul războiului n-au lăsat în fă un sfînt Iosif din ipsos, pentru perioada cît vor dura ploile.

Toate aceste lucruri care o consternau atît de mult pe Ursula / chestiuni obișnuite pe vremea aceea. Macondo înflorea într-o pperitate miraculoasa. Casele din lut și din trestie construite Pătre întemeietori fură înlocuite cu clădiri din cărămidă, cu pane de lemn și cu podele cimentate, care făceau mai prtabilă căldura sufocantă de la ceasul două după-amiază.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 183

pin vechiul cătun al lui Jose Arcadio Buendia nu mai rămăseseră pe atunci decît migdalii, plini de colb, sortiți să reziste celor mai tragice împrejurări, și rîul cu ape diafane ale cărui pietre albe preistorice fură zdrobite de loviturile șteam-purilor înverșunate ale lui Jose Arcadio al Doilea, în ziua în care acesta își băgase în cap să netezească albia rîului pentru deschiderea unui serviciu de navigație. A fost un vis delirant, abia comparabil cu acelea ale străbunicului său, deoarece cursul plin de pietriș și numeroasele cataracte împiedicau orice trafic între Macondo și mare. Însă Jose Arcadio al Doilea, într-un acces neprevăzut de temeritate, se crampona de proiectul său. Pînă atunci, nu dăduse nici o dovadă de imaginație. În afară de aventura sa trecătoare cu Petra Cotes, nu i se cunoscuse niciodată vreo femeie. Ursula îl socotea specimenul cel mai șters din toata istoria familiei, incapabil să iasă în evidență, nici chiar ca animator în luptele de cocoși, cînd colonelul Aureliano Buendia îi povesti într-o bună zi istoria cu galionul spaniol împotmolit la doisprezece kilometri de mare și a cărui carcasă carbonizată o văzuse cu ochii lui, în timpul războiului. Această istorisire pe care atîția oameni o socotiseră multă vreme de necrezut, a fost o revelație pentru Jose Arcadio al Doilea. Vîndu cocoșii celui ce oferea mai mult, recrută oameni, cumpără unelte și se avîntă cu încăpținare în întreprinderea colosală care consta în zdrobirea stîncilor, săparea canalelor, îndepărtarea piedicilor și chiar nivelarea cataractelor. „Cunosc toate astea pe de rost, striga Ursula. Parcă s-ar învîrți timpul în loc și parcă ne-am fi reîntors la început." Cînd socoti că rîul a devenit navigabil, Jose Arcadio al Doilea îi prezentă fratelui său o expunere amănunțită a planurilor sale, și acesta îi dădu banii de care avea nevoie pentru întreprinderea sa. Multă vreme a lipsit. Se spunea chiar că proiectul lui de a cumpăra un vapor nu fusese decît un subterfugiu pentru a pleca cu banii fratelui său, cînd se răspîndi vestea că o ambarcațiune străină se apropie de sat. Oamenii din Macondo, care nu-și mai aminteau de întreprinderile uriașe ale lui Jose Arcadio Buendia, se repeziră spre rîu, cu ochii holbați de neîncredere la sosirea primului și ultimului vapor care a acostat vreodată în sat. Nu era decît o plută din trunchiuri de copac, trasă cu ajutorul unor odgoane groase, de douăzeci de oameni

184 ♦ Gabriel Garcia Márquez

care mergeau pe țarm. în picioare, la provă, cu o privire strălucind de mulțumire, Jose Arcadio al Doilea conduce» manevra care costase atît de mult. împreună cu el sosise un splendid grup de matroane care se apărau de soarele arzător sub niște umbrele bățătoare la ochi, avînd umerii acoperiți cu frumoase șaluri de mătase, cu pomezi colorate pe obraji, cu flori naturale în păr, cu șerpi de aur în jurul brațelor și cu diamante în dinți. Pluta din trunchiuri de copaci a fost singura ambarcațiune pe care Jose" Arcadio al Doilea putu să o facă să urce pînă la Macondo, și asta numai o singură dată - dar nu voi să recunoască niciodată eșecul întreprinderii lui, ci dimpotrivă, își proclama isprava drept o mare victorie a voinței. îi dădu în mod scrupulos socoteală fratelui său și nu întîrzie să cadă din nou în mania lui pentru cocoșii de luptă. Singurul lucru rămas din această inițiativă nenorocita a fost suflul înnoitor pe care-l aduseră cu ele matroanele venite din Franța, ale căror competențe magnifice schimbă metodele tradiționale ale amorului și al căror simț de bunăstare socială ruină vechiul stabiliment al lui Catarino și transformă strada într-un bazar cu mici lampioane japoneze și flașnete nostalgice. Ele au organizat acel carnaval sîngeros care timp de trei zile cufundă Macondo în delir și a cărui singură consecință durabila a fost ocazia oferita lui Aureliano al Doilea de a o cunoaște pe Femanda del Carpio. Frumoasa Remedios a fost proclamată regina. Ursula, pe care frumusețea tulburătoare a strănepotei ei o făcea să se înfioare, nu putu împiedica alegerea. Reușise pînă atunci să facă în așa fel încît fata să nu iasă în strada decît pentru a merge la liturghie împreună cu Amaranta, în schimb o obliga să-și acopere obrazul cu o mantilă neagră. Bărbații cei mai puțin evlavioși, aceia care se deghizau în preoți pentru a recita liturghii blasfematorii la Catarino, se duceau la biserică numai cu scopul de a întrezări, măcar pentru o clipă, obrazul mîndrei Remedios, a

cărei frumusețe legendară făcea să se vorbească despre ea cu fervoare și admirație pe tot cuprinsul mlaștinilor. A trecut mult timp până au reușit să o vadă și ar fi fost mai bine pentru ei ca această ocazie să nu se fi prezentat niciodată, deoarece majoritatea lor nu și-au mai putut găsi somnul pașnic. Bărbatul care făcuse posibil acest eveniment, un străin, își pierdu pentru tot-

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 185

una liniștea sufletului, se scufundă în mlaștina ierboasă a hectiei și a mizeriei și, mulți ani după aceea, fu sfirtecat de un * n de noapte când adormise pe șine. Din ziua în care fu văzut la biserică, îmbrăcat într-un costum de catifea reiată, verde, și într-o jiletcă brodată, toată lumea rămase convinsă că venea de foarte departe, poate dintr-un oraș îndepărtat din străinătate, atras de acea fascinație magică pe care o exercita frumoasa Remedios. Era un băiat atât de frumos, părea atât de îndrăzneț și totodată serios, știa să-și impună atât de bine prezența, încât Pietro Crespi ar fi părut, alături de el, un biet avorton, și multe femei sușoteau cu un surâs de ciudă că el era cu adevărat acela care merita mantila. Nu frecventa pe nimeni în Macondo. Apărea duminică în zori, ca un prinț din povești, călare pe un cal cu valtrapi de catifea și scări de argint, și părăsea satul îndată după terminarea liturghiei.

Prezența lui avea atîta forță, încît din ziua cînd a fost văzut pentru prima oară la biserică, toată lumea era sigură că între frumoasa Remedios și el se instaurase un duel încordat și mut, o convenție tainică, o sfidare irevocabilă, a cărei încheiere nu putea fi doar dragostea, ci și moartea. În a șasea duminică, cavalerul apărui cu un trandafir galben în mînă. Ascultă liturghia în picioare, așa cum făcea întotdeauna, și după terminarea acesteia îi ieși frumoasei Remedios în întîmpinare și-i oferii trandafirul solitar. Ea îl luă cu un gest firesc, ca și cum ar fi fost pregătita să Primească acest omagiu, și atunci își descoperii fața pentru o 'lipă și mulțumi cu un surîs. Asta a fost tot. Dar pentru cavaler, Și nu numai pentru el, ci pentru toți bărbații care au avut nefericitul privilegiu de a-l trăi, acel moment a fost etern.

De atunci, cavalerul începu să trimită muzicanții sub fereas-^{te} & frumoasei Remedios, punîndu-i să cînte pînă în zori. Aureliano al Doilea fu singurul care simți o milă cordială față de 'l Și încercă să-i descurajeze perseverența. „Nu vă mai pierdeți vremea, îi spuse într-o seară. Femeile din casa asta sînt mai rele decît catîrii.” îi dăruii prietenia sa, îl invită să se scalde în Șampanie, încercă să-l facă să înțeleagă că femeile din familia lui aveau măruntaiele de piatră, dar nu reuși să-i învingă încăpățînarea. Exasperat de aceste nopți nesfîrșite de concerte, colonelul Aureliano Buendia amenința că-i vindecă jalea prin

! 186 ♦ Gabriel Garcfa Márquez

împușcături de pistol. Nimic nu putu să-l facă să renunțe, fo afară de starea lamentabilă de demoralizare în care se afla. El care era atât de elegant, atât de impecabil, deveni murdar zdrențaros. Se șoptea că renunțase la puterea și averea din patria sa îndepărtată, deși în realitate nimeni nu-i cunoștea adevărata origine. Începu să se certe cu toată lumea, să se ia la harță prin cîrciumi, și într-o dimineață se trezi la Catarino tavăluindu-se în propriile-i excremente. Ceea ce era mai trist în povestea lui dramatică era că frumoasa Remedios nu i-a dat niciodată atenție, nici chiar în vremea cînd venea la biserică îmbrăcat ca un prinț. Primise trandafirul galben fără să se gîndească la nimic rău, mai degrabă amuzată de extravaganta gestului, și nu-și ridicase mantila decît pentru a-i vedea mai bine chipul, nu pentru a și-l arăta pe al ei.

În realitate, frumoasa Remedios nu era o făptură din lumea aceasta. Pînă foarte tîrziu, Santa Sofia de la Piedad trebui să o îmbrăceze și să o îmbrace ea, și chiar și atunci cînd Remedios învăță să se descurce fără ajutorul nimănui, trebuia să fie supravegheată ca să nu deseneze mici animale pe pereți, cu un bețigaș înmuiat în propriile ei excremente. Împlinise vîrsta de douăzeci de ani fără să știe citi, nici scrie, nici să se servească de tacîmuri la masă, plimbîndu-se goala prin casă, deoarece firea ei se opunea tuturor convenționalismelor, oricare ar fi fost acelea Cînd tînărul comandant al gîrzii îi declară focul dragostei lui, ea-l respinse net, pentru că o uimise frivolitatea lui. „Uite, cît e de prostănac, zise ea către Amaranta. Pretinde că moare din pricina mea, de parca aș fi o crampă intestinală.” Cînd îl găsiră mort de-a binelea în apropierea ferestrei ei, frumoasa Remedios își confirmă prima impresie.

- Vedeți, zise ea. Era tare prostănac. S-ar fi spus că o luciditate pătrunzătoare îi permitea să distingă realitatea lucrurilor dincolo de orice formalism. Aceasta era cel puțin părerea colonelului Aureliano Buendia, pentru care frumoasa Remedios nu era defel o înfirziată mintal, așa cum; credea, ci dimpotrivă., „Parcă ar veni de dincolo de cei douăze de ani de război”, zicea el uneori. Cît despre Ursula, aceasta mulțumea lui Dumnezeu că i-a răsplătit familia dăruindu-i ființă de o curățenie excepțională, dar în același timp frumusei

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 187

• deosebită o neliniștea, deoarece i se părea o calitate contradictorie, o cursă diavolească în atîta candoare. Hotărî să o îndepărteze de lume, să o ferească de orice ispită pamîntească, fără să știe că frumoasa Remedios era la adăpost de orice molipsire din vremea cînd încă se mai afla în pîntecele marnei. Niciodată nu-i încolțise gîndul că va putea fi aleasă regina frumuseții în pandemoniumul unui carnaval. Însă Aureliano al Doilea, atras de gîndul fantezist de a se deghiza în tigrul, îl aduse pe părintele Antonio Isabel în casă ca s-o convingă pe Ursula că de fapt carnavalul nu era o sărbătoare păgînă, cum zicea ea, ci o tradiție catolică. Convinsă în

cele din urmă, deși împotriva dorinței ei, consimți la ceremonia încoronării.

Vestea că frumoasa Remedios avea să fie regina serbării se raspândi în câteva ceasuri dincolo de hotarele mlaștinilor, ajunse pînă în ținuturi îndepărtate unde nu se cunoștea nimic despre strălucirea frumuseții ei nemaipomenite și stîmi neliniștea celor care încă mai considerau numele ei de familie ca un simbol al subversiunii. Această neliniște nu avea nici un temei. Dacă cineva era cu adevărat inofensiv în epoca aceea, apoi acela era Aureliano Buendia, victimă a virstei și a deziluziilor, și care pierduse treptat orice contact cu realitatea din țară. Închis în atelierul său, singura lui legătură cu lumea din afară era comerțul cu peștișorii de aur. Unul dintre foștii soldați care păziseră casa în primele zile ale păcii se ducea să-i vîndă în celelalte sate din ținutul mlaștinilor și se întorcea plin de bani și de vești. Raporta că guvernul conservator, susținut de liberali, era pe cale să reformeze calendarul pentru a permite fiecărui președinte să rărnîină la putere timp de o sută de ani. Și că în sfîrșit s-a semnat concordatul cu Sfîntul Scaun, și că a sosit de la Roma un cardinal care purta pe cap o coroană cu diamante și ședea pe un tron din aur masiv, și că miniștrii liberali au fost fotografiați în genunchi în clipa cînd i-au sărutat inelul. Că vedeta unei trupe spaniole, în trecere prin capitală, a fost sechestrată la ea în cabină de un grup de indivizi mascați și că, duminică următoare, a dansat goală în reședința de vară a președintelui republicii. „Nu-mi tai povesti despre politică, îi spunea colonelul. Vînzarea peștișorilor de aur, asta-i toată treaba noastră.” Rumoarea publică potrivit căreia nu voia să mai știe nimic despre situația din țară,

188 ♦ Gabriel Garda Márquez

deoarece făcea avere cu atelierul său, o făcu pe Ursula să pufnească de rîs cînd i-a ajuns vestea la urechi. Cu teribilul ei simț practic, nu putea înțelege negoțul colonelului, care dădea peștișori de aur în schimbul monedelor de aur, apoi transforma monedele de aur în peștișori de aur și tot așa mai departe, încît trebuia să lucreze cu atât mai mult cu cît vindea mai mult, pentru a face față acestui cerc vicios exasperant. Într-adevăr, nu negoțul îl interesa, ci munca. Avea nevoie de atîta concentrare pentru montarea solzilor, încrustarea rubinelor minuscule în locul ochilor, laminarea branhiilor și asamblarea aripioarelor, încît nu-i mai rămînea nici un gol pe care să-l umple cu deziluziile războaielor. Minuțiozitatea extremă a meseriei sale îi solicita atîta atenție și-l absorbea atît de mult, încît în puțină vreme îmbătrîni mai mult decît în cursul tuturor anilor de război, poziția îi încovoie șira spinării, munca milimetrică îi toci vederea, însă toată această concentrare implacabilă îl făcu să-și regăsească pacea sufletului. Ultima oară cînd a fost văzut plecîndu-și urechea la vreo afacere avînd legătură cu războiul, a fost ziua cînd un grup de veterani din cele două partide venise să-i ceară sprijinul pentru aprobarea pensiilor viagere, mereu făgăduită și mereu nerezolvată. „Nu vă mai gîndiți la asta, le zise el. Vedeți că și eu am refuzat pensia, ca să-mi cruț chinul de a trebui să o aștept pînă la moarte.” La început, colonelul Gerineldo Márquez venea să-l vadă la sfîrșitul după-amiezilor și amîndoi se așezau în prag, cu fața spre stradă, evocîndu-și trecutul, însă Amaranta nu putu suporta amintirile pe care i le stîrnea acel bărbat obosit, azvîrlit de chelire în prăpastia unei îmbătrîniri premature, și-l făcu să îndure chinuri atît de nedrepte, încît ajunse să nu mai vină decît în ocazii cu totul deosebite, apoi să dispară cu totul, anulat de paralizie. Taciturn, liniștit, nesimțitor față de suflul nou al vieții care făcea să se cutremure casa, colonelul Aureliano Buendia abia dacă înțelegea că secretul unei îmbătrîniri frumoase nu este altceva decît încheierea unui pact onorabil cu singurătatea. Se scula la orele cinci, după ce dormea un somn ușor, își lua la bucătărie eterna sa ceașcă de cafea amară, se închidea ziua întregă în atelier, iar la orele patru după-amiază trecea prin verandă tîrînd după sine un scaunel, fără să bage măcarde seamă pojarul trandafirilor, nici strălucirea

UN VEAC DE SINGURĂTATE

♦ 189

ceasurilor după-amiezii, nici curajul Amarantei, a cărei melancolie făcea un zgomot de ibric, perfect perceptibil la sfîrșitul zilei, și se ducea să stea în pragul porții, pînă cînd țințarii îl sileau să intre în casă. Uneori cuteza cîte cineva să vină să-i tulbure singurătatea:

- Ce mai faceți, domnule colonel? era întrebat în trecere.

- Pe-aici și eu, răspundea el. Aștept să treacă înmormîntarea mea.

Astfel că neliniștea provocată de reapariția publică a numelui său, cînd cu încoronarea frumoasei Remedios, nu se baza pe nimic real. Cu toate acestea, mulți erau de părere contrară. Fără să-și închipuie nici o clipa tragedia care-l amenința, satul se grăbi spre piața publică, pe care o invada într-o explozie zgomotoasă de bucurie. Carnavalul atinsese culmea nebuniei. Aureliano al Doilea își împlinise în sfîrșit dorința de-a se putea deghiza în tigru și, foarte fericit, hoinărea prin mulțimea dezlănțuită, cu vocea răgușită de atîta zbierat, cînd apăru pe drumul mlaștinilor o mascaradă numeroasă în mijlocul căreia se putea vedea, purtată pe o brancardă aurită, femeia cea mai fascinantă pe care imaginația omenească o putea concepe. Pentru o clipă, locuitorii pașnici din Macondo își scoaseră măștile ca să privească mai bine uluitoarea făptură încoronată cu smaralde și îmbrăcată cu o capă de hermină, care avea nu numai aerul unei suverane, așa cum se afla acoperită cu paiete și cu hîrtie creponată, dar părea și investită cu o autoritate legitimă. Se mai găsea cîte unul destul de clarvăzător pentru a bănuși că e vorba de o provocare. Însă Aureliano al Doilea curmă îndată această perplexitate, declară că nou-sosiții erau oaspeții lor de onoare și, asemenea lui Solomon, le așeză pe frumoasa Remedios și pe cealaltă regină intrusă pe același

pedestal. Până la miezul nopții, străinii deghizați în beduini participară la delirul colectiv la care mai adăugară și o pirotehnie somptuoasă și calități acrobatice care aminteau de arta și de artificiile țiganilor. Dintr-o dată, în Paroxismul petrecerii, cineva rupse echilibrul fragil.

- Trăiască partidul liberal! se auzi strigînd. Trăiască colonelul Aureliano Buendia!

Salvele puștilor eclipsară explozia focurilor de artificii, strigătele de groază înăbușiră muzica, și veselia generală fu spui-

190 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

berată de panică. Mulți ani după aceea lumea avea să continue să pretindă că garda regală a suveranei străine era alcătuită din soldați ai unui escadron din armata regulată care, sub pelerinele lor largi, își ascundeau armele regulamentare. Printr-un comunicat special, guvernul aduse la cunoștință că respinge acea acuzație și promise că va ancheta episodul sîngeros pînă se va face lumină deplină. Însă chestiunea n-a fost niciodată limpezită, și versiunea care a predominat net a fost aceea potrivit căreia garda regală, fără nici un fel de provocare, luase poziție de luptă la un semn al comandantului ei și, fără nici o milă, deschisese focul asupra mulțimii. După restabilirea calmului, nu mai rămăsese în sat nici unul dintre falșii beduini, iar în piață au rămas întinși pe jos morți sau numai răniți, doar nouă clovni, patru colombine, șaptesprezece rigi, un diavol, trei muzicanți, doi pairi ai Franței și trei împărătese japoneze. În confuzia care a rezultat din această panică, Jose Arcadio al Doilea reuși să o pună pe frumoasa Remedios la adăpost, iar Aureliano al Doilea o purtă pe brațe pînă în casă pe suverana străină, al cărei costum era zdrențuit iar capa de hermină plină de sînge. Se numea Fernanda del Carpio. Fusesse desemnată drept cea mai frumoasa dintre cele cinci mii de femei frumoase ale ținutului, și condusă la Macondo, promițîndu-i-se că va fi numită regină a Madagascarului. Ursula se ocupă de ea ca de propria ei fiică. Satul, în loc să-i pună la îndoială nevinovăția, se înduioșă în fața candorii ei. La șase luni după masacru, cînd răniții se restabiliseră și cînd se veștejiseră ultimele flori aruncate deasupra gropii comune, Aureliano al Doilea se duse să o pețască în orașul îndepărtat unde trăia cu tatăl ei și se căsătorii cu ea la Macondo, în cursul unui chef de pomină care dură douăzeci de zile.

Căsnicia fu pe punctul de a se sfîrși după două luni, pentru faptul că Aureliano al Doilea, voind să-și repare greșelile față de Petra Cotes, puse să i se facă o poză îmbrăcată ca regină de Madagascar. Cînd află Fernanda, își împacheta din nou valizele de tînără căsătorită și părăsi Macondo fără să-și ia rămas bun. Aureliano al Doilea o ajunse din urmă pe drumul dinspre mlaștini. După repetate rugăminți și promisiuni că se va îndrepta, reuși să o aducă acasă și-și părăsi concubina.

Petra Cotes, conștientă de puterea ei, nu părea că-și face griji. Ea făcuse din el un bărbat Pe cînd nu era decît un copil, ea îl scosese din cabinetul de lucru al lui Melchiade, cu capul plin de idei fantastice și total desprins de realitate, aducîndu-l în rîndul oamenilor. Natura făcuse din el un om închis, sălbatic, înclinat spre meditații solitare, însă ea îi plămuisese un temperament opus aceluia, plin de viață, expansiv, deschis, îi comunicase bucuria de a trăi, plăcerea de a chefui și de a arunca banii pe fereastră, transformîndu-l astfel, pe dinăuntru și pe dinafară, în bărbatul la care visase încă din adolescență. El se căsătorise, așa cum se căsătorec, mai curînd sau mai tîrziu, copiii. Nu îndrăznise să o prevină din vreme. În schimb, se purtă într-un chip atît de copilăresc încît se prefăcea că are false ranchiuni, resentimente imaginare, căutînd tot ceea ce ar fi putut-o îmboldi Pe Petra Cotes să ia inițiativa rupturii. Într-o zi, cînd Aureliano

192 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

al Doilea îi adresă pe nedrept cîteva reproșuri, ea evita să cada în cursă și puse lucrurile la punct:

- Vasăzică, îi spuse ea, tu vrei să te căsătorești cu regina.

Aureliano al Doilea, rușinat profund, simula un leșin datorat mîniei, se declară neînțeleș și ultragiât și încetă să o mai viziteze. Petra Cotes, fără a-și pierde o singura clipă calmul magnific de fiară în repaos, ascultă muzica și petardele de nuntă, vacarmul dezlănțuit al veseliei publice, ca și cum toate acestea n-ar fi fost decît o nouă năzdrăvănie a lui Aureliano al Doilea. Îi liniști cu un surîs pe cei care veneau să o compătimească. „Nu vă îngrijorați, le zise ea. Mie, reginele îmi fac comisioanele.” Unei vecine care-i aduse luminări fabricate înadins pentru a le aprinde în jurul portretului amantului pierdut, ea îi răspunse cu o siguranță enigmatică:

- Singura luminare care-l va face să se-ntoarcă e mereu aprinsă.

După cum prevăzuse, Aureliano al Doilea se întoarse la ea de îndată ce se termină luna de miere. Îl însoțeau ortacii lui din totdeauna și un fotograf ambulant, și aduse costumul și capa de hermină pătate de sînge, pe care le purtase Fernanda în ziua carnavalului, în înfierbîntarea petrecerii care se încinse în acea după-amiază, o îmbracă pe Petra Cotes în chip de regină, o încorona suverană absolută și pe viață a Madagascarului și împărți prietenilor săi copii ale fotografiei ei. Nu numai că ea se preta la acest joc, dar în adîncul inimii i se făcu milă de el, gîndindu-se la teama cruntă pe care trebuie s-o fi încercat pentru a imagina o astfel de extravaganță, ca să se împace cu ea La orele șapte seara, fiind costumată încă în regină, îl primi în patul ei. Nu erau decît două luni de cînd era căsătorit, dar ea își dădu imediat seama că lucrurile nu mergeau prea bine în patul conjugal și se complăcu în deliciile răzbunării. Cu toate acestea, după două zile, cînd neîndrăznind să vină el însuși, trimise un intermediar care să pună la punct condițiile despărțirii, ea înțelese că va fi nevoie de mai multă răbdare decît prevăzuse, deoarece el părea dispus să se sacrifice pentru a salva aparențele. Nici atunci nu-și făcu sînge rău. Din nou înlesni lucrurile, arătînd o supunere care întări părerea generală potrivit căreia nu era decît o biata femeie și,

drept amintire, nu păstră de la Aureliano al Doilea

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 193

decît o pereche de ghetе de lac, cu care acesta voia, după propriile lui spuse, să fie încălțat în sicriu. Ea le păstră pe fundul unui cufăr, învelite în cîrpe, și începu să se pregătească pentru o așteptare fără deznădejdi.

- Trebuie să se-ntoarcă mai curînd sau mai tîrziu, își zicea, măcar ca să-și încălțe ghetele dacă nu de alta.

N-a trebuit să aștepte atît cît presupunea. De fapt, încă din noaptea nunții, Aureliano al Doilea înțelesese că se va întoarce la Petra Cotes mult înainte de ziua în care va trebui să-și încălțe ghetele lăcuite: Femanda era o femeie pierdută pentru lume. Se născuse și crescuse la o mie de kilometri de mare, într-un oraș lugubru, pe care-l străbăteau de-a lungul ulițelor pavate, zdrun-cinîndu-se în nopțile de spaima, trăsurile viceregilor. Treizeci și două de clopotnițe băteau a mort la orele șase după-amiază. Nimeni nu văzuse vreodată soarele pătrunzînd în locuința seniorială pavată cu pietre funerare. Aerul încetase să adie printre chiparoșii din curte, prin draperiile palide ale camerelor și pe sub arcadele asudate ale grădinii cu tuberoze. Pînă la vîrsta pubertății, Femanda nu primise alte vești de la lumea de-afară decît gamele melancolice executate la pian într-o casă vecină de cineva care ani de zile își luase libertatea de a nu-și face niciodată odihna de după-amiază. În camera mamei ei bolnave, scăldată în verde și galben de lumina prăfuită care cădea prin vitralii, asculta acele exerciții metodice, tenace, deznădăjduite, și se gîndea că muzica aceea aparține totuși lumii din afară, în vreme ce ea însăși lîncezește împletind cununi funerare din foi de palmier. Transpirînd cu picături mari sub efectul febrei de la ceasurile cinci ale după-amiezei, mama ei îi vorbea despre splendorile trecutului. Fiind foarte mică, într-o noapte cu lună, Femanda văzuse o femeie foarte frumoasă, îmbrăcată în alb, trecînd prin grădina în direcția capelei. Ceea ce o neliniștise mai mult la acea viziune fugară fusese faptul că o simțise în toate privințele asemănătoare cu ea, ca și cum s-ar fi văzut pe sine după douăzeci de ani. „E străbunica ta, regina, îi spuse mama ei între două accese de tuse. A murit pe cînd tăia un fir de tuberoze.” La cîțiva ani după aceea, cînd simți că seamănă cu străbunica ei, Femanda începu să se îndoiască de vedenia din copilărie, însă mama îi făcu reproșuri că nu crede.

194 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

- Sîntem imens de bogați și de puternici, îi zise. Într-o bunj zi vei fi regină.

Credea ce i se spunea, deși nu se așezau la masa lungă acoperită cu fețe de masă din in și cu veselă de argint decît pentru a bea o ceașcă de cacao cu apă și cu o bucată de melasă. Pînă în ziua nunții visă un regat legendar, deși tatăl ei, don Fernando, trebuise să-și ipotecheze casa pentru a-i cumpăra trusoul. Nu era nici ingenuitate, nici manie a grandomaniei. Așa o educaseră. De cînd atinsese vîrsta rațiunii, își amintea cum o puneau să-și facă nevoile într-o oliță de aur cu blazonul familiei. La doi-sprezece ani ieși pentru prima oară din casă, într-o trăsură cu cai, care nu avea de străbătut decît două străzi ca s-o ducă la mănăstire. Colegele ei se mirau văzînd că nu fusese pusă laolaltă cu celelalte, ci pe un scaun cu spătar foarte înalt, și că nici măcar nu se amesteca în jocurile lor în timpul recreației. „JEa e deosebita, explicau călugărițele. Va fi regină.” Colegele ei credeau, deoarece încă din vremea aceea era cea mai drăguță, cea mai distinsă, cea mai discretă fetiță care le fusese dat vreodată să vadă. După opt ani, învățînd să versifice în latinește, să cînte la clavecin, să vorbească despre șoimi cu cavalerii și despre apologetică cu arhiepiscopii, să elucideze afaceri de stat cu guvernării din străinătate și probleme divine cu Papa, se reîntoarse la părinții ei pentru a împleti cununi funerare din frunză de palmier. Găsi casa prădată. Mai rămăseseră doar cîteva mobile indispensabile, candelabrele și serviciul de argint ustensilele casnice fuseseră vîndute unul cîte unul pentru a plăti cheltuielile cu educația ei. Mama murise din pricina acceselor de febră, de la ora cinci. Tatăl ei, don Fernando, îmbrăcat în negru, strangulat în gulerul său tare, cu un lanț de aur peste piept, îi dădea în fiecare luni cîte o monedă de argint pentru a face față cheltuielilor gospodărești și ducea cununile funerare confecționate în cursul săptămîinii. Își petrecea cea mai mare parte din zi închis în biroul său și, în rarele dați cînd își mai scotea nasul pe-afară, se-ntorcea înainte de orele șase, ca să-și rostască rugăciunile împreună cu ea. Nu era prieten intim cu nimeni. Fernanda n-a auzit niciodată vorbindu-se despre războaiele care secătuiseră țara. Niciodată nu încetă să asculte exercițiile la pian, către orele trei după-amiază. Începuse chiar să nu-și mai facă

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 195

iluzii despre viitorul ei de regină, cînd răsunară peremptoriu două bătăi la ușa vestibulului: îi deschise unui militar cu prestanță, cu maniere ceremonioase, care avea o cicatrice la obraz și o medalie de aur la piept. Se închise cu tatăl ei în birou. După două ceasuri, acesta veni să-și caute de lucru la ea în cameră: „Pregătește-ți lucrurile, îi zise. Ai de făcut un drum lung.” Astfel au condus-o pînă la Macondo. Într-o singură zi, printr-o lovitură brutală, viața îi dezvălui toată povara unei realități pe care părinții ei se străduiseră să i-o ascundă atîția ani. La întoarcerea acasă, se încuie în cameră ca să plîngă, indiferentă față de rugămintile și explicațiile lui don Fernando, încercînd să uite arsura pe care i-o lăsase această farsă atît de extraordinară. Se jura să nu mai iasă niciodată din camera ei pînă la moarte, cînd Aureliano al Doilea veni să o caute. A fost o înimaginabilă lovitură a sorții, căci în stupefacția indignării, în starea de furie în care o adusesse propria ei rușine, Fernanda îl mințise ca să nu-i cunoască adevărata identitate. Singurele indicii reale de care dispunea Aureliano al Doilea în clipa cînd plecase în căutarea ei erau felul ei de a vorbi, ca locuitorii de pe podișurile înalte care nu se putea confunda cu nici un altul, precum și meseria ei de împletitoare de cununi funerare. O căută ca un nebun. Dînd dovada de o temeritate tot atît de grozavă ca și aceea a lui Jose Arcadio Buendia atunci cînd trecuse munții pentru a întemeia

Macondo, de un orgoliu la fel de orb ca acela al colonelului Aureliano Buendia cînd dezlănțuise toate războaiele sale inutile, de o tenacitate la fel de nesăbuită ca aceea a Ursulei în tot timpul cît asigurase supraviețuirea stirpei, așa a căutat-o Aureliano al Doilea pe Fernanda, fără să se descurajeze o singură clipă. Interesîndu-se de locul unde se vindeau cununii funerare, a fost condus din casă în casă pentru a și le alege pe cele mai frumoase. Întrebînd unde se află cea mai frumoasă femeie de pe fața pămîntului, toate mamele i-au adus fiicele lor. Se pierdu prin vai neguroase, prin spații de timp rezervate uitării, prin labirinturile deziluziilor. Traversă un pustiu galben unde ecoul repeta gîndurile și unde teama stîmbea miraje premonitorii. După cîteva săptămîni fără rezultat, ajunsese pînă la un oraș necunoscut unde toate clopotele băteau a mort. Deși nu le văzuse niciodată și nimeni nu i le descrisese, recunoscuse deîndată zidurile roase de

196 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

sarea oaselor, balcoanele părăginite, cu bîmele roase de ciuperci, și, prins în cuie pe o ușă de la intrare, aproape șters de ploaie, anunțul cel mai trist din lume: *De vânzare cununii funerare*. Între momentul acesta și dimineața înghețată cînd Fernanda părăsi casa sub paza maicii starețe, abia dacă surorile avură timp să-i coasă trusoul și să încarce în șase cufere sfeșnicele, serviciul de argint și olița de aur, precum și rămășițele nenumărate și de nefolosit ale unei catastrofe familiale consumate de-a lungul a două secole. Don Fernando refuză invitația de a-i însoți. Promise că va veni mai tîrziu, după ce va fi încheiat afacerile în curs și, după ce-i dădu binecuvîntarea fiicei sale, se duse să se închidă din nou în biroul său pentru a-i scrie acele scrisorele cu viniete jalnice, marcate cu armele familiei, care aveau să fie, între Fernanda și tatăl ei, primul contact omenesc din toată existența lor. Pentru ea, aceasta a fost adevărata dată a nașterii ei. Pentru Aureliano al Doilea, a fost aproape simultan începutul și sfîrșitul fericirii.

Fernanda avea la ea un almanah prețios cu cheițe aurite, ta care călăuzitorul ei spiritual însemnase cu cerneală violetă zilele de abstenență în raporturile dintre soți. Scăzînd Săptămîna Mare* duminicile, sărbătorile de peste săptămîină, primele vineri ale lunii, retragerile, sacrificiile și impedimentele periodice, parte» utilă din anuarul ei se reducea la patruzeci și două de zile răsfi-i rate într-o pădure de cruci violete. Aureliano al Doilea, convins că timpul nu va întîrzia să culce la pămînt această rețea de sîrmă ghimpată dușmană, își prelungi petrecerile nuntii cu mult peste durata prevăzută. Istovită să tot arunce la gunoi atîtea sticle goale de coniac și de șampanie, care ar fi ajuns să invadeze casa, dar în același timp intrigată vazîndu-i pe tinerii căsătoriți dormind la ore diferite și în camere separate, în timp ce continuau petardele, muzica și sacrificiile de animale, Ursula își aminti de propria ei. ! experiența și se întrebă dacă nu cumva purta și Fernanda o cen-] tură de castitate care să provoace mai curînd sau mai tîrziu batjocura satului întreg și care să dea naștere unei tragedii. Însă Fernanda îi mărturisi că lăsa pur și simplu să treacă do săptămîni înainte de a-i îngădui soțului ei să o atingă pen prima oară. Într-adevăr, după ce trecu acest răstimp, deschise ușa de la camera ei, resemnata în fața jertfei, ca și cum ar fi fost o

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 197

victimă ispășitoare, și Aureliano al Doilea putu să o contemple pe cea mai frumoasă femeie de pe pămînt, strălucirea ochilor ei de animal speriat și părul lung, arămiu, desfășurat pe pernă. Era atît de fascinat de aceasta viziune încît rămase o clipă fără să-și dea seama că Fernanda îmbrăcase o cămașă de noapte albă, care-i cobora pînă-n călcîie, cu mîneci pînă la pumni și cu o butonieră mare de forma rotundă, tivita în chip minunat, la înălțimea pîntecului. Aureliano al Doilea nu-și putu reține o izbucnire de ris.

- Iată lucrul cel mai obscen pe care l-am văzut în viața mea! strigă el cu un hohot de rîs care răsuna în toată casa. M-am însurat cu o sora de caritate!

La capătul unei luni, neobținînd din partea soției sale să-și scoată cămașa de noapte, se duse să-i facă o fotografie Petrei Cotes costumata în regină. Mai tîrziu, cînd reuși ca Fernanda să se întoarcă acasă, ea cedă cerințelor lui în înfrigurarea împăcării, însă nu știu să-i procure niciodată acea pace pe care o visase atunci cînd plecase să o caute în orașul cu treizeci și două de clopotnițe. Aureliano al Doilea nu află la ea decît un profund sentiment de dezolare. Într-o noapte, cu puțin înainte de nașterea primului lor fiu, Fernanda își dădu seama că soțul ei se întorsese pe ascuns în patul Petrei Cotes.

- E adevărat, recunosc el, și-i explică pe un ton de umilită resemnare: a trebuit s-o fac, pentru ca animalele să continue să se înmulțească.

A fost nevoie de cîtva timp pentru a o convinge de necesitatea unui expedient atît de straniu, dar atunci cînd în

sfârșit reuși, aducînd dovezi care păreau indiscutabile, Fernanda se mărgini să-i ceară promisiunea că nu se va lăsa surprins de moarte în patul amantei sale. Astfel continuară să trăiască toți trei, fără să se incomodeze, Aureliano al Doilea credincios atît față de una cit și față de cealaltă și îndrăgostit de amîndouă, Petra Cotes fudulindu-se în urma acestei împăcări, iar Femanda prefăcîndu-se ă nu cunoaște adevărul.

Cu toate acestea, aranjamentul nu reuși s-o integreze cu adevărat pe Fernanda în familie. În zadar stăruia Ursula ca ea să-și lepede mica broboada de lînă pe care o arbora la sculare după nopțile cînd făcuse dragoste și care-i făcea pe vecini să

198 ♦ *Gabriel García Márquez*

sușotească. Nu reuși s-o convingă să folosească baia, nici latrina comună, nici să-i vîndă oala de noapte din aur colonelului Aureliano **Buendia, pentru a face din ea peștișori. Amaranta se simți atît de incomodată de felul ei pedant de a vorbi și de obiceiul pe care-l avea de a numi fiecare lucru prin eufemisme, incit în prezenta ei nu pierdea niciodată prilejul să vorbească păsărește:**

- Eapaepestepe **dipintrepe** apacepei oapamepeni **caparepe fapac pepe depegupustapastîpii îpîn** fapatapa **propopripîiilor** lopor epexcrepemepestepe.

Într-o zi, iritată de această batjocură, Fernanda voi să știe ce spune Amaranta, și aceasta nu se servi de eufemisme pentru a-i răspunde:

- **Ziceam că tu faci parte dintre acei oameni care-și confundă fundul cu săptămîna sfîntă.**

Din ziua aceea nu-și mai adresară nici un cuvînt Atunci cînd împrejurările le obligau totuși, își trimiteau vorbă sau își comunicau lucrurile în chip indirect, în ciuda vizibilei ostilități a familiei, Fernanda nu renunța la hotărîrea de a le impune deprinderile strămoșilor ei. Puse capăt obiceiului de a mînca la bucătărie și cînd avea chef fiecare, obligîndu-i pe toți s-o facă la ore fixe, la masa mare din sufragerie, acoperită cu fete de masă din in și unde se puneau sfeșnice și lacîmuri de argint Solemnitatea acestui act pe care Ursula îl considerase întotdeauna ca fiind cel mai simplu din viață, a provocat o stare de încordare împotriva căreia se răzvrăti, în primul rînd, tăcutul Jose Arcadio al Doilea. Însă acest obicei a triumfat, ca și acela de a spune rugăciunea înainte de cină, împrejurare care atrase într-atîta atenția vecinilor încît nu întîrzie să circule zvonul că familia Buendia nu se așeza la masă ca ceilalți muritori, ci transformase mîncatul într-o adevărată liturghie. Pînă și superstițiile Ursulei, născute sub inspirația momentului mai degrabă decît moștenite din tradiție, au intrat în conflict cu acelea pe care Fernanda le moștenise de la părinții ei și care erau perfect delimitate și catalogate în funcție de fiecare împrejurare. Atîta timp cît Ursula și-a păstrat toate facultățile, cîteva din vechile obiceiuri s-au menținut, și presimțirile ei continuară să exercite o anumită influență asupra vieții familiei, dar după ce-și pierdu vederea și povara anilor o

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 199

alungă într-un colț, cercul rigid pe care Fernanda începuse să-l instaureze la venirea ei, sfîrși prin a se închide complet și, mai mult decît oricine altcineva, ea deveni aceea de care atîrna acum soarta familiei.

Comerțul cu prăjituri și cu micile animale din zahăr ars, pe care Santa Soffa de la Piedad îl continua la dorința Ursulei, constituia în ochii Femandei o activitate nedemnă, căreia nu întîrzie să-i pună capăt. Ușile casei, care se lăsau larg deschise din zorii zilei pînă la ora culcării, fură închise în timpul siestei, sub pretext că soarele făcea insuportabilă căldura în odăi, și în cele din urmă fură închise definitiv. Buchetul de aloe și pîinea prinse în grinda de deasupra ușii încă din epoca întemeierii, fură înlocuite cu o nișă care adăporea Inima sfîntă a lui Isus. Colonelul Aureliano Buendia începu să-și dea seama de aceste modificări și avu intuiția urmărilor lor. „După cîte vîd, ne-am boierit, protestă el. Dacă o s-o ținem tot așa, o s-ajungem să ne batem încă o dată cu regulul conservator, însă de data asta pentru a pune un rege în locul lui.” Femanda, cu mult tact, evită să-l înfrunte direct. Spiritul lui independent, aversiunea lui față de orice formă de constrîngere socială îi displăceau profund. Era exasperată de ceștile lui mari cu cafea de la orele cinci dimineața, de dezordinea din atelierul lui, de pătura lui destrămată, de obiceiul pe care-l avea de a se așeza pe pragul porții la sfîrși-tul după-amiezii. A trebuit însă să permită dăinuirea acestei piese izolate a mecanismului familial, căci avea convingerea că bătrî-nul colonel este un animal împlînzit de ani și de deziluzii, dar care, într-un acces de revoltă senilă, încă mai era în stare să smulgă casa din temelii. Cînd soțul ei hotărî să-i dea primului lor fiu numele străbunicului, ea nu îndrăzni să i se împotrivească, deoarece asta se întîmpla abia la un an de la sosirea ei. Dar cînd li se născu prima fetiță, Fernanda declară fără ocol că era hotărîtă **să-i** dea numele de Renata, ca al mamei ei. Ursula hotărîse să o numească Remedios. După o controversă încordată în care Aureliano al Doilea făcea pe mediatorul amuzat, o botezară Renata-Remedios, însă Fernanda continuă să o numească scurt Renata, în timp ce familia soțului ei și satul întreg continuă să o numească „Meme”, diminutivul de la Remedios.

200 ♦ *Gabriel García Márquez*

La început, Femanda nu vorbea niciodată de ai ei, însă cu timpul începu să-și idealizeze tatăl. Vorbea despre el la masă ca despre o ființă excepțională, care renunțase la orice formă de vanitate și care era pe cale să devină un sfînt. Aureliano al Doilea, mirat de această glorificare intempestivă a socrului său, nu rezista ispitei de a face, fără știrea soției sale, unele zeflemele ușoare. Restul familiei îi urmă exemplul. Ursula însăși, care veghea cu grijă arzătoare asupra armoniei familiale și care suferea în taină din pricina tuturor fricțiunilor din casă, își îngădui să afirme într-o zi că străstranepotul ei își avea asigurat viitorul pontifical, deoarece era „nepot de sfînt,

fiu de regină și de hoț de vite". În ciuda acelei conspirații surizătoare, copiii se obișnuiseră să se gîndească la bunicul lor ca la o ființă legendară, care copia pentru ei poeme de inspirație religioasă în scrisorile lui și care, în fiecare an de Crăciun, le trimitea o ladă cu cadouri pe care abia o puteau trece prin poarta de la stradă. Acestea erau de fapt ultimele rămășițe ale patrimoniului său seniorial. S-au servit de ele pentru construirea în camera copiilor a unui altar cu sfinți în mărime naturală, căroro ochii de sticlă le dădeau o aparență neliniștitoare de viață, iar în privința vestimentelor din postav brodat artistic, nici un locuitor din Macondo nu purtase vreodată ceva asemănător. Încetul cu încetul, somptuozitatea funebă din vechea locuință înghețată se mutase în casa luminoasă a familiei Buendia. „Ne-au trimis acum tot cimitirul familiei, remarcă într-o zi Aureliano al Doilea. Nu mai lipsesc decît sălciile plîngătoare și lespezile de mormînt." Deși lăzile nu conțineau niciodată ceva care ar fi putut servi ca jucării pentru copii, aceștia își treceau anul așteptînd luna decembrie, căci, la urma urmei, aceste cadouri demodate și mereu neprevăzute constituiau ceva nou în casă. De Crăciunul al zecelea, cînd micul Jose Arcadio se pregătea să plece la seminar, sosi mai devreme ca de obicei enorma ladă a bunicului, bătută cu grijă în cuie, impermeabilizată cu un strat de gudron și adersată, pe eticheta obișnuită, scrisă cu caractere gotice, preadistinselor dona Fernanda del Carpio de Buendia. În timp ce aceasta citea scrisoarea la ea în odaie, copiii se grăbiră să deschidă lada. Ajutați, ca de obicei, de Aureliano al Doilea, rupseră sigiliile de gudron, desprinsera capacul, deșertară stratul de rumeguș protector și găsiră înăuntru

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 201

un cuțar lung de plumb, închis cu piroane de aramă. De față cu copiii nerăbdători, Aureliano al Doilea deșurubă cele opt piroane și, ridicînd placa de plumb, abia avu timp să scoată un țipăt și să-i îndepărteze pe copii la vederea lui don Fernando îmbrăcat în negru, cu un crucifix pe piept, pielea crăpată emanînd gaze pestilențiale și bolborosind încet într-o mustire spumoasă de perle vii.

La puțină vreme după nașterea fetei a fost anunțat jubileul colonelului Aureliano Buendia, la care nimeni nu se aștepta și pe care guvernul îl hotărîse pentru marcarea unei noi aniversări a tratatului de pace de la Neerlandia. Această hotărîre era atît de puțin potrivită cu politica oficială, încît colonelul se declară violent împotriva ei și refuză omagiul. „Este pentru prima oară cînd aud acest cuvînt, *jubileu*, mărturisii el. Dar orice ar vrea să zică, nu poate fi decît o glumă proastă." Strimțul atelier de aurărie se umplu cu emisari. Reveniră mult mai bătrîni, mult mai solemni, avocații îmbrăcați în haine negre care se învîrteau odinioară împrejurul colonelului ca un cîrd de corbi. Cînd acesta îi văzu apărînd, la fel cum odinioară veniseră să înăbușe războiul, nu putu suporta cinismul panegiricelor. Le dădu ordin să-i dea pace, stărui asupra faptului că el nu avea nimic comun cu acea mare figură națională cu care voiau să-l facă să se identifice, ci că era doar un meșteșugar fără amintiri, al cărui unic vis era să moară de oboseală în uitarea și mizeria peștisorilor săi de aur. Ceea ce-l făcu să se indigneze la culme a fost vestea că președintele republicii voia să asiste personal la ceremoniile de la Macondo pentru a-i decerna Ordinul Meritului. Colonelul Aureliano Buendia îi comunică, cuvînt cu cuvînt, că aștepta cu nespusă nerăbdare această ocazie, tîrzie dar binemeritată, de a-i trimite un glonte în trup, nu pentru a-i răsplăti măsurile tiranice și anacronice ale regimului său, ci pentru lipsa de respect față de un om bătrîn care nu făcea rău nimănui. A proferat această amenințare cu atîta vehemență încît președintele republicii își anulă călătoria în ultimul minut și-i trimise decorația printr-un reprezentant personal. Colonelul Gerineldo Márquez, asediat de presiuni de tot felul, își părăsi patul de paralytic pentru a se duce să-l convingă pe fostul său camarad de arme. Cînd acesta din urmă văzu apărînd balanșoarul purtat de patru oameni și stînd între perne

202 ♦ Gabriel Garc/a Márquez

mari pe prietenul care împărtășise cu el, încă din tinerețe, izbînzile și restriștile, nu se îndoi nici o singură clipă că făcea acest efort numai pentru a-și exprima solidaritatea cu el. Dar cînd află motivul adevărat al vizitei, îl dădu afară din atelier.

- Prea tîrziu mă conving, îi spuse el, că ți-aș fi făcut un mare bine dacă aș fi lăsat să te împuște.

Astfel că jubileul s-a săvîrșit fără ca vreun membru al familiei să fi asistat la el. Întîmplarea a vrut să coincidă cu săptămîna carnavalului, dar nimeni nu izbuti să-i scoată din cap colonelului Aureliano Buendia ideea fixă că guvernul prevăzuse această coincidentă pentru ca batjocura să fie și mai crudă. El auzi din atelierul său solitar marșurile militare, loviturile de tun trase în onoarea lui, clopotele de la Te Deum, și cîteva fraze din discursurile rostite în fața casei atunci cînd se boteză strada cu numele lui. Era atît de indignat, atît de înfuriat pe propria sa neputință, încît ochii îi lăcrimară și, pentru prima oară de la înfrîngere, suferi că nu mai e în stare de îndrăzneală din tinerețe pentru a declanșa un război care să înecă în sînge pînă și ultima urmă a regimului conservator. Încă nu se stinseseră ultimele ecouri ale acestui omagiu că Ursula veni să bată la ușa atelierului.

- Să nu fiu deranjat, răspunse el. Sînt ocupat.

- Deschide, stărui Ursula cu glasul ei de toate zilele. Am venit pentru ceva ce nu are nici o legătură cu serbarea. Colonelul Aureliano Buendia trase drugul care condamna ușa și descoperi în cadrul ei șaptesprezece indivizi cu înfățișări diferite, de toate tipurile și de toate culorile, dar arborînd fără excepție acel aer de solitudine care era de ajuns pentru a-i identifica în orice loc din lume. Erau fiii lui. Fără să se fi înțeles între ei, fără chiar să se cunoască, veniseră din colțurile cele mai îndepărtate ale litoralului, atrași de vîlva stîmîtată în jurul jubileului. Toți purtau cu mîndrie prenumele de Aureliano și numele mamei lor respective. În cursul celor trei zile cît au rămas în

casa, spre profunda satisfacție a Ursulei și spre marea indignare a Fernandei, făcură atîta tîmbălău de-ai fi crezut că te afli în război. Amaranta căută printre hîrțiile ei de altădată caietul cu socotelile în care Ursula înscrisese numele, data nașterii și zii botezului lor, și adăugă în dreptul fiecăruia dintre ei domicili actual. Această listă ar fi permis o recapitulare a celor dou

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦

de ani de război. Grație ei, s-ar fi putut reconstitui itinerariile nocturne ale colonelului, din acea dimineață cînd pornise din Macondo în fruntea celor douăzeci și unu de bărbați, pe drumurile unei rebeliuni himerice, pînă în ziua cînd se întorsese pentru ultima oară, învelit în pătura încheată toată de sînge. Aureliano al Doilea nu pierdu ocazia să sărbătorească sosirea verilor săi printr-un chef de pomină, cu șampanie și acordeoane, ceea ce s-a interpretat ca o dorință de a-și lua revanșa cu întîr-ziere, pentru carnavalul ratat din pricina jubileului. Făcură zob jumătate din veselă, pustiiră trandafirii urmărind un taur pentru a-l împunge ei pe el, masacrară găinile cu focuri de pistol, o siliră pe Amaranta să danseze valsurile triste ale lui Pietro Crespi, reușiră ca frumoasa Remedios să-și pună pantaloni bărbătești cînd s-a cățarat pe parul înfîpt în pămînt pentru „pică pară mălăiață în gura lui nătăfleață”, sloboziră în sufragerie un porc mîzgălit cu seu, care o răsturnă pe Femanda, dar nimeni nu se gîndi să se plîngă din pricina stricăciunilor, deoarece casa se simțea zguduită ca de un cutremur sănătos. Colonelul Aureliano Buendia, care la început îi primise cu neîncredere, ba chiar pusese la îndoială filiația unora, se amuză de excentricitățile băieților și, înainte de plecare, oferî fiecăruia un peștișor de aur. Pînă și nesociabilul Jose Arcadio al Doilea le oferî o după-amiază de lupte de cocoși, care fu cît pe ce să cunoască un sfîrșit tragic, deoarece mai mulți Aurelieni se pricepeau atît de bine la arbitrarea luptelor de cocoși, încît descoperiră de la prima privire tertipurile părintelui Antonio Isabel. Aureliano al Doilea întrevăzu noile posibilități de chefuri nesfîrșite pe care le ofereau rubedeniile sale atît de turbulente și hotărî ca toată lumea să rămînă să lucreze cu el. Singurul care a acceptat a fost Aureliano cel Trist, un mulatru înalt, impetuos ca și bunicul său, însuflețit de aceeași patimă a explorării, care-și căutase norocul cutreie-rînd lumea și căruia puțin îi păsa dacă se stabilea într-un loc sau altul. Ceilalți, cu toate că erau încă celibatari, considerau că soarta lor era deja hotărîtă. Erau toți meșteșugari îndemînatici, oameni casnici, făcuți să trăiască pașnic. În prima miercuri din post, înainte de a pleca să se răspîndească pe litoral, Amaranta îi convinse să-și pună haine de duminică și să o însoțească la biserică. Mai mult amuzați decît reculeși, se lăsară conduși pînă

204 ♦

Gabriel Garda Márquez

la sfîntul altar, unde părintele Antonio Isabel îi însemnă în frunte cu cenușă în chip de cruce. La venirea acasă, cînd cel mai mic dintre ei voi să-și șteargă fruntea, observă că semnul nu se putea șterge și că la fel era la toți frații săi. Mai încercară și cu apă și săpun, cu pămînt pe o cîrpă și la urmă cu piatra ponce și leșie, dar nu izbutiră să șteargă crucea. În schimb, Amaranta și ceilalți care fuseseră la biserică o făcură să dispară fără greutate. „Așa e mai bine pentru voi, le zise Ursula în loc de rămas-bun. De acum înainte, nimeni n-o să vă poată confunda.” Porniră în grup precedați de muzicanți și pocnind petarde, lăsînd în sat impresia că vița lui Buendia avea sămînța semănată pentru multe veacuri. Aureliano cel Trist, cu crucea lui de cenușă pe funte, amenaja în preajma satului fabrica de gheață la care visase Jose” Arcadio Buendia în delirurile sale de inventator.

La cîteva luni de la sosirea lui, cunoscut și stimat acum de toți, Aureliano cel Trist căuta o casă în care să le aducă pe mama și pe o soră de-a sa încă nemăritată (care nu era fiica colonelului), încît se interesă de casa cea mare, învechită, care părea părăsită într-un colț al pieții. Întrebă cui îi aparține. I se răspunse că nu era a nimănui, că pe vremuri trăise în ea, singură, o anumită văduvă care se hrănea cu pămînt și cu varul de pe pereți, și care nu fusese văzută decît de doua ori pe stradă în cursul ultimilor ani, cu o pălărie împodobită cu floricele artificiale și cu pantofi de culoarea argintului vechi, traversînd piața ca să se ducă pînă la biroul poștei, de unde trimitea scrisori episcopului. I s-a precizat că singura ei însoțitoare era o servitoare fără inima, care omora ciîni și pisici sau orice animal care intra în casă, și arunca hoiturile chiar în mijlocul străzii, otrăvind satul cu putoarea putreziciunii. Trecuse atîta vreme de cînd soarele mumificase resturile ultimului animal, încît toată lumea socotea ca sigur că proprietara și servitoarea ei muriseră cu mult înainte de sfîrșitul războaielor; dacă încă se mai ținea pe picioare casa, e pentru că în anii din urmă nu fuseseră ierni aspre, nici vînturi pustiitoare. Țîțînile fărîmițate de rugina, ușile abia ținute de grămada pînzelor de păianjen, ferestrele înțepenite de umiditate, *m* pavaul mîncat de buruieni și flori sălbatice, în crăpăturile căruia se cuibăreau șopîrlele și tot felul de gîngănii, toate acestea păreau să confirme versiunea potrivit căreia nici o ființă omenească nu

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 205

mai locuise acolo de cel puțin o jumătate de veac. Impulsiv cum era, Aureliano cel Trist nu mai avea nevoie de alte dovezi pentru a trece la acțiune. Izbi cu umărul în ușa principală și lemnăria putredă se prăbuși fără zgomot, într-un vacarm înăbușit de pulbere și materii lutoase de cuiburi de termite. Aureliano cel Trist rămase pe prag, așteptînd să se risipească praful și descoperi atunci, în mijlocul încăperii, pe femeia aceea descărnata, îmbrăcată într-o toaletă din veacul trecut, cu cîteva șuvițe galbene de păr rar pe craniul pleșuv, dar cu ochii mari încă frumoși, din care se stinseseră ultimele stele ale speranței, și cu pielea obrazului crăpată toată din pricina singurătății nemiloase. Cutremurat de această vedenie de pe cealaltă lume, Aureliano cel Trist abia dacă văzu că

femeia țintea asupra lui un pistol militar foarte vechi.

- Vă cer iertare, murmură el.

Ea rămase ca de piatră în mijlocul încăperii pline de vechituri, măsurându-l amănunțit pe uriașul cu umeri pătrați, cu tatuajul de cenușă pe frunte și, într-un nor de praf, îl văzu prin ceața din alte vremuri, cu pușca de vânătoare pe umăr și cu un șir de iepuri în mână.

- Pentru numele lui Dumnezeu, exclamă ea cu voce joasă, nu e drept să mi se aducă acum și aceasta amintire!

- Vreau să închiriez casa, zise Aureliano cel Trist. Femeia îndreptă atunci pistolul ochind cu mână sigură crucea de cenușă și ridică cocoșul pistolului cu o hotărâre neclintită.

- Pleacă de aici, porunci ea.

În seara aceea, în timpul cinei, Aureliano cel Trist povesti familiei acest episod, iar Ursula, consternată, nu-și putu opri lacrimile. „Dumnezeule atotputernic! strigă ea luându-și capul între mâini. Mai trăiește încă!” Timpul, războiul, nenumăratele dezastre de zi cu zi o făcuseră să uite de Rebeca. Singura care nu-și pierduse nici o clipă convingerea că era în viață, trindăvind în zeama ei de larve, era implacabila și îmbătrânita Amaranta. Se gîndea la ea în zori, cînd gheața din inimă o deștepta în patul solitar, și se gîndea la ea pe cînd își săpunea sîinii fleșcăiți și pîntecele veștejit, cînd își îmbrăca jupoanele albe și corsajele de olandă ale bătrîneții, și cînd își schimba bandajul negru de la mînă, semn al ispășirii ei teribile. Fără încetare, la orice oră, dor-

206 ♦ *Gabriel Garcia Marquez*

mind sau trează fiind, în clipele cele mai sublime, ca și în cele mai abjecte, Amaranta se gîndea la Rebeca, deoarece singură-tatea izbutise să-i cearnă amintirile, îi îngropase mormanele supărătoare ale murdăriei nostalgice pe care viața i le îngrămădise în inimă, și le purificase, le înălțase, le eternizase pe celelalte, pe cele mai amare. De la ea, frumoasa Remedios aflase despre existența Rebecăi. De fiecare dată cînd treceau prin fața locuinței păraginite, ea îi povestea cîte o întîmplare penibilă, cîte o fabulă rușinoasă, încercînd să-i împărtășească nepoatei pizma ei mistuitoare, pentru a o prelungi dincolo de moartea ei, dar nu-și putu atinge ținta, deoarece Remedios era imună la toate sentimentele dictate de patimă, și cu atît mai mult față de ale altora. Ursula, în schimb, trecuse printr-o evoluție contrară celei a Amarantei și începu să o evoce pe Rebeca într-o amintire lipsită de impurități, deoarece imaginea acelei făpturi vrednice de milă, care fusese adusă în casă cu un săculeț plin cu osemintele părinților ei, era mai puternică decît ofensa care o făcuse nevrednică de a mai trăi legată de trunchiul familiei. Aureliano al Doilea hotărî că trebuie să fie adusă acasă și îngrijită, însă bunele sale intenții se izbiră de intransigența nemiloasă a Rebecăi, care avusese nevoie de mulți ani de suferință și de mizerie pentru a cuceri privilegiile singurătății și nu mai era dispusă să renunțe la ele în schimbul unei bătrîneți tulburate de atracțiile iluzorii ale milostivirii.

În februarie, cînd cei șaisprezece fii ai colonelului Aureliano Buendia reveniră, toți însemnați cu crucea de cenușă, Aureliano cel Trist le vorbi despre Rebeca în tumultul petrecerilor și nu le trebui decît o jumătate de zi pentru a-i reda o oarecare înfățișare casei, pentru a schimba ușile și ferestrele, pentru a zugrăvi din nou fațada în culori vesele, pentru a tencui pereții și a cimenta din nou pe jos, însă nu putură obține îngăduința de a continua reparațiile în interior. Rebeca nu se arătă nici măcar la ușă. Îi lăsă să-și termine zărghita lor restaurare, apoi socoti suma cheltuielilor și le trimise prin intermediul Argenidei, bătrîna servitoare care continua să-i țină tovărășie, un pumn de monede scoase din circulație încă de pe vremea ultimului război, dar care, în mintea Rebecăi, continuau să aibă curs. Atunci s-a putut constata cît de tare se izolase de restul lumii și s-a înțeles că ar fi imposibil să

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 207

scoată din izolarea ei încăpățînată, cît timp îi mai rămăsese un suflu de viață.

Cu ocazia celei de a doua vizite pe care fiii colonelului Aureliano Buendia o făcură la Macondo, încă unul dintre ei, Aureliano Secară, rămase să lucreze împreună cu Aureliano cel Trist. Era unul dintre primii care veniseră în casă pentru a fi botezat, iar Ursula și Amaranta își aminteau foarte bine de el, deoarece, în numai cîteva ceasuri, zdrobise toate obiectele fragile care-i trecuseră prin mînă. Timpul atenuase forța cu care crescuse la început și acum era un bărbat de statură mijlocie, însemnat cu semne de vărsat, însă puterea uimitoare de distrugere a mîinilor lui rămăsese intactă. Sparse atîtea farfurii, uneori chiar fără să le atingă, încît Femanda preferă să-i cumpere un serviciu de cositor înainte ca el să dea gata ultimele piese ale costisitoarei ei vesele, ceea ce nu înseamnă că farfuriile de metal, deși solide, n-au fost scorjite și îndoite într-o clipită. Însă în schimbul acestei forțe iremediabile, de care era exasperat și el, era de o cordialitate care inspira imediat încredere, și puterea lui de muncă era formidabilă. În scurtă vreme, producția de gheață spori atît de mult încît depăși piața locală și Aureliano cel Trist trebui să se gîndească la extinderea comerțului în alte tîrgușoare ale mlaștinilor. Atunci concepă un pas hotărîtor nu numai pentru modernizarea industriei sale, ci și pentru legarea satului de restul lumii.

- Trebuie să aducem calea ferată pînă aici, zise el.

A fost pentru prima oară cînd s-a auzit pronunțîndu-se acest cuvînt la Macondo. La vederea planului pe care-l desenă la masă Aureliano cel Trist, și care cobora în linie dreaptă din schemele prin care Jose Arcadio Buendia își ilustrase proiectul său de război solar, Ursula își confirmă impresia că timpul se învîrtește pe loc. Însă, spre deosebire de bunicul său, Aureliano cel Trist nu-și pierdea nici somnul, nici pofta de mîncare și nu chinuia pe

nimeni cu crize de proastă dispoziție; dimpotrivă, considera proiectele cele mai extravagante drept posibilități imediate, stabilea în chip judicios costurile și termenele, pe care le respecta fără să treacă prin stări de disperare. Cît despre Aureliano al Doilea, dacă avea ceva de la străbunicul său, și ceva în minus de la colonelul Aureliano Buendia, apoi aceasta era incapacitatea

208 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

absoluta de a trage învățăminte dintr-un eșec, și cheltui banii pentru a se aduce calea ferată cu aceeași nepăsare cu care-i chel-tuise pentru compania absurdă de navigație a fratelui său. Aureliano cel Trist se uită în calendar și plecă în miercuri următoare pentru a fi înapoi după sezonul ploilor. Nu mai primiră nici o veste de la el. Aureliano Secară, copleșit de prosperitatea fabricii sale, începuse să experimenteze fabricarea de gheață pornind de la suc de fructe în loc de apă și, fără să știe, nici să vrea, descoperi în felul acesta bazele esențiale ale înghețatei, dorind să diversifice producția unei întreprinderi despre care presupunea că-i aparține lui, în măsura în care fratele său, după sezonul ploilor și după ce se scurse o vară întreagă fără vești, nu dăduse nici un semn de viață. Însă la începutul iernii următoare, o femeie care spăla rufe la riu, la ora cea mai caldă din zi, porni să treacă strada mare scoțînd niște urlate stridente, într-o alarmantă stare de surescitare.

- Sosește ceva înspăimîntător, reușise ea să explice, ca o mașină de gătit care tîrăște după sine un sat întreg. Chiar în clipa ceea, localitatea fu zguduită de un șuierat răsunînd îngrozitor și de o extraordinară respirație gîfuitoare. În cursul săptămînilor anterioare fuseseră observate echipele care așezau traversele și șinele, dar nimeni nu le acordase atenție deoarece se credea că este vorba de o nouă invenție a țiganilor care se întorceau cu fluierile și cu tamburinele lor cu zurgălăi, ale căror povești centenare își pierduseră tot prestigiul, lăudînd virtuțile incomparabile ale lui Dumnezeu mai știe căruia strașnic elixir laxativ al excentricilor salepgii din Djalabad. Dar după ce-și reveniră din surpriza provocată de șuierături și gîfîituri, top locuitorii năvăliră în stradă ca să-l vadă pe Aureliano cel Trist făcîndu-le semn cu mîna de pe locomotivă, și ca să descopere vrăjiți trenul împodobit tot cu flori, sosind, pentru prima oară, cu o întîrziere de opt luni. Acest tren galben nevinovat care avea să aducă atîtea incertitudini și evidențe, atîtea bucurii și nenorociri, atîtea schimbări, calamități și nostalgii în Macondo.

lucru I leler

1

Uluiți de atîtea invenții nemaipomenite, oamenii din Macondo nu știau de ce să se minuneze mai întîi. Își petreceau nopțile privind becurile palide alimentate de un grup electrogen pe care-l adusesese Aureliano cel Trist din a doua sa călătorie făcută cu trenul, cu al căruia obsedant pufăit nu se obișnuiseră decît cu greu, după multă vreme. S-au indignat la vederea imaginilor vii pe care don Bruno Crespi, care devenise un comerciant bogat, le proiecta în teatrul cu ghișee în formă de cap de leu, pentru că un personaj mort și îngropat într-un film, la nefericirea căruia au vărsat lacrimi amarnice, reapăruse viu și preschimbat în arab în filmul următor. Publicul, care plătea două centime pentru a lua parte la nefericirea personajelor, nu putu suporta acea batjocură încalificabilă și zdrobi toate scaunele. Primarul, cedînd reclamațiilor lui don Bruno Crespi, a trebuit să explice printr-un anunț că cinematograful nu este decît o mașină de iluzii, care nu merita aceste descărcări pătimașe ale publicului, în urma explicației dezamăgitoare, mulți socotiră că au fost 'victimele unei noi și spectaculoase năzdrăvăanii a țiganilor, încît ^{sc} hotărîră să nu mai pună piciorul în cinematograf, considerînd că au destule necazuri ca să mai meargă să plîngă și pentru nenorocirile prefăcute ale unor ființe imaginare. S-a produs un hcru asemănător și cu gramofioanele cu cilindru aduse de veselie matroane din Franța, care înlocuiseră vechile flașnete și care

210 ♦ *Gabriel Gara'a Márquez*

un oarecare timp prejudiciaseră atît de grav interesele tarafului de muzicanți. La început, curiozitatea înmulți clientela din cartierul prohibit și se află chiar că doamne foarte respectabile se deghizaseră în țărani pentru a se duce să vadă mai de aproape această noutate a gramofonului, însă oamenii îl examină atît de mult și atît de aproape, încît ajunseră foarte repede la concluzia că nu era vorba de moriști fermecate, așa cum credea toată lumea și cum susțineau matroanele, ci de un mecanism vulgar care nu se putea compara cu ceva atît de mișcător, atît de omenesc, atît de plin de adevăr cotidian ca o adevărată orchestră de muzicanți. Deziluzia a fost tot atît de profundă ca pe vremea cînd folosirea gramofonelor se răspîndise atît de mult că le întîlneai în toate casele slujind nu la distracția adulților, ci numai bune pentru a fi dezmembrate de copii. În schimb, în ziua în care cineva din sat avu ocazia să verifice realitatea palpabilă a telefonului instalat în gară, care era considerat, din pricina manivelei, drept o versiune rudimentară a gramofonului, chiar și cei mai neîncrezători rămaseră descumpăniți. Era de parcă Dumnezeu s-ar fi hotărît să pună la încercare capacitatea lor de mirare și să-i mențină pe locuitorii din Macondo în acest veșnic du-te vino, între plăceri și dezamăgiri, între îndoială și revelație, în așa fel încît pînă la urmă nimeni nu mai știa cu deplina certitudine unde începea și unde înceta realitatea. Acest încîlcit talmeș-balmeș de adevăruri și iluzii provoca atîta harababură, încît spectrul lui Jose Arcadio Buendia, de sub castan, fu cuprins de convulsii de nerăbdare și se văzu silit să cutreiere casa în plină zi. De cînd se

inaugurase oficial calea ferată, de când trenul începuse să sosească regulat, în toate zilele de miercuri la orele unsprezece, și de când se construise o baracă de scînduri servind drept gară cu birou, telefon și ghișeu pentru vânzarea biletelor, pe străzile din Macondo puteau fi văzuți bărbați și femei care se străduiau să arboreze atitudini normale și obișnuite, dar care în realitate aveau aerul unor circari. Echilibriștii micului comerț ambulant, care, cu aceeași volubilitate făceau reclamă oalei minune ori unui regim de viață pentru mîntuirea sufletului în ziua a șaptea, nu aveau ce aștepta din partea unui sat deja pățit

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 211

în experiențele cu țiganii, însă printre cei care se lăsau convinși din plictiseala și eternii naivi își asigurau ciș'h'guri considerabile, într-o zi de miercuri ca oricare alta, printre toate aceste personaje de bilci, purtînd pantaloni de călăreț și jambiere, cu pălăria lui de plută, cu ochelarii în rame de oțel, cu ochii lui de topaz și cu pielea lui de cocoș de rasă, își făcu apariția la Macondo și veni să prînzească în casă surizătorul și durduliul Mr. Herbert.

La masă nu-l remarcă nimeni pînă ce nu se începu primul ciorchine de banane. Aureliano al Doilea dăduse peste el din întîmplare; omul protesta într-o spaniolă greoaie că nu mai rămăsese nici o cameră liberă în hotelul lui Iacob și, așa cum făcea adesea cu mulți străini, îl adusese acasă. Avea o mică întreprindere de baloane captive, pe care le purtase printr-o mulțime de țări, cu ciștiguri foarte substanțiale, însă la Macondo nu convinsese pe nimeni să se ridice în văzduh, deoarece această invenție era considerată ca un regres față de covoarele zburătoare ale țiganilor, pe care avuseseră deja ocazia să le vadă și să le încerce. Pleca deci cu trenul următor. Cînd se servi la masă ciorchinele de banane vărgate, pe care obișnuiau să-l atîrne în sufragerie, în timpul prînzului, el desprinsese primul fruct fără entuziasm prea mare. Însă vorbind mereu, continuă să mănînce, savurînd, mestecînd, mai degrabă cu o distracție de intelectual decît cu rafinament de fin cunoscător, apoi terminînd primul ciorchine, se rugă să i se mai aducă unul. Scoase atunci din cutia cu unelte, care nu-l părăsea niciodată, o trusă cu instrumente optice. Cu atenția perplexă a unui cumpărător de diamante, examina cu grijă o banană, tăind-o cu un bisturiu special, cîntărind fiecare bucată pe un cîntar de farmacie și calculîndu-le diametrul cu un calibror de armurier. Apoi, scoase din cutie o serie de instrumente cu care măsura temperatura, gradul de umiditate al atmosferei și intensitatea luminii. Toată lumea era atît de intrigată de această ceremonie, încît nimeni nu putu mîncă în liniște, așteptînd ca Mr. Herbert să termine făcînd o apreciere revelatoare, însă acesta nu spuse nimic care să permită să-ți faci nici cea mai mică idee despre intențiile sale.

212 ♦ Gabriel Garçfa Márquez

în zilele care urmară, fu văzut înarmat cu o plasă și cu un coșuleț vîînd fluturi prin împrejurimile satului. Miercuri debarcă un grup de ingineri, agronomi, hidrologi, topografi și arpentori, care-și petrecură cîteva săptămîni ca să exploreze aceleași locuri pe care le cutreierase Mr. Herbert vîînd fluturi. Mai tîrziu sosi Mr. Jack Brown, într-un vagon suplimentar atașat la coada trenului galben și placat tot cu argint, cu fotolii acoperite cu catifea cardinal și cu sticlă albastră în loc de acoperiș. În acest vagon special sosiră, de asemenea, roind în jurul lui Mr. Brown, acei avocați plini de emfază, îmbrăcați în întregime în negru, care-l urmaseră altădată pretutindeni pe colonelul Aureliano Buendia, ceea ce le dădu de gîndit oamenilor că acești agronomi, hidrologi, topografi și arpentori, ca și Mr. Herbert cu baloanele sale captive și cu fluturii multicolori, și Mr. Brown cu mausoleul său pe roți și cu ferocii săi dini lupi, aveau anume legătură cu războiul. Cu toate acestea, nu avură timp să zăbovească prea mult asupra acestui gînd, deoarece abia începuseră locuitorii din Macondo să se întorească, neîncrezători, ce dracu' se întîmplă, că satul se și transformase într-o tabără de barăci din lemn acoperite cu zinc, populate de străini care veneau de la capătul lumii cu trenul, nu numai pe bănci și pe platforme, ci chiar și pe acoperișul vagoanelor. Acei *gringos*, care-și aduseseră apoi soțiile, îmbrăcate în toalete de muselină și cu pălării mari de voal, alcătuiră un sat separat, de cealaltă parte a căii ferate, cu străzi străjuite de palmieri, case cu ferestre zăbrele, cu măsuțe albe pe terase, cu ventilatoare în formă de elice atîmate de tavan, și cu largi pajiști albastre pline cu prepelițe și cu păuni. Întreg sectorul, asemenea unui coteț gigantic, era împrejmuit de un grilaj electricat, care în timpul lunilor răcoroase ale verii era negru complet din pricina rîndunicilor arse de vii. Nimeni nu se dumirise încă ce căutau acești oameni, sau dacă într-adevăr nu erau altceva decît niște filantropi, cînd ei și isprăviseră de provocat o răsturnare enormă, mult mai tulburătoare decît aceea pe care o creaseră odinioară țiganii și totodată mai puțin trecătoare și mai puțin de înțeles. Înzestrați cu mijloace care altă dată erau rezervate providenței, modificară regimul ploilor, precipitară ciclul recoltelor, scoaseră riul din albia pe care curgea dintotdeauna și-l strămutară împreună cu pietrele sale albe și cu apele sale

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 213

înghețate în capătul celălalt al satului, în spatele cimitirului. Cu această ocazie au construit o fortăreață de beton deasupra mormîntului decolorat al lui Jose Arcadio, pentru ca mirosul de praf de pușcă al cadavrului să nu contamineze apele. Pentru străinii care soseau fără iubite, au transformat strada matroanelor mîngîietoare din Franța într-un sat și mai întins decît celălalt și, într-o miercuri glorioasă, aduseră un tren plin cu tîrfe nemaiîntîlnite, femele babilonice versate în procedee imemorabile și înzestrate cu tot felul de unsori și accesorii pentru a-i stimula pe cei dezarmați, pentru a-i dezmoți pe cei timizi, pentru a-i îndestula pe cei lacomi, pentru a-i exalta pe cei modești, pentru a-i îndrepta pe amatorii părților dosnice, precum și pe solitari. Strada Turcilor, îmbogățită prin magazinele luminoase cu mirodenii care luaseră locul vechilor bazaruri în culori țipătoare, se umplea în

cursul nopții de sîmbătă de freamătul mulțimii de aventurieri care se îmbulzeau la mesele cu jocuri de noroc, standurile de tras la țintă, stradela unde se ghicea viitorul și se tălmăceau visele și mesele pline cu fripturi și cu băuturi pe care le găseai duminică dimineața răsturnate, claie peste grămadă printre trupurile întinse care uneori erau ale unor bețivi fericiți și aproape totdeauna ale curioșilor doborîți de gloanțe, de pumni, de șisuri și de sticle în urma vreunei încăierări. Era o invazie atît de tumultuoasă și intempestivă încît, la început, era imposibil să scoți nasul afară din casă din pricina mobilelor și a cuferelor care blocau strada, a neîncetatului du-te-vino al pieselor de tîmplărie cărate de cei care se pregăteau, fără să ceară autorizația cuiva, să-și planteze baraca pe oricare teren gol, și a spectacolului scandalos oferit de perechile care-și atîrnau hamacurile între migdali și făceau dragoste sub umbră din foi de cort, în plină zi și în văzul tuturor. Singurul liman liniștit era acela pe care și-l amenajaseră negrii pașnici din Antile, croindu-și o stradă retrasă cu casele lor de lemn pe stîlpi, în fața cărora se așezau seara pentru a cînta imnuri melancolice în graiul lor confuz și ciripitor. Se făcură atîte schimbări într-un timp atît de scurt, încît la opt luni după vizita lui Mr. Herbert, vechii locuitori din Macondo trebuiau să se scoale foarte devreme pentru a-și recunoaște propriul sat.

214 ♦ *Gabriel García Márquez*

— Iată necazurile pe care ni le-am atras numai pentru că am invitat un gringo să mănînce banane, obișnuia pe atunci să spună colonelul Aureliano Buendia.

Aureliano al Doilea, dimpotrivă, nu mai putea de bucurie în fața unei asemenea avalanșe de străini. Casa se umplu în curînd de oaspeți necunoscuți, de cheflii neîntrecuți de clasă mondială, încît au trebuit să adauge camere în curte, să mărească sufrageria, să înlocuiască vechea masă cu alta la care să încapă șaisprezece persoane, să împrăspăteze vesela și tacîmurile și, chiar și așa, musafirii la prînz trebuiră repartizați pe serii. Femanda fu silită să-și înăbușe scrupulele și să-i primească ca pe niște regi pe invitații care reprezentau culmea depravării, care aduceau noroi peste tot în verandă cu cizmele lor, se urinau prin grădină, își întindeau peste tot rogojinele pentru a-și face siesta și vorbeau fără perdea față de susceptibilitățile doamnelor și fără fasoanele domnilor bine crescuți. Amaranta era atît de scandalizată de această invazie a plebei încît se duse să mănînce la bucătărie, ca în vremurile vechi. Colonelul Aureliano Buendia, convins ca majoritatea acelora care veneau să-l salute în atelierul său nu o făceau nicidecum din simpatie sau din stimă, ci împinși de curiozitatea de a vedea o relicvă a istoriei, o fosilă de muzeu, preferă să se închidă și să blocheze ușa cu drugul, și nu mai fu văzut decît extrem de rar, cînd mai mergea să se așeze la poarta dinspre stradă. Ursula, în schimb, chiar și pe vremea în care nu mai umbla decît tîrîndu-și picioarele și pipăind pereții, încerca o bucurie copilărească atunci cînd se apropia ora sosirii trenului. „Trebuie să pregătim și carne și pește”, le porunca ea celor patru bucătărese care trudeau din greu pentru a fi gata la timp, sub conducerea imperturbabilă a Santei Soffa de la Piedad. „Trebuie să facem de toate, stăruia ea, căci nu se știe niciodată ce doresc străinii să mănînce.” Trenul sosea la ora cea mai fierbinte din zi. La vremea prînzului, o larmă de bilci făcea să se cutremure toată casa, iar comesezii asudați, care nici măcar nu știau cine le sînt amfitrionii, năvăleau grămadă pentru a ocupa locurile cele mai bune la masă, în timp ce bucătăresele se ciocneau între ele cu enormele lor marmite cu supă, cu căldări uriașe pline cu carne, cu tigvele pline cu legume și cu platourile cu orez, și împărțeau cu polonice inepuizabile limonada din

e

n

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 215

butoaie. Era atîta dezordine încît Fernanda era exasperată la gîndul că mulți mîncău de doua ori, și nu o dată a fost gata să-și descarce mînia preferînd insulte de zarzavagioaică la adresa cîte unui comesean încurcat care o chema să-i facă socoteala. Trecuse peste un an de la vizita lui Mr. Herbert și singurul lucru care se știa era că străinii aveau intenția să planteze bananieri în regiunea vrăjită pe care o traversaseră Jose Arcadio Buendia și oamenii lui în căutarea căii spre marile descoperiri. Alți doi fii ai colonelului Aureliano Buendia, cu crucea lor de cenușă pe frunte, sosiră și ei, tîrîți de acea erupție vulcanică și-și justificară hotărîrea printr-o frază care explica într-un fel motivele tuturor. - Am venit, spuseră ei, pentru că vine toată lumea. Frumoasa Remedios a fost singura care a rămas imună la această epidemie bananieră. Se fixase într-o adolescență magnifică, tot mai refractară față de convenții, mai indiferentă față de răutăți și suspiciuni, fericită într-o lume cu realități foarte simple și pe potrivă ei. Întrucît nu înțelegea pentru ce-și complică femeile viața cu tot felul de corsete și jupoane, își confecționa o sutană largă din pînză groasă de cîneapă pe care nu trebuia decît s-o tragă peste cap, și rezolvă fără alte formalități problema îmbrăcămînții, fără a înlătura astfel impresia că e goală, care după felul ei de a vedea lucrurile era singura ținută decentă pe care trebuie să o ai acasă. O sîciiră atît de mult să-și taie părul care-i cădea în valuri pînă la călcîie și să-și facă niște concieri prinse cu piepteni sau cozi cu panglici colorate, încît își rase pur și simplu capul, iar din păr făcu peruci pentru sfinți. Ceea ce era uimitor în instinctul ei simplificator era că, cu cît respingea mai tare moda în favoarea comodității și convențiile pentru a asculta numai de spontaneitate, cu atît mai tulburătoare părea frumusețea ei incredibilă și mai provocatoare comportarea ei față de oameni. Cînd fiii colonelului Aureliano Buendia veniseră pentru prima oară la Macondo, Ursula își aminti că în vinele fiecăruia curge același sînge ca și în cele ale strănepoatei ei, și o groază pe care o crezuse uitată o făcu din nou să freamăte: „Deschide-ți bine ochii, o preveni. Cu oricare dintre aceștia, copiii îți vor ieși din pîntece cu o coadă de purcel.” Ea făcu atît de puțin caz de acest avertisment încît se îmbrăcă bărbătește, se tăvăli prin nisip ca să se

poată cățara pe parul înfîpt în pămînt

216 ♦ *Gabriel Garcíja Márquez*

pentru jocul de-a „pică pară mălăiață în gura lui nătăfleață” și era să provoace o tragedie printre cei șaptesprezece veri pe care acest spectacol irezistibil îi făcu să-și piardă capul. Acesta era motivul pentru care nici unul nu dormea în casă atunci cînd veneau în vizită în sat, iar cei patru care rămăseseră trăiau, după hotărîrea Ursulei, în camere de închiriat. Frumoasa Remedios, însă, ar fi murit de ris dacă ar fi avut cunoștință de astfel de precauțiuni. Pînă în ultima clipă a trecerii ei pe acest pămînt, n-a știut că iremediabilul ei destin de femeie fatală constituia un dezastru de fiecare zi. De fiecare dată cînd apărea în sufragerie, încălcînd poruncile Ursulei, stîrnea o panică exasperată printre străini. Era cît se poate de limpede că-i complet goală sub cămașa ei aspră și nimeni nu putea înțelege că țeasta ei rasă și perfectă, nu era o sfidare, că lipsa de pudoare cu care-și descoperea coapsele pentru a se răcori, sau plăcerea cu care își lingea degetele cînd mîncă ceva cu mîinile, nu constituiau o provocare criminală. Ceea ce membrii familiei nu știură niciodată era că străinii nu întîrziară să-și dea seama că frumoasa Remedios exala o suflare tulburătoare, care rămînea perceptibilă mai multe ceasuri după ce trecuse. Bărbații experți în disperările din dragoste pe care le încercaseră în lumea întreagă, susțineau că n-au fost cuprinși niciodată de o neliniște asemănătoare cu cea pe care le-o producea mirosul natural al frumoasei Remedios. În veranda cu begonii, în salon, în orice loc din casă, se putea preciza exact locul unde stătuse ea și de cîtă vreme plecase de acolo. Era o urmă ușor de distins, pe care nu o puteai confunda cu nici o alta, dar pe care nimeni din casă nu o putea percepe, deoarece făcea parte, de prea multă vreme, din mirosurile zilnice, dar pe care străinii o identificau imediat. Din această pricină, ei erau singurii care puteau înțelege că tînărul comandant al gărzii murise din dragoste și că un cavaler venit din alte ținuturi căzuse în deznădejdea cea de pe urmă. Inconștientă de această ambianță neliniștitoare care se mișca, de starea insuportabilă de dezastru interior pe care o provoca la trecerea ei, frumoasa Remedios îi trata pe bărbați fără nici un pic de răutate și sfîrșea prin a-i înnebuni prin complezențele ei ingenuie. Cînd Ursula reuși să-i impună să mînce la bucătărie cu Amaranta, pentru a o sustrage vederii străinilor, ea se simți ușurată, deoarece, la urma urmelor,

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 217

scăpa în felul acesta de orice disciplină. În realitate, îi era indiferent unde mîncă și nu la ore fixe, ci după capriciile poftei ei. I se întîmpla să se scoale, pentru a-și lua dejunul, la orele trei dimineața, apoi dormea toată ziua și-și petrecea mai multe luni trăind după orare răsturnate, pînă ce un incident cu totul întîmplător o readucea la ordinea obișnuită. Cînd toate mergeau normal, se scula la orele unsprezece dimineața și se închidea în baie mai bine de două ceasuri, complet goală, omorînd scorpioni, în timp ce se trezea din toropeala lungă și profundă. Apoi se stropea cu apă din cisternă, pe care și-o turna dintr-o tigvă de totuma. Această operație dura atît de mult, era atît de meticuloasă, atît de bogată în situații ceremoniale încît cine nu o cunoștea destul de bine ar fi putut crede că se dedică adorării meritate a propriului ei trup. Pentru ea însă, acest rit solitar era lipsit de orice senzualitate; nu era decît un fel de a omori timpul așteptînd să i se facă foame. Într-o zi, pe cînd începea să se îmbăieze, un străin ridică o țigla a acoperișului și rămase cu răsufierea tăiată în fața spectacolului extraordinar al goliciei ei. Ea îi zări ochii holbați printre țiglele sparte și reacția ei nu a fost aceea de rușine, ci de teamă:

- Atenție, strigă ea. Ai să cazi!

- Nu vreau altceva decît să te văd, murmură străinul.

- A, bine, răspunse ea. Dar ia seama, țiglele sînt putrede. Chipul străinului avea o expresie dureroasă de stupoare și

părea că luptă surd împotriva impulsurilor primare ca să nu provoace dispariția mirajului. Frumoasa Remedios crezu că era chinuit de teama ca nu cumva să se spargă țiglele, și se îmbăie mai repede ca de obicei, pentru a-l feri pe acel om să rămînă prea mult în primejdie. Stropindu-se mereu cu apa din cisternă, îi povesti că este o mare problemă pentru ea faptul că acoperișul se găsește într-o astfel de stare, căci, după părerea ei, stratul de frunze putrezite de ploaie face ca baia să fie plină de scorpioni. Străinul văzu în această flecăreală un mod de a-și ascunde complezența, încît nu putu rezista ispitei de a se apropia cu un pas de ea atunci cînd Remedios începuse să se săpunească.

- Lasă-mă să te săpunes eu, murmură el.

- Mulțumesc pentru buna dumitale intenție, îi zise ea, dar mîi-ajung aceste doua mîini.

218 ♦ *Gabriel Garcíja Márquez*

- Măcar pe spate, se rugă străinul.

- Ar fi într-adevăr timp pierdut, răspunse ea. Niciodată nu s-au văzut oameni săpunindu-și spatelul.

Apoi, în timp ce se zvînta, străinul o imploră cu lacrimi în ochi să se mărite cu el. Ea îi răspunse cu franchețe că nu s-ar casatori niciodată cu un bărbat atît de neghiob încît să-și piardă aproape o oră și să rămînă chiar nemîncat numai ca să vadă o femeie îmbăindu-se. Pînă la urmă, în timp ce-și îmbrăca sutana, bărbatul nu putu suporta această confirmare a ceea ce toata lumea bănuia, că adică ea nu purta nimic pe dedesubt, și se sim(i) însemnat cu fierul roșu pentru totdeauna de această taină. Atunci mai scoase încă două țigle pentru a se putea strecura în interiorul băii.

- E prea mare înălțimea, îl preveni ea cu frică. O să te omori!

Țiglele putrede zburară în țândări într-un zgomot îngrozitor și omul nu mai avu timp decît să scoată un țipăt de

groază înainte de a-și zdrobi craniul și de a muri fără agonie pe pardoseala de ciment. Străinii, care auziră trosnetul din sufragerie, se grăbiră să ridice cadavrul pe pielea căruia putură să adulmece mirosul ucigător al frumoasei Remedios. Trupul îi era atît de pătruns de acest miros, încît din craniul crăpat nu curgea sînge, ci un ulei de ambră impregnat de acel parfum tainic, și atunci oamenii au înțeles că mirosul frumoasei Remedios continua să-i tortureze pe bărbați și dincolo de moarte, pînă ce oasele lor se vor fi prefăcut în pulbere. Cu toate acestea, ei nu făcură nici o legătură între acest accident oribil și povestea celor doi bărbați care muriseră deja pentru frumoasa Remedios. Mai era nevoie de încă o victimă pentru ca străinii și mulți dintre vechii locuitori din Macondo, să dea crezare legendei potrivit căreia frumoasa Remedios nu răspîndea o suflare de dragoste, ci o emanație mortală. Au avut ocazia să verifice aceasta cîteva luni mai urziu, într-o după-amiază cînd frumoasa Remedios se dusesse, în tovărășia unui grup de prietene, să viziteze noile plantații. Oamenii din Macondo își găsiseră un obiect de distracție nouă în aceste plimbări de-a lungul aleilor umede, interminabile, străjuite de bananieri, unde tăcerea părea că vine din altă parte, o tăcere care nu se rodase încă și care era, din această pricină, tare greoaie în

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 219

a transmite glasurile. Uneori nu se auzea bine ceea ce se rostise la o jumătate de metru distanță, dar aceleași cuvinte se auzeau perfect la celălalt capăt al plantației. Tinerele fete din Macondo găsiră în acest joc nou un pretext de veselie, de înfiorare, de teamă și de glume, iar la lăsarea serii se vorbea despre această promenadă ca despre o experiență de vis. Se făcea atîta tevdură în jurul acestei tăceri încît pe Ursula n-o lăsă inima să o lipească pe frumoasa Remedios de o astfel de distracție și-i îngădui să meargă acolo, într-o după-amiază, cu condiția să-și pună o pălărie și o toaletă convenabilă. Din clipa în care grupul de prietene intră în plantație, aerul se impregna cu un parfum mortal. Bărbații care lucrau la șanțurile dintre fiecare rînd de pomi se simțiră dintr-o dată pradă unei fascinații stranie, amenințați de o primejdie nevăzută, și mulți cedară unei porniri irezistibile de a plînge. Frumoasa Remedios și prietenele ei speriate abia apucară să se refugieze într-o casă învecinată, în momentul cînd o bandă de masculi feroci erau pe cale să le atace. Nu întîrziară să fie eliberate de către cei patru Aureliano, a căror cruce de cenușă inspira un respect religios, ca și cum ar fi fost un semn de castă sau o pecete de invulnerabilitate. Frumoasa Remedios nu povesti nimănui că unul dintre acei bărbați, profitînd de zăpăceală, reușise s-o prindă de pîntece cu o mîină care părea mai degrabă o gheară de vultur care se agață de marginea unei prăpăstii. Într-un fel de uimire scurtă cît o străfulgerare, ea ținu piept agresorului și-i descoperi privirea deznădăjduită, a cărei imagine se fixă în inima ei înduioșată ca un cărbune aprins. În noaptea aceea, pe strada Turcilor, bărbatul se laudă cu îndrăzneala sa și se îngîmfă cu norocul său, cu cîteva minute înainte ca un cal să-i zdrobească pieptul cu o lovitură de copită, sub ochii unei mulțimi de străini care-l văzu agonizînd în mijlocul străzii, sufocîndu-se cu propriul său sînge.

Ipoteza după care frumoasa Remedios deținea anumite puteri mortale se fundamenta acum pe patru fapte incontestabile. Unii oameni, buni de gură, se complăceau în a repeta că pentru o noapte de dragoste cu o femeie atît de tulburătoare merita să-ți dăruiești viața. Dar, în realitate, nimeni nu a făcut nici cel mai mic efort pentru a o obține. Poate că ar fi fost de ajuns, nu numai pentru a o birui, dar și pentru a-i înlătura puterea primejdioasă,

220 ♦ *Gabriel Garcia Márquez*

un sentiment atît de primitiv și de simplu ca dragostea, dar a fost singurul lucru care nu-i trecu nimănui prin cap. Ursula încetă să se mai ocupe de ea. Altădată, cînd nu renunțase încă la ideea de a o recupera, de a o reda unei vieți normale, căuta să o intereseze în problemele elementare ale vieții casnice. „Bărbații sînt mai pretențioși decît îți închipui, îi zicea ea misterios. Trebuie să gătești neîncetat, să deretici mereu și să suferi adesea pentru nimicuri, nici nu-ți poți închipui.” În realitate se amăgea singură încercînd să o învețe cum se întemeiază un cămin fericit, deoarece era convinsă că, după ce i se va potoli pasiunea, nu se va găsi nici un bărbat pe lume care să suporte, nici măcar o zi, o neglijență care întrecea orice putere de înțelegere. Nașterea ultimului Jose Arcadio și voința ei neclintită de a-l face papă, o îndepărtară pînă la urmă de strănepoata ei, de care nu se mai ocupă. O lăsase în voia sorții, convinsă că, mai curînd sau mai tîrziu, se va întîmpla o minune și că în lumea aceasta în care se găsesc de toate, se va găsi și un bărbat destul de tare de rînză care să i-o ia de pe cap. Cu mult înainte, Amaranta renunțase să mai facă cea mai mică încercare de a o preschimba într-o femeie folositoare la ceva. După acele după-amiezi uitate pe care le petrecuseră în camera de cusătorie și unde nepoata ei, învîrtînd manivela mașinii de cusut, nu prea avea aerul că se interesează prea mult de ceea ce făcea, ajunsese la concluzia că Remedios era idioată. „Va trebui să te scoatem la loterie”, îi spunea, intrigată de indiferența ei față de cuvintele pe care i le adresau bărbații. Mai tîrziu, cînd Ursula își băgase în cap să o trimită pe frumoasa Remedios la liturghie, cu obrazul ascuns sub mantilă, Amaranta socoti că un astfel de accesoriu, care-i mărea misterul, era și mai provocator și că se va găsi repede un bărbat cu curiozitatea destul de aprinsă pentru a căuta cu răbdare punctul slab al inimii ei. Dar cînd văzu în ce chip nerod îl disprețui pe acel pretendent care, în multe privințe, era mai de dorit decît un principe, își pierdu orice speranță. Femanda, la rîndul ei, nici nu încercă măcar să o înțeleagă. Cînd o văzuse pe frumoasa Remedios costumată în regină, în timpul carnavalului sîngeros, și-a zis că e vorba de o făptură extraordinară. Dar cînd o revazu mîncînd cu degetele, incapabilă să dea un răspuns care să nu fie o minune a simplității duhului, nu regretă decît un singur lucru:

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 221

că idioții din familie aveau o viață atât de lungă. Cu toate că Aureliano Buendia stăruia să creadă și să repete că frumoasa Remedios era în realitate ființa cea mai lucidă pe care a întâlnit-o vreodată, și că o dovedea mereu prin finețea uimitoare cu care-și bătea joc de toți, o lăsară în plata Domnului. Frumoasa Remedios continua să rătăcească prin pustii singurătății, fără să poarte nici o cruce, pierzându-se în visele fără coșmaruri, în băile ei interminabile, în prânziurile luate la orice oră, în tăcerile lungi și adânci, fără amintiri, pînă într-o după-amiază de martie cînd Fernanda vru să-și împăturească în grădină cearșafurile de olandă și ceru ajutor femeilor din casă. Abia începuseră, cînd Amaranta observă paloarea intensă a frumoasei Remedios, care o făcea aproape transparentă:

- Nu te simți bine? o întrebă ea.

Frumoasa Remedios, care ținea cearșaful de celălalt capăt, schiță un zîmbet de compătimire.

- Dimpotrivă, zise ea, nu m-am simțit niciodată mai bine. În clipa aceea, Fernanda simți cum o adiere ușoară și luminoasă îi smulge cearșafurile din mîini și le despătorește pe toată lățimea lor. Amaranta simți un fel de înfiorare misterioasă în dantelele jupoanelor și voi să se prindă de pînză ca să nu cadă, în clipa în care frumoasa Remedios începea să se înalțe în văzduh. Ursula, aproape oarbă, a fost singura care și-a păstrat prezența de spirit încît să recunoască natura aceluia vînt pe care nimeni nu-l putea opri, și lăsă cearșafurile în voia acelei lumini, vîzînd-o pe frumoasa Remedios cum îi face semne de adio înconjurată de bătaile de aripi uluitoare ale pînzelor care se ridicau împreună cu ea, părăsind o dată cu ea lumea scarabeilor și a daliilor, străbătînd împreună cu ea ținuturile văzduhului unde tocmai băteau ceasurile patru după-amiază, pentru a se pierde cu totul, împreună cu ea, în înaltul cerului unde nici cele mai înalte Păsări ale amintirii nu le puteau ajunge.

Bineînțeles, străinii crezură că frumoasa Remedios a căzut pradă în sfîrșit destinului ei implacabil de regină a albinelor și că familia ei voia să-i salveze onoarea prin această poveste mincinoasă despre levitație. Fernanda, mistuită de invidie, recunoscu în cele din urmă minunea și, multă vreme, continuă să se roage lui Dumnezeu să-i restituie cearșafurile. Majoritatea oamenilor

222 ♦ *Gabriel Căreia Márquez*

crezură în minune și au mers pînă acolo îneît să aprindă luminări și să facă rugăciuni. Poate ca multă vreme nu s-ar fi vorbit despre altceva dacă exterminarea barbară a Aurelieniilor n-ar fi înlocuit uimirea cu groaza. Deși nu-și dăduse niciodată seama că ar fi vorba de o presimțire, într-un anumit fel colonelul Aureliano Buendia prevăzuse sfîrșitul tragic pe care aveau să-l cunoască fiii săi. Atunci cînd Aureliano Serrador și Aureliano Arcaya, cei doi care debarcaseră în toiul confuziei generale, își manifestară dorința de a se așeza la Macondo, tatăl lor încercă să le schimbe hotărîrea. Nu vedea ce ar putea face într-un sat care peste noapte devenise un loc nesigur. Însă Aureliano Secară și Aureliano cel Trist, susținuți de Aureliano al Doilea, le dădură de lucru în întreprinderile lor. Colonelul Aureliano Buendia avea motive, încă foarte confuze, să nu crediteze o astfel de hotărîre. De cînd îl văzuse pe Mr. Brown în primul automobil care sosea la Macondo — un decapotabil portocaliu cu un claxon care teroriza toți cîinii cu lătratul lui -, bătrînul războinic începu să se indigneze din pricina serviciilor exclamații admirației ale oamenilor și-și dădu seama de schimbările produse în firea oamenilor de pe vremea cînd, cu pușca la umăr, își părăseau soțiile și copiii și porneau la război. Autoritățile locale nu mai erau constituite, după armistițiul de la Neerlandia, decît din primari lipsiți de inițiativă și magistrați buni doar de decor, aleși dintre conservatorii pașnici din Macondo. „Ce mai regim de prăpădiți! zicea colonelul Aureliano Buendia atunci cînd îi vedea pe polițiști trecînd desculți, înarmați cu niște bastoane ca niște fuse. Cînd te gîndești că am purtat atîtea războaie numai ca să nu ni se spoiască în albastru casele.” Cu toate astea, cînd se înființa compania bananieră, funcționarii locali au fost înlocuiți cu străini autoritari, pe care Mr. Brown i-a adus să locuiască în cotețul electrificat, pentru a se bucura, cum zicea el, de toată demnitatea corespunzătoare rangului lor și a nu fi nevoiți să îndure căldura, țințării, lipsa de comoditate și privațiunile din sat Vechii polițiști fură înlocuiți prin adevărați sicari înarmați cu machete. Închis în atelierul său, colonelul Aureliano Buendia se gîndea la toate schimbările acestea și, pentru prima oară, în tăcuții ani de singurătate, se simți chinuit de o certitudine absolută: a fost o greșeală că nu s-a continuat războiul pînă la ultimele consecințe.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 223

Într-o zi, tot în vremea aceea, un frate de-al colonelului Magnifico Visbal, uitat acum de toți, își duse nepoțelul de șapte ani să ia o răcoritoare la una din trăsucile instalate în piață și, cum copilul dădu din greșeală peste un caporal de poliție, vîrșînd băutura pe uniformă lui, bărbatul îl sfîrtecă cu machetele și-l decapita dintr-o singură lovitură pe bunicul care voia să intervină. Satul întreg îl văzu pe decapitat dus pînă acasă de un grup de oameni, precum și capul pe care o femeie îl țira tinîndu-l de păr, și bocceaua înșingerată în care fuseseră adunate bucățelele din trupul copilului.

Pentru colonelul Aureliano Buendia, această scenă a însemnat culmea ispășirii sale. În chip subit fu cuprins de aceeași indignare pe care o cunoscuse în tinerețe, în fața cadavrului femeii ucise cu lovituri de baston pentru că o mușcase un cîine turbat. Privi la grupurile de curioși adunați în fața casei sale și, cu vechea sa voce de stentor, fortificată de un profund dispreț față de sine însuși, își descarcă asupra lor toată povara de ură pe care n-o mai putea răbda în inimă:

- Într-o bună zi, le strigă el, am să-i înarmez pe băieții mei ca să isprăvească cu acești netrebnici *gringos*.

În decursul aceleiași săptămîni, în diferite locuri de pe litoral, cei șaptesprezece fii ai săi fură vînați ca niște

ieșuri de către niște criminali nevăzuți, care țintiră asupra crucii lor de cenușă. Aureliano cel Trist ieșea din casa mamei sale către orele șapte seara, când un glonte țîșnit pe neașteptate din beznă îi găuri fruntea. Aureliano Secară fu găsit în hamacul pe care obișnuia să și-l întindă în interiorul fabricii, cu o daltă de spart gheața înfiptă pînă în plasele între sprincene. Aureliano Serrador o însoțise pe logodnica sa pînă acasă, după ce o dusesese la cinematograf, și se întorcea pe strada Turcilor încă luminată, când un individ, care nu putu fi identificat în mulțime, trase un foc de revolver care-l făcu să se prăbușească într-un cazan cu untură fierbinte. După cîteva minute, cineva veni să bata la ușa camerei în care se închisese Aureliano Arcaya cu o femeie, și-i strigă: >.Grăbește-te că-i omoară pe frații tăi". Mai tîrziu, femeia care era cu el povesti că Aureliano Arcaya sărise din pat și deschisese ușa, unde-l aștepta un foc de pistol Mauser care-i fărîmiță craniul, în cursul acelei nopți a morții, în timp ce casa se pregătea

224 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

să privegheze cele patru cadavre, Fernanda cutreieră satul întreg ca o nebună, în căutarea lui Aureliano al Doilea, pe care Petra Cotes îl închisese într-un dulap, fiind convinsă că consemnul de exterminare îi viza pe toți cei care purtau prenumele colonelului. Și nu-l lăsă să iasă decît într-a patra zi, cînd telegramele primite din diferitele puncte ale litoralului lăsară să se înțeleagă că înverșunarea acestui dușman nevăzut se îndrepta numai împotriva fraților însemnați cu o cruce de cenușă. Amaranta căută caietul cu socoteli în care își însemnase datele nepoților ei și, pe măsura ce soseau telegramele, ștergea numele, unul după altul, pînă ce nu mai rămase decît unul, al celui mare. Își aminteau foarte bine de acesta din urmă din pricina contrastului dintre pielea lui foarte întunecoasă și ochii săi mari, verzi. Se numea Aureliano Amador, era tîmplar de meserie și trăia într-un sat pierdut între povîmîșurile munților. După ce așteptase timp de două săptămîni telegrama care să-i vestească moartea lui, Aureliano al Doilea îi trimise un emisar care să-l prevină, crezînd că nu cunoaște primejdia care-l pîndea. Emisarul reveni cu știrea că Aureliano Amador era la adăpost de orice primejdie, în noaptea exterminării veniseră doi oameni să-l dibuiască acasă la el, își descărcaseră revolverele asupra lui, dar nu nimeriseră crucea de cenușă. Aureliano Amador izbutise să sară gardul curții și se pierduse în hățișul munților pe care îi cunoștea ca pe buzunarul său datorită prieteniei cu indienii, cu care făcea comerț cu lemne. De atunci, nu se mai aflase nimic despre el.

Au fost zile negre pentru colonelul Aureliano Buendia. Președintele republicii îi trimise o telegramă de condoleanțe în care-i promitea o anchetă temeinică și aducea omagii postume celor dispăruți. Din ordinul său, primarul se prezenta, în ziua înmormîntării, cu patru cununi mortuare pe care voia să le așeze pe sicrie, însă colonelul îl scoase pe ușă afara. După înmormîntare, întocmi și se duse să predea el însuși o telegramă violentă adresată președintelui republicii, pe care însă telegrafistul refuză să o transmită. Atunci o completă cu expresii de o agresivitate deosebită, o băgă într-un plic și o depuse la poștă. Așa cum i se întîmplase la moartea soției sale, așa cum i se întîmplă de atîtea ori în timpul războiului, la moartea prietenilor săi celor mai buni, nu se simți cuprins de durere, ci de o furie oarbă, fără

■■■■■

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 225

un obiect precis, de o senzație istovitoare de neputință. Ajunse și-l acuze de complicitate pe părintele Antonio Isabel care-i însemnase pe fiii săi cu cenușa ce nu se ștergea, pentru a le permite dușmanilor să-i identifice. Bătrînul preot, care nu-și mai putea înșirui prea bine gîndurile și care începuse să-i înfricoșeze pe enoriași cu exegeze năzdrăvane în care se aventura de la înălțimea amvonului, veni în casă într-o după-amiază, înarmat cu un castronaș în care pregătea cenușa din prima miercuri din post, cu care voi să ungă toată familia pentru a dovedi că se poate șterge foarte ușor cu apă. Însă teama de nenorocire se înrădăcinase atît de puternic în suflete, încît Fernanda însăși refuză să se supună acestei experiențe și de atunci nu s-a mai văzut niciodată un Buendia îngenunchind în fața sfîntului altar în prima miercuri din post.

Colonelul Aureliano Buendia nu reuși multă vreme să-și redobîndească liniștea. Părăsi fabricarea de peștișori, mîncă în silă, umbla prin casă ca un somnambul, tîrînd după sine pătura și rumegînd o mînie surdă. După trei luni, părul îi devenise cenușiu, vechea lui mustață cu vîrfurile pomădate îi cădea acum peste buzele decolorate, în schimb ochii îi redeveniră cărbunii aprinși cu care-i speriasse pe toți la nașterea sa și cu care răsturna scaunele doar privindu-le. În furia chinurilor sale, încerca zadarnic să stîrneasce acele prevestiri care-i călăuziseră tinerețea pe cărări periculoase pînă spre deșertul dezolant al gloriei. Era pierdut, rătăcit într-o casa străină, în care nimic și nimeni nu-i mai trezea nici cea mai mică urmă de afecțiune. Într-o zi, căutînd urmele unui trecut de dinainte de război, deschise odaia lui Melchiade, dar nu mai găsi decît dărîmături murdare, gunoarie îngrămădite de-a lungul atîtor ani de părăsire. Copertele cărților pe care nu le mai citise nimeni și vechile pergamente muzeizate de umiditate adăposteau o flora lividă, ivită în aerul acestei încăperi care fusese cîndva cel mai curat și mai luminos din toata casa, și-n care acum plutea un miros insuportabil de amintiri Putrede. Într-o dimineață, o găsi pe Ursula în lacrimi sub castan, la picioarele defunctului ei soț. Colonelul Aureliano Buendia era singurul din casă care nu-l mai putea vedea pe puternicul moșneag încovoiat de o jumătate de veac de intemperii. „Vino să-l saluți pe tatăl tău", îi zise Ursula. El se opri o clipă în fața

226 ♦ *Gabriel García Márquez*

castanului și putu constata încă o data că nici acest spațiu gol nu mai trezea în el vreun sentiment de afecțiune:

- Ce spune? Întrebă el.

- E foarte trist, îi răspunse Ursula. Crede că ai să mori. <

- Spune-i, zise colonelul surizând, că nu mori când trebuie, ci când se poate.

Această prevestire a părintelui său mort răscoli jarul superbe arogante care încă mai mocnea în inima lui, dar el îl luă drept un suflu nou de energie. Așa se face că o hărțui pe Ursula să-i arate locul din curte unde erau îngropate monedele de aur pe care le descoperiseră în statuia de ipsos a Sfântului Iosif. „N-ai să știi niciodată, îi spuse ea cu o fermitate pe care i-o inspira experiența ei îndelungată și crudă. Într-o zi, adăuga, trebuie să apară proprietarul acestei averi și numai el o va putea dezgropa.” Toată lumea se întreba pentru ce un om care fusese totdeauna atât de dezinteresat începuse să se lăcomească atât de pătimaș la bani, și nu la cantitățile modeste care i-ar fi ajuns pentru a face față unei situații neprevăzute, ci la o avere care se urca la o sumă atât de neînchipuită încât Aureliano al Doilea, numai auzindu-l evaluând-o se afundă într-un abis de stupefacție. Foștii săi tovarăși la care s-a dus pentru a le cere ajutor se ascuseseră ca să nu-l primească. Tot pe atunci fu auzit spunând: „Acum, singura deosebire între liberali și conservatori este că liberalii merg la liturghia de la orele cinci, iar conservatorii la cea de la orele opt.” Totuși, insistă cu atîta înverșunare, se ruga atât de mult, își nesocoti în așa măsură principiile și demnitatea, încet, cu puțin de ici și tot atât de dincolo, strecurîndu-se peste tot cu o rîvnă disimulată și cu o perseverență neînduplecată, încît reuși ca în opt luni să adune mai mulți bani decît îngropase Ursula în pămînt. Îl vizita atunci pe colonelul Gerineldo Márquez, care era tot bolnav, ca să-l ajute să dezlănțuiască un război total.

Într-o anumită epocă, colonelul Gerineldo Márquez ar fi fost într-adevăr singurul care ar fi putut trage, chiar din fotoliul său de paralytic, firele ruginite ale rebeliunii. După armistițiul de la Neerlandia, în timp ce colonelul Aureliano Buendia se refugiase în exilul peștisorilor de aur, el rămăsese în contact cu ofițerii rebeli care-i fuseseră credincioși pînă la dezastru. Cunoscuse alături de ei războiul trist al umilirii zilnice, al petițiilor și

mem(HB

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 227

riilor, al lui veniți mîine și al lui numaidecît, al lui sîntem pe cale să studiem cazul dumneavoastră cu toată atenția cuvenită; războiul iremediabil pierdut dus împotriva acelor „ai dumneavoastră preaplecați” foarte amabili care trebuiau să acorde, dar n-au acordat niciodată, pensiile viagere. Celălalt război, care făcuse să curgă sînge timp de douăzeci de ani, făcuse mai puține ravagii decît acest război nimicitor al eternelor amînări. Colonelul Gerineldo Márquez, care scăpase de trei atentate, supraviețuise la cinci răniri și ieșise pînă la urmă nevătămat din nenumărate bătălii, cedă și el acestei blocade fioroase a așteptării și se cufunda în înfrîngerea mizerabilă a bătrîneții, gîndindu-se la Amaranta printre romburile de lumină ale unei case cu chirie. Ultimii veterani despre care s-a mai aflat cîte ceva au apărut fotografiați într-un ziar, ridicîndu-și nedemn capetele, alături de un anonim președinte al republicii, care le dăruia niște butoni cu efigia lui ca să și-i pună la revere, și le restituia un drapel pătat de praf și de sînge cu care să-și acopere sicriile. Ceilalți, cei mai demni, mai așteptau încă o scrisoare în penumbra carității publice, crăpînd de foame, supraviețuind din mînie, mușcănd de bătrînețe în rafinată scîrnă a gloriei. Astfel că, atunci cînd colonelul Aureliano Buendia îl invită să dezlănțuie o conflagrație mortală care să stîrpească orice urmă a scandalosului regim de corupție susținut de invadatorul străin, colonelul Gerineldo Márquez nu-și putu stăpîni un fior de milă:

- Of, Aureliano, zise el suspinînd. Știam că ești bătrîn, dar acum îmi dau seama că ești mult mai bătrîn decît pari. În vîrtejul anilor din urmă, Ursula nu se mai bucurase decît de foarte rare momente de răgaz pentru a se ocupa de formarea papală a lui Jose Arcadio, cînd s-a ajuns la părerea că trebuia să i se pregătească în toată graba plecarea la seminar. Sora lui, Meme, împărțită între rigiditatea Fernandei și amărăciunea Amarantei, a atins aproape în același timp vîrsta la care se prevăzuse să fie trimisă la un pension de călugărițe, unde aveau să facă din ea o virtuoasă a clavecinului. Ursula se simțea prada unor grave incertitudini cu privire la eficacitatea metodelor prin care temperase spiritul apaticului candidat la cinul de Pontif Suprem, însă nu învinovătea de aceasta nici bătrînețea ei șovăitoare, nici norii deși care abia îi mai îngăduiau să distingă conturul obiectelor, ci un lucru pe care nici chiar ea nu putea să-l definească exact, dar pe care și-l imagina confuz, ca o deteriorare progresivă a timpului. „Anii de acum nu mai sînt ca pe vremuri”, obișnuia ea să spună, simțind cum realitatea cotidiană îi scapă printre degete. Altădată, gîndea ea, copiii creșteau foarte încet. E de ajuns să-ți amintești de cîtă vreme a fost nevoie pentru ca Jose' Arcadio, cel mai mare, să plece cu țigani și de toate cîte s-au întîmplat înainte de a se fi întors pictat ca o năpîrcă și exprimîndu-se ca un astronom, și de evenimentele care s-au petrecut în casă înainte ca Amaranta și Arcadio să uite limba indienilor pentru a învăța să vorbească spaniola. E de ajuns să te j

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 229

gîndești la cîte a îndurat bietul Jose Arcadio Buendia sub castanul lui și la tot răstimpul cît a trebuit să-i plîngă moartea înainte de a-l aduce muribund pe colonelul Aureliano Buendia, care scăpînd de atîtea războaie și după ce suferise atât de mult pentru el, nu atinsese încă vîrsta de cincizeci de ani. Pe vremuri, după o zi întreagă petrecută cu făcutul unor mici animale din zahăr ars, îi mai rămînea timp berechet ca să se ocupe de copii și să vadă în albul ochilor lor că aveau nevoie de o porție de ulei de ricin. În schimb acum, cînd nu avea nimic de făcut și cînd umbla de dimineață pînă seara ducîndu-l pe Jose Arcadio în cîrcă, proasta calitate a timpului o obliga să lase

lucrurile făcute doar pe jumătate. Adevărul era că Ursula se încăpățîna să nu voiască a îmbătrîni, chiar dacă pierduse de mult socoteala anilor săi, și că se afla întotdeauna acolo unde nu trebuia, căutînd să-și bage nasul peste tot, plictisindu-i pe străini cu întrebarea dacă nu cumva au lăsat în pază, în casă, pe vremea războiului, așteptînd încetarea ploilor, un sfînt Iosif din ipsos. Nimeni nu putea spune sigur cînd a început să-și piardă vederea. Pînă în ultimii ani ai vieții, cînd nu se mai putea scula din pat și avea o expresie complet biruită de decrepitudine, nimeni nu descoperise că a orbit complet. Ea însă își dăduse seama de asta încă înainte de nașterea lui Jose Arcadio. La început, credea că e vorba doar de o slăbiciune trecătoare și lua pe ascuns sirop de măduvă sau își punea miere de albine în ochi, dar nu întîrzie să se convingă că se cufunda iremediabil în bezna, într-atît încît nu avu niciodată noțiunea prea exactă despre ceea ce însemna invenția luminii electrice, deoarece atunci cînd s-au montat primele becuri, ea nu putu percepe decît strălucirea. Nu spuse nimănui nimic despre aceasta, deoarece ar fi însemnat să-și recunoască în public inutilitatea. Se avîntă cu încăpățînire în a se deprinde discret cu perceperea depărtării fiecărui lucru și a glasului fiecăruia, pentru a-și continua să vadă cu memoria ceea ce nu-i mai permiteau să distingă norii opaci ai cataractei. Mai tîrziu avea să descopere ajutorul neașteptat al mirosurilor care se precizau pe întuneric cu o torță mult mai convingătoare decît volumele și culorile și care o salvară definitiv de rușinea unei renunțări. În obscuritatea amerei ei, putea să treacă un fir de ață prin ac și să facă o

230 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

butonieră și știa cînd trebuie să dea laptele în foc. Dobîndise o cunoaștere atît de fără greș a așezării fiecărui lucru, încît deseori uita ea însăși că e orba. Într-o zi, Fernanda răscoli toată casa pentru că-și pierduse verighetă și Ursula o descoperi pe o etajeră, în odaia copiilor. În chip firesc, în timp ce ceilalți umblau de colo-colo fără să o bage în seamă, ea îi supraveghea cu ajutorul celor patru simțuri care-i rămăseseră, pentru ca nimeni să n-o ia vreodată prin surprindere, și după cîtva timp reuși să descopere că fiecare membru al familiei repeta zilnic, fără să-și dea seama, același itinerar, aceleași gesturi și aproape aceleași cuvinte la aceeași oră. Numai atunci cînd ieșeau din această meticuloasă rutină riscau să rățăcească vreun obiect. În așa fel încît auzind-o pe Fernanda plîngîndu-se că și-a pierdut verigheta, Ursula nu avu decît să-și amintească singura abatere din ziua aceea de la faptele și gesturile ei obișnuite, și anume că se dusesse să întindă la soare rogojinele pe care dormeau copiii, fiindcă Meme descoperise noaptea dinainte o ploșniță. Deoarece copiii asistau la dereticat, Ursula își închipui că Fernanda trebuie să-și fi pus verigheta în singurul loc unde aceștia nu puteau să o ajungă: pe etajeră. Fernanda, dimpotrivă, n-o căutase decît pe traseul pe care umbla în fiecare zi, fără să știe că în căutarea obiectelor pierdute rutina și deprinderile te împiedică, și tocmai de aceea e atît de greu să le găsești.

Educarea lui Jose Arcadio o ajută pe Ursula în sarcina aceea istovitoare de a se ține la curent cu cele mai mici schimbări din interiorul casei. Cînd își dădea seama că Amaranta îmbrăca statuile sfinților din dormitor, se prefăcea că-l învață pe copil diferențele dintre culori:

- Ia să vedem, zicea ea, spune-mi în ce culoare e îmbrăcat sfîntul arhanghel Rafail.

În felul acesta copilul îi aducea informațiile pe care i le refuzau ochii și, încă înainte ca el să plece la seminar, Ursula ajunsese în stare să distingă, pipăind țesăturile, culorile diferite ale vestmintelor sfinților. Uneori se întîmplau lucruri neprevăzute, într-o după-amiază, Amaranta broda în veranda cu begonii, cînd Ursula se ciocni de ea.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 231

- Pentru numele lui Dumnezeu, protestă Amaranta, ia seama pe unde umbli!

- Tu nu te-ai așezat pe locul tău, îi răspunse Ursula. Pentru ea, nu era nici o îndoială. Dar în ziua aceea, începu să-și dea seama de un lucru de care nimeni nu avea idee pînă atunci, și anume că în cursul anului soarele își schimba pe nesimțite poziția și că cei care se așezau în verandă trebuiau să-și schimbe și ei locurile, puțin cîte puțin, fără ca măcar să-și dea seama de acest lucru. De atunci, Ursula nu trebuia decît să-și amintească data pentru a cunoaște exact locul unde era așezată Amaranta. Deși tremurul mîinilor era din ce în ce mai perceptibil și abia se mai putea țîrî, făptura ei mărunță nu fusese văzută niciodată în atîtea locuri deodată. Era aproape tot atît de activă ca pe vremea cînd avea toată casa pe mînă. Cu toate acestea, în singurătatea de nepătruns a bătrîneții ei se bucura de atîta clarviziune ca să examineze pînă și cele mai neînsemnate întîmplări din istoria familiei, încît pentru prima oară putu distinge cu claritate adevărurile pe care ocupațiile de altădată o împiedicaseră să le vadă. Pe vremea cînd se pregătea plecarea lui Jose Arcadio la seminar, ea efectuase deja o recapitulare infinitesimală a ceea ce fusese viața casei de cînd se întemeiasă Macondo și își revizuiuse complet părerea pe care o avusese din-totdeauna despre descendenții săi. Își dădu seama că nici colonelul Aureliano Buendia nu se înăsprise în război într-atît încît să-și piardă toată dragostea față de familie, așa cum credea ea pe vremuri, dar că el nu iubea niciodată pe nimeni, nici chiar pe Remedios, soția sa, sau pe nenumăratele femei de o noapte care trecuseră prin viața sa, și cu atît mai puțin pe fiii săi. Credea a ghici că nu din idealism, așa cum zicea toată lumea, purtase atîtea lupte, nici că renunțase din oboseală, așa cum credeau toți, la victoria iminentă, ci că a cîștigat și pierdut din același motiv, din simplul păcat al orgoliului. A ajuns la concluzia că acest fiu pentru care și-ar fi dat viața n-a fost decît o ființă incapabilă de iubire. Într-o noapte, pe cînd îl purta încă în pîntece, îl auzise plîngînd. Era un plîns atît de distinct încît Jose Arcadio Buendia, care dormea lîngă ea, se trezi și se

bucură la gândul că copilul va deveni ventriloc. S-au găsit alții care preziseră că va deveni

232 ♦ *Gabriel García Márquez*

ghicitor. Ea, în schimb, se cutremură, convinsă că acest urlet profund era primul semn al îngrozitoare cozi de porc și se rugă la Dumnezeu să lase să-i moară plodul în pîntece. Însă clarviziunea nesfîrșitei ei bătrîneți îi îngădui să constate și să-și repete de atîtea ori, că plînsul copiilor în pîntecele mamei lor nu era un semn nici de ventrilocie, nici de puteri divinatorii, ci vesteau fără greș pe ființele incapabile de iubire. Această devalorizare a imaginii fiului ei stîmî în ea toată mila pe care-și dădu seama că i-o datorează. Amaranta, în schimb, a cărei asprime suflătească o înspăimînta atît de mult și a cărei amărăciune concentrată o durea, îi apărură, dimpotrivă, în lumina acestei ultime revizuirii, ca fiind femeia cea mai iubitoare din cîte au existat vreodată și înțelese cu înduioșată luciditate că nedreptele chinuri la care îl supusese pe Pietro Crespi n-au fost dictate de vreo dorință de răzbunare, cum socotea toată lumea, și că nu fierea amărăciunii, cum credeau toți, o determinase să facă din viața colonelului Gerinaldo Márquez un martiriu lent, ci că în ambele cazuri fusese o luptă pe viață și pe moarte între o iubire nemăsurată și o lășitate invincibilă, care se soldase cu triumful acelei temeri iraționale pe care i-o inspirase Amarantei dintotdeauna inima ei chinuită. Cam pe-atunci începuse Ursula să o pomenească pe Rebeca, să o evoce cu o veche tandrețe exaltată de căință tardivă și de o admirație bruscă, înțelegînd că singură Rebeca, cea care nu se hrănise cu laptele ei, ci cu pămînt și var de pe pereți, aceea în vinele căreia nu curgea același sînge ca în ale ei, ci sîngele necunoscut al unor oameni necunoscuți ale căror oseminte continuau să clămpănească în mormîntul lor, aceea Rebeca cu inimă nerăbdătoare, cu pîntece lacom, era singura care avusese curajul neînfrînt pe care Ursula și-l dorise pentru propria-i stirpe.

- Rebeca, zicea ea pipăind de-a lungul pereților, cît de nedrepti am fost cu tine!

În casă, lumea se mărginea să creadă că bate cîmpii, mai ales de cînd i se năzărise să umble cu brațul drept ridicat, ca arhanghelul Gabriel. Femanda își dădu seama totuși că în umbra deasă a celui delir, exista un soare de mare luciditate deoarece Ursula era în stare să spună fără să șovăie cîți bani s-au cheltuit în casă în cursul anului scurs. Amaranta avu aproape aceeași' J~

.rit în idee

1

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 233

În ziua în care o văzu pe mama ei în bucătărie, mestecînd supa într-o marmită, spunînd brusc, neștiind că o ascultă, că morișca de mălai cumpărată odinioară de la țigani, care dispăruse încă înainte ca Jose Arcadio să fi ocolit lumea pentru a șaizeci și cincea oară, încă se mai găsea la Pilar Ternera. Ajunsă și ea aproape centenară, însă robustă și îndemînică, în ciuda obezității ei de necrezut care-i speria pe copii, așa cum altădată rîsul ei speria porumbelii, Pilar Ternera n-a fost surprinsă să vadă cît de bine ghicise Ursula, deoarece propria ei experiență începuse să-i arate că o bătrînețe conștientă poate fi mai eficace decît ghicitul în cărți. i

Cu toate acestea, din ziua cînd Ursula își dădu seama că nu a avut timp să consolideze vocația lui Jose Arcadio, se lăsă copleșită de consternare. Începu să săvîrșească erori, voind să vadă cu ochii lucruri pe care intuiția îi îngăduia să le deslușească cu mai multă claritate. Într-o dimineață, crezînd că e apă de flori, turnă pe capul copilului conținutul unei călimări. Mania de a-și vîrî nasul peste tot a fost pricina atîtor discuții și incidente, încît se simți răvășită de accese de proastă dispoziție și încercă să se elibereze de acele tenebre care ajunseseră să se stringă în jurul ei ca o cămașă de noapte țesută de un păienjenis uriaș. Atunci îi trecu prin cap că stîngăcia ei nu reprezenta prima victorie a decrepitudinii și obscurității, ci o detracare a timpului. Își spunea că altădată, cînd bunul Dumnezeu nu înșela cu lunile și cu anii, ca turcii atunci cînd măsurau un cot de pînză, lucrurile erau cu totul altfel. Acum, nu numai copiii creșteau mai repede, dar și sentimentele evoluau altfel. Abia se înălțase frumoasa Remedios la cer cu trupul și cu duhul, că fără nici o considerație, Femanda se pusese pe bombănit pe la colțuri pentru că luase cu ea cearșafurile. Abia se răciseră leșurile Aurelienilor în mormintele lor, că fără să mai aștepte, Aureliano al Doilea își luminase din nou casa, umplînd-o cu bețivi care cîntau la acordeon și se bălăceau în șampanie, ca și cum n-ar fi fost creștini, ci cîini cei care muriseră, și ca și cum casa aceea de nebuni care costase atîta bătaie de cap și atîtea animale micuțe din caramel era sortită să devină scursoarea publică a tuturor pierzaniilor. Amintindu-și de toate acestea în timp ce i se pregătea cufărul lui Jose Arcadio,

234 ♦ *Gabriel García Márquez*

Ursula se întreba dacă n-ar fi mai bine să se culce o dată pentru totdeauna în mormînt și să se arunce pămînt peste ea, și fără temere îl întreba pe Dumnezeu dacă el crede cu adevărat că oamenii sînt de fier ca să îndure atîtea necazuri și suferințe; și, din întrebare în întrebare, nu făcea decît să-și sporească sminteala și simțea o poftă irezistibilă de a trîncăni ca un străin, de a-și îngădui, în sfîrșit, o clipă de răzvrătire, clipa atît de des dorită și atît de des amînată de a-și lăsa resemnarea de o parte și de a nu se mai sinchisi de nimic, și de a-și ușura inima vărsînd atîtea împovărătoare cuvinte grele pe care trebuise să le înghită ea în timpul unui veac întreg de îndelungată răbdare:

- La naiba! strigă ea.

Amaranta, care începuse să așeze hainele în cufăr, crezu că a înțepat-o vreun scorpion.

- Unde e? întreba ea, alarmată. -Ce?

- Gîngania! explică Amaranta.

Ursula își puse un deget în dreptul inimii.

- Aici, răspunse.

Într-o joi, la orele două după-amiază, Jose Arcadio plecă la seminar. După aceea Ursula avea să-l evoce mereu, așa cum și-l imaginase în clipa despărțirii, lînced și serios, stăpînindu-se să nu verse nici o lacrimă, așa cum îl învățase ea, nădușind de căldura în costumul de catifea verde cu nasturi de aramă și cu panglica scrobîtată în jurul gîtului. Lăsase sufrageria impregnată toată de mirosul pătrunzător al apei de flori pe care i-o turna pe cap pentru a-i putea pași pe urme în casă. Tot timpul cît durase prinzul de adio, familia își ascunsese nervozitatea sub aparența veseliei și aplaudase cu un entuziasm exagerat frumoasele cuvinte ale părintelui Antonio Isabel. Dar cînd scoaseră cufărul căptușit cu catifea și împodobit cu colțari din argint, fu ca și cum s-ar fi scos din casă un sicriu. Singurul care refuza să ia parte la despărțire a fost colonelul Aureliano Buendia.

- Asta ne mai lipsea, mormăi el: un papă!

După trei luni, Aureliano al Doilea și Fernanda o duseră pe Meme la pension și se întoarseră cu un clavecin care luă locul pianului mecanic. Cam pe vremea aceea, Amaranta se apuca să-și

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 235

Teasă propriul lîntoliu. Febra bananei se potolise. Vechii locuitori din Macondo erau înghesuiți și îndepărtați de către noii veniți și se agățau penibil de mijloacele precare de existență de altădată, recomfortați totuși de impresia de a fi supraviețuit unui naufragiu. Acasă, continuau să fie primiți invitați la masa, dar în realitate a trebuit să se aștepte cîțiva ani pînă la plecarea companiei bananiere pentru a se vedea restabilindu-se vechile obiceiuri de viață. Cu toate acestea, avură loc schimbări radicale în sensul tradițional al ospitalității, căci acum Femanda era aceea care-și impunea legile. Ursula aflîndu-se alungată în tenebrele ei, iar Amaranta fiind atît de absorbită de lîntoliu, ucenica ce se pregătea odinioară pentru a deveni regină avu toată libertatea de a-i alege pe comeseni și de a-i supune normelor rigide pe care i le dictaseră părinții. Severitatea ei transformase casa într-un bastion al bunelor maniere regăsite, într-un sat convulsional de vulgaritate cu care străinii își risipeau averile cîștigate repede. Mai pe șleau spus, pentru ea, lumea bună era aceea care nu avea nimic de-a face cu compania bananieră. Pînă și propriul ei cumnat, Jose Arcadio al Doilea, a fost victima rîvnei discriminatorii, pentru că în entuziasmul înfierbîntat al primei clipe, își vînduse din nou cocoșii de luptă și se angajase șef de echipă la compania bananieră.

- Atîta vreme cît o să mai care după el rîia străinilor, să nu mai pună piciorul în casa asta, zise Femanda.

Austeritatea impusă casei devenise astfel încît pînă la urma Aureliano al Doilea se simți definitiv mai la largul său la Petra Cotes. Mai întîi, sub pretextul că o ușurează pe soția sa de o parte din griji, își muta acolo chiolhanurile. Apoi, sub pretextul că animalele sînt pe cale să-și piardă fecunditatea, mută acolo grajdurile. În sfîrșit, sub pretextul că la concubina lui era mai puțin cald, își muta și micul birou, unde se ocupa de afacerile sale. Atunci cînd Femanda înțelese că era de fapt văduva unui soț care încă nu murise, era deja prea tîrziu pentru a se mai reveni la vechea stare de lucruri. Aureliano al Doilea abia dacă mai venea să mănînce acasă, și cele cîteva aparențe pe care continua să le salveze, ca aceea de a dormi lîngă soția sa, nu mai ajungeau să convingă pe nimeni. Într-o noapte, din nebăgare de

236 ♦ Gabriel Gara'a Márquez

seamă, zorii zilei îl surprinseseră în patul Petrei Cotes. Femanda, împotriva așteptărilor lui, nu-i adresă nici cel mai mic reproș și nu scoase nici cel mai ușor suspin de ciudă, dar în aceeași zi îi trimise la concubina lui cele două cufere pline cu haine. I le trimise ziua, cu poruncă să fie transportate prin mijlocul străzii, ca să le vadă toată lumea, socotind că bărbatul ei rătăcit nu va putea suporta o astfel de rușine și se va întoarce cu capul plecat la cuibul său. Dar acest gest eroic n-a fost decît o dovadă suplimentară, dacă mai era nevoie, despre cît de puțin cunoștea Fernanda nu numai firea soțului, dar și natura profundă a unei comunități care nu avea nimic de-a face cu aceea din care făcuseră parte părinții ei, deoarece toți cei care văzuseră cărîndu-se cuferele își spuseră că, la urma urmei, acesta era sfîrșitul firesc al unei povești ale cărei amănunte intime toată lumea le cunoștea, iar cît îl privea pe Aureliano al Doilea, el își sărbătorește libertatea oferită printr-un chef care dură trei zile. Spre și mai marele dezavantaj al soției, în timp ce aceasta își începea prost maturitatea în vestmintele ei bisericești întunecoase, cu medalioanele ei anacronice și cu orgoliul ei deplasat, concubina părea că înflorește într-o a doua tinerețe, îmbrăcată strîns în toalete somptuoase din mătase naturală, cu ochii aprinși de focul poftelor. Aureliano al Doilea i se dăruie din nou cu înflăcărarea din adolescență, cînd Petra Cotes nu-l iubea de dragul lui, ci pentru că-l confunda cu fratele său geamăn și pentru că, culcîndu-se în același timp cu amîndoi, gîndea că Dumnezeu i-a hărăzit norocul de a avea un bărbat care făcea dragoste cît doi. Această pasiune regăsită se dovedi atît de impetuoasă, încît în mai multe rînduri, atunci cînd se pregăteau să mănînce, se priveau în ochi fără să spună nimic, acopereau din nou farfuriile pentru a merge în camera lor să moara de foame și de dragoste. Inspirat de toate cîte le văzuse în cursul vizitelor făcute pe furiș la matroanele franceze, Aureliano al Doilea îi cumpăra

Petrei Cotes un pat cu baldachin de arhiepiscop, puse perdele de catifea la fereastră și acoperi tavanul și pereții camerelor cu oglinzi mari de cristal de cuarț. Era mai cheflui și mai risipitor ca oricând. Cu trenul care sosea în fiecare zi către orele unsprezece, primea lăzi și iar lăzi cu șampanie și cu brandy. Întorcându-se de la gară, lua la câte un j

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 237

chef improvizat pe oricine întâlnea în drum, băștinaș din sat sau străin, cunoscut sau necunoscut, fără nici un fel de deosebire. Chiar și lunecosul Mr. Brown, care nu știa să răspundă decât într-o limbă străină, se lăsa ademenit de semnele ispititoare pe care i le adresa Aureliano al Doilea, și în repetate rînduri se îmbată tun la domiciliul Petrei Cotes, ba chiar reuși ca fii săi să cîni lupi care-l urmau pretutindeni să danseze pe melodii texane pe care le mormăia el însuși, n-are importanță cum, în ritmul acordeonului:

— La o parte, porcilor! zbiră Aureliano al Doilea în paroxismul chefului. La o parte! Viața e atît de scurtă! Niciodată n-a arătat mai bine, niciodată n-a fost iubit mai mult, niciodată reproducerea animalelor sale n-a atins proporții atît de enorme. În cursul acestor petreceri interminabile se sacrificau atîtea vite, atîția porci și pasări, încît pămîntul din curte deveni negru și noroios de atîta sînge închegat. Nu mai era decât o veșnică îngrămădire de oase și de mațe, o hazna în care se aruncau resturile și scursorile, și trebuiau să se aprindă mereu cartușe de dinamită pentru a împiedica vulturii să vină să le scoată comesenilor ochii. Aureliano al Doilea devenise mare și gras, liliachiu, îndesat din pricina poftii abia comparabile cu aceea a lui Jose Arcadio atunci cînd se întorsese din călătoria în jurul pămîntului. Faima lăcomiei sale supraomenești, a risipei sale nemăsurate, a ospitalității sale fără precedent depășise hotarele mlaștinilor și-i atrase pe hulpavii cei mai calificați de pe litoral. Din toate părțile debarcau mîncăi fabuloși, veniți să participe la concursurile fantastice de rezistență și de capacitate care se organizau la Petra Cotes. Aureliano al Doilea a rămas campionul de necontestat al mîncăilor pînă în acea sîmbătă nefericită cînd apărură Cămila Sagastume, femeia totemică cunoscută în țară sub numele de Elefanta. Duelul se prelungi pînă marți dimineața. După primele douăzeci și patru de ore, înghițind o junincă garnisită cu manioc, cu igname și banane fripte, fără să mai socotim o lada și jumătate de șampanie, Aureliano al Doilea avea figurată victoria. Manifesta mai mult entuziasm și veselie decât adversara sa imperturbabilă, al cărei stil era, cum se putea vedea, toată mult al unui profesionist, dar tocmai prin aceasta mai puțin

238 ♦ Gabriel García Márquez

impresionant pentru publicul împesărit care abia dacă mai încăpea în casă. În timp ce Aureliano al Doilea înfuleca cu gura largă, ațîțat de setea triumfului, Elefanta își tăia carnea cu pricepere de chirurg și o mîncă fără să se grăbească, cu o oarecare plăcere chiar. Era masivă și gigantică, dar la ea tandrețea feminității întrecea corpolența colosală și chipul îi era atît de frumos, mîinile atît de fine și îngrijite, farmecul personal atît de irezistibil, încît în clipa în care o văzu intrînd în casă, Aureliano al Doilea mărturisi cu voce scăzută că ar fi preferat ca întrecerea să se fi făcut mai degrabă în pat decât la masă. Mai tîrziu, după ce o văzu terminînd o coapsă de vițel fără să încalce nici o singură regulă a manierelor elegante, afirmă foarte serios ca, dintr-un anumit punct de vedere, acest elefant delicat, fascinant și nesătul reprezenta pentru el femeia ideală. Nu se înșela. Reputația de sfîrșimătoare de oase, care o preceda în toate locurile, nu avea nici un temei. Nu era un concasor de boi vii, și nici femeia cu barbă dintr-un circ grecesc, cum se povestea, ci conducea o academie de canto. Învățase să mînce astfel atunci cînd era deja o mamă respectabilă de familie, căutînd o metoda care să le îngăduie copiilor ei să se alimenteze bine nu prin stimularea artificială a poftii de mîncare, ci printr-o liniște absolută a spiritului. Teoria ei, verificată în practică, se întemeia pe principiul că o ființă care este cu conștiința împăcată poate să mînce fără oprire pînă ce o biruie oboseala. Astfel că, din motive morale iar nu dintr-un interes sportiv, își lăsă academia pe căminul pentru a merge să se măsore cu un bărbat a cărui reputație de mare mîncău fără principii făcuse înconjurul țării. Din clipa cînd îl văzu pentru prima oară, înțelese că ceea ce-l va pierde pe Aureliano al Doilea nu va fi nicicum stomacul, ci caracterul. La sfîrșitul primei nopți, în timp ce Elefanta era la fel de neînfricăta ca la început, Aureliano al Doilea se istovise de atîta ris și vorbărie. Au dormit patru ore. La deșteptare, fiecare înghiți suc la cincizeci de portocale, opt litri de cafea și treizeci de ouă crude. În dimineața zilei a doua, după ore îndelungate de veghe și după ce lichidaseră doi porci întregi, un ciorchine de banane și patru lăzi de șampanie, Elefanta îl bănuie pe Aureliano al Doilea că a descoperit fără să-și dea seama aceeași metodă ca a

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 239

ei, dar pe calea absurdă a unei totale iresponsabilități. Se dovedea deci mai primejdios decât crezuse ea. Totuși, atunci cînd Petra Cotes aduse pe masă doi curcani fripți, Aureliano al Doilea era doar la un pas de congestie.

- Dacă nu mai poți mîncă, oprește-te, îi zise Elefanta. Să rămînem la egalitate.

I-o propusese din toată inima, înțelegînd că nici ea n-ar mai fi putut lua nici o îmbucătură suplimentară din pricina remușcărilor de a fi contribuit la moartea adversarului ei. Însă Aureliano al Doilea interpreta atitudinea ei ca o nouă sfidare și-și îndopă gîtlejul cu curcan, cu mult peste capacitatea lui de necrezut își pierdu cunoștința. Își înfipse nasul în farfuria în care nu mai rămăseseră decât oasele, cu buzele înspumate ca un cîine, înăbușindu-se în horcăitul agoniei. În adîncul beznei, se simți azvîrlit de pe înălțimea unui tum într-o prăpastie fără fund și, în ultimă fulgerare de luciditate, își dădu seama că la capătul interminabil al acelei căderi îl aștepta moartea.

- Duceți-mă lîngă Fernanda, mai avu putere să rostească. Prietenii care-l aduseseră acasă crezură că și-a ținut

promisiunea făcută soției de a nu muri în patul concubinei. Petra Cotes lustruise ghetetele de lac cu care dorea să fie încălțat în sicriu și căuta pe cineva să i le ducă acasă, când veni un prieten să o prevină că Aureliano al Doilea era în afară de orice pericol. Se restabili, într-adevăr, în mai puțin de o săptămână, și după cinci-sprezece zile sărbătorea printr-un ospăț fără precedent acea zi de glorie în care-i fusese dat să supraviețuiască. Continuă să locuiască la Petra Cotes, dar venea zilnic s-o vadă pe Femanda și uneori rămânea să dejuneze în familie ca și cum destinul s-ar fi complăcut să inverseze situațiile și l-ar fi făcut soțul concubinei și amantul propriei sale soții. A fost un fel de ușurare pentru Fernanda. În viața ei anostă de femeie părăsită, singurele distracții erau exercițiile la clavecin la ora siestei și scrisorile copiilor ei. În misivele amănunțite pe care li le trimitea tot la cincisprezece zile, nu era nici un rînd de adevăr. Le ascundea necazurile ei. Trecea sub tăcere melancolia "nei case care, în ciuda luminii de pe begonii, în ciuda căldurii sufocante de la ceasurile două după-amiază, în ciuda rafalelor

240 ♦ *Gabriel Garcia Márquez*

de petrecere care veneau dinspre stradă, semăna tot mai mult cu locuința colonială a părinților ei. Femanda rămăcea singură între trei fantome vii și fantoma moartă a lui Jose Arcadio Buendia, care venea uneori să se așeze în penumbra salonului, cu o atenție scrutătoare, în timp ce ea cânta la clavecin. Colonelul Aureliano Buendia nu mai era decât o umbră. De la ultima sa ieșire când îi propusese colonelului Gerineldo Márquez un război fără viitor, abia dacă-și mai părăsea atelierul pentru a se duce să urineze sub castan. Nu primea alte vizite decât ale frizerului, o dată la trei săptămîni. Se hrănea cu ceea ce binevoia să-i aducă Ursula, o dată pe zi, și cu toate că mai continua să fabrice peștișori de aur cu aceeași ardoare ca odinioară, încetă să-i mai vîndă, din clipa cînd află că oamenii nu-i cumpărau ca bijuterii, ci ca relicve istorice. Făcuse în curte un foc mare cu păpușile lui Remedios, care-i împodobeau camera din ziua cununiei lor. Ursula, căreia nu-i scăpa nimic, își dădu seama de ceea ce voia să facă fiul ei, dar nu-l putu împiedica.

- Ai o piatră în loc de inimă, îi zise ea.

— Nu e vorba de o chestiune sentimentală, îi răspunse el. Camera s-a umplut de molii.

Amaranta își țesea lințoliul. Femanda nu înțelegea pentru ce-i scria din cînd în cînd scrisori lui Meme și îi trimitea chiar și cadouri, în timp ce lui Jose Arcadio nici măcar nu voia să-i rostească numele. „Au să moară fără să știe de ce”, răspunse Amaranta atunci cînd îi puse întrebarea prin intermediul Ursulei, și răspunsul semăna în inima ei o enigmă pe care nu reuși niciodată s-o lămurească. Înaltă, semănînd cu o tulpină melițată, mîndră, îmbrăcată întotdeauna cu multe jupoane de dantela înspumate, cu acel aer distins care rezista anilor și amintirilor urîte, Amaranta părea că poartă pe frunte crucea de cenușă a fecioriei. De fapt o purta la mîină, sub bandajul negru pe care nu-l scotea nici cînd se culca și pe care îl spăla și îl călca ea însăși. Viața i se scurgea brodîndu-și lințoliul. S-ar fi zis că ziua lucra la el iar noaptea desfăcea ceea ce a lucrat, nu cu speranța de a-și birui astfel singurătatea, ci, dimpotrivă, pentru a o întreține.

Ceea ce o preocupa cel mai mult pe Femanda, în anii ei de părăsire, era că Meme avea să-și petreacă primele vacanțe acasă.

1

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 241

fără să-l găsească aici pe Aureliano al Doilea. Congestia pusese capăt temerilor ei. Cînd Meme se întoarse, părinții ei se pusese de acord, nu numai pentru a o face pe fetiță să creadă că Aureliano al Doilea rămăsese un soț întru totul domesticit, dar și ca s-o împiedice să observe tristețea casei. În fiecare an, timp de două luni, Aureliano al Doilea își juca rolul de soț model și organiza petreceri la care se serveau înghețată și prăjiturile, și pe care școlărița hazlie și plină de viață le înveselea așezîndu-se la clavecin. Era evident încă de pe atunci că nu moștenise decât foarte puțin din firea mamei. Părea mai degrabă o a doua versiune a Amarantei, de pe vremea în care aceasta nu cunoștea încă amărăciunea și înveselea casa cu piruetele și pașii ei de dans, pe cînd avea doisprezece sau paisprezece ani, înainte de acea pasiune secretă pentru Pietro Crespi, care în inima ei însemnase o schimbare de direcție definitivă. Însă, spre deosebire de Amaranta, spre deosebire de toți ceilalți, Meme nu părea încă menită destinului solitar al familiei și avea aerul de a fi în acord perfect cu lumea, chiar și atunci cînd se închidea în salon, către orele două după-amiază, pentru a exersa la clavecin cu o disciplină inflexibilă. Se vedea foarte limpede că se simțea bine acolo în casă, că-și petrecea tot anul visînd la tîmbălăul adolescentelor stîrnite de sosirea ei, și că nu era prea departe de a împărtăși vocația de petrecăreț și exagerata ospitalitate a tatălui ei. Primul semn al acestei moșteniri dezastruoase se ivi cu ocazia celei de a treia vacanțe de vară, în ziua în care Meme veni acasă în tovărășia a patru călugărițe și a șaizeci și două de colege de clasă pe care le invitasese să-și petreacă o săptămînă în sînul familiei ei, din inițiativă proprie și fără să prevină pe nimeni.

- Ce nenorocire! gemu Femanda. Copila asta e la fel de barbară ca și tatăl ei.

Au trebuit să împrumute paturi și hamacuri de la vecini, să servească masa în nouă serii, să fixeze orare pentru ocuparea băii și să împrumute vreo patruzeci de taburete pentru ca fetele în uniforme albastre și ghetuțe băiețești

să nu zburde toată ziua încoace și-ncolo. Invitația a fost un eșec deoarece colegele turbulente abia terminau micul dejun că și trebuia să înceapă prima serie de prînz, și tot așa mai departe, pînă la cină, astfel încît în

242 ♦ *Gabriel Garđa Márquez*

săptămîna aceea nu au putut face decît o singură plimbare pîna la plantații. La căderea nopții, călugărițele erau istovite, neînstare să se mai miște, să mai dea vreo poruncă, în timp ce grupul de adolescente neobosite încă mai erau în curte cîntînd cîntece școlărești anoste. Într-o zi erau s-o răstoarne pe Ursula, care se încăpățîna în dorința de a se face utilă tocmai acolo unde stînje-ne mai mult. În altă zi, călugărițele făcură scandal deoarece colonelul Aureliano Buendi'a urinasă sub castan fără să-i pese ca elevele erau în curte. Amaranta era să creeze panică atunci cînd una dintre surorile călugărițe intrase în bucătărie în clipa cînd săra supa și nu găsi altceva să întrebe decît ce era praful acela alb pe care îl puneau cu pumnii. - Arsenic, răspunse Amaranta.

În seara sosirii lor, voind să meargă la closet înainte de a se culca, școlărițele creaseră o asemenea înghesuială încît la ora unu dimineața cele din urmă încă mai așteptau să le vină rîndul. Femanda cumpără atunci șaizeci și două de oale de noapte, dar nu reuși decît să transforme problema nocturnă într-o problemă matinală, deoarece se putea vedea în zori, în fața closetului, un șir lung de fete, fiecare cu oala în mînă, așteptîndu-și rîndul s-o deșerte. În afară de cîteva care au avut febră și de alte cîteva ale căror înțepături de tînjari se infectară, majoritatea dintre ele dovediră în fața dificultăților celor mai mari o rezistență de neclintit, și erau văzute chiar și la orele cele mai calde alergînd prin grădină. Cînd în sfîrșit au plecat, florile erau secătuite, mobilele zdrobite și pereții acoperiți cu desene și inscripții, însă Fernanda se simți atît de ușurată la plecarea lor încît le iertă ravagiile. Restitui paturile și taburetele împrumutate și păstră cele șaizeci și două de oale de noapte, pe care le rîndui în cabinetul lui Melchiade. Această odaie, tinută mereu închisă, în jurul căreia se învîrtise odinioară viața spirituală a casei, fu cunoscută de atunci sub numele de *camera cu oale*. Pentru colonelul Aureliano Buendi'a, aceasta era de altfel denumirea care-i convenea mai bine, căci, în timp ce restul familiei continua să se mire de faptul că odaia lui Melchiade rămînea ferită de parf și de părgănire, el o vedea transformată într-o adevărată lada de gunoi.

Oricum, se părea că îl interesează prea puțin cine are

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 243

dreptate și nu află de noua destinație a acestei odăi decît întîm-plător, deoarece Fernanda îl deranja în lucrul lui o după-amiază întreagă trecînd și întorcîndu-se pentru a-și aranja oalele.

Pe vremea aceea își făcu din nou apariția Jose" Arcadio al Doilea. Trecea drept înainte prin verandă, fără să salute pe nimeni, și se ducea să se închidă în atelier unde stătea de vorbă cu colonelul. Deși nu-l putea vedea, Ursula analiza zgomotul pe care-l făceau tocurile cizmilor lui de șef de echipă, și se mira constatînd ce prăpastie de netrecut îl despărțea acum de restul familiei, chiar și de fratele său geamăn, cu care, în copilărie, se juca inventînd stratageme ingenioase ca să fie confundați, dar cu care nu mai avea acum nici o trăsătură comună. Era înalt, cu un aer solemn, veșnic căzut pe gînduri și cu o tristețe de sarazin, cu un fel de strălucire lugubră pe obrazul de culoarea toamnei. Semăna cel mai mult cu mama lui, Santa Sofia de la Piedad. Ursula își reproșa tendința de a uita de el totdeauna cînd vorbea despre familie, dar cînd simți că e din nou acasă și cînd observă cum îl primea colonelul în atelierul său în timpul orelor de lucru, începu să-și reexamineze vechile amintiri și redobîndi convingerea că într-o anumită clipă, din copilărie, se preschimbaseră cu fratele său geamăn, deoarece el, și nu celălalt, trebuia să se numească Aureliano. Nimeni nu cunoștea amănuntele existenței sale. Într-o vreme se aflase că nu avea un domiciliu fix, că și el creștea cocoși de luptă la Pilar Temera și că uneori rămînea să doarmă acolo, însă de fapt își petrecea aproape toate nopțile în odăile matroanelor venite din Franța. Umbla fără rost, nu nutrea nici un fel de afecțiune pentru nimeni, nu avea nici o ambiție, era ca o stea rătăcitoare în sistemul planetar al Ursulei.

De fapt, Jose" Arcadio al Doilea nu mai era un membru al familiei — și nici nu avea să aparțină cîndva vreunei — din acea dimineață îndepărtată cînd colonelul Gerinaldo Márquez îl dusesese la cazarmă, nu pentru a asista la o execuție, ci pentru a-i rămîne întipărit în memorie, pentru tot restul zilelor, surisul trist și puțin batjocoritor al celui împușcat. Nu era numai cea mai veche amintire, ci singura pe care o păstra din copilărie. Cealaltă amintire, aceea a unui bătrîn care purta o jiletă străveche și o pălărie cu borurile ca niște aripi de corb, și care povestea

244 ♦ *Gabriel Garcia Márquez*

minunații în fața unor ferestre orbitor de strălucitoare, pe aceea nu reușea s-o situeze în nici o epocă. Era o amintire nesigură, cu totul lipsită de învățăminte sau de nostalgie, spre deosebire de amintirea celui împușcat, care hotărîse de fapt viața care-i revenea tot mai limpede în minte, pe măsură ce îmbătrînea, ca și cum scurgerea vremii i-ar fi apropiat-o tot mai mult. Ursula încerca să se folosească de Jose Arcadio al Doilea pentru a-l face pe colonelul Aureliano Buendi'a să iasă din bîrlogul său. „Convinge-l să meargă la cinema, îi spunea ea. Chiar dacă filmele nu-i plac, va avea cel puțin ocazia să respire nițel aer curat.” Dar nu întîrzie să-și dea seama că el rămînea la fel de insensibil la rugămintile ei ca și colonelul și că aceeași platoșă îi făcea pe amîndoi impermeabili față de orice formă de afecțiune. Deși ea nu află niciodată - și nimeni nu află - despre ce vorbeau în cursul discuțiilor lor prelungite în atelier, își dădu seama că erau singurii membri ai familiei care păreau legați prin niște afinități. Adevărul e că nici chiar Jose" Arcadio al Doilea n-ar fi reușit să-l facă pe colonel să iasă din bîrlogul său. Invazia școlărițelor îi depășise limitele răbdării. Sub pretextul că dormitorul era invadat de molii, în ciuda distrugerii păpușilor ademenitoare ale lui Remedios, el își atîmă un hamac în atelier, pe care nu-l mai părăsi de atunci decît

pentru a se duce să-și facă nevoile în grădină. Ursula nu reușea să aibă cu el nici cea mai banală conversație. Știa că nu-și arunca nici măcar o privire asupra mîncării pe care i-o ducea și că o așeza la un capăt al mesei sale de lucru pentru a putea termina un peștișor, și puțin îi păsa că supa se sleiește sau că friptura se răcește. Se arătă din ce în ce mai dur din ziua în care colonelul Gerineldo Márquez refuzase să-l însoțească în războiul senil pe care voia să-l dezlănțuie. Se închise în sine cu totul, și familia îl socoti pînă la urma ca și mort. Nu se mai observa la el nici o reacție omenească pînă în acel unsprezece octombrie cînd ieși în stradă la trecerea unui circ.

Pentru colonelul Aureliano Buendía, acea zi fusese la fel ca toate celelalte din ultimii lui ani. La orele cinci îl deșteptară zgomotele broaștelor și ale greierilor de cealaltă parte a zidului-

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 245

Cădea o ploaie fină, care dănuia de simbăta trecută, dar, ca să știe, n-ar fi avut nevoie să-i audă șoaptele mărunte pe frunzele din grădină; oricum, tot ar fi simțit-o în frigul care-i pătrundea prin oase. Era înfoclit ca totdeauna în pătura lui de lînă și-și îmbrăcase acele lungi izmene de bumbac pe care continua să le poarte din comoditate, cu toate că din pricina faptului că nu mai erau la modă el le numea „izmene conservatoare”. Își trase pantalonii strimți fără să-și lege șireturile, după cum nici la gulerul cămășii nu-și puse butonul de aur pe care-l purta întotdeauna, deoarece avea de gînd să facă baie. Apoi își acoperi capul cu pătura, în chip de glugă, își netezi mustața cu degetele și se duse să urineze în grădină. Mai era atît de mult pînă să răsără soarele, încît Jose Arcadio Buendía mai dormita încă sub umbrarul lui din frunze de palmier putrezite de ploaie. El nu-l văzu, așa cum nu-l văzuse niciodată, și nu auzi nici fraza de neînțeles pe care i-o adresă spectrul tatălui său, care se deșteptase tresărind din pricina jetului de urină aburindă, care-i stropea ghetele. Amîna baia pentru mai tîrziu, nu din pricina frigului și a umezelii, ci din pricina acelei pîcle de octombrie care-l apăsă. Revenind în atelier, simți mirosul de muc de luminare al cuptoarelor pe care tocmai atunci le aprindea Santa Sofia de la Piedad, și aștepta în bucătărie pînă ce fierse cafeaua pentru a-și lua ceașca lui fără zahăr. Ca în toate diminețile, Santa Sofia de la Piedad îl întrebă în ce zi din săptămîină se găseau, iar el îi răspunse că era marți, unsprezece octombrie. La vederea acelei femei atît de curajoase, aurite de reflexele focului, care în clipa aceea, ca și în toate clipele vieții ei, nu părea că exista în întregime, el își aminti deodată că într-o zi de unsprezece octombrie, în plin război, se trezise cu convingerea că femeia cu care dormise era moartă. Era într-adevăr moartă, și el nu putea uita această dată deoarece și ea îl întrebuse, cu o oră mai înainte, în ce zi era. În ciuda acestei evocări, nu-și dădu seama, nici de data aceasta, cît de mult îl părăsiseră presimțirile și, în timp ce cafeaua fierbea, continuă, din simpla curiozitate, dar fără cel mai mic risc de nostalgie, să se gîndească la femeia al cărei nume nu-l știuse niciodată și al cărei chip nu-l văzuse niciodată în viață, deoarece ea se apropiase de hamacul lui dibuind pe întunerice. Cu toate astea, în hăul

246 ♦ Gabriel Gardá Márquez

atîtor femei care pătrunseseră în viața lui în chip asemănător, el nu-și mai aminti că ea a fost aceea care, în delirul primei lor întîlniri, era să se înece în lacrimi, și abia cu o oră înainte de a muri îi jurase că-l va iubi pînă la moarte. Nu se mai gîndi la ea, și nici la alta, după ce intră în atelier cu ceașca aburindă și aprinse lumina pentru a număra peștișorii de aur pe care-i păstra într-o cutie de tablă. Avea șaptesprezece. De cînd se hotărîse să nu-i mai vîndă, continua să fabrice cîte doi pe zi, și cînd ajungea la cifra de douăzeci și cinci, îi topea din nou în creuzet pentru a începe să-i fabrice din nou. Se adinea toată ziua în munca aceea, fără să se gîndească la nimic, fără să-și dea seama că la orele zece ploaia se înteți și că cineva trecu prin fața atelierului strigînd să se închidă bine ușile, ca să nu fie inundată casa, și fără să aibă cunoștință nici chiar de propria sa existență, pînă cînd Ursula își făcu apariția, aducînd prinzul și stingînd lumina.

- Strașnică ploaie! zise Ursula.

- Octombrie, răspunse el.

Rosti acest cuvînt fără să ridice privirile de pe primul peștișor al zilei căruia tocmai îi fixa ochii de rubin. Abia după ce-l termină și-l așeză împreună cu ceilalți în cutie, începu să-și soarbă supa. Apoi mîncă foarte încet bucata de carne din tocana cu ceapa, orezul alb și feliile de banane fripte, totul pe aceeași farfurie. Pofta de mîncare nu-i dispărea niciodată, fie că se-ntîmplau lucruri bune, fie rele. După ce prinzi simți neliniștea inactivității. Dintr-un fel de superstiție științifică, lăsa totdeauna să treacă două ore de la digestie fără să lucreze, nici să citească, nici să facă baie, nici să facă dragoste, și aceasta credința era atît de înrădăcinată în el înînt se întîmplase de mai multe ori să întîrzie operațiile militare pentru a nu-i expune pe oamenii săi la riscul unei congestii. Se culcă deci în hamacul său, ocupîndu-se cu scoaterea cerii din urechi cu ajutorul unui briceag, și după cîteva minute adormi. Visă că intra într-o locu- j^{ta} goală, cu pereții albi, și că îl neliniștea impresia apăsătoare „ă este prima ființă omenească ce a intrat acolo. Tot în vis își aminti ca visase același lucru în noaptea precedentă și în cursul^a nuine roase nopți din anii din urmă, și știu că aceasta imagine i se va șterge din minte în clipa deșteptării, deoarece visul acela l

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 247

frecvent avea particularitatea că nu ți-l puteai reaminti decît tot în vis. Într-adevăr, după o clipă, cînd bărbierul bătu la ușa atelierului, colonelul Aureliano Buendía se trezi cu impresia că s-a lăsat furat de somn împotriva voinței sale, timp de numai cîteva secunde, și că nu a avut timp să viseze nimic.

— Astăzi nu, îi zise bărbierului. Ne vedem vineri.

Avea o barba de trei zile, plină cu scame albe, dar nu socotea că trebuie să se mai bărbierească de vreme ce avea să se tundă vinerea viitoare și să le rezolve astfel pe toate dintr-o dată. Sudoarea lipicioasă a acestei sieste nedorite îi trezi cicatricile abceselor de la subsuori. Ploaia se opri, dar soarele nu se ivise încă. Colonelul Aureliano Buendia scoase o rîgîială sonoră care-i aduse în gură aciditatea supei, și care a fost pentru el ca un ordin al organismului de a-și arunca pătura pe umeri și de a se duce la closet. A stat acolo mai mult decît era nevoie, ghemuit deasupra fermentației intense care se ridica din latrina de lemn, pînă cînd rutina îi arătă că a sosit vremea să-și reia lucrul. Tot timpul cît dură această așteptare își aminti că era marți și că Jose" Arcadio al Doilea nu venise la atelier deoarece era zi de plată a salariilor la compania de banane. Această amintire, ca și toate celelalte din ultimii ani, îl făcu, fără să-și dea seama, să se gîndească la război. Își aminti cum colonelul Gerineldo Márquez îi promisese într-o zi că-i va procura un cal cu stea albă în frunte, dar că pe urmă nu l-a mai auzit niciodată vorbindu-i despre asta. Apoi se pierdu în episoade răzlețe, pe care le evoca fără să le judece, deoarece neputîndu-și fixa atenția asupra altui lucru, învățase să cugete la rece, pentru ca amintirile ineluctabile să nu-i mai afecteze sensibilitatea. Revenind în atelier, constată că atmosfera devenise mai uscată și hotărî că e momentul să facă baie, însă Amaranta i-o luase înainte. Atunci începu al doilea peștișor al zilei. Tocmai îi monta coada cînd soarele izbucni cu atîta putere înăit strălucirea lui pîrîi ca un vas în furtună. Văzduhul scaldat de trei zile de ploaie se umplu de furnici zburătoare. Își dădu seama că simte nevoia să urineze, dar hotărî să se abțină pînă cînd va termina cu montatul peștișorului. La orele patru și zece se îndreptă spre gradina, cînd auzi răsunînd în depărtare alămurile, bătăile unei tobe mari și strigătele vesele ale copiilor,

248 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

și, pentru prima oară de la vîrsta copilăriei, se lăsă de bună voie să cadă în cursa pe care i-o întindea nostalgia și retrăi miraculoasa după-amiază cu țigani, cînd tatăl său îl duse să facă cunoștință cu gheața.

Santa Sofia de la Piedad își părăsi lucrul la bucătărie și se repezi spre ușa de la intrare.

- Vine circul! strigă ea.

În loc să continue în direcția castanului, colonelul Aureliano Buendia se îndreptă și el către poarta dinspre uliță și se amestecă printre curioșii care priveau defilarea. Văzu o femeie costumată toată în aur, pe ceafa unui elefant. Văzu un dromader trist. Văzu un urs îmbrăcat în olandeză, care marca ritmul fanfarei cu un polonic și o tingire. Văzu clovni făcînd piruete în coada coloanei și văzu din nou chipul mizerabil al singurătății sale, după ce trecuse tot și nu mai era nimic de văzut decît golul luminos al străzii, aerul plin de furnici zburătoare și cîțiva curioși aplecați deasupra prăpastiei incertitudinii. Se duse atunci sub castan gîndindu-se la circ și voi să continue să se gîndească la el în timp ce urina, dar nu mai găsi nici o urmă din el în amintirile sale. Își vîri capul între umeri ca pui de găină și rămase nemișcat, cu fruntea lipită de trunchiul castanului. Familia nu află decît a doua zi, cînd Santa Sofia de la Piedad, voind să meargă în fundul grădinii pentru a arunca gunoiul, simți cum atenția îi este atrasă de zborul vulturilor care coborau.

Ultima vacanță a lui Meme a coincis cu perioada de doliu care a urmat după moartea colonelului Aureliano Buendia. În casa închisă nu mai era loc pentru petreceri. Se vorbea în șoaptă, se mîncă în tăcere, se spuneau rugăciuni de trei ori pe zi, iar în căldura odihnei de după-amiază, exercițiile la clavecin aveau și ele rezonanțe funebre. În ciuda ostilității ascunse pe care o nutrea față de colonel, Fernanda, impresionată de solemnitatea cu care guvernul exaltase memoria inamicului său dispărut, impuse doliul cu toată rigoarea lui. Ca de obicei, Aureliano al Doilea venise să doarmă acasă pe durata vacanței fiicei sale și probabil că Fernanda fusese îndeajuns de activă pentru a-și redobîndi privilegiile ei de soție legitimă, deoarece în anul următor Meme găsi o surioară nou născută, pe care au botezat-o, împotriva dorinței mamei ei, cu numele de Amaranta Ursula. Meme își terminase studiile. Virtuozitatea cu care interpretă teme populare din secolul XVII, cu ocazia serbării organizate pentru a celebra încununarea studiilor ei, și care a marcat sfîrșitul perioadei de doliu, a dovedit că meritase diploma care o consacra clavecinistă. Mai mult decît arta, dualitatea ei puțin obișnuită sfîrni admirația invitaților. Caracterul ei frivol și oarecum pueril nu părea că o predispuie la vreo activitate serioasă, însă atunci cînd se așeza la clavecin, se transforma într-un om cu totul diferit, căruia maturitatea neașteptată îi conferea un aer de adult.

250 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

Așa a fost întotdeauna. De fapt, copila nu avea o vocație bine definită, dar reușise să ia notele cele mai bune printr-o disciplină inflexibilă, ca să nu-și contrarieze mama. Dacă i s-ar fi impus să învețe oricare altă meserie, rezultatele ar fi fost aceleași. Din cea mai fragedă copilărie, o enerva severitatea Fernandei, mania ei de a decide pentru alții și, decît să se izbească de intransigența ei, ar fi fost în stare de sacrificii mult mai grele decît niște simple lecții de clavecin. În ziua serbării de sfîrșit de an, avu impresia că pergamentul în litere gotice, cu majusculile lui împodobite cu viniete, o elibera de un angajament la care consimțise mai mult din comoditate decît din supunere, și-și închipuia că nici chiar încăpățînata Fernanda nu se va mai interesa de acum înainte de acest instrument pe care călugărițele însele îl considerau o fosilă de muzeu. În primii ani crezu că socotelile ei erau greșite, deoarece, după ce adormise mai bine de jumătate din oraș cu recitalurile date nu numai în salon, dar și la toate seratele de binefacere, la matineele școlare și comemorările patriotice care se organizau la Macondo, mama ei nu capitulă, ci continuă să-i invite pe toți nou-veniții pe care-i socotea capabili să prețuiască talentul

fiicei ei. Abia după moartea Amarantei, când familia se închise într-o nouă perioadă de doliu, a putut Meme să închidă din nou clavecinul și să rătăcească cheia într-un dulap, fără ca Fernanda să-și dea osteneala să verifice când și din vina cui se pierduse. Meme suportă aceste exhibiții cu același stoicism cu care se dedicase studiului. Era prețul libertății ei. Fernanda era atât de mulțumită de docilitatea fiicei sale și atât de mândră de admirația pe care o stârnea arta ei, încât nu se opuse niciodată să aibă casa invadată de prietene, sau să-și petreacă după-amiaza la plantații sau să meargă la cinematograful cu Aureliano al Doilea sau cu diverse doamne de încredere, cu condiția ca filmul să fie autorizat din amvon de părintele Antonio Isabel. În aceste clipe de relaxare ieșeau la iveală adevăratele gusturi ale lui Meme. Fericirea ei se afla la extrema opusă a disciplinei, în petrecerile zgomotoase, în confidențele amoroase, în întrunirile secrete prelungite cu prietenii ei, unde învățau să fumeze și unde vorbeau despre bărbați, unde li s-a întâmplat o dată să întrecă măsura, înghițând trei sticle de rom și sfârșind prin a rămâne în pielea goală, pentru a-și măsura și

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 251

compara toate părțile trupului. Meme nu avea să uite niciodată seara aceea, când se întorsese acasă mestecând lemn dulce și, fără să-i observe nimeni buimăceala, luă loc la masa unde Fernanda și Amaranta cinau fără să-și adreseze vreun cuvânt. Își petrecuse, în odaia unei prietene, două ceasuri groaznice, plângând de ris cât și de teamă, și în urma acestor crize descoperi acel curaj atât de prețios care-i lipsise ca să fugă din pension și să-i spună mamei ei, cu aceste cuvinte sau cu altele asemănătoare, că simțea nevoia să se curețe de clavecin printr-o clismă. Stînd în capul mesei, sorbind o supă de pasăre care-i pică în stomac ca un elixir învie-tor, Meme le descoperi atunci pe Fernanda și pe Amaranta înconjurate de nimbul acuzator al realității. A trebuit să facă un mare efort pentru a nu le azvîrli în obraz tot ceea ce la ele nu era decît afectare, sărăcie spirituală, delir de grandomanie. Ea știa încă din vacanța a doua că tatăl ei nu locuia acasă decît pentru a salva aparențele și, cunoscînd-o pe Fernanda așa cum o cunoștea și aranjîndu-se apoi pentru a face cunoștință cu Petra Cotes, îi dădu dreptate tatălui ei. Și ea ar fi preferat să fie fiica concubinei. Amețită de alcool, Meme se gîndea cu voluptate la scandalul pe care l-ar fi provocat exprimînd cu voce tare ceea ce-i trecea atunci prin minte, și această năzdrăvnie îi produse o satisfacție atât de intensă încît Fernanda nu putu să nu o remarce.

- Ce ți s-a întâmplat? o întrebă ea.

- Nimic, răspunse Meme. Nimic, decît că abia acum îmi dau seama cît de mult vă iubesc.

Toată povara urii cuprinsa vădit în această declarație o înfiora pe Amaranta. Însă Fernanda se simți atât de emoționată încît atunci când Meme se trezi la miezul nopții, cu capul gata să-i plesnească de durere, vomînd șuvoaie de fiere care o făceau să se înăbușe, crezu că înnebunește. Îi administra un flacon de ulei de castor, îi puse cataplasme pe pîntece și punge cu gheață la cap, apoi îi impuse un regim și o izolare completă de cinci zile, prescrise de noul și extravagantul medic francez care, după ce o examinase timp de peste două ore, ajunsese la concluzia nebuloasă că e vorba de o indispoziție proprie femeilor. Curajul o părăsi pe Meme și, într-o stare jalnică de demoralizare, simți că nu-i mai rămîne altceva de făcut decît să îndure totul cu răbdare. Ursula, acum cu totul oarbă, dar încă activă și lucidă, a

252 ♦ Gabriel Garda Márquez

fost singura care a intuit diagnosticul exact. „După mine, își zise ea, asta seamănă în toate privințele cu ceea ce li se întâmplă bețivanilor.” Totuși, își alungă acest gînd din cap și ajunse chiar să-și reproșeze că a nutrit idei atât de ușurate. Aureliano al Doilea avu muștrări de conștiință atunci când o văzu pe Meme atât de abătută și se jură că se va ocupa mai mult de ea în viitor, în felul acesta se născură între tată și fiică legături de camaraderie sinceră și voioasă care aveau să-l elibereze pe el, pentru o vreme, de singurătatea amară a petrecerilor sale, iar pe fată de sub tutela Fernandei, fără să trebuiască să provoace acea criză familială care părea inevitabilă. Aureliano al Doilea își amîna pe atunci toate activitățile, ca să rămînă cu Meme s-o ducă la cinematograful sau la circ, și-i consacra cea mai mare parte a timpului său liber. În vremea din urmă, jena provocată de obezitatea monstruoasă care îl stînjenea la legatul șireturilor de la pantofi ca și la satisfacerea abuzivă a tuturor poftelor începuse să-i acrească firea. Descoperirea propriei sale fiice îi redase vechea jovialitate, și plăcerea pe care o simțea de a se afla în compania ei îl îndepărta treptat de la dezmăț. Meme atinsese vîrsta în care fetele înfloresc. Nu era frumoasă, după cum n-a fost niciodată frumoasă nici Amaranta, în schimb era simpatică, neafectată și producea imediat o impresie plăcută. Avea un spirit modern care contrasta cu sobrietatea demodată a Fernandei și cu zgîrcenia ei prost disimulată, dar care găsea în schimb un apărător în Aureliano al Doilea. El a fost acela care a hotărît ca Meme să părăsească dormitorul pe care-l ocupase din copilărie, și unde ochii temători ai statuiilor sfinților continuau să-i alimenteze groaza de adolescentă, și mobilă pentru ea o cameră prevăzută cu un pat de regină, cu o măsuță de toaletă mare și cu draperii din catifea, fără să-și dea seama că nu făcea decît să confecționeze a doua versiune a camerei Petrei Cotes. Se arăta atât de risipitor față de Meme încît nici nu mai știa cîți bani îi dădea, din simplul motiv că ea însăși îi lua din buzunar, și o ținea la curent cu toate produsele și accesoriile de cosmetică sosite în depozitele companiei bananiere. Camera lui Meme se umpluse cu bucăți de piatră ponce pentru șlefuirea unghiilor, cu fiare de frezat, cu paste pentru dinți strălucitori, cu coliruri ce făceau privirea mai languroasă, cu atîtea cosmetice și machiaje noi, încît ori de cîte

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 253

ori intra în cameră, Fernanda se scandaliza la gîndul că măsuța de toaletă a fiicei ei trebuie să fi fost, în toate

privește, identică cu aceea a matroanelor franțuze. Dar în vremea aceea, Femanda își împărțea timpul între micuța Amaranta Ursula, capricioasă și bolnăvicioasă, și o emoționantă corespondență cu medicii nevăzuți. Încît atunci cînd observă complicitatea dintre tată și fiică, singura promisiune pe care putu să i-o smulgă lui Aureliano al Doilea a fost ca el să nu o ducă niciodată la Petra Cotes. Era un avertisment lipsit de sens, deoarece concubina era atît de indispusă din pricina caramaderiei care se stabilise între amantul ei și fiica acestuia, încît nu mai voia să audă vorbindu-se despre fată. O teamă pînă atunci necunoscută o chinuia, ca și cum instinctul ei ar fi lăsat-o să înțeleagă că Meme n-avea decît să-și exprime dorința pentru a obține ceea ce nu izbutise niciodată Femanda: s-o lipsească de o iubire pe care o socotise sigură atît cît avea să trăiască. Pentru prima oară, Aureliano al Doilea a trebuit să îndure mutrele concubinei și să-i suporte zeflemelele înveninate, și chiar s-a temut ca nu cumva cuferele lui, transportate de atîtea ori de la un domiciliu la altul, să nu ia calea-întoarsă spre casa soției legitime. Nu s-a întîmplat așa ceva. Nimeni nu cunoștea mai bine un bărbat decît Petra Cotes pe amantul ei, și știa că toate cuferele vor rămîne definitiv acolo unde vor fi duse, din pricină că Aureliano al Doilea nu detesta nimic mai mult decît să-și complice viața cu rectificări și mutări. Cuferele au rămas deci acolo unde erau și Petra Cotes se strădui să-și recucerească bărbatul ascuțindu-și singurele arme de care fiica nu se putea folosi pentru a i-l disputa. Eforturi zadarnice însă, căci Meme nu a avut niciodată intenția de a interveni în treburile tatălui ei, și dacă s-ar fi amestecat, ar fi fost în favoarea concubinei. Ea nu avea timp nici măcar să deranjeze pe careva, își mătura singură odaia și-și făcea patul, așa cum o învățaseră călugărițele. În cursul dimineții își îngrijea îmbrăcămintea, brodind pe verandă sau cosind la vechea mașină cu manivelă a Amarantei. În timp ce ceilalți își făceau siesta, ea exersa două ore la clavecin, știind că, datorită acestui sacrificiu zilnic, Femanda va fi liniștită. Din același motiv, continua să dea recitaluri cu ocazia tombolelor bisericești și a seratelor școlare, cu toate că solicitările deveniseră din ce în ce mai rare. Către

254 ♦ *Gabriel García Márquez*

seară se aranja, își punea hainele ei simple și bocancii tari, și în caz că n-o reținea nimic lingă tatăl ei, se ducea la prietene, unde rămînea pînă la ora cinei. Rar se întîmpla ca Aureliano să nu vină atunci să o ia pentru a o duce la cinematograf.

Printre prietenile lui Meme erau trei tinere americance care rupseseră gardul cotețului electrificat ca să lege prietenie cu fetele din Macondo. Una dintre acestea era Patricia Brown. Recunoscător față de ospitalitatea pe care i-o oferise Aureliano al Doilea, Mr. Brown îi deschisese lui Meme ușile casei sale și o invită la balurile de sîmbata, singurele la care veneticii acceptau să se amestece cu băștinașii. Cînd află Femanda, uită pentru o clipă de Amaranta Ursula, ca și de medicii nevăzuți, și dezlanțui o întreagă melodramă: „închipuiește-ți numai ce va crede colonelul în mormîntul lui”, îi zise lui Meme. Bineînțeles ca, în felul acesta, căuta sprijin la Ursula. Însă bătrîna oarbă, spre deosebire de ceea ce aștepta toată lumea, consideră că nu era nimic de condamnat în faptul că Meme se ducea la aceste baluri și că păstra legături de prietenie cu americancele de vîrsta ei, cu condiția să-și păstreze fermitatea judecății și să nu se lase convertită la religia protestantă. Meme pricepu foarte bine gîndurile străbunicii și, a doua zi după fiecare bal, se scula mai devreme ca de obicei ca să se ducă la liturghie. Împotrivirea Fernandei stăruia pînă în ziua cînd Meme o dezarma informînd-o că americancele doreau să o asculte cîntînd la clavecin. Au trebuit să scoată încă o dată instrumentul din casă și să-l ducă pînă la Mr. Brown, unde într-adevăr tînăra interpretă primi cele mai sincere aplauze și felicitările cele mai entuziaste. De atunci o invitară nu numai la baluri, ci și să se scalde duminică în piscină și să prinzească cu ei o dată pe săptămînă. Meme învăță să înoate ca o campioană, să joace tenis și să mănînce șuncă de Virginia cu felii de ananas. Cu balurile, piscina și partidele de tenis începu deodată să se descurce și pe englezește. Aureliano al Doilea a fost atît de încîntat de progresele fiicei sale încît îi cumpără de la un negustor ambulant o enciclopedie engleză în șase volume, cuprinzînd numeroase planșe în culori, pe care Meme începu să o citească în timpul liber. Lectura îi mobiliza toată atenția, pe care o dedica pînă atunci, împreună cu prietenile ei, confidențelor sau experiențelor în cerc restrîns, nu pen-

UNVEAC DE SINGURĂTATE ♦ 255

tru că și-o impusese ca disciplină, ci pentru că-și pierduse tot interesul pentru a dezbate astfel de mistere ajunse de domeniul public. Își amintea de scena cu beția lor ca de o aventură copilărească și i se păru atît de nostimă încît i-o povesti lui Aureliano al Doilea, care păru că se amuză chiar mai mult decît ea. „Dacă ar ști mama ta!”, zise el izbucnind în ris, așa cum exclama ori de cîte ori ea îi făcea vreo confidență. Îi smulsese promisiunea că-l va ține la curent cu primul flirt, cu aceeași încredere cu care Meme îi povesti că-l simpatizează pe un american roșcovan care venise să-și petreacă vacanțele la părinți. „Ce oroare! zise Aureliano al Doilea rîzînd. Dacă ar ști mama ta!” însă Meme îi mărturisă că tînărul s-a întors în țara lui și că n-a mai dat nici un semn de viață. Maturitatea judecății ei garanta pacea în casă. Aureliano al Doilea începu să-i consacre mai mult timp Petrei Cotes și, deși nu mai avea nici trupul nici sufletul atît de tari pentru a se deda la petreceri ca cele de altădată, nu pierdea nici o ocazie să le organizeze și să-și scoată din cutie acordeonul la care unele clape ajunseseră să fie prinse cu ajutorul unor șireturi de ghetă. Acasă, Amaranta continua să-și brodeze lințoliul interminabil, iar Ursula se lăsa tîrîtă de decrepitudine spre adîncul tenebrelor în care nu mai era nimic de văzut pentru ea decît umbra lui Jose" Arcadio Buendia sub castan. Femanda își întări autoritatea. Scrisorile lunare către fiul ei Jose Arcadio nu mai conțineau nici o minciună, singurul lucru pe care i-l ascundea fiind corespondența ei cu medicii nevăzuți

care-i diagnosticaseră o tumoare benigna la intestinul gros și se străduiau să o pregătească pentru a opera asupra ei o intervenție prin telepatie.

S-ar fi putut spune că în încercata locuința a familiei Buendia domnea acum, pentru multa vreme, o pace și o fericire normale, însă moartea subita a Amarantei provoca un nou scandal.

Nu se așteptau la acest eveniment. Cu toate că era bătrână și trăia departe de toți, încă mai era în putere, dreaptă ca un par, cu o sănătate de fier cunoscută dintotdeauna. Nimeni nu mai știa ce gîndea ea, din acea după-amiază în care-l respinsese definitiv pe colonelul Gerineldo Márquez și se închisese în odaia ei pentru a plînge. Cînd își făcu din nou apariția, își epuizase toate lacrimile. N-a fost văzută plîngînd în ziua înălțării la cer a frumoasei

256 ♦ *Gabriel García Márquez*

Remedios, nici în clipa exterminării Aurelianilor, nici chiar la moartea colonelului Aureliano Buendia, care era ființa pe care o iubise cel mai mult pe lume, deși nu i-a putut-o dovedi decît atunci cînd cadavrul lui fu descoperit sub castan. Amaranta ajută la ridicarea trupului. Îl îmbracă cu podoabele lui de războinic, îl bărbierii, îl pieptănă și-i pomăda mustățile cu și mai multă grijă decît depunea el însuși în anii lui de glorie. Nimeni nu-și închipuia cîtă dragoste punea în acele gesturi, deoarece toată lumea se obișnuise cu familiaritatea Amarantei față de ritualul morții. Fernanda se supăra că nu înțelege nimic despre raporturile credinței catolice cu viața, ci numai despre raporturile ei cu moartea, ca și cum aceasta n-ar fi fost o religie, ci un prospect de pompe funebre.

Amaranta era prea prinsă în plasa amintirilor pentru a înțelege atîtea subtilități. Ajunsese la vîrsta bătrîneții cu toate nostalgiile încă vii. Cînd asculta valsurile lui Pietro Crespi simțea aceeași poftă de plîns, pe care o simțise în vremea adolescenței, ca și cum anii, încercările, experiența n-ar fi servit la nimic. Cilindrii cu melodii pe care îi aruncase ea însăși la gunoi, sub pretextul că au putrezit din pricina umezelii, continuau să se învîrtă și să ciocnească ciocănelele în amintirea ei. Încercase să le facă să dispară în dosul acelei pasiuni murdare pe care îndrăznise să o aibă pentru nepotul ei Aureliano Jose și încercase să se refugieze sub ocrotirea calmă și bărbătească a colonelului Gerineldo Márquez, însă nu reușise să le învingă, nici chiar prin actul cel mai deznădăjduit al bătrîneții ei, atunci cînd scaldîndu-l pe micuțul Jose Arcadio, cu trei ani înainte de plecarea lui la seminar, îl mîngîia nu ca o bunică pe nepot, ci așa cum ar fi făcut-o o femeie cu un bărbat, așa cum se povestea că obișnuiau matroanele franțuzoaice și cum ea însăși dorise atît de mult să facă cu Pietro Crespi, la doisprezece sau paisprezece ani, cînd îl văzuse în pantalonii lui de dansator, bătînd cu bagheta magică ritmul metronomului. Uneori suferea că lăsase în urma ei această dîră de noroi, iar alte ori se înfuria atît de tare încît își înțepa degetele cu acul, dar și mai mult o durea și o înfuria fructul parfumat și viermănos al iubirii pe care avea să-l tirească după sine pînă la moarte. Așa cum colonelul Aureliano Buendia nu putea evita să se gîndească la război, nici

Amaranta nu se putea opri să se gîndească la Rebeca. Însă, în timp ce fratele ei reușise

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 257

să-și purifice amintirile, ea nu putuse decît să și le facă mai arzătoare. Vreme de ani îndelungați, singurul lucru de care se rugă lui Dumnezeu să o cruțe a fost pedeapsa de a muri înaintea Rebecăi. De fiecare dată cînd trecea prin fața casei, remarcînd ruina ei, îi plăcea să creadă că Dumnezeu o asculta. Într-o după-amiază, pe cînd cosea în verandă, avu deodată certitudinea că vestea despre moartea Rebecăi îi va fi adusă într-o zi cînd va șede în același loc, în aceeași poziție, luminată de aceeași lumină. Se așeză s-o aștepte, ca cineva care așteaptă o scrisoare, și este lucru sigur că într-o vreme își smulgea nasturii pentru a putea să-i coasă din nou, ca nu cumva inactivitatea să-i facă așteptarea și mai lungă, și mai îngrozitoare. În casă, nimeni nu remarcase că atunci Amaranta începu să țeară un minunat lințoliu pentru Rebeca. Mai tîrziu, cînd Aureliano cel Trist povesti că o văzuse schimbată în ceea ce credea a fi o vedenie, cu pielea toată crăpată și cu cîteva smocuri gălbui care-i rămăseseră pe cap, Amaranta n-a fost surprinsă, deoarece spectrul descris astfel semăna cu ceea ce ea își închipuise de mult. Plănuiise să restaureze cadavrul Rebecăi, să acopere ravagiile de pe obraz cu ajutorul parafinei și să-i facă o perucă cu părul sfinților. Va confecționa un cadavru frumos, în lințoliul acela de in și, într-un sicriu căptușit cu pluș cu volane de purpură, îl va da în grija viermilor cu funeralii magnifice. Își făurise planul cu atîta ură încît se simți cutremurată la gîndul că ar fi făcut totul în același chip și dacă ar fi fost mînată de dragoste, dar nu se lăsă descurajată de această clipă de stinghereală și continuă să pună la punct cele mai mici amănunte, cu atîta meticulozitate încît deveni nu numai o specialistă, ci o adevărată virtuoașă în riturile mortuare. Singurul amănunt de care n-a ținut seama în proiectul ei teribil a fost că, în ciuda rugămintelor ei către Dumnezeu, putea să moară tot atît de bine înaintea Rebecăi. Ceea ce s-a și întîmplat. Dar cînd sosi sfîrșitul, Amaranta nu se simți frustrată, ci dimpotrivă eliberată de orice amărăciune, căci moartea îi acordase privilegiul de a se anunța cu cîteva ani mai înainte.

O văzuse într-o amiaza fierbinte, cosind alături de ea pe verandă, puțin după plecarea lui Meme la pension. O recunoscuse îndată și nu găsi nimic înspăimîntător la ea; moartea era o femeie înveșmîntată în albastru, cu părul lung, cu un aer puțin demodat,

258 ♦ *Gabriel García Márquez*

și care avea o oarecare asemănare cu Pilar Ternera de pe vremea cînd ajută la bucătărie. S-a întîmplat în repetate rînduri ca Fernanda să fie prezentă, dar ea n-o văzu deloc, în ciuda faptului că era atît de reală și atît de umană, încît o dată o rugă pe Amaranta să binevoiască a-i trece ața prin ac. Moartea nu i-a precizat cînd avea să o ia, nici dacă ultima ei oră era înscrisă înainte de cea a Rebecăi, ci îi porunci să înceapă să-și țeară propriul lințoliu

începînd din 6 aprilie următor. Îi îngădui să-și facă unul cît de complicat și de măiestrit dorește, cu condiția să pună în el aceeași probitate ca și în confecționarea celui al Rebecăi, și o preveni că va muri fără durere, fără frică și fără amărăciune, în seara în care-l va isprăvi. Căutînd să-și piardă cît mai mult timp, Amaranta comandă sculuri de în pentru urzeală și țesu ea însăși pînza. O făcu cu atîta grijă încît numai operațiunea aceasta îi luă patru ani.

Apoi începu broderia. Pe măsura ce se apropia termenul fatal, înțelese că numai o minune i-ar mai putea permite să-și prelungească lucrul dincolo de moartea Rebecăi, dar concentrarea însăși îi dăruie calmul de care avea nevoie pentru a accepta ideea unei frustrări. Atunci înțelese semnificația cercului vicios al peștișorilor de aur, în care se închisese colonelul Aureliano Buendia. De atunci lumea se opri la suprafața pielii ei, iar interiorul rămase ferit de orice amărăciune. Suferea că nu avusese această revelație cu mulți ani mai înainte, cînd încă mai putea să-și purifice amintirile și să reconstruiască universul într-o lumină nouă, să evoce fără să se înfioare mirosul de lavandă al lui Pietro Crespi în amurg și să o izbăvească pe Rebeca de mizeria în care se bălăcea, nu din dragoste, nici din ură, ci prin puterea de înțelegere fără margini cu care te înzestrează singurătatea. Ura pe care o remarcase într-o seară în cuvintele lui Meme nu o tulburase din pricină că o viza pe ea, ci pentru că se descoperise dintr-o dată repetată în alta adolescența, care părea la fel de curată cum trebuie să fi părut și a ei, dar care era de pe acum alterată de resentimente. Numai că ea era acum atît de profund împăcată cu propriul ei destin, încît nu se lăsă chinuită de certitudinea că orice rectificare devenise imposibilă. Nu mai avea altă țintă decît să-și termine lințoliul. În loc să mai întîrzie sfîrșitul prin înflorituri deșarte, așa cum făcuse la început.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 259

accelera ritmul muncii. Cu o săptămînă mai înainte socoti că va putea face ultima împunsătură în noaptea de 4 februarie și, fără să-i arate motivul, îi sugeră lui Meme să mute data unui recital de clavecin programat o zi mai tîrziu, dar ea nu o luă în seamă. Amaranta căută atunci un chip de a-și prelungi sorocul cu patruzeci și opt de ore și chiar își închipui că moartea vrea să-i facă pe plac, căci în noaptea de 4 februarie o furtună provoca defectarea centralei electrice. Însă a doua zi dimineața, la orele opt, o dată cu ultima împunsătură la cea mai frumoasă broderie pe care a făcut-o vreodată o femeie, ea anunță fără a dramatiza cîtuși de puțin că va muri înainte de căderea serii. Nu se mulțumi numai să-și prevină familia, ci înștiință totodată satul întreg, deoarece Amaranta își băgase în cap că se putea repara o viața întreaga de meschinării printr-un ultim serviciu adus lumii, și se gîndi că nu putea exista nimic mai bun decît să ducă morților scrisori.

Vestea că Amaranta Buendia va ridica ancora la asfințit însărcinîndu-se să fie curierul morții se răspîndi în tot Macondo înainte de amiază, și către orele trei se și afla în salon o cutie mare cu misive. Cei care preferau să nu scrie îi încredințară Amarantei mesaje orale pe care ea le consemnă într-un caiet cu numele și data morții destinatarului. „Nu vă faceți griji, îi liniștea pe expeditori. Primul lucru pe care-l voi face la sosire va fi să întreb de el și-i voi transmite mesajul dumneavoastră.” Toate acestea aveau aerul unei comedii. Amaranta nu părea deloc suferindă, nici neliniștită, ci chiar întinerise puțin avînd sentimentul datoriei împlinite. Era la fel de zveltă și dreaptă ca întotdeauna. Dacă n-ar fi fost pomeții proeminenți, deveniți mai aspri, și cîțiva dinți care-i lipseau, ar fi părut mult mai tînără decît era în realitate. Hotărî chiar ea ca scrisorile să fie bagate într-o cutie gudronată și arată cum să fie așezată în interiorul mormîntului pentru a fi cît mai ferită de umezeală. În cursul dimineții, chemase un tîmplar care i-a luat măsura pentru sicriu stînd în picioare în mijlocul salonului, ca și cum ar fi fost vorba de o rochie. În cursul ultimelor ceasuri de viață se trezi în ea un asemenea dinamism, încît Fernanda avu impresia că vrea să-și bată joc de toți. Ursula, care știa că cei din neamul Buendia nu mureau de boli, nu se îndoi că Amaranta a primit prevestirea

260 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

morții, cu toate acestea se temea ca nu cumva, preocupați de scrisori și în nerăbdarea lor de a le vedea pornite cît mai repede, expeditorii să n-o îngroape de vie. De aceea, se încăpățîna să-i evacueze din casa, certîndu-se în gura mare cu intrușii și, spre orele patru după-amiază, izbuti să termine cu ei. Cam pe la aceeași oră, Amaranta terminase cu împărțitul lucrurilor ei personale la săraci și nu mai păstrase pe sicriul sobru din scînduri negeluite decît rîndul de haine și modeștii papuci din catifea reiată pe care avea să-i ia cu sine în moarte. Nu uitase să ia această precauțiune deoarece își aminti că la moartea colonelului Aureliano Buendia trebuiseră să-i cumpere o pereche de pantofi noi, deoarece nu mai avea ce să încalțe în afară de papucii pe care-i purta în atelier. Cu puțin înainte de orele cinci, Aureliano al Doilea veni să o ia pe Meme la concert și rămase surprins văzînd casa pregătită pentru înmormîntare. Dacă totuși cineva avea aerul de vioi la acea oră, apoi aceasta era Amaranta, atît de calmă încît mai găsi timp să-și curețe și să-și radă bătăturile. Aureliano al Doilea și Meme se despărțiră de ea luîndu-și în glumă adio și-i făgăduiră să facă un chef în sîmbăta următoare, ca să-i sărbătorească învierea. Atras de știrea că Amaranta primea scrisorile destinate morților, părintele Antonio Isabel veni la ora cinci aducînd cu sine împărțășania și trebui să aștepte mai bine de cincisprezece minute pînă cînd muribunda ieși din baie. Cînd o văzu apărînd în cămașă de noapte din sifon, cu părul despletit pe umeri, bătrînul preot crezu că-și bate joc de el și-l concedie pe ministrant. Socoti totuși nimerit să profite de ocazie pentru a o spovedi pe Amaranta după douăzeci de ani de împotrivire. Amaranta îi răspunse deschis că nu are nevoie de nici un fel de asistență spirituală, deoarece are conștiința curată. Fernanda se scandaliza. Fără să ia nici cea mai mica precauțiune pentru a nu fi auzită, se întrebă cu voce tare ce păcat îngrozitor va fi putut săvîrși Amaranta ca să prefere o

moarte în plin sacrilegiu rușinii de a se spovedi. Amaranta se culcă atunci și o obligă pe Ursula să adeverească în public că a rămas fecioara.

- Să nu-și facă nimeni iluzii, strigă ea, ca să fie auzită de Femanda. Amaranta Buendia părăsește această lume așa cum a venit în ea.

"1

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 261

Nu s-a mai sculat. Adâncită între perne, ca și cum ar fi fost într-adevăr bolnava, își împleti cosițele lungi și le înfășură pe după urechi, așa cum îi spusese moartea că trebuie să fie pregătită în sicriu. Apoi îi ceru Ursulei o oglindă și, pentru prima oară după patruzeci de ani, își văzu chipul răvășit de vîrstă și de martiriul pe care-l îndurase și ramase surprinsă constatînd cît de mult semăna cu imaginea pe care și-o făurise în minte despre sine. După liniștea care domnea în odaie, Ursula înțelese că a început să se întunece.

- Ia-ți rămas-bun de la Fernanda, o ruga ea. O singură clipă de împăcare este mai de preț decît o viață întreagă de prietenie.

- Nu mai are nici un rost, răspunse Amaranta.

Meme nu se putu împiedica să nu se gîndească la ea atunci cînd se aprinseră luminile scenei improvizate și începu a doua parte a programului. În toilul bucății, cineva veni să-i anunțe la ureche știrea, și reprezentația fu întreruptă. Cînd ajunse acasă, Aureliano al Doilea trebui să-și croiască drum cu coatele prin mulțime, ca să privească trupul neînsuflețit al bătrinei fecioare, hidoase, de culoare murdară, cu bandajul negru în jurul mîinii, învelită în lințoliul cel minunat. Era așezată în salon, alături de lada cu scrisori.

După cele nouă nopți petrecute priveghind-o pe Amaranta, Ursula nu se mai ridică. Santa Sofia de la Piedad o luă în grija ei. Îi aducea mîncare în odaie, îi aducea esență de capoc ca să se spele și o ținea la curent cu tot ceea ce se petrecea la Macondo. Aureliano al Doilea o vizita deseori, îi aducea haine pe care ea și le pune la lîngă pat, împreună cu cele mai indispensabile obiecte pentru viața de toate zilele, astfel încît în scurta vreme își clădise o lume la îndemîna ei. Reuși să trezească o puternică afecțiune în micuța Amaranta Ursula, care-i semăna leit în toate privințele și pe care o învățase să citească. Luciditatea și îndemînarea cu care ajunseseră să se descurce singură te făceau desigur să te gîndești că era covîrșită de povara celor o sută de ani ai ei, dar deși era evident că sta cam prost cu vederea, nimeni nu bănuia niciodată că era complet oarbă. Dispunea atunci de atîta timp și de atîta liniște interioară ca să supravegheze viața casei, încît a fost prima care și-a dat seama de nenorocirea mută a lui Meme.

262 ♦ Gabriel García Márquez

- Vino încoace, îi zise ea. De vreme ce am rămas singure, poți să-i spui unei biete bătrîne ca mine ce ți s-a întîmplat.

Meme ocoli convorbirea cu un ris silit. Ursula nu stăruia, însă găsi confirmarea bănuielilor ei în faptul că Meme nu mai veni să o vadă. Știa că se aranja mai devreme ca de obicei și nu mai putea sta liniștită nici o clipă în așteptarea ceasului cînd putea ieși, că-și petrecea nopți întregi sucindu-se și răsucindu-se în pat, în odaia învecinată, și că filfiitul aripilor unui fluture era de ajuns să-i provoace chinuri. Într-o bună zi o auzi spunînd că se duce să se întîlnească cu Aureliano al Doilea și Ursula a fost surprinsă văzînd cît de lipsită de imaginație era Fernanda încît nu bănuia nimic atunci cînd soțul ei veni acasă să întrebe de fiica lui. Era cît se poate de limpede că Meme era preocupată de probleme secrete, de întîlniri urgente, de nerăbdări greu stăpînite, cu mult înainte de acea seară cînd Fernanda răzvrăti toată casa deoarece o descoperise sărutîndu-se cu un bărbat la cinema.

Meme era atunci atît de închisă în sinea ei, încît o acuză pe Ursula că a denunțat-o. În realitate, ea se denunțase singură. De cîtva timp, lăsa în urma ei o mulțime de indicii care ar fi putut stîmi atenția celui mai adormit om, și dacă Fernanda întîrzie atît de mult să le descopere, aceasta se întîmplă pentru că ea însăși era orbită de relațiile ei secrete cu medicii nevăzuți. Și chiar așa, tot ajunse să remarce tăcerile adînci, tresăririle neașteptate, salturile de dispoziție și contradicțiile fiicei ei. Începu să o supravegheze pe cît de discret pe atît de implacabil. O lăsa să iasă cu vechile ei prietene, o ajuta să se îmbrace pentru micile petreceri de sîmbătă seara și nu-i pune niciodată întrebări supărătoare care ar fi putut să o alarmeze. Avea suficiente dovezi că Meme făcea lucruri cu totul deosebite de cele pe care pretindea că le face, dar se feri să-și dea în vileag bănuielile, așteptînd o ocazie propice. Într-o seară, Meme o anunță că se duce la cinematograful împreună cu tatăl ei. La puțin timp după aceea, Fernanda auzi explodînd petardele lansate de cheflii ce se îndreptau spre casa Petrei Cotes, și acordeonul lui Aureliano al Doilea, asupra căruia nu te puteai înșela. Se îmbracă repede, intră în cinematograful și, în semiîntunericul fotoliilor de orchestră, o recunosc pe fiica ei. Emoția acestei descoperiri o zăpăci atît de tare, încît nu-l putu distinge pe bărbatul cu care se

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 263

săruta Meme, reuși în schimb să-i audă glasul tremurător între glumele proaste și furtuna de ris care zguduia

publicul., „îmi pare rău, iubito”, putu ea să audă, și o scoase pe Meme din sală fără să rostească nici un cuvânt. O făcu să îndure rușinea de a o conduce pe strada Turcilor forfotind de lume și o încuie în odaia ei.

A doua zi, spre ceasurile șase seara, Femanda recunoscuse vocea bărbatului care venise să o viziteze. Era tânăr, smead și avea o privire întunecată și tristă care ar fi surprins-o mai puțin dacă i-ar fi cunoscut pe țigani, și un aer visător care unei femei cu inima mai puțin înăsprită i-ar fi fost de ajuns pentru a înțelege motivele fiicei ei. Hainele lui din pînă erau foarte uzate, purta pantofi protejați în disperare prin straturi suprapuse de alb de zinc și ținea în mînă o canotieră cumpărată simbăta trecută. În toată viața lui nu fusese - și nici nu avea să fie vreodată - mai speriat decît în clipa aceea; avea însă o demnitate și o stăpînire de sine care-l puneau la adăpost de orice umilință, precum și o prestanță înăscută, umbrită doar de mîinile sale bătătorite și unghiile roase din pricina muncii aspre. Femandei însă i-a fost suficient să-l vadă o singură dată pentru a ghici că muncește cu brațele. Își dădu seama că purta pe el singurul lui rînd de haine de sărbătoare și că sub cămașă pielea îi era roasă de rîia companiei bananiere. Nu-l lăsa să vorbească. Nu-i îngădui nici să intre pe ușa pe care peste o clipă a și trebuit să o închidă din pricina fluturilor galbeni care invadaseră casa.

- Pleacă de aici, îi zise ea. Nu ai ce căuta între oameni respectabili.

Se numea Mauricio Babilonia. Se născuse și crescuse în Macondo și era ucenic mecanic în atelierele companiei bananiere. Meme făcuse cunoștința cu el din întîmplare, într-o după-amiază cînd se dusesese împreună cu Patricia Brown să ia mașina pentru a da o raită pe plantație. Șoferul fiind bolnav, l-au însărcinat pe el să conducă, și Meme putu să-și îplinească în sfîrșit dorința de a se așeza lîngă volan ca să observe de aproape mecanismul de conducere al automobilului. Spre deosebire de Șoferul titular, Mauricio Babilonia îi făcu o demonstrație practică. Asta s-a petrecut pe vremea cînd Meme tocmai începuse să frecventeze casa lui Mr. Brown și cînd încă se mai considera că „nedemn pentru doamne să conducă o mașină. De aceea, a tre-

264 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

buit să se mulțumească cu o informație teoretică și, timp de cîteva luni, nu-l mai revăzu pe Mauricio Babilonia. Mai tîrziu, avea să-și aducă aminte că în cursul acelei plimbări frumusețea lui bărbătească îi atrăsese atenția, lăsînd la o parte asprimea mîinilor lui, dar că după aceea vorbise cu Patricia Brown despre jena pe care o stîmisesse în ea siguranța lui cam trufașă. În prima simbătă cînd s-a dus la cinematograful cu tatăl ei, îl văzu pe Mauricio Babilonia îmbrăcat curat, stînd nu departe de locul unde se aflau ei, și observă că nu-i păsa deloc de film, ci că se întorcea întruna și o privea, nu atît pentru a o vedea, cît pentru ca ea să observe că el o privea. Vulgaritatea acestui gest o indispușe pe Meme. La sfîrșitul filmului, Mauricio Babilonia se apropie pentru a-l saluta pe Aureliano al Doilea și abia atunci află Meme că cei doi bărbați se cunoșteau, deoarece el lucrase la cea dintîi instalație electrică a lui Aureliano cel Trist și se adresa tatălui ei ca unui superior. Această constatare risipi împotrivirea pe care o provocase la început în ea mîndria lui extremă. N-au avut ocazia să se vadă între patru ochi, nici să schimbe alte vorbe decît un bună ziua sau un bună seara, pînă în noaptea cînd a visat că el o salva dintr-un naufragiu și că ea nu încerca față de el un sentiment de recunoștință, ci, dimpotrivă, o furie puternică. De parcă i-ar fi oferit ocazia pe care o așteptase atît de mult, în timp ce Meme nu avea alta dorință decît să-l evite, și nu numai pe el, Mauricio Babilonia, ci pe toți bărbații care se interesau de ea. De aceea a fost cuprinsă de atîta indignare atunci cînd, după visul ei, în loc să-l deteste, simți o nevoie irezistibilă de a-l vedea. Nerăbdarea ei spori în cursul săptămîinii, iar simbătă dorința ei devenise atît de copleșitoare încît a trebuit să depună un efort imens pentru ca Mauricio Babilonia să nu remarce, în timp ce o saluta la cinematograful, că inima era gata să-i iasă pe gură. Ca orbită de o impresie confuză de plăcere și de furie, îi întinse pentru prima oară mîna, și abia în clipa aceea Mauricio Babilonia îndrăzni să i-o strîngă într-a lui. Timp de o fracțiune de secundă, Meme se căi de pomirea pe care o avusese, însă căința se transformă deîndată în satisfacție crudă, atunci cînd constată că mîna lui era la fel de jilavă și înghețată ca și-a ei. În noaptea aceea a înțeles că nu va avea nici o clipă de odihnă atîta vreme cît nu-i va dovedi lui Mauricio

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 265

Babilonia cît de deșartă era ambiția lui, și-și trecu toată săptămîina tînjind în jurul acestei dorințe noi. Recurse la tot felul de vicleșuguri inutile pentru ca Patricia Brown să o ia cu ea cînd se ducea după automobil. Pînă la urmă s-a servit de roșcovanul american, care pe vremea aceea venise să-și petreacă vacanța la Macondo și, sub pretextul că se duce să vadă noile modele de automobile, se lăsă condusă la atelier. Din clipa în care l-a revăzut, Meme încetă să se mai amăgească și înțelese că de fapt ajunsese să nu-și mai poată stăpîni dorința de a rămîne singură cu Mauricio Babilonia, însă certitudinea că acesta a înțeles totul vîzînd-o venind, o scoase din fire.

- Am venit să văd noile modele, zise Meme.

- E un pretext bun, răspunse el.

Meme își dădu seama că avea să-și ardă aripile la flacăra orgoliului lui și căută cu disperare un mijloc de a-l umili. El nu-i lăsă însă timp. „N-ai nici o teamă, îi zise cu voce scăzută. Nu-i pentru prima oară cînd o femeie înnebunește după un bărbat.” Ea se simți atît de descumpănită, încît părăsi atelierul fără să mai privească noile modele și-și petrecu noaptea, de seara pînă dimineața, sucindu-se și rasucindu-se în pat și vîrsînd lacrimi de revoltă. Roșcovanul american, care începuse de fapt să o intereseze, îi făcea acum impresia unui prunc în fașă. Atunci observă fluturii galbeni care precedau toate aparițiile lui Mauricio Babilonia. Remarcase și pînă atunci prezența lor, îndeosebi în atelierul mecanic, unde credea că-i atrage mirosul de vopsele. Uneori îi simțise

fluturînd pe deasupra capului lui în semiîntunericul cinematografului. Dar atunci cînd Mauricio Babilonia începu să o urmărească ca o umbră pe care numai ea o putea identifica în mulțime, înțelese că fluturii aveau o oarecare legătură cu el. Mauricio Babilonia se afla totdeauna în asistență la recitaluri, la cinematograful, la liturghie, și ea nici nu avea nevoie să-l vadă pentru a-i descoperi prezența pe care i-o semnalau fluturii. Într-o zi, Aureliano al Doilea se arătă atît de iritat din pricina acestor bătaii din aripi supărătoare, încît ei îi veni dintr-o dată cheful să-i dezvăluie secretul, după cum îi promisese, însă instinctul o făcu să înțeleagă că de data asta el nu va rîde ca de obicei: „Ce-ar zice mama ta dacă ar ști?” Într-o zi, pe cînd altoiau trandafirii, Fernanda scoase un țipăt de spaima și o

266 ♦ *Gabriel Gara'a Márquez*

trase pe Meme de-o parte din locul unde se afla și de unde frumoasa Remedios părăsise grădina pentru a se înălța la cer. Pentru o clipă, avusese impresia că minunea se va repeta cu fiica ei, din pricina unei bătaii neașteptate de aripi care o tulburase în lucrul ei. Erau fluturii. Meme îi văzu, zămisliți parcă spontan din lumină, și inima îi zvîcni. În aceeași clipă intră Mauricio Babilonia, purtînd un pachet care nu era altceva, pretindea el, decît un cadou de la Patricia Brown. Meme abia se stăpîni să nu roșească, suportă lovitura și reuși chiar să arboreze un surîs firesc, rugîndu-l să binevoiască să pună pachetul pe balustradă, deoarece ea avea degetele murdare de pămînt. Singurul lucru pe care-l remarcă Fernanda la acest bărbat, pe care după cîteva luni avea să-l dea pe ușă afară, fără să-și amintească să-l fi văzut vreodată, a fost chipul lui melancolic.

- Iată un bărbat foarte straniu, zise Fernanda. Citești pe chipul lui că nu va întîrzia să moară.

Meme crezu că mama ei se afla încă sub efectul apariției fluturilor. După ce terminară de altoit trandafirii, își spălă mîinile și duse pachetul în odaia ei, ca să-l deschidă. Era un fel de jucărie chinezească, formată din cinci cutii care se îmbucau una în cealaltă, în ultima fiind un mic bilet mîzgălit cu mare trudă de cineva care abia știa să scrie: *Ne vedem sîmbătă la cinematograful*. Imediat Meme rămase năucită la gîndul că acea cutie rămăsese atîta vreme pe balustradă, la cheremul curiozității Femandei și, deși se simțea măgulită de îndrăzneala și ingeniozitatea de care dăduse dovadă Mauricio Babilonia, se înduioșă de naivitatea cu care spera să o vadă venind la întîlnire. Meme știa că Aureliano al Doilea era ocupat sîmbătă seara. Totuși ardea de atîta nerăbdare, pe măsură ce trecea săptămîna, încît sîmbătă îl convinse pe tatăl ei să o lase să meargă singură la cinematograful și să nu vină să o ia la sfîrșitul reprezentației. Un fluture de noapte zburătăci deasupra capului ei tot timpul cît becurile rămăseseră aprinse. Apoi s-a întîmplat ceea ce avea să se întîmple. De îndată ce s-au stins luminile, Mauricio Babilonia veni să se așeze alături de ea Meme simți că se bălăcește într-o mlaștină de spaime, din care nu o putea slava, așa cum se întîmplase și în visul ei, decît acel bărbat mirosind a ulei de motor, pe care ea abia îl deslușea în semiîntuneric.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 267

- Dacă n-ai mai fi venit, nu m-ai mai fi văzut niciodată, zise el. Meme simți greutatea mîinii pe genunchiul ei și știu că în

clipa aceea ajunseseră amîndoi de partea cealaltă a spaimei.

- Ce-mi place la tine, îi răspunse ea surizînd, este că spui întotdeauna tocmai ceea ce n-ar trebui.

Ajunsesese nebună după el. Își pierdu somnul și pofta de mîncare și se afundă atît de mult în singurătate, încît pînă și tatăl ei devenise pentru ea stînjenitor. Inventă o rețea încurcată de întîlniri false cu scopul de a o deruta pe Fernanda, își pierdu din vedere prietenile și calcă în picioare orice bună-creștere pentru a-l putea întîlni pe Mauricio Babilonia, la orice oră și în orice loc. La început, grosolănia lui o incomoda. Prima oară cînd s-au pomenit singuri, pe pajiștile pustii din spatele atelierului mecanic, el o atrase fără milă într-o asemenea joacă animalică încît ieși extenuată. Îi trebui cîtva timp ca să înțeleagă că și aceasta era o formă de tandrețe, și din ziua aceea își pierdu toată liniștea și nu mai trăi decît pentru el, zăpăcită de dorința de a se cufunda în teribilul lui miros de ulei frecat cu leșie. Cu puțin timp înainte de moartea Amarantei, își descoperi brusc o zonă de luciditate în interiorul nebuniei ei și nesiguranța viitorului o făcu să se cutremure. Auzise atunci de o femeie care ghicea viitorul în cărți și se duse să o viziteze în secret. Era Pilar Temera. De îndată ce o văzu intrînd, ghici motivele ascunse ale lui Meme. „Stai jos, îi zise ea. Nu am nevoie de cărți pentru a cunoaște viitorul unui Buendia.”

Meme nu știu niciodată că această Pitie centenară nu era altcineva decît străbunica ei. Nu ar fi crezut nici după ce i-ă dezvăluit, cu un realism agresiv, că acest gen de exaltare amoroasă nu se potolește decît în pat. Mauricio Babilonia împărțea acest punct de vedere, însă Meme refuza să-i dea crezare, nevăzînd aici decît o idee grosolană de lucrător. Ea credea, de altfel, că acest soi de dragoste nimicește cealaltă dragoste, deoarece era în firea oamenilor să-și alunge foamea o dată ce pofta le-a fost satisfăcută. Pilar Temera nu numai că-i risipi eroarea, dar îi mai și oferî echilibrul pat de chingi, în care-l zămisli pe Arcadio, bunicul lui Meme, și unde-l zămisli apoi pe Aureliano Jose. În afară de aceasta, ea o învăță cum să împiedice o zămislire nedorită, cu ajutorul cataplasmei fierbinți de muștar și-i dădu diferite rețete

268 ♦ *Gabriel Gara'a Márquez*

de poțiuni, care în caz de neplăceri, o puteau scăpa „chiar și de muștrările de cuget”. Această întrevvedere o umplu pe Meme de același curaj pe care-l încercase în acea după-amiază cînd băuse peste măsură. Însă moartea Amarantei o obligă să-și amîne hotărîrea. În tot timpul cît au durat cele nouă nopți de priveghi, ea nu-l părăsi nici o clipă pe Mauricio Babilonia, pierdut în mijlocul mulțimii care invadase casa. A urmat apoi lunga perioadă a

doliului și izolarea obligatorie, și au trebuit să rămână separați cîtva timp. Aceste zile văzură dominînd în ea atîta frămîntare lăuntrică, atîta nerăbdare imposibil de stăpînit și atîtea dorinți arzătoare înăbușite, încît din prima după-amiază cînd reuși să iasă, Meme se duse direct la Pilar Ternera. Se dăruie fără împotrivire lui Mauricio Babilonia, fără rușine, fără să arate nici o fățarnicie, cu un avînt atît de firesc și cu o intuiție atît de savantă, încît oricare bărbat mai neîncrezător decît iubitul ei le-ar fi considerat niște rezultate ale experienței. Se drăgostiră de două ori pe săptămînă, timp de peste trei luni, ocrotiți de complicitatea inocentă a lui Aureliano al Doilea care acredita, fără să se gîndească la rău, alibiurile fiicei sale, numai pentru a o vedea scăpată de asprimea mamei sale.

În seara cînd Fernanda îi surprinse la cinematograful, Aureliano al Doilea se simți atît de copleșit de apăsarea conștiinței încît se duse să o vadă pe Meme în odaia în care o închisese Fernanda, încredințat că ea se va despovăra față de el de toate confidențele pe care i le datora. Meme tăgăduie însă totul. Avea un aer atît de sigur de ea, agățîndu-se atît de mult de însingurarea ei, încît Aureliano al Doilea plecă cu impresia că nu mai există nici o legătură între ei, că prietenia și complicitatea lor nu mai erau acum decît iluzii trecute. Se gîndi să vorbească cu Mauricio Babilonia, crezînd că autoritatea lui de fost patron îl va face să renunțe la proiectele lui, dar Petra Cotes îl convinge că acestea erau chestiuni care nu le priveau decît pe femei, și așa rămase să plutească pe apele nehotărîrii, cu greu susținut de speranța că la sfîrșitul recluziunii necazurile fiicei sale vor înceta. Meme nu arăta nici un semn de supărare. Dimpotrivă, din odaia alăturată, Ursula putea constata ca are un somn liniștit, că își vedea în deplină liniște de ocupațiile ei, că-și lua mîncarea regulat și că-i pria. Singurul lucru care o intriga pe Ursula, după

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 269

mai bine de două luni de pedeapsă, **era că Meme nu făcea baie dimineata, ca toată lumea, ci către orele șapte seara. Uneori, se gîndea să o prevină să fie atentă la scorpioni, însă Meme se purta atît de rece, convinsă că Ursula a fost aceea care a denunțat-o, încît preferă să nu o tulbure cu vorbele ei nesăbuite de străbunică. Fluturii galbeni năpădeau casa o dată cu căderea serii. În fiecare seară, la ieșirea din baie, Meme o găsea pe Fernanda disperată, omorînd fluturii cu pompa pentru insecticid. „Ce blestem, zicea ea. Toata viața mi s-a spus că fluturii de noapte aduc nenoroc.” Într-o seară, în timp ce Meme mai era încă în baie, Fernanda intra din întîmplare în odaia ei, unde găsi o mulțime atît de mare de fluturi încît abia mai puteai respira. Apucă prima cîrpă la îndemînă pentru a-i izgoni și inima îi îngheță de spaimă cînd făcu legătura între băile de noapte ale fiicei ei și cataplasmele cu muștar care se rostogoliră pe jos. Nu mai aștepta clipa potrivită, așa cum făcuse prima oară. A doua zi o invita la prînz pe noul primar al satului, care cobora ca și ea din podișurile înalte, și-i ceru să pună un paznic de noapte în curtea din dos, deoarece avea impresia că i se fură găinile. În seara aceea, paznicul îl doborî pe Mauricio Babilonia în timp ce scotea țiglele ca să pătrundă în baie, unde îl aștepta Meme goală și înfiorată de dragoste, în mijlocul scorpionilor și al fluturilor, așa cum îl așteptase aproape în fiecare seară din ultimele luni. Un glonte înfipt în șira spinării îl țintui la pat pentru tot restul zilelor sale. A murit de bătrînețe, în singurătate, fără să se plîngă, fără să protesteze, fără a face vreodată vreo dezvăluire indiscretă, chinuit de amintiri și de fluturii galbeni care nu-i dădeau pace nici o clipă, repudiat de societate ca găinar.**

Evenimentele care aveau să dea lovitura de moarte satului Macondo tocmai începeau să se precizeze, cînd a fost adus în casă fiul lui Meme Buendia. Situația generală era atunci atît de nesigură, încît nimănui nu-i ardea de scandalurile particulare, astfel ca Femanda putu profita de acest climat favorabil pentru a ține copilul ascuns, ca și cum n-ar fi existat niciodată. Fusese silită să-l accepte, deoarece împrejurările în care i-a fost adus au făcut imposibil refuzul. A fost constrînsă să-l suporte împotriva voinței ei, pentru tot restul zilelor, din pricină că la ceasul decisiv n-a avut curajul să pună în aplicare ceea ce hotărîse în taină, să-l înee în baie. îl închise în vechiul atelier al colonelului Aureliano Buendia. Reuși s-o convingă pe Santa Sofia de la Piedad că ea l-a găsit, plutind într-un coș pe râu. Ursula avea să moară fără să-i cunoască originea Micuța Amaranta Ursula, care intră într-o zi în atelier tocmai cînd Femanda hrănea copilul, a crezut și ea în versiunea cu coșul plutitor. Aureliano al Doilea, care se depărtase definitiv de soția lui din pricina modului absurd în care aceasta manevrase tragedia lui Meme, nu află despre existența nepotului său decît la trei ani după aducerea lui în casă, cînd copilul, profitînd de o clipă de neatenție a Femandei, scăpă din captivitate și se arată pe verandă timp de o fracțiune de secundă, complet gol, cu părul încîlcit, arborînd un sex imprevizibil.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 271

sionant, ca un moț de curcan, ca și cum n-ar fi fost vorba de o ființă omenească ci de definiția enciclopedică a antropofagului.

Femanda nu se aștepta la această farsă proastă a destinului ei incorrigibil. Copilul a fost ca revenirea unei rușini pe care crezuse că a izgonit-o definitiv din casă. Încă nu-l transportaseră pe Mauricio Babilonia cu șira spinării fracturată, că Femanda imaginase în cele mai mici amănunte un plan menit să spele orice urmă a ocării. Fără să ceară părerea soțului, îi făcu bagajele chiar de a doua zi, puse într-o valiză cele trei schimburi de care fiica ei putea să aibă nevoie, și se duse să o caute la ea în odaie cu o jumătate de oră înainte de sosirea trenului.

- Să mergem, Renata, zise ea.

Nu-i dădu nici o explicație. Meme, la rîndul ei, nu aștepta și nici nu dorea să-i dea vreuna. Nu numai că nu cunoștea destinația, dar îi era perfect egal, chiar dacă ar fi fost vorba să fie dusă la abator. Nu mai deschisese gura și nu avea să mai rostească vreun cuvînt în toată viața ei, din clipa în care auzise împușcătura în curtea din dos și, totodată, urletul de durere al lui Mauricio Babilonia. Cînd mama îi porunci să iasă din odaie, nu-și mai luă grija nici să se pieptene, nici să-și spele obrazul, și se urcă în tren ca o somnambulă, fără să mai remarce fluturii galbeni care continuau să o însoțească peste tot. Femanda n-a știut niciodată și nici nu și-a dat osteneala să verifice dacă tăcerea ei de piatră se datora unei decizii luate în mod conștient sau dacă își pierduse graiul sub impactul tragediei. Meme abia dacă era conștientă de călătoria pe care o făcea prin vechea regiune fermecată. Nu văzu umbroasele și nesfîrșitele plantații de banani de o parte și de cealaltă a caii ferate. Nu văzu casele albe ale străinilor, nici grădinile lor pustiite de praf și căldură, nici femeile în șorturi și cămăși cu dungi albastre, care jucau cărți în pridvoare. Nu văzu carele trase de boi și încărcate cu ciorchini de banane pe drumurile colbuite. Nu văzu tinerele fete țopăind ca niște peștișori în riurile transparente, lasînd călătorilor din tren regretul dureros după sînii lor superbi, nici barăcile mizerabile și bălțate ale lucrătorilor, printre care zburau fluturii galbeni ai lui Mauricio Babilonia, și pe pragurile cărora se vedeau copii ȳerzi și slabi, sînd pe oală, și femei gravide care proferau înjuraturi la trecerea trenului. Aceasta viziune fugitivă, care pen-

272 ♦ *Gabriel Gardă Măquez*

tru ea era o adevărată sărbătoare atunci cînd revenea de la colegiu, trecu prin inima lui Meme fără să o trezească din amorțire. Nu aruncă nici o privire pe fereastră, nici chiar după ce se sfîrșise umezeala fierbinte a plantațiilor și după ce trenul traversase cîmpul cu maci unde încă se mai înălța carcasa carbonizată a galionului spaniol, pentru a cobori apoi pe același mal cu aer diafan la marea înspumată și murdară, unde cu mai bine de un secol mai înainte se spulberaseră iluziile lui Jose" Arcadio Buendia.

La orele cinci după-amiază, ajunseră la ultima stație a mlaștinii, și Meme, imitînd-o pe Femanda, coborî din tren. Urcară într-o trăsurică asemănătoare unui liliac enorm, trasă de un cal astmatic, și traversară orașul pustiu, parcurgînd străzi nesfîrșite, roase de salitră, în care se auzeau exerciții la pian întru totul asemănătoare cu cele pe care le auzea Femanda în orele de siestă din adolescența ei. Se îmbarcară pe un vapor al navigației fluviale a cărui roată mare de lemn făcea un zgomot de incendiu și ale cărui palete metalice mîncate de rugină sclipeau ca gura unui cuptor. Meme se închise în cabină. De două ori pe zi Femanda venea să-i aducă o farfurie cu mîncare la pat, și de două ori pe zi trebuia să le ia înapoi fără ca ea să le fi atins, nu pentru că Meme s-ar fi hotărît să moară de foame, ci pentru că o sîrbea pînă și mirosul de mîncare, iar stomacul ei refuza să primească chiar și apa. Nici măcar ea nu știa pe vremea aceea că fecunditatea ei dejucase rostul cataplasmelelor de muștar, după cum nici Femanda nu avea să o știe decît după aproape un an, cînd i s-a adus copilul. În atmosfera sufocantă din cabină, îmbolnăvită din pricina vibrațiilor pereților metalici și a mirosului insuportabil de noroi care se lipea de zbaturile vaporului, Meme ajunse să piardă numărătoarea zilelor. Trecu multă vreme pînă cînd văzu ultimul fluture galben sfîrtecat de aripile ventilatorului și admise ca pe un adevăr iremediabil faptul că Mauricio Babilonia e mort. Cu toate acestea, nu se lăsă biruită de resemnare. Nu încetă să se gîndească la el în timpul penibilei traversări călare pe un catîr prin podișul halucinant, unde se pierduse odinioară Aureliano al Doilea în căutarea celei mai frumoase femei de pe fața pămîntu-lui, nici cînd trecură munții pe potecile indienilor, spre a pătrunde în orașul lugubru ale cărui uliți pietroase și prăpăstioase

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 273

răsunau de glasul clopotelor de bronz ale celor treizeci și două de biserici. Au dormit în noaptea aceea în locuința colonială părăsită, pe scîndurile pe care Femanda le-a așezat chiar pe podeaua unei odăi năpădite de buruieni, învelindu-se cu fișii din perdelele pe care le smulseră de la ferestre și care se fărîmîtau la fiecare mișcare a trupului. Meme înțelese unde se află vîzîndu-l trecînd, în spaima insomniei, pe gentilomul îmbrăcat în negru pe care-l aduseseră în casă într-un cufăr plumbuit, într-un îndepărtat ajun de Crăciun. A doua zi, după liturghie, Femanda o conduse pînă la o clădire sinistă pe care Meme o recunoscă imediat, amintindu-și de modul în care mama ei avea obiceiul să evoce mănăstirea unde-și primise educația de regină, și de atunci înțelese că sosiseră la capătul călătoriei. În timp ce Femanda se întreținea cu cineva în biroul învecinat, a trebuit să rămîna într-un salon decorat cu tablouri mari în ulei, înfățișînd arhiepiscopi din epoca colonială, tremurînd de frig din cauza rochiei din etamină cu floricele negre pe care încă o mai purta și a bocancilor ei butucănoși umflați de gerul podișurilor înalte. Stătea în picioare în mijlocul salonului, gîndindu-se la Mauricio Babilonia în razele de lumină galbenă ale vitraliilor, cînd ieși din birou o novice de o rară frumusețe, purtîndu-i valijoara cu cele trei schimburi. Trecînd pe lîngă Meme, îi întinse mîna fără să se oprească.

- Să mergem, Renata, îi zise ea

Meme o luă de mînă și se lăsă condusa. Femanda o zări pentru ultima oară, căutînd să-și potrivească pasul cu cel al novicei, cînd se închise în urma ei grilajul de fier al mănăstirii. Se gîndea tot la Mauricio Babilonia, la mirosul lui de ulei și la fluturii care-l înconjurau, și avea să continue să se gîndească la el în toate zilele vieții ei, pînă în acea dimineață îndepărtată de toamna, cînd avea să moară de bătrînețe, cu numele schimbat și fără a mai fi rostit vreun cuvînt, într-un spital tenebros din Cracovia.

Femanda se întoarse la Macondo cu un tren apărut de Polițiști înarmați. În timpul călătoriei, observă nervozitatea calătorilor, pregătirile militare din satele traversate de linia caii ferate, acea rarefiere a aerului care însoțește

certitudinea că este Pe cale să se producă ceva grav, dar nu putu să afle nimic pînă la sosirea în Macondo, unde i se povesti că Josed Arcadio al

274 ♦ *Gabriel Gardá Márquez*

Doilea îi incita pe lucrătorii de la compania bananieră să intre în grevă. „Nu ne mai lipsea decît asta, își zise Fernanda. Un anarhist în familie.” Greva izbucni după două săptămîni și nu avu urmările dramatice de care se temeau. Lucrătorii cereau să nu mai fie siliți să taie și să îmbarce banane duminică, iar această revendicare păru atît de legitimă, încît părintele Antonio Isabel însuși pleda în favoarea ei, deoarece o găsea conformă cu legea lui Dumnezeu. Triumful acestei acțiuni, precum și al altora care au urmat în cursul lunilor viitoare, îl scoase din anonimat pe ștersul Jose Arcadio al Doilea, despre care se spunea de obicei că nu fusese bun la altceva decît să umple satul cu țirfe franțuzoaice. Printr-o hotărîre tot atît de impulsivă ca aceea care-l făcuse să-și vîndă cocoșii de luptă cu scopul de a crea o companie de navigație extravagantă, renunțase acum la funcțiile sale de șef de echipă la compania bananieră pentru a trece de partea lucrătorilor. Foarte repede îl semnalară ca fiind agentul unei conspirații internaționale, destinată să tulbure ordinea publică. Într-o noapte, în timp ce ieșea de la o întrunire secretă - toată săptămîna fusese întunecată de zvonuri sinistre - scăpă ca prin minune de cele patru focuri de revolver trase asupra lui de un necunoscut. În lunile următoare, atmosfera fu atît de încordată, încît Ursula însăși își dădu seama în tenebrele în care se retrăsese și avu impresia că retrăiește vremurile nesigure în care fiul ei Aureliano Buendia își îndesa buzunarele cu tabletele homeopatice ale subversiunii. Voi să vorbească cu Jose Arcadio al Doilea pentru a-l încunoștința despre acel precedent, însă Aureliano al Doilea o informă că din noaptea atentatului nu i se mai știa domiciliul.

- La fel ca Aureliano! exclamă Ursula. De parcă lumea s-ar învîrți în loc.

Incertitudinea acelor zile nu o atinse deloc pe Fernanda. Aproape că nu mai avea legătură cu lumea din afară, de la cearta violentă pe care o avusese cu soțul ei din pricină că hotărîse soarta lui Meme fără consimțămîntul lui; Aureliano al Doilea era hotărît să o elibereze pe fiica sa cu ajutorul poliției, dacă era nevoie, însă Fernanda îi arătă niște hîrtii dovedind că fiica ei intrase la mănăstire de bună voie. Meme le semnase, într-adevăr, după ce ajunsese de cealaltă parte a grilajului de fier, și făcuse

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 275

aceasta cu același dispreț cu care se lăsase condusă pînă acolo. Aureliano al Doilea nu crezu niciodată în sinea lui în validitatea acestor dovezi, după cum nu crezu niciodată că Mauricio Babilonia s-ar fi strecurat în curte pentru a fura găini, totuși aceste două pretexte îi serviră la liniștirea conștiinței și astfel s-a putut întoarce, fără remușcări, la sînul Petrei Cotes, unde își reluă petrecerile zgomotoase și chefurile fără perdea. Străină de neliniștea satului, surdă la prevestirile îngrozitoare ale Ursulei, Fernanda făcu ultimul pas în planul ei desăvîrșit. Scrise o scrisoare lungă fiului ei Jose Arcadio, care urma să primească hirotonia clerului inferior, informîndu-l că sora lui, Renata, atinsă de frigurile galbene, și-a dat sufletul în pacea Domnului. Apoi o încredința pe Amaranta Ursula în grija Săntei Sofia de la Piedad și se puse să facă ordine în corespondența ei cu medicii nevăzuți, tulburată de necazurile provocate de Meme. Primul lucru pe care-l făcu fu să fixeze data definitivă a intervenției telepatice care fusese amînată. Însă medicii nevăzuți îi răspunseră că nu era deloc prudent atîta timp cît va dura climatul de agitație socială de la Macondo. Era atît de nerăbdătoare și atît de greșit informată, încît le explică într-o nouă scrisoare că nu există nimic care să semene cu acel pretins climat de agitație și că totul se datorește extravaganțelor unui cumnat, al cărui sindicalism nu e decît o simplă toană, așa cum altădată fuseseră luptele de cocoși și navigația. Nu se puseseră încă de acord, cînd, într-o miercură toridă, veni să bată la ușa casei o călugăriță bătrînă, cu un coș atîrnat de braț. Deschizîndu-i ușa, Santa Sofia de la Piedad crezu că e vorba de un cadou și voi să o scape de coșul acoperit cu un minunat șervețel din dantelă. Dar călugărița o opri, căci avea instrucțiuni să-l predea personal, și cu cea mai mare discreție, doinei Fernanda del Carpio de Buendia. Era fiul 'ui Meme. Fostul duhovnic al Femandei îi explica printr-o scrisoare că se născuse cu două luni mai înainte și că și-au îngăduit să-l boteze cu numele de Aureliano, ca pe bunicul lui, deoarece mama fiind invitată să-și împărtășească dorințele, "u-și descleștase dinții. Fernanda se răzvrăti în sinea ei împo-Wva acestei farse mite a destinului, dar avu destulă putere să-și ascundă sentimentele în fața călugăriței.

276 ♦ *Gabriel Gardá Márquez*

- Vom spune că l-am găsit plutind în acest coș, zise ea surîzînd.

- Nimeni nu va crede povestea asta, răspunse călugărița.

- Dacă toți au crezut povestea din Sfînta Scriptură, replică Fernanda, nu văd pentru ce nu m-ar crede și pe mine. Călugărița prinzi în casă, așteptînd trecerea trenului care avea să o ducă înapoi și, discretă cum i se ceruse să fie, nu făcu nici o aluzie la copil, însă Fernanda continua să vadă în ea un martor indezirabil al rușinii și regretă că s-a pierdut obiceiul medieval de a-i strangula pe toți aducătorii de vești proaste. Hotărî atunci să înece copilul în cadă, de îndată ce va fi plecat călugărița, n-avu însă inima să-și execute planul și preferă să aștepte cu răbdare ca bunătatea nemărginită a lui Dumnezeu să o elibereze de această povară supărătoare.

Noul Aureliano împlinise un an atunci cînd tensiunea populară explodează brusc, fără nici o prevestire. Jose Arcadio al Doilea și alți conducători sindicali, care rămăseseră pînă atunci în ilegalitate, reapărură pe neașteptate la sfîrșitul săptămîinii și dezlănțuiră manifestații în satele din regiunea bananieră. Poliția se mulțumi să mențină

ordinea. Dar luni noaptea i-au scos pe șefii sindicali din casele lor și i-au trimis la închisoarea din capitala provinciei, cu fiare de câte cinci kilograme la picioare. Între aceștia se numărau Jose Arcadio al Doilea și Lorenzo Gavilán, colonel al revoluției mexicane exilat în Macondo, și care spunea că a fost martor la comportarea eroică a tovarășului său, Artemio Cruz. Cu toate acestea, după mai puțin de trei luni erau din nou în libertate, guvernul și compania bananieră neputând cădea de acord pe a cui socoteală urma să li se asigure subzistența în închisoare. De data aceasta, nemulțumirea lucrătorilor se datora insalubrității locuințelor, escrocheriilor din serviciile medicale și condițiilor inechitabile în care erau puși să lucreze. Pe de altă parte, pretindeau că nu erau plătiți în bani peșin, ci cu bonuri care nu serveau decât la cumpărutul șuncii de Virginia din magazinele companiei bananiere. Jose Arcadio al Doilea a fost închis pentru că dezvăluise că acest sistem al bonurilor nu era decât un mijloc, pentru companie, de a-și finanța navele de transport, care ar fi fost silite să se întoarcă goale de la New Orleans pînă în porturile de îmbarcare a bananelor, dacă n-ar fi trebuit să

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 277

aprovizioneze magazinele. Celelalte plîngeri erau de notorietate publică. Medicii companiei nu-i examinau pe bolnavi, ci îi puneau să se așeze în șir indian în fața dispensarelor, iar o infirmieră le puneau pe limbă câte o tabletă de culoare roz, indiferent dacă erau atinși de paludism, de blenoragie sau de constipație. Aceasta terapeutică se generalizase atît de mult încît copiii se strecurau de mai multe ori în același șir și, în loc să înghită tabletele, le duceau acasă pentru a marca numerele cîștigătoare la jocul de loto. Lucrătorii companiei erau îngrămădiți în cabane nenorocite. Inginerii, în loc să amenajeze latrine, aduceau în tabăra, de Crăciun, un fel de W.C. mobil pentru grupuri de cîte cincizeci de persoane, și făceau demonstrații publice cu privire la folosirea acestuia pentru a-l păstra în bună stare cît mai mult timp posibil. Avocații senili, îmbrăcați în negru, care odinioară îl asaltaseră pe colonelul Aureliano Buendia și care acum erau împuterniciții companiei bananiere, nimiceau toate aceste acuzații cu ajutorul unor expediente care păreau de domeniul magiei. După ce lucrătorii au întocmit o listă cu revendicări unanim aprobate, pierdură multă vreme căutînd zadarnic să o prezinte oficialilor companiei bananiere. De îndată ce cunoscuseră acordul la care se ajunsese, Mr. Brown puse să se atașeze la tren luxosul său vagon de sticlă și dispăru din Macondo împreună cu reprezentanții cei mai de vază ai întreprinderii sale. Cu toate acestea, cîțiva lucrători îl descoperiră pe unul dintre ei în sîmbăta următoare, într-un bordel, și-l puseră să semneze o copie a listei de revendicări, în timp ce era în pielea goală cu femeia care acceptase să-l atragă în această cursă. Avocații, cu mutrele lor de înmormîntare, au dovedit la tribunal că acest individ nu avea nici o legătură cu compania și, pentru ca nimeni să nu se îndoiască de argumentele lor, puseră să-l aresteze ca uzurpator. Mai tîrziu, Mr. Brown a fost surprins călătorind incognito într-un vagon de clasa a treia și-l puseră să semneze alt exemplar al listei de revendicări. A doua zi, se prezentă în fața judecătorilor cu părul vopsit în negru și vorbind curgător spaniola. Avocații au dovedit că acesta nu era Mr. Jack Brown, suprintendentul companiei bananiere, născut în Prattville, Alabama, ci un inofensiv negustor de plante medicinale, născut în Macondo, unde a și fost botezat cu numele de Dagoberto Fonseca. După puțină

▲

278 ♦ Gabriel Garcia Márquez

vreme, în fața unei noi tentative a lucrătorilor, avocații puseră să se afișeze în cîteva locuri publice certificatul de deces al lui Mr. Brown, autentificat de consuli și secretari de legație, prin care se confirma că în nouă iunie trecut fusese călcat de o mașină de pompieri la Chicago. Sătui de acest delir hermeneutic, lucrătorii renunțară să se mai adreseze autorităților din Macondo și merseră cu doleanțele lor pînă la tribunalele supreme. Acolo, iluzioniștii dreptului dovediră că reclamațiile lor nu aveau nici o valoare pentru simplul motiv că compania bananieră nu avea, n-a avut niciodată și nu va avea niciodată lucrători în serviciul ei, ci că se mărginea să-i recruteze ocazional și în chip cu totul temporar. Așa au fost risipite poveștile cu șunca de Virginia, cu tabletele miraculoase și cu closetele de la Crăciun și s-a stabilit prin hotărîre judecătorească, iar apoi a fost proclamat oficial, că lucrătorii nici nu există.

A izbucnit greva generală. Culturile au fost abandonate, fructele se strică pe crengi, iar trenurile cu o sută douăzeci de vagoane au fost imobilizate pe șine. Satele se umplură cu lucrători fără slujbă. Strada Turcilor își redobîndi toată strălucirea într-o sîmbătă ce a durat mai multe zile și, în sala de biliard de la hotelul lui Iacob a fost nevoie să se organizeze un serviciu neîntreput. Acolo se afla Jose Arcadio al Doilea în ziua cînd s-a anunțat că armata fusese însărcinată cu restabilirea ordinii publice. Deși nu era omul presimțirilor, această veste a fost pentru el ca o anunțare a morții pe care o aștepta din acea dimineață îndepărtată cînd colonelul Gerineldo Márquez îi permisesese să asiste la o execuție. Acest semn rău nu-i altera însă solemnitatea. Execută lovitura pe care o prevăzuse și nu-și greși combinația. După puțin timp, răpăitul tobelor, lătratul goanei, țipetele și îmbulzeala precipitată a oamenilor îi dădură de veste că s-a terminat nu numai partida lui de biliard, ci și acea partidă mută și solitară pe care o juca cu sine însuși din dimineai execuției. Ieși în stradă și-i zări. Erau trei regimente al c; marș, în ritmul tobelor de galeră, făcea să se cutremure pamîm Răsuflarea lor de balaur cu multe capete umplu văzduh limpede al amiezii cu o duhoare pestilențială. Erau mici, masivi, bestiali. Asudau ca niște cai, aveau miros de carne împutită și dîrzenia, impenetrabilă și taciturnă, a oamenilor din podișurile

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 279

înalte. Deși le-a trebuit peste o oră pentru a defila de la primul pînă la ultimul, ai fi putut crede că nu era vorba

decît de cîteva escadroane învîrtindu-se în cerc, pentru că toți erau la fel, fii ai aceleiași mame, suportînd cu același aer abrutizat povara ranîțelor și bidoanelor soldățești, rușinea puștilor cu baioneta pusă, stinghereala ascultării oarbe și simțul onoarei. Din patul ei, de neguri, Ursula îi auzi trecînd și-și ridică mîna încrucișîndu-și două degete a piază-rea. Santa Sofia de la Piedad reveni o clipă la viață, aplecată asupra feței de masă brodate pe care o terminase de călcat și se gîndi la fiul ei, Jose Arcadio al Doilea, care privea cum defilează ultimii soldați prin fața porții hotelului Iacob, fără să-i tresară vreun mușchi al obrazului.

Legea marțială îngăduia armatei să-și asume rolul de arbitru în acest conflict, însă nu se făcu nici o tentativă de împăcare. După ce defilă în întregul Macondo, soldații își rinduiră puștile, tăiară și încărcară bananele și porniră din nou trenurile. Lucrătorii care pînă atunci se mulțumiseră să aștepte, se retraseră în păduri, înarmați doar cu machetele care erau uneltele lor de lucru și începură să saboteze acest sabotaj. Incendiară domeniile și depozitele, distruseră șinele pentru a împiedica circulația trenurilor care începuseră să-și facă drum cu focuri de mitralieră și tăiară firele de telegraf și telefon. Canalele de irigație se umplură de sînge. Mr. Brown, care era bine sănătos în cotețul electrificat, a fost evacuat din Macondo împreună cu familia sa și cu cele ale altor compatrioți de-ai săi și condus la loc sigur sub protecția armatei. Situația amenința să degenereze într-un război civil pe cît de sîngeros, pe atît de inegal, atunci cînd autoritățile adresară tuturor lucrătorilor apelul de a se aduna la Macondo. Apelul anunța pentru vinerea următoare sosirea comandantului civil și militar al provinciei, dispus să medieze în conflict

Jose Arcadio al Doilea se afla în mulțimea care se masase în fața gării în zorii zilei de vineri. Participase la o reuniune a conducătorilor sindicali și fusese însărcinat, împreună cu colonelul Gavilán, să se amestece în mulțime și să o călăuzească după împrejurări. Nu se simțea la largul lui și frămînta în cerul gurii o pastă cu gust de salitră din clipa cînd remarcase cuiburile de mitraliere dispuse de armată în jurul micii piețe și piesele de artilerie, destinate să apere, în dosul sîrmelor ghimpate, cetatea

▲

280 ♦ *Gabriel García Márquez*

companiei bananiere. Către amiază, așteptînd un tren care nu mai venea, peste trei mii de oameni, între care erau și lucrători, femei și copii, nu mai găsiră locuri pe esplanada din fața gării și se îmbulzeau în străzile învecinate pe care armata le bloca cu ajutorul șirurilor de mitraliere. Mai mult decît o ceremonie de primire, totul aducea a bîlci plin de-o animație veselă. Fuseseră mutate aici standurile negustorilor de fripturi și chioșcurile cu băuturi din strada Turcilor, iar oamenii suportau cu foarte bună dispoziție plictiseala așteptării și soarele arzător. Cu puțin timp înainte de orele trei, se răspîndi zvonul că trenul oficial nu va sosi decît a doua zi. Mulțimii obosite îi scăpă un oftat de descurajare. Atunci un locotenent al armatei se sui pe acoperișul gării, unde se aflau patru cuiburi de mitralieră ațintite asupra mulțimii, și se auzi semnalul prin care se cerea să se facă liniște. Lîngă Jose Arcadio al Doilea se afla o femeie foarte grasă, desculță, însoțită de doi copii, care puteau să aibă patru și șapte ani. Îl luă în brațe pe cel mai mic și-i ceru lui Jose Arcadio al Doilea, deși nu-l cunoștea, să-l ridice pe al doilea, ca să audă mai bine ce voia să se spună. Jose Arcadio al Doilea îl luă pe copil călare pe umerii săi. Cu mulți ani mai tîrziu, copilul avea să povestească, fără să-l creadă nimeni, cum l-a văzut pe locotenent, cu o pîlnie de gramofon în lipsă de difuzor, dînd citire Decretului Nr.4 al Comandantului Civil și Militar al provinciei. Decretul fusese semnat de generalul Carlos Cortes Vargas și de secretarul său, maiorul Enrique Garcia Isaza și, de-a lungul a trei articole de optzeci de cuvinte, îi declara pe greviști *bandă de răufăcători* și imputernicea armata să-i doboare pe loc.

După citirea articolului, în mijlocul protestelor asurzitoare, un căpitan luă locul locotenentului pe acoperișul gării și, cu pîlnia gramofonului, făcu un semn că vrea să vorbească. Mulțimea se liniști din nou.

— Doamnelor și domnilor, zise căpitanul cu voce joasă, înceată, puțin obosită, aveți cinci minute pentru a părăsi terenul.

Fluierăturile și strigătele repetate acoperiră sunetul trompetei care anunța începerea acestui termen. Nimeni nu se mișcă.

— Cele cinci minute s-au scurs, reluă căpitanul pe același ton. Încă un minut și se va trage.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 281

Jose Arcadio al Doilea, în sudori de gheață, lăsă jos copilul pe care-l ținea pe umeri și i-l dădu femeii. „Ticăloșii ăștia sînt în stare să tragă”, murmură ea. Jose Arcadio al Doilea nu mai avu timp să răspundă deoarece în aceeași clipă recunoscu glasul răgușit al colonelului Gavilán, care făcea ecoul cuvintelor femeii. Amețit de încordarea mulțimii, de densitatea minunată a tăcerii ei, și convins încă o dată că nimic nu va face să se miște această mulțime împietrită de fascinația morții, Jose Arcadio al Doilea se ridică în vîrfurile picioarelor, pe deasupra capetelor care erau înaintea lui și, pentru prima oară în viața, ridică glasul.

- Bandă de codoși! strigă ei. Vă facem cadou minutul care vă trebuie!

Abia scoase acest strigăt, că se și produse ceva ce nu stîrni în el spaima, ci un fel de halucinație. Căpitanul dădu ordin să se tragă și paisprezece cuiburi de mitralieră răspunseră imediat, însă totul aducea a operetă. S-ar fi putut spune că mitralierele erau încărcate cu muniție oarbă de focuri de artificii, căci dacă li se auzea pocnetul gîfitor, dacă li se zăreau exploziile incandescente, nu se observa nici cea mai slabă reacție, nici o voce, nici măcar un suspin în această mulțime compactă care părea împietrită de o invulnerabilitate subită. Deodată, de lîngă gară, se

auzi un țipăt de moarte și farmecul se frînse brutal: „Ah, mamă!” O răbufnire seismică, o gîlgîire vulcanică, un răcnet de cataclism izbucniră în mijlocul mulțimii cu o putere de propagare extraordinară. Jose Arcadio al Doilea abia mai avu timp să ridice copilul în timp ce mama și celălalt copil era absorbită de mulțimea cuprinsă de panica.

Cu mulți ani mai târziu, copilul avea să mai povestească, de asemenea, deși vecinii lui aveau să-l considere un moșneag ticnit, cum Jose Arcadio al Doilea îl ridicase deasupra capului lui și se lăsase dus, aproape în văzduh, ca plutind peste teroarea mulțimii, în direcția unei străzi învecinate. Poziția privilegiată a copilului îi îngăduia să vadă că în acel moment mulțimea stîmită era gata să ajungă la colțul străzii cînd șirul de mitraliere deschise focul. Mai multe glasuri urlară în același timp.

- Culcați-vă la pămînt! Culcați-vă la pămînt!

Ce din primele rînduri o făcuseră deja, secerați de rafalele mitralierelor. Supraviețuitorii, în loc să se culce la pămînt, voiră

282 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 283

sa revină în piațetă, și atunci panica, asemenea loviturii unei cozi de balaur, îi azvîrli într-un val compact care se ciocni de celălalt val compact care venea din sens invers, împins de o altă lovitură de coadă de balaur, dinspre strada opusă, de unde alte mitraliere trăgeau și ele fără încetare. Erau încolțiți în acest ungher, rotindu-se într-un vârtej uriaș, care încetul cu încetul fu redus la epicentrul său, pe măsură ce marginile erau secerate sistematic, așa cum se curăță o ceapă, de foarfecele nesățioase și bine reglate ale mitralierei. Copilul observă o femeie îngenucheată, cu brațele încrucișate, într-un spațiu gol, ferit misterios de împușcături. În locul acesta îl așeză Jose" Arcadio al Doilea în clipa în care se prăbuși, cu obrazul în sînge, înainte ca gloata gigantică să vină să măture în întregime acel spațiu gol, cu femeia îngenucheată, cu lumina cerului uscat de secetă, cu acea lume ticăloasă în care Ursula Iguarán vînduse atîtea și atîtea animale mici de zahăr ars.

Cînd își reveni, Jose Arcadio al Doilea era întins pe spate în întuneric. Își dădu seama că înainta într-un tren interminabil și tăcut, că părul i se lipise de sîngele închegat și că-l dor toate oasele. Simți o poftă irezistibilă de a dormi. Pregătindu-se să se cufunde într-un somn de multe ceasuri, eliberat de teroare și de groază, se întoarse pe partea care-i producea mai puține dureri, și abia atunci își dădu seama că zăcea peste oameni morți. În afară de culoarul central, nu mai era nici un spațiu liber în tot vagonul. Trecuseră, pesemne, multe ceasuri de la masacru, deoarece cadavrele aveau aceeași temperatură ca și ipsosul toamna, consistența lui de spumă împietrită, iar cei care-i încărcaseră în vagon avuseseră timp să-i așeze în ordine, înșirați unul după altul, așa cum se transportau ciorchinii de banane, încercînd să scape de acest coșmar. Josă Arcadio al Doilea se fîrî din vagon în vagon în sensul mersului trenului, și, la lumina fulgerelor care izbucneau brusc printre scîndurile de lemn la trecerea prin satele adormite, vedea morții bărbați, morții femei, morții copii, pe care-i duceau să-i arunce în mare, ca bananele de rebut. Nu putu recunoaște decît o femeie care vindea răcoritoare în piață, precum și pe colonelul Gavilán care încă mai ținea, înfășurat în jurul mîinii, centironul cu catarama de argint din Morelia, cu ajutorul căruia încercase să-și croiască drum în

panica generală. După ce ajunsese în primul vagon, făcu un salt în întuneric și rămase întins în șanț pînă ce trecu convoiul. Era cel mai lung pe care-l văzuse vreodată, aproape doua sute de vagoane de marfă, cu cîte o locomotivă la ambele capete și o a treia la mijloc. Nu avea nici un felinar, nici măcar luminile de poziție roșii și verzi, și aluneca cu o viteză nocturnă și tăcută. Pe acoperișul vagoanelor se puteau vedea formele confuze și întunecoase ale soldaților cu mitralierele lor încărcate.

După miezul nopții căzu o ploaie torențială. Jose Arcadio al Doilea nu știa unde sărise, dar știa că, mergînd în sensul opus celui al trenului, va ajunge la Macondo. După mai bine de trei ore de mers, ud pînă la piele, cu o durere de cap groaznică, putu desluși primele case în lumina dimineții. Atras de mirosul de cafea, intră în bucătărie unde era o femeie, cu un copil în brațe, aplecată deasupra cuptorului.

- Buna ziua, îi zise el, sfîrșit de puteri. Mă numesc Jose Arcadio al Doilea Buendia.

Își rosti numele întreg, separînd silabele pentru a se convinge singur că mai este în viață. Procedă bine, deoarece femeia, văzînd în pragul ușii această siluetă murdară și sinistă, cu capul și hainele pline de sînge, atinsă de solemnitatea morții, crezu că e o vedenie. Îl cunoștea. Îi aduse o pătură cu care să se acopere, în timp ce hainele aveau să i se zvînte deasupra vetrei, îi încălzi apă ca să-și spele rana, care nu era decît o zgîrietură ușoară, și-i dădu o pînză curată să-și bandajeze capul. Îi servi apoi o ceașcă de cafea fără zahăr, cum i se spusese că bea cei din neamul Buendia, și întinse hainele lîngă foc.

Jose Arcadio al Doilea nu vorbi decît după ce terminase de băut cafeaua.

- Trebuie să fi fost cel puțin trei mii, murmură el. -Cine?

- Cei morți, explică el. Trebuie să fi fost cei care se aflau la gară.

Femeia îl privi cu milă. „N-au fost morți pe aici, îi zise ea. De pe vremea unchiului tău, colonelul, nu s-a mai întîmplat nimic la Macondo.” În trei bucătării pe unde se opri Jose Arcadio al Doilea înainte de a ajunge acasă, i se repeta același lucru: „Nu au fost morți”. Trecu prin piațeta gării, văzu mesele

284 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

la care se mâncau fripturile, îngrămădite una peste alta, dar nici acolo nu mai găsi nici o urmă din măcel. Străzile erau pustii în ploaia persistentă și casele rămăseseră închise, fără vreo urmă de viață înăuntrul lor. Singurul semn omenesc a fost sunetul clopotelor care-i chema pe oameni la liturghie. Bătu la ușa colonelului Gavilán. O femeie gravidă, pe care o întâlnise de mai multe ori, îi trânti ușa în nas. „A plecat, îi zise ea cu un aer înspăimântat. S-a întors în țara lui.” Intrarea principală a cotețului înconjurat cu sîrmă ghimpată era păzită, ca de obicei, de doi polițiști locali care păreau niște statui în ploaie, cu căștile și cu pelerinele lor. În ulicioara lor dosnică, negrii antilezi cîntau în cor psalmii de sîmbătă. Jose Arcadio al Doilea sări peste gardul curții și intră în casă prin bucătărie. Santa Sofia de la Piedad abia își ridică vocea: „Să nu te vadă Fernanda, îi zise ea. S-a sculat acum cîteva clipe.” Ca și cum s-ar fi conformat unei înțelegeri tacite, îl conduse pe fiul ei pînă la *odaia cu oale*, îi pregăti patul șubrezit al lui Melchiade și, către orele două după-amiază, în timp ce Fernanda își făcea siesta, îi trecu pe fereastră o fărfurie cu mîncare.

Aureliano al Doilea dormise acasă, unde îl apucase ploaia, și către orele trei după-amiază încă mai aștepta să se însenineze. Informat în taină de Santa Sofia de la Piedad, îl vizită atunci pe fratele său în odaia lui Melchiade. Nici el nu voi să creadă în povestea cu masacrul, nici în coșmarul cu trenul încărcat cu morți care călătorea spre mare. În seara din ajun se citise un comunicat special către țară pentru a-i informa pe oameni că lucrătorii se supuseseră ordinului de a evacua gara și se întorceau acasă în caravane pașnice. Comunicatul mai spunea că și conducătorii sindicali, cu un înalt simț patriotic, își redusese revendicările la două puncte: reformarea serviciilor medicale și construirea de latrine la locuințe. Mai tîrziu, populația a fost informată că, de îndată ce șefii militari au obținut acordul lucrătorilor, s-au grăbit să-i comunice lui Mr. Brown, care nu se mulțumi numai să accepte noile condiții, dar se și oferi să plătească trei zile de petreceri publice pentru a sărbători sfîrșitul conflictului. Numai că, atunci cînd militarii l-au întrebat pentru ce dată se poate anunța semnarea acordului, el privi prin fereastră spre cerul brăzdat de fulgere și făcu un gest evaziv.

- Va fi cînd va înceta ploaia, zise el. Cît timp plouă, se suspendă toate activitățile noastre.

Nu mai plouase **de trei luni și erau în plină secetă**. Dar abia își împărtăși **Mr. Brown** hotărîrea, că se și **revărsă** peste toată zona bananieră ploaia torențială care îl surprinsese pe José Arcadio al Doilea în **drum spre Macondo**. **După o săptămînă** încă mai ploua. **Versiunea oficială, repetată și răsrepetată în toată țara** prin toate mijloacele de **informare de care** dispunea guvernul, reuși să se impună: **nu au fost morți, lucrătorii** satisfăcuți s-au întors acasă cu **familiiile lor, iar compania bananieră** și-a suspendat activitățile pînă la **încetarea ploilor**. **Legea marțială se menținea în vigoare, pentru cazul în care se va dovedi** necesar să se ia măsuri de **urgență împotriva calamității** nesfîrșitelor ploii torențiale, însă trupele erau încartiruite. **În timpul zilei, soldații** cutreierau prin **torente străzilor, cu pantalonii sumeși** pînă sub genunchi, jucîndu-se cu copiii **de-a naufragiul**. **În timpul nopții, după semnalul stingerii, spărgeau ușile cu patul pustii, îi scoteau din pat pe cei suspecti și-i imbarcau pentru o călătorie fără întoarcere**. Era vorba tot de căutarea și stîrpirea **răufăcătorilor, asasinilor, incendiatorilor și altor rebeli din Decretul cu Numărul Patru**, însă **militarii refuzau să recunoască aceasta** chiar și față de rudele victimelor, care **veneau și invadeau biroul** statului major în căutare de vești. **Ați visat cu siguranță, stăruiau ofițerii**. La Macondo nu s-a întîmplat **nimic, nu se întîmplă nimic și nu se va întîmpla** niciodată nimic. **Satul ăsta e un sat fericit**.” Așa a fost desăvîrșită **exterminarea conducătorilor sindicali**.

Singurul supraviețuitor a fost Jose Arcadio al Doilea. Într-o noapte din februarie, se auziră la ușa loviturile de neconfundat date cu patul pustii. **Aureliano al Doilea care aștepta întruna** să înceteze ploaia pentru a putea pleca, deschise la șase soldați comandați de un **ofițer**. Uzi **de ploaie, fără să spună un cuvînt**, scotociră casa, cameră cu cameră, dulap cu dulap, de la salon pînă la hambar. Ursula se trezi cînd aprinseră lumina în camera ei și tot timpul cît dură percheziția nu-i scăpă nici un suspin, dar își păstră degetele încrucișate, îndreptate către soldați și urmărindu-i în mersul lor încolo și înapoi. Santa Sofia de la Piedad reuși să-l prevină pe Jose Arcadio al Doilea, care dormea în odaia lui Melchiade, dar el înțelese că era prea tîrziu ca să mai

286 ♦ Gabriel García Márquez

încerce să fugă. Santa Sofia de la Piedad închise atunci ușa iar el își puse cămașa și pantofii și se așeză pe patul de campanie așteptîndu-i să vină. În clipa aceea scotoceau atelierul de aurărie. După ce au deschis lacătul, ofițerul lumină repede odaia cu lanterna, timp cît să observe masa de lucru și vitrina cu fla-coanele de acizi și cu instrumentele care se aflau tot pe locul unde le lăsase proprietarul lor, și păru să înțeleagă că în odaia aceea nu locuia nimeni. Totuși îl iscodi pe Aureliano al Doilea dacă era aurar, și acesta îi explică că se găsește în atelierul colonelului Aureliano Buendia. „Așa”, zise ofițerul și aprinse lumina, ordonînd o percheziție atît de minuțioasă încît nu le putură scăpa cei optsprezece peștișori de aur care nu fuseseră retopiți, ascunși în dosul șirurilor de flacoane în cutia lor de tablă. Ofițerul îi examină unul după altul și din clipa aceea se umaniza cu totul. „Cu îngăduința dumneavoastră aș vrea să iau unul, zise el. A fost o vreme cînd acesta era un semn de recunoaștere a subversiunii, acum însă a devenit o relicvă.” Era tînăr, aproape adolescent, fără cea mai mică urmă de timiditate și înzestrat cu o simpatie naturală care pînă atunci trecuse neobservată. Aureliano al Doilea îi dăruie peștișorul. Ofițerul îl strecură în buzunarul cămășii, cu ochii strălucind ca ai unui copil, și-i lăsă pe ceilalți în cutie pentru a-i pune unde-i găsisese.

- E o amintire neprețuită, zise el. Colonelul Aureliano Buendia a fost unul dintre oamenii cei mai mari ai istoriei noastre.

Aceasta bruscă umanizare nu-i schimbă însă nicidecum atitudinea profesională. În fața odăii lui Melchiade, care

fusese din nou încuiată cu lacătul, Santa Sofia de la Piedad făcu o ultimă încercare: „A trecut mai bine de un secol de când nu mai locuiește nimeni în odaia asta”, zise ea. Ofițerul puse să o deschidă, o parcurse cu fascicolul lanternei; Aureliano al Doilea și Santa Sofia de la Piedad zăriră ochii de maur ai lui Jose' Arcadio al Doilea în clipa în care crupul îi fu luminat de lanternă, și atunci înțeleseră că în clipa aceea luase sfârșit o spaimă și începea alta, ce n-avea să-și găsească potolire decât în resemnare. Dar ofițerul continuă să inspecteze odaia cu ajutorul lanternei și nu arătă nici cel mai mic semn de interes pînă cînd descoperi cele șazezi și două de oale de noapte, așezate una peste alta în dula-

▲

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 287

puri. Atunci aprinse lumina. Jose Arcadio al Doilea stătea pe marginea patului de campanie, gata de plecare, mai solemn și mai gînditor ca oricînd. În fund se înșiriau etajerele cu cărțile descusute, cu sulurile de pergament și masa de lucru, curată și bine rînduită, cu cerneala încă proaspătă în călimări. În aer era aceeași puritate, aceeași limpezime, același privilegiu față de praf și distrugere pe care-l cunoscuse Aureliano al Doilea în copilăria sa și pe care numai colonelul Aureliano Buendia nu-l putuse observa. Însă ofițerul nu se interesă decît de oalele de noapte.

- Cîte persoane trăiesc sub acoperișul acesta? întrebă el.

- Cinci.

Ofițerul rămase, firește, fără să înțeleagă. Privirea i se opri asupra zonei în care Aureliano al Doilea și Santa Sofia de la Piedad continuau să-l vadă pe Jose' Arcadio al Doilea, iar acesta din urma își dădu seama și el că ofițerul îl fixa fără să-l vadă. Apoi stinse lumina și închise ușa după el. Auzindu-l vorbindu-le soldaților, Aureliano al Doilea înțelese că tînărul militar văzuse odaia cu aceiași ochi ca și, odinioară, colonelul Aureliano Buendia.

- E adevărat că nimeni nu a mai locuit în odaia asta de cel puțin un secol, le spuse ofițerul soldaților. Trebuie să se fi prăsit chiar și șerpi.

După ce ușa se închise la loc, Jose Arcadio al Doilea avu certitudinea că războiul său se terminase. Cu mulți ani înainte, colonelul Aureliano Buendia îi vorbise despre fascinația războiului și încercase să i-o dovedească prin nenumărate exemple luate din propria sa experiență. Îl crezuse. Dar în noaptea asta, cînd militarii îl priviseră fără să-l vadă în timp ce el se gîndea la încordarea din ultimele luni, la mizeria din închisoare, la panica din gară, la trenul încărcat cu morți, Jose Arcadio al Doilea ajunsese la concluzia că ruda sa, colonelul Aureliano Buendia, nu fusese decît un cabotin sau un imbecil. Nu înțelegea de ce i-au trebuit atîtea cuvinte pentru a-i explicare simți în război, cînd unul singur putea fi de ajuns: frica. În odaia lui Melchiade, în schimb, ocrotit de lumina supranaturală, de zgomotul ploii, de senzația de a fi invizibil, găsi liniștea pe care nu o cunoscuse nici o singura clipa din viața de pînă atunci, și singura teama care mai stăruia în el era aceea de a nu fi îngropat de

288 ♦ Gabriel Garda Márquez

viu. Se destăinui Sănteii Sofia de la Piedad, care-i aducea mîncare în fiecare zi, iar ea îi făgădui că va face totul pentru a rămîne în viață peste puterile ei, pentru a se asigura că nu va fi îngropat decît mort. Eliberat de orice teamă, Jose Arcadio al Doilea se consacră atunci cititului și recititului pergamentelor lui Melchiade, avînd cu atît mai multă plăcere cu cît le înțelegea mai puțin. Obişnuit cu zgomotul ploii, care după două luni devenise o nouă formă a liniștii, singurătatea lui nu mai era tulburată decît de intrările și ieșirile Sănteii Sofia de la Piedad. Astfel că o rugă să-i lase mîncarea pe polița ferestrei și să pună lacătul la ușa. Restul familiei uită de el, chiar și Fernanda, care nu văzu nici un inconvenient în a-l lăsa acolo, după ce aflase că militarii îl priviseră fără să-l vadă. După șase luni de reclusiune, armata părăsind Macondo, Aureliano al Doilea se duse să scoată lacătul, căutînd pe cineva cu care să stea la taifas, așteptînd ca ploaia să înceteze. De îndată ce deschise ușa, Aureliano fu izbit de mirosul pestilențial al oalelor de noapte așezate pe jos și fiecare dintre ele folosită de mai multe ori. Jose Arcadio al Doilea, căruia îi căzuse părul, indiferent față de aceste emanații îngreșătoare care făceau atmosfera de nerespirat, continua să citească și să recitească pergamentele de neînțeles. Era luminat de un fel de strălucire serafica. Abia de-și ridică ochii cînd simți că se deschide ușa, dar această privire i-a fost de ajuns fratelui său pentru a citi în ea repetarea destinului ireparabil al străbunicului lor.

— Erau peste trei mii, se mărgini să spună Jose Arcadio al Doilea, acum sînt sigur că erau toți aceia care fuseseră atunci la gafă.

A plouat patru ani, unsprezece luni și două zile. Au fost perioade în care picura numai, și toata lumea își îmbrăca hainele de sărbătoare și lua un aer de convalescență pentru a sărbători înseninarea, însă foarte curînd se obișnuiră să nu mai vadă în aceste pauze decît semnele unei nemiloase recrudescențe. Cerul se deșerta în vijelii pustiitoare, și dinspre miazănoapte se năpusteau uraganele care smulseră acoperișuri, dărîmară ziduri și dezrădăcinară ultimele trunchiuri ale plantației. La fel ca odinioară în timpul molimei nesomnului, de care Ursula își aminti în cursul acestor zile, calamitatea însăși avea să sugereze mijloacele de apărare împotriva plictiselii. Aureliano al Doilea s-a numărat printre aceia care au făcut tot ce s-a putut pentru a nu se lăsa biruiți de inactivitate. Trecuse pe acasă pentru un motiv oarecare, chiar în seara în care Mr. Brown convocase furtuna, și Fernanda vru să-i vina în ajutor cu o umbrelă pe jumătate sfîșiată pe care o găsi într-un dulap. „Nu e nevoie, zise el. Rămîn aici pînă încetează ploaia.” Nu era, bineînțeles, un angajament ineluctabil, dar puțin a lipsit să-l respecte întocmai. Întrucît garderoba lui era la Petra Cotes, își dezbrăca la fiecare trei zile hainele pe care le purta și aștepta în izmene să i le

spele. Ca să nu se plictisească, se apucă să repare numeroasele stricăciuni pe care le suferise casa. Ajusta balamalele, unse broaștele, strinse șuruburile, redresa cremoanele. Timp de câteva

▲

290 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

luni fu văzut pretutindeni, cu o lădiță de scule pe care le uitaseră pesemne ȝiganii de pe vremea lui Jose Arcadio Buendia, și nimeni n-ar fi putut spune dacă din cauza gimnasticii involuntare, a plictiselii hibernale sau a abstenenței forțate, burdihanul lui se dezumflă puțin câte puțin ca un burduf, chipul lui de broască țestoasă fericită deveni mai puțin sîngeriu, și mai puțin proeminentă bărbia sa dublă, pînă ce întreaga lui înfățișare deveni mai puțin pachidermică și putu să-și lege din nou șireturile la pantofi. Văzîndu-l cum monta clante și cum demonta ceasuri, Fernanda se întrebă dacă nu cumva era pe punctul de a cădea și el în viciul de a face pentru a desface, cum făcea colonelul Aureliano Buendia cu peștisorii lui de aur, Amaranta cu nasturii și cu lințoliul, Jose Arcadio al Doilea cu pergamentele și Ursula cu amintirile. Dar nu era așa. Partea proastă era că ploaia răvășise totul, că angrenajele mașinilor celor mai aride înfloreau, dacă nu erau unse cu ulei, tot la trei zile, că firele de brocart se oxidau și că pe lenjeria umedă creșteau alge de șofran. Atmosfera era atît de jilavă, încît peștii ar fi putut intra pe ușă și ieși pe fereastră, navigînd prin aerul încăperilor. Într-o dimineață, trezîndu-se, Ursula simți că se sfîrșește într-un fel de leșin apatic, și ceru chiar să fie adus părintele Antonio Isabel, dacă era nevoie pe targa, cînd Santa Sofia de la Piedad descoperi că are spatele pavat cu lipitori. Le dezlipiră una după alta, frigîndu-le cu cărbuni, cu puțin înainte de a-i fi supt tot sîngele. Au fost nevoiți să sape canale pentru a evacua apa din casă și a scăpa de broaște și de melci, și astfel, după ce se zvîntau podelele, să poată scoate cărămizile puse sub picioarele paturilor și să umble din nou în pantofi. Prins cu nenumăratele mici reparații care-i rețineau toată atenția, Aureliano Buendia nici nu realiză că începuse să îmbătrînească, pînă în seara cînd, privind apusul timpurii al soarelui dintr-un balansoar, își dădu seama că se gîndește fără să freamăte la Petra Cotes. Nu ar fi avut nimic împotriva să se întoarcă la dragostea searbădă a Fernandei, a cărei frumusețe devenise mai calmă o dată cu maturitatea, însă ploaia îl ținuse la adăpost de orice pornire pătimașă și-i insuflase seninătatea spongioasă a lipsei de pofte. Îi plăcea să se gîndească la lucrurile pe care le-ar fi putut face odinioară pe ploaia asta care cădea

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 291

peste un an. El fusese unul dintre primii care aduseseră tabla de zinc la Macondo, cu mult înainte să o fi lansat la modă compania bananieră, numai cu scopul de a acoperi dormitorul Petrei Cotes și de a gusta sentimentul de profundă intimitate pe care i-o dădea pe vremea aceea plescăitul ploii pe acoperiș. Dar chiar și aceste amintiri nebunatice ale tinereții sale extravagante îl lăsau insensibil, ca și cum ultimele chefuri i-ar fi epuizat toate resursele de lubricitate și nu i-ar mai fi rămas decît această compensație minunată de a le putea evoca fără amărăciune și remușcare. S-ar fi putut crede că poporul îi dăduse ocazia să stea să reflecteze, și că această febră a meșterelii redeșteptase în el nostalgia tîrzie a atîtor meserii folositoare pe care le-ar fi putut face și nu le făcuse niciodată în viață, dar nici una, nici alta dintre aceste două alternative nu era reală, căci, de fapt, acea ispită a unei existențe sedentare și casnice care-i tot dădea tîrcoale nu era rodul chibzuinței și nici al experienței. Această atracție îi venea de mult mai departe, parcă dezgropată de furia ploii, de pe vremea cînd citea în cabinetul lui Melchiade poveștile minunate cu covoarele zburătoare și cu balenele care se hrăneau cu vapoare cu echipajele lor cu tot într-una din aceste zile, profitînd de un moment de neatenție al Fernandei, apăruse pe verandă micuțul Aureliano, și bunicul lui află taina existenței sale. Îi tăie părul, îl îmbracă, îl învătă să nu se mai teamă de oameni și în puțină vreme își dădu seama că era un adevărat Aureliano Buendia, cu pomeții săi proeminenți, cu privirea sa mirată și cu aerul său solitar. Fernanda se simți ușurată. Trecuse multă vreme de cînd socotea deplasat orgoliul de care dăduse dovadă, dar nu mai știa cum să dregă tot: cu cît se gîndea mai mult la soluții, cu atît acestea i se păreau mai puțin rezonabile. Dacă ar fi știut că Aureliano al Doilea avea să ia lucrurile așa cum le luase, cu complezența unui bunic bun, ar fi renunțat la atîtea ocoluri și amînări și ar fi scăpat cu un an mai devreme de tot chinul ăsta. Pentru Amaranta Ursula, căreia îi crescuseră dinți noi, acest nepot a fost ca o jucărie alunecoasă care o consolă de plictiseala ploii. Aureliano al Doilea își aminti atunci de enciclopedia engleză de care nu se mai atinsese nimeni, în fosta cameră a lui Meme. Începu să le arate copiilor planșe, îndeosebi cu animale,

292 ♦ *Gabriel García Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 293

iar mai tîrziu harți geografice, fotografii cu țări îndepărtate și personaje celebre. Întrucît nu cunoștea engleza și abia putea recunoaște orașele cele mai vestite și personajele cele mai familiare, începu să inventeze nume și legende pentru a satisface curiozitatea nepotolită a copiilor.

Fernanda credea sincer că soțul ei aștepta încetarea ploii pentru a se întoarce la concubina lui. În cursul primelor luni ale ploii, se temea ca nu cumva el să încerce să se strecoare în camera ei și să trebuiască să îndure rușinea de a-i destăinui că de la nașterea Amarantei Ursula nu mai era în stare de o asemenea împăcare. Asta era cauza acelei corespondențe febrile cu medicii nevăzuți, întreruptă de frecvente dezastre ale poștei. În primele luni, cînd se află că trenurile deraiau din pricina furtunii, o scrisoare a medicilor nevăzuți o înștiința că scrisorile ei se rătăciseră. Mai tîrziu, cînd legăturile ei cu corespondenții necunoscuți fură suspendate, Fernanda se gîndi foarte serios să-și pună masca de tigru pe care o folosea soțul ei la carnavalul sîngeros, pentru a se lăsa examinată sub un nume fals de către medicii de la compania bananieră. Numai că, una din nenumăratele persoane care se

perindau prin casă aducînd vești rele despre potop, o informă că, în curînd, compania avea să-și demonteze dispensarele pentru a le transporta sub un cer mai blînd. Atunci își pierdu orice speranță. Se resemna să aștepte ca ploaia să înceteze și poșta să revină la normal, și în acest timp recurse la resursele inspirației pentru a-și alina suferințele ascunse, căci ar fi preferat să moară mai degrabă decît să intre pe mîna singurului medic rămas la Macondo, extravagantul francez care se hrănea cu iarbă pentru măgari. Se apropiase de Ursula, sigura că aceasta cunoaște un paleativ pentru suferințele ei. Însă obiceiul sucit pe care-l avea de a nu spune lucrurilor pe nume o făcea să vorbească despre față ca și cum ar fi fost dosul, să substituie nașterea cu expulzarea, să înlocuiască scurgerile prin arsuri, pentru ca totul să pară mai puțin rușinos, astfel că Ursula ajunsese la concluzia că necazurile ei nu erau uterine ci intestinale, și o sfătui să ia pe stomacul gol un pliculeț cu calomel. Dacă n-ar fi fost această suferință, care n-ar fi avut nimic rușinos pentru cineva care n-ar fi pățimit și de pudoare extremă, și dacă n-ar fi fost scrisorile pierdute, ploaia n-ar fi incomodat-o cu nimic pe Fernanda, căci, la urma urmei, toată viața ei se scursese ca și cum n-ar fi încetat să plouă. Nu modifica întru nimic orarele și nu renunță la ritualuri. În timpul cînd masa încă mai era înălțată pe cărămizi și scaunele așezate pe scînduri, pentru a-i feri pe comensali să-și ude picioarele, ea continua să se slujească de fețele de masă de in și de vesela chinezească, aprinzînd sfeșnicele la cină, deoarece considera că nu se puteau invoca drept pretext calamitățile pentru a se nesocoti bunele maniere. Nimeni nu mai ieșea din casă. Dacă ar fi fost după Fernanda, n-ar mai fi ieșit nimeni niciodată, nu numai de cînd începuse să plouă, ci cu mult mai devreme, deoarece ușile, după părerea ei, nu fuseseră inventate decît pentru a fi închise, și curiozitatea față de ceea ce se petrecea pe stradă era o treabă de destrăbălătură. Cu toate acestea, a fost prima care să privească afară atunci cînd a fost înștiințată că trece înmormîntarea colonelului Gerineldo Márquez, deși ceea ce văzu atunci prin fereastra întredeschisă o lăsă într-o asemenea stare de întristare, încît multă vreme se cai de aceasta slăbiciune.

Cu greu ți-ai fi putut închipui un cortegiu mai jalnic. Sicriul fusese așezat într-un car tras de boi, acoperit cu un mic umbrar din frunze de bananier, însă ploaia cădea cu atîta putere și străzile erau atît de împotmolite, încît la tot pasul roțile se poticneau și umbrarul era pe cale să se desfacă. Trombele de apă tristă care cădeau peste sicriu îmbibaseră complet drapelul întins deasupra și care nu era altul decît stindardul însîngerat și plin de praf de pușcă pe care-l renegaseră cei mai venerabili dintre veterani. Pe sicriu puseseră și sabia cu ciucuri de aramă și mătase, aceeași pe care-o ațina colonelul Gerineldo Márquez în cuierul salonului, pentru a intra neînarmat în odaia de cusut a Amarantei. În urma carului, cîțiva desculți, toți cu pantalonii suflecați pînă sub genunchi, ultimii supraviețuitori de la capitularea din Neerlandia, se bălăceau prin noroi, ținînd într-o mînă ciomagul de mînat boii, iar în cealaltă o cunună din flori de hîrtie decolorată de ploaie. Apărură ca niște fantome pe strada care încă mai purta numele lui Aureliano Buendia, și toți priviră în tăcere casa înainte de a o coti după colțul pieții, unde au trebuit să ceara

294 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

ajutor pentru a despotmoli carul. Ursula o rugase pe Santa Sofia de la Piedad să o ducă pînă în pragul ușii.

Urmări peripețiile înmormîntării cu atîta atenție, încît nu-i trecu nimănui prin gînd să se îndoiască de faptul că vede, mai ales că mîna ei ridicată ca un arhanghel vestitor bătea măsura în ritmul zdruncinăturilor carului.

- Adio, Gerineldo, fiule, strigă ea. Salută-i pe ai mei și spune-le că ne vedem cînd se oprește ploaia.

Aureliano al Doilea o ajută să se întoarcă la patul ei și, cu aceeași dezinvoltură pe care o arăta întotdeauna față de ea, o întrebă despre semnificația acestui adio.

— E adevărat, îi zise ea. Nu mai aștept decît oprirea ploii ca să mor.

Starea străzilor îl neliniști pe Aureliano al Doilea. Preocupat cu întîrziere de soarta animalelor sale, își aruncă o pînză cerată în spate și se duse la Petra Cotes. O găsi în curte, cu apa pînă la brîu, încercînd să despotmolească hoitul unui cal. Aureliano al Doilea îi veni în ajutor, înarmat cu o bară de fier, și trupul enorm se răsuci și se lăsă tîrît de torentul noroiului lichid. De la începerea ploii, Petra Cotes își petrecuse toată vremea curățindu-și curtea de animale moarte. În cursul primelor săptămîni, îi trimise mesaje lui Aureliano al Doilea ca să ia măsuri de urgență, dar el răspunse că nu era nici o grabă, că situația nu e alarmantă și că se va gîndi la niște măsuri de îndată ce se va opri ploaia. Ea îi trimise vorbă că pășunile sînt inundate și că vitele se refugiază spre locurile înalte, unde nu e nimic de mîncare și unde cad pradă tigrilor și molimei. „Nu se poate face nimic, îi răspunse Aureliano al Doilea. Cînd va înceta ploaia, se vor naște altele.” Petra Cotes văzuse cum mor cirezi după cirezi și abia dacă mai prididea să taie vitele împotmolite. Cu o neputință surdă, vedea cum potopul distruge implacabil o avere care într-o anumită epocă era considerată ca fiind cea mai însemnată și mai solidă din întregul Macondo și din care nu mai rămînea decît duhoarea. Cînd Aureliano al Doilea se hotărî să se ducă să vadă ce se petrece, nu mai găsi decît hoitul calului și un catîr scheletic între ruinele grajdului. Petra Cotes îl văzu sosind, fără surprindere,

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 295

fără bucurie și fără dușmănie, și abia își îngădui să zîmbească ironic.

- Noroc! îi zise ea.

îmbătrînise mult, nu mai rămăsese pe ea decît pielea și osul, iar ochii ei migdalați de fiară sălbatică deveniseră triști și blînzi din pricină că privise atît de mult ploaia. Aureliano al Doilea rămase peste trei luni la ea, nu că s-ar fi simțit mai bine acolo decît în propria sa casă, ci pentru că avu nevoie de tot acest răstimp pentru a lua hotărîrea

de a-și arunca iarăși pe umeri acea bucată de pînză cerată. „Nu e nici o grabă, zise el, așa cum spusese și în cealaltă casă. Să așteptam, poate că va înceta ploaia în ceasurile următoare.” în cursul primei săptămîni putu să se obișnuiască cu ravagiile pe care le pricinuiseră timpul și ploaia asupra sănătății iubitei sale, apoi, încetul cu încetul începu să o vadă iar așa cum era altădată, amintindu-și de izbucnirile ei vesele și de fecunditatea delirantă pe care dragostea lor o stîrnea în animale, și fie din dragoste, fie din interes, într-o noapte din săptămîna a doua, o trezi prin mîngîieri impetuoase. Petra Cotes nu reacționa. „Stai liniștit și dormi, murmură ea. Nu mai sînt vremuri pentru așa ceva.” Aureliano al Doilea se văzu reflectat în oglinda de deasupra patului, văzu șira spinării Petrei Cotes ca un rînd de mosoare înșirate pe un mănunchi de nervi veștejiți, și înțelese că ea avea dreptate, nu din pricina vremurilor, ci chiar a lor, care nu mai erau îndeajuns de tineri pentru asemenea lucruri. Aureliano al Doilea se întoarse acasă cu cuferele sale, convins că nu numai Ursula, ci toți locuitorii din Macondo așteptau să înceteze ploaia pentru a muri. Îi văzuse în trecere, șezînd în odăile pentru primit oaspeți, cu privirea pierdută, cu brațele încrucișate, simțind cum trece timpul, un timp compact, nedomesticit, deoarece era inutil să-l divizezi în luni și ani, în zile și ceasuri, cînd nu se putea face altceva decît să contempli ploaia. Copiii îl întîmpinară veseli pe Aureliano al Doilea, care se apucă să cînte din acordeonul său astmatic. Însă concertul nu le reținu atenția în aceeași măsură ca ședințele enciclopedice, astfel că-și reluară întrunirile în odaia lui Meme, unde imaginația lui Aureliano al Doilea transformă dirijabilul într-un elefant zburător care-și căuta un loc unde să doarmă printre nori. într-o

296 ♦ *Gabriel Garc a Márquez*

zi dădu peste un bărbat călare care, în ciuda  mbr c min ii exotice, avea un aer familiar  i, după ce-l examina multă vreme, ajunsese la concluzia că era un portret al colonelului Aureliano Buend . l-l arătă Fernandei, care admise  i ea asemănarea acestui c l re  nu numai cu colonelul, dar  i cu to i membrii familiei, deși în realitate era vorba de un general tătar. A a  i trecea vremea, între colosul din Rodos  i  mbl nzitorii de  erpi, pînă în ziua c nd soția lui îl anun t  că n-au mai rămas dec t șase kilograme de carne sărată  i un sac de orez în hambar.

-  i ce vrei să fac?  ntreb  el.

- Eu nu știu, replică Fernanda. Chestiunea  i privește pe bărbați.

- Prea bine, răspunse Aureliano al Doilea, vom mai vedea după ce va înceta ploaia.

Continuă să arate mai mult interes pentru enciclopedie dec t pentru această problemă domestică, chiar  i atunci c nd trebui să se mulţumească cu farimituri de carne  i un pic de orez la dejun. „Pentru moment nu se poate face nimic, zicea el. N-o să plouă toată viața.”  i cu c t amina necesităţile presante ale hambarului, cu at t cre tea indignarea Fernandei, pînă cînd protestele ei accidentale, exploziile ei puțin frecvente ajunseră să se descarce într-un torent dezl n uit, imposibil de st p nit, care începu într-o bună diminea  , ca un monoton bas de ghtar ,  i care, pe măsură ce trecea ziua, urca c te un ton, din ce în ce mai năvalnic, din ce în ce mai impresionant. Aureliano al Doilea nu băgă de seamă acest pomelnic de repro uri dec t în ziua următoare, după micul dejun, c nd se simți complet zăpăcit de un b z it care se auzea din ce în ce mai limpede  i pe note mai înalte dec t rumoarea ploii, care nu era altceva dec t Fernanda care umbla prin toată casa, pl ng ndu-se că a fost educată ca o regină pentru a s r i ca o slujnică într-o casă de nebuni, cu un so  trindav, idolatru, libertin, care tot timpul zăcea pe spate, cu gura căscată, așteptînd să-i cadă p inea din cer coaptă gata, în timp ce ea se spetea încercînd să men in  la suprafa   un cămin care nu se m ţinea dec t într-un fir de păr, un cămin unde erau at tea de făcui at tea de suportat  i de îndreptat, de c nd bunul Dumnezeu fi să răsară soarele pînă în ceasul a n itului, c nd se ducea la

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 297

culcare în pat cu ochii  mp ienjeni i de at ta oboseală  i, cu toate astea, nimeni nu-i spunea vreodată bună ziua, Fernanda, ai dormit bine, Fernanda,  i nici nu o întreba nimeni, măcar din respect, pentru ce era at t de palidă  i pentru ce se scula cu cearcănele astea violete, deși nici nu se aștepta, de fapt, la a a ceva din partea restului familiei, care, la urma urmei, o considerase întotdeauna ca o piedică, ca o otreap  de care te slu e ti ca să apuci oala fără să te arzi, ca o marionetă caraghioasa desenată pe pereți,  i care  u oteau tot timpul prin col uri, b rf nd-o pe ea, făcînd-o mironosi  , făcînd-o fariseică, făcînd-o  op rl   nr it , ba chiar  i Amaranta, odihnească-se în pace, cutezase să spună în gura mare că era una dintre acelea care  i confundă fundul cu s pt m na mare, binecuv ntat fie Domnul, ce cuvinte,  i ea îndurase totul cu resemnare, supun ndu-se voiei Tatălui ceresc, dar paharul dăduse pe dinafară c nd sceleratul acela de Jose Arcadio al Doilea pretinsese că pierzania familiei se datora faptului că i-au deschis u a unei fandosite,  nchipui i-vă numai, o fandosită care ar fi vrut să le poruncească tuturor, Dumnezeu bun, o fandosită cu limba despăcată  i din aceeași plămădeală cu acei filfizoni trimi i de guvern ca să masacreze lucrătorii, auzi i dumneavoastră,  i că, spun nd acestea, se referea, n-o să crede i, la ea însăși, la fina Ducelei de Alba, o doamnă de vi   a a de străveche  nc t mureau de ciudă so iile pre ed n ilor, o hidalg  din mo i str mo i, care avea dreptul să semneze cu unsprezece patronimice peninsulare  i care era singura muritoare din acest sat de bastarzi care nu se încurca atunci când avea în fa a ei șaisprezece tac muri diferite, ca să-l audă după aceea pe desfrinatul ei de so  murind de r s, z c nd că un număr atât de mare de linguri  i de furculi e  i de cu ite  i de linguri e nu se potrive te cu bunii cre tini, ci cu miriapozii,  i tot ea era singura care putea spune cu ochii  nchi i c nd trebuie să se servească vin alb, din care parte  i din care cupe,  i c nd trebuie să se servească vin ro u, din care cupe  i din care parte, nu ca sălbatica aceea de Amaranta, odihnească-se în pace, care credea că vinul alb se serve te ziua  i vinul roșu seara, precum  i singura de pe

întregul litoral care se putea lăuda că nu și-a făcut nevoile în altă parte decât în oala de noapte de aur, pentru ca după aceea colonelul

i

298 ♦ *Gabriel Garda Márquez*
UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 299

Aureliano Buendia, odihnească-se în pace, să aibă îndrăzneala să o întrebe, cu fierea lui rea de mason, de unde i se trăgea ei un astfel de privilegiu, să facă, în loc de rahat, flori de astromelii, luați seama, să audă astfel de cuvinte, și ca Renata, fiica ei, care în chip indiscret o văzuse făcându-și treaba mare în dormitor, să răspundă că într-adevăr oala era cu totul de aur și cu însemne heraldice, dar ceea ce era înăuntru era chiar rahat, rahat organic, și chiar mai rău decât altele deoarece era rahatul unei fandosite, da, închipuiți-vă, propria ei fiică, măcar nu-și făcea iluzii despre restul familiei, dar avea oricum dreptul să aștepte ceva mai multă considerație din partea soțului ei, deoarece, de bine de rău, taina cununiei făcuse din el consortul ei, susținătorul, defloratorului ei legal, care își asumase în toată libertatea și suveranitatea, răspunderea grea de a o smulge de la vatra părintească unde nu-i lipsea și nu se putea plînge niciodată de nimic, unde împletea cununi funerare numai din plăcerea de a-și ocupa timpul, deoarece însuși nașul ei îi trimisese o scrisoare, cu semnătura lui și cu pecetea inelului său imprimată în ceară, în care-i spunea limpede că mâinile fînei lui nu sînt făcute pentru nevoile acestei vieți mărunte, ci numai pentru a cînta la clavecin, dar cu toate acestea, nechibzuitul ei de bărbat o smulsese de acasă, cu toate avertismentele și prevenirile, și o adusese în această căldare infernală unde te sufocai de căldură, și chiar înainte de a apuca să ducă pînă la capăt abstenința de la Rusalii, el se furișase cu cuferele lui transhumante și cu acordeonul lui de chefliu, să se destrăbăleze lîngă o mizerabilă căreia era de ajuns să-i vezi fesele, ce mai încolo și-ncoace, ce am zis am zis, era de ajuns s-o vezi legănîndu-și buclele de iapă ca să-ți dai seama că era o, că era o, una cu totul deosebită de ea, ea care știa să rămînă o doamnă într-un castel ca și într-o cocină, la masă ca și în pat, o doamnă din născare, temătoare de Dumnezeu, ascultînd de poruncile lui, supusă hotărîrii lui, și cu care desigur că nu putea face toate acrobațiile și nici să ducă acea viață de coate goale pe care o ducea el cu cealaltă, care fără îndoială că se preta la orice, ca și matroanele franțuzoiaice și chiar mai rău, dacă stai să te gîndești, deoarece acestea din urmă aveau cel puțin onestitatea de a-și pune o lampă roșie la poartă, astfel de porcării, închipuiți-vă, n-ar mai fi lipsit decât asta cu fiica unică și mult iubită a doamnei Renata Argote și a lui don Fernando del Carpio, și îndeosebi a acestuia, bineînțeles, un adevărat sfînt, un creștin dintre cei mai cucernici, cavaler al ordinului Sfîntului Mormînt, făcînd parte dintre aceia care primesc direct de la Dumnezeu privilegiul de a se conserva intacti în mormînt, cu pielea curată și strălucitoare ca șatenul unei rochii de mireasă, cu ochii vii și diafani ca smaraldele.

- Iacă, asta nu-i adevărat, o opri Aureliano al Doilea. Cînd l-au adus, putea.

Avusese răbdare să o asculte o zi întreagă ca s-o poată prinde cu greșeala. Fernanda nu-i dădu nici o atenție, însă coborî vocea, în seara aceea, în timpul cinei, zumzetul exasperant al boscorodelii acoperise zgomotul ploii. Aureliano al Doilea mîncă puțin, cu nasul în farfurie, și se retrase devreme în odaia lui. A doua zi, la micul dejun, Fernanda tremura toată, avea o mină de parcă n-ar fi închis ochii toată noaptea, însă părea că se ușurase complet de ceea ce avea pe inimă. Cu toate acestea, cînd soțul ei o întrebă dacă n-ar putea să mănînce un ou fiert moale, ea nu se margini să-i răspundă pur și simplu că ouăle se terminaseră încă de săptămîna trecută, ci se lansă într-o violentă diatribă împotriva bărbatilor care-și petreceau vremea adorîndu-și buricul și care aveau apoi pretenția să li se servească pe tavă ficați de ciocîrlie. Aureliano al Doilea duse copiii să se uite prin enciclopedie, ca de obicei, iar Fernanda se prefăcu că face ordine în camera lui Meme, numai pentru ca el să o audă cum mormăia că trebuie să ai tupeu, nu glumă, ca să le spui acestor bieți nevinovați, că însuși colonelul Aureliano Buendia era înfățișat în enciclopedie. După-amiază, în timp ce copiii dormeau, Aureliano al Doilea se așeză pe veranda și Fernanda îl urmări pînă acolo, provocîndu-l, sîcîindu-l, sucindu-se în jurul lui cu bîzîitul ei implacabil de bondar, spunînd că, de bună seamă, în timp ce nu mai aveau decât pietre de pus în gura, soțul ei stătea tolănit ca un sultan din Persia, contemplînd ploaia, căci nu era decât un pierde-vară, un întreținut, un neisprăvit, mai molatic ca un ciucure de bumbac, obișnuit să trăiască pe spinarea femeilor, convins că s-a căsătorit cu soția lui Iona, aceea care a rămas atît

300 ♦ *Gabriel Garcia Márquez*

de liniștită după povestea cu balena. Aureliano al Doilea o ascultă mai mult de două ore, imperturbabil, ca și cum ar fi fost surd. Se feri să o întrerupă pînă la o oră foarte înaintată a după-amiezii, cînd nu mai putu suporta duritul de tobă, care-i dădea dureri de cap.

- Fie-ți milă și taci, o rugă el.

Fernanda, dimpotrivă, ridică tonul. „N-am nici un motiv să tac, îi zise ea. Cine nu vrea să mă asculte, n-are decât să plece.” Aureliano al Doilea își pierdu atunci stăpînirea de sine. Se ridică fără grabă, ca și cum nu se gîndea la altceva decât să-și dezmoștească măduarele, apoi, cu o furie perfect controlată și metodică, apucă unul după altul ghivecele cu begonii, ciuberele cu ferigi, oalele cu maghiran și le zdrobi pe rînd de pămînt în mii de cioburi. Fernanda se înfricoșă, deoarece pînă atunci nu-și dăduse seama prea clar de teribila forță interioară a turuielii ei, însă era prea tîrziu ca să mai dea înapoi. Tîrit de acest torent eliberator imposibil de stăvilit, Aureliano al Doilea

sparse geamul vitrinei și una câte una, fără să se grăbească, scoase piesele serviciului și le dădu de pământ, prefăcându-le în pulbere. Sistematic, cu cel mai mare calm, cu aceeași nepăsare de care dăduse dovadă când tapetase toată casa cu bancnote, se apucă apoi să spargă de pereți cristalele de Boemia, vasele decorate de mină, tablourile cu domnișoare în gondole încărcate cu trandafiri, oglinzile cu cadre aurite și tot ce se putea sparge, de la camera de primire pînă la hambar, și termină cu urciorul cel mare din bucătărie, care se sparse în curte cu un zgomot profund de explozie. Apoi se spălă pe mâini, își azvîrli pe umeri bucata de pînză cerată și, înainte de a bate miezul nopții, se întoarse cu cîteva ciozvrîte uscate de carne sărată, cu cîteva saci de orez și de porumb plini cu gărgărițe și cu cîteva ciorchini de banane toate zbîrcite. De atunci nu mai lipsiră niciodată alimentele. Amaranta Ursula și micuțul Aureliano aveau să-și amintească de potop ca de niște vremuri fericite. În ciuda severității Fernandei, se bălăceau prin băltoacele de noroi din curte, vînau șopîrlele pentru a le sfîrteca și se jucau de-a otrăvitul supei, aruncînd în ea praf de aripi de fluturi, cînd Santa Sofia de la Piedad nu era atentă. Ursula era pentru ei jucăria cea mai

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 301

distractivă. O luau drept o păpușa mare, decrepită, pe care o purtau și o trăgeau prin toate ungherele, deghizată cu ajutorul cîrpelor vechi multicolore și cu obrazul mînjit cu funingine sau cu roșeală, și într-o zi erau să-i scoată ochii așa cum făceau la broaște, cu foarfecele de tăiat crengi. Nimic nu-i înveselea mai tare decît s-o audă bătînd cîmpii. Într-adevăr, trebuie să se fi petrecut ceva în creierul ei în timpul celui de al treilea an ploios, deoarece își pierdu încetul cu încetul simțul realității și începu să confunde timpul prezent cu anumite perioade îndepărtate din viața ei, într-atît încît i se întîmplă o dată să jelească trei zile, nemîngîiată, moartea Petronilei Iguarân, străbunica ei, îngropată de peste un secol. Se cufundă într-o stare de buimăceală atît de absurdă, încît credea că vede, în micul Aureliano, pe fiul ei, colonelul, cam pe vremea în care fusese dus să facă cunoștință cu gheața, iar în Jose Arcadio, care se afla atunci la seminar, pe primul ei născut, care plecase cu țigani. Vorbea atît de mult despre familie, încît copiii se deprinseseră să-i organizeze vizite imaginare cu oameni care nu numai că muriseră de mult, dar care trăiseră chiar în epoci cu totul diferite. Șezînd pe pat, cu părul acoperit de cenușă și cu obrazul ascuns sub o basma roșie, Ursula era fericită în mijlocul acestor neamuri ireale pe care copiii le descriau fără să omită nici un amănunt, ca și cum le-ar fi cunoscut cu adevărat. Ursula se întreținea cu strămoșii ei asupra unor evenimente anterioare propriei ei existențe, se bucura de veștile pe care i le dădeau și plîngea împreună cu ei după morți mult mai recentî decît interlocutorii ei. Copiii nu întîrziară să observe că în cursul acestor întruniri de fantome, Ursula strecura totdeauna o întrebare menită să stabilească cine era acela care a adus în casă, în timpul războiului, un sfînt Iosif din ipsos, în mărime naturală, ca să-i fie păstrat pînă va înceta ploaia. Așa și-a amintit Aureliano al Doilea de averea îngropată într-un loc pe care nu-l cunoștea decît Ursula, dar toate întrebările lui, ca și toate manevrele șirete pe care izbuti să le născocească, se dovediră zadarnice, deoarece ea părea că Păstrează în labirintele rătăcirii ei o anumită limită de luciditate menită să păzească secretul, pe care avea să-l dezvăluie numai față de acela care va face dovada că este adevăratul proprietar al

302 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

aurului îngropat. Era atît de abila și memoria ei atît de exactă, încît în ziua în care Aureliano al Doilea îl învăță pe unul dintre tovarășii lui de chefuri să se dea drept stăpînul averii, ea îl încurcă în firele unui interogatoriu din cele mai precise, presărat cu curse subtile.

Convins că Ursula va duce cu sine în mormînt taina aceea, Aureliano al Doilea angaja o echipa de săpători, sub pretextul de a construi canale de scurgere în curtea din față și cea din dos, el însuși începînd să sondeze pămîntul cu fîrnacoape de fier și cu tot felul de detectoare de metale, fără să găsească ceva care să semene a aur, după trei luni de săpături istovitoare. Mai tîrziu, se duse la Pilar Ternera, în speranța că dîndu-i în cărți, vor vedea mai bine decît săpătorii, dar ea îi explică de la bun început că orice încercare e zadarnică, afită vreme cît Ursula nu va tăia cărțile cu mîna ei. În schimb, confirma existența comorii, pre-cizînd chiar că era vorba de șapte mii două sute paisprezece monede, îngropate în trei saci de pînză gudronată, cusuți cu sîrmă de aramă, într-un cerc cu o rază de douăzeci de metri și avînd ca centru patul Ursulei, însă îl preveni că nu va fi găsită înainte de a fi încetat ploaia și înainte ca soarele de iunie din trei ani consecutivi să fi prefăcut toate smîrcurile în pulbere. Pentru Aureliano al Doilea, abundența și imprecizia meticuloasă a acestor date păreau că se înrudesesc atît de mult cu poveștile de spiritism, încît persevera în întreprinderea sa, deși era în august și ar fi trebuit să mai aștepte cel puțin trei ani, pentru a se împlini toate condițiile prorocirii. Ceea ce îl ului în primul rînd, sporindu-i în același timp dezorientarea, fu constatarea că de la patul Ursulei pînă la gardul curții din dos erau exact douăzeci și doi de metri. Femanda se temu că e la fel de nebun ca și fratele său geamăn cînd îl văzu făcînd măsurători și, ceea ce era și mai grav, cînd dădu ordin echipelor de săpători să sape toate șanțurile cu încă un metru mai adînc. Cuprins de un delir al explorării, pe care îl puteai compara fără exagerare cu acela al străbunicului său cînd căuta calea marilor invenții, Aureliano al Doilea pierdu ultimele pungi de grăsime care-i rămăseseră, și vechea sa asemănare cu fratele geamăn se accentua iar, nu numai în silueta subțiată, ci și în aerul distrat și în atitudinea sa închisă. Nu se mai

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 303

ocupa de copii. Mîncă la orice oră, plin de noroi din tălpi pînă în creștet, într-un colț al bucătăriei, abia

răspunzînd la întrebările puse din cînd în cînd de Santa Sofia de la Piedad. Văzîndu-l cu cîtă străduința lucrează, așa cum nu visase niciodată că ar fi în stare, Femanda luă temeritatea lui drept hîrnicie, lăcomia drept abnegație și încăpățînarea drept perseverență, și inima ei se sfîșie de remușcări din pricina violenței cu care trîncănisese despre trîndăvia lui. Însă Aureliano al Doilea nu era dispus atunci la împăciuire milostive. Scufundat pînă la gît într-o mlaștină de ramuri uscate și flori putrezite, întoarse toată grădina cu fundul în sus, după ce terminase cu curtea din față și cu cea din dos, și găuri atît de adînc temeliile aripii de răsărit a casei, încît într-o noapte, toată lumea se trezi îngrozită de ceea ce părea a fi un cataclism, judecînd după toate acele trepidații, precum și după o înspăimîntătoare trosnitură subterană, și care nu era altceva decît prăbușirea a trei camere și apariția unei crăpături înspăimîntătoare, care se căscase din veranda pînă în odaia Femandei. Aureliano al Doilea nu renunță din pricina asta la săpături. Chiar și după ce i se năruiseră ultimele speranțe și numai prezicerile cărților păreau să fi păstrat un oarecare sens, el consolida fundațiile știrbite, astupă fisura cu mortar și începu să sape la aripa de apus a casei. Încă mai erau într-a doua săptămînă a lunii iunie a anului următor, cînd ploaia începu să se potolească, norii să se înalțe din nou și se văzu că cerul se pregătea, dintr-o clipă într-alta, să se însenineze complet. Ceea ce nu întîrzie să se întîmple. Într-o vineri către ceasurile două după-amiază, lumea se pomeni luminată de un soare nebun, roșcat și aspru asemenea prafului de cărămidă, aproape tot atît de răcoros ca și apa, și apoi, timp de zece ani nu mai căzu nici un strop de ploaie.

Macondo era în ruine. Pe străzile înmămolite rămăseseră mobile dezarticulate, schelete de animale acoperite de crini roșii, ultimele urme ale hoardelor de străini care fugiseră din Macondo într-o sminteală asemănătoare cu aceea de la venirea lor. Casele înălțate cu atîta graba pe vremea febrei bananelor fuseseră părăsite. Compania bananieră își demontase instalațiile. Din vechiul oraș împrejmuit nu mai rămăseseră decît mormane de dărîmături. Căsuțele de lemn, terasele răcoroase unde se

1

304 ♦ *Gabriel Garc a Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 305

scurgeau după-amiezele liniștite în partide de cărți, păreau să fi fost rase printr-o prefigurație a celui vînt profetic, care cu mulți ani mai tîrziu avea să facă să dispară Macondo de pe fața pămîntului. Singurul vestigiu omenesc rămas după acea suflare dezlănțuită a fost o mînușă a Patriciei Brown în automobilul înecat de panselele înflorite. Regiunea fermecată pe care o explorase Jose Arcadio Buendia în epoca întemeierii satului, și unde se întinseseră apoi plantațiile de banane, nu mai era decît o imensă mocirlă cu cioturi putrezite, la a cărei limită îndepărtată se putu vedea, timp de cîtiva ani, spuma tăcută a mării. Prima duminică în care-și îmbracă haina zvîntată și plecă în recunoaștere prin sat, Aureliano al Doilea cunoscuse un moment de crudă deprimare. Supraviețuitorii catastrofei, aceiași care locuiau în Macondo înainte ca satul să fi fost zguduit de uraganul companiei bananiere, stăteau în mijlocul străzii pentru a se bucura de primele raze de soare. Pielea lor mai păstra încă verdețea de alge și mirosul stătut cu care-i impregnase ploaia, dar în adîncul inimilor lor păreau mulțumiți că și-au putut recupera astfel satul în care se născuseră. Strada Turcilor redevenise cea de altădată, cea de pe vremea cînd arabii, cu papuci și inele la urechi, cutreierînd lumea ca să schimbe papagali pe tot felul de flecușețe, găsiseră în Macondo un colțișor bun de pămînt unde să se odihnească de milenara lor condiție de pribegi. După toți acești ani de ploaie, mărfurile din bazar se prăpădiseră, produsele expuse în fața ușii se acoperiseră cu mușchi, tejghelele fuseseră mîncate de termite iar zidurile roase de umiditate, totuși arabii din generația a treia rămăseseră așezați pe același loc și în aceeași poziție ca și părinții și bunicii lor, taciturni, neclintii, invulnerabili la timp, și la dezastru, la fel de vii sau la fel de morți ca după molima nesomnului și după cele treizeci și două de războaie ale colonelului Aureliano Buendia. Dădeau dovadă de o dîrzenie atît de uimitoare în fața acestor rămășițe ale meselor de joc, ale tarabelor negustorilor de fripturi, ale barăcilor de tir din străduța unde se tălmăceau visele și se prezicea viitorul, înc t Aureliano al Doilea, cu dezinvoltura lui obișnuită, îi întrebă la ce mijloace misterioase au recurs de nu s-au pierdut în vijelie, cum dracu' au făcut de n-au pierit înecați, și unul du] altul, din ușa în ușa, îi arătară un surfs viclean și o privire visătoare, și fără să se fi înțeles între ei, toți i-au dat același răspuns:

- Am înotat.

Petra Cotes era, fără îndoială, singura băștinașă cu inimă de maur. Asistase la distrugerea finală a grajdurilor și staulelor ei duse de vijelie, dar făcuse așa fel înc t casa rămăsese în picioare. În cursul ultimului an, îi trimisese mesaje urgente lui Aureliano al Doilea, iar acesta îi răspunsese că nu știe c nd se va întoarce la ea, dar că va aduce în orice caz un cufăr mare cu piese de aur, cu care să pardosească întreg dormitorul. Atunci ea răscolise p n  în ad ncul inimii căutînd forța care să-i îngăduie să supraviețuiască catastrofei, și găsise o furie lucidă și dreaptă care o făcu să jure că va restaura averea risipită de amantul ei și pe care potopul o nimicise complet. Hot r rea se înrădăcinase at t de puternic în inima ei, înc t Aureliano al Doilea, întorc ndu-se la ea după opt luni de la ultimul mesaj, o găsi verde, prost pieptănată, cu ochii ad nciți în orbite, cu pielea scorjită de scabie, dar scriind numere pe bilețele de hîrtie pentru a organiza o tombolă. Aureliano al Doilea, rămase at t de zăpăcit, avea un aer at t de neajutorat și de solemn, înc t Petra Cotes avu certitudinea că acela care venise să o caute nu era

amantul vieții ei, ci fratele său geamăn.

- Ești nebună, îi zise el. Doar dacă ai de gând să-ți scoți oasele la loterie.

Ea îi spuse atunci să se ducă să-și arunce o privire în dormitor, și Aureliano al Doilea descoperi acolo cadrul. Nu era decât piele și os, ca și proprietara, dar era la fel de vioi, la fel de hotărât ca și ea. Petra Cotes îl hrănise din furia ei și când nu-i mai rămăseseră furaje, nici porumb, nici rădăcini, îl adăpostise în odaia ei și-i dăduse să mănânce cearșafurile de percal, covoarele persane, cuverturile plușate de pe pat, draperiile de catifea și baldachinul brodat cu fire de aur și garnisit cu ciucurii de mătase de la patul lor episcopal.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 307

Ursula a trebuit să depună un mare efort pentru a-și respecta făgăduiala de a muri când va înceta ploaia. Scurtele ei sclipiri de luciditate care deveniseră atât de rare în timpul ploii, deveniră mai frecvente din luna august, când începu să sufle vântul uscat care înăbușea trandafirii și împietrea smîrcurile, și care sfîrși prin a răspîndi peste Macondo acea pulbere arzătoare care avea să acopere pentru totdeauna acoperișurile de zinc oxidate și migdalii centenari. Ursula plînsese cu lacrimi amare când descoperi că timp de peste trei ani servise de jucărie pentru copii. Își spălă obrazul mîzgălit, își scoase benzile de stofă multicolore, șopîrlele și broaștele uscate, ca și mătăniile și vechile coliere arăbești pe care i le afîrnaseră pe tot trupul și, pentru prima oară de la moartea Amarantei, se dădu jos din pat fără ajutorul nimănui, pentru a se reintegra în viața familială. Curajul inimii ei nebiruite o călăuzea prin întuneric. Cei care-i remarcă pașii șovăielnici sau se lovira de brațul ei de arhanghel mereu ridicat pînă în dreptul ochilor, socotiră că trupul ei șubred nu-i mai dădea ascultare, dar tot nu-și închipuira că era oarbă. Ea nu mai avea nevoie să vadă pentru a-și da seama că straturile de flori, cultivate cu atîta grijă de la prima reconstrucție, fuseseră masacrate de ploaie și nimicite de excavațiile lui Aureliano al Doilea, și că zidurile și temeliiile casei stăteau să se prăvale, mobilele erau hodorogite și spălăcite, ușile ieșite din țîțni, iar familia însăși amenințată de

un spirit de resemnare și amărăciune care ar fi fost de neconceput pe vremea ei. Deplasîndu-se pe dibuite prin odăile goale, percepea țîrîitul continuu al termitelor sfredelind lemnul și zgomotul foarfecelor moliilor prin dulapuri, precum și țîrboiul pustiitor al furnicilor roșii, uriașe, care se înmulțiseră în timpul potopului și săpau acum la temeliiile casei. Într-o zi, deschise cufărul în care erau aranjate vestmintele sfinților și trebui să o cheme în ajutor pe Santa Soffa de la Piedad ca să o scape de gîndacii care se năpustiseră afară și care făcuseră praf vestmintele. „Nu se poate trăi într-o asemenea delăsare, zise ea. În felul ăsta vom ajunge să fim devorați de gînganii.” De atunci, nu mai avu nici o clipă de răgaz. Sculîndu-se cu mult înainte de zorii zilei, mobiliza toate energiile disponibile, chiar și pe copii, întinse la soare puținele vestimente care încă mai puteau fi purtate, alungă gîndacii atacîndu-i prin surprindere cu insecticide, răzui galeriile termitelor din uși și din ferestre și asfixie furnicile în găurile lor cu var nestins. Febra asta a restaurării o duse în cele din urmă pînă în camerele uitate. Mătură molozul și îndepărtă pînzele de păianjen din odaia în care Jose Arcadio Buendia își topise creierul căutînd piatra filozofală, rîndui atelierul de aurărie care fusese răvășit de soldați, și în cele din urmă ceru cheile de la odaia lui Melchiade, pentru a vedea în ce stare se află. Credincioasă voinței lui Jose Arcadio al Doilea, care interzisese intrarea oricui atîta timp cît nu va fi apărut un indiciu real al morții sale, Santa Soffa de la Piedad recurse la tot felul de subterfugii pentru a o împiedica pe Ursula să-și atingă ținta. Dar ea era atît de înverșunat hotărîtă să nu lase în stăpînirea insectelor nici măcar ungherul cel mai ferit și mai puțin folosit al casei, încît răsturnă toate piedicile din calea ei și, după trei zile de încăpățînire, reuși să i se deschidă odaia. A trebuit să se agate de pragul ușii ca să nu cadă, doborîtă de duhoare, dar în cîteva secunde își aminti că acolo fuseseră așezate cele șaizeci și două de oale de noapte ale fetelor de la pension și că o patrulă de soldați răscolise într-o noapte, chiar la începerea ploii, toată casa în căutarea lui Jose Arcadio al Doilea, fără a putea pune mîna pe el.

308 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

- Doamne sfînt! exclamă ea, ca și cum ar fi îmbrățișat totul cu privirea. Când te gîndești că m-am străduit atît de mult ca să-ți impun bunele maniere, ca tu să ajungi să trăiești ca un porc.

Jose Arcadio al Doilea continua să recitească pergamentele. Tot ce se mai putea distinge în mărăcinișul stufos al pletelor sale erau dinții țîrcați de o cocleală verde și ochii lui ficși. Recu-noscînd glasul străbunicii sale, își întoarse capul către ușă, încercă să suridă și, fără să știe, repetă o frază veche de-a Ursulei.

- Ce vrei, murmură el, timpul trece.

- E adevărat, răspunse Ursula, dar nu chiar într-atît. Spunînd aceste cuvinte, își dădu seama că-i adresase aceeași replică pe care o primise de la colonelul Aureliano Buendia în celula lui de condamnat și, încă o dată, fu zguduită de această nouă dovadă că timpul nu trece - așa cum ajunsese ea să admită - ci se învîrtește în loc. Cu toate acestea, nici acum nu îngădui resemnării să profite de ocazie. Îl ocări pe Jose Arcadio al Doilea de parcă ar fi fost un copil și stăruia să facă baie, să se bărbiească și să participe, cu forța lui, la restaurarea casei. Simpla idee de a părăsi odaia care-i adusese pacea îl umplu pe Jose Arcadio al Doilea de groază. Strigă că nu există nici o putere omenească în stare să-l facă să iasă de acolo, deoarece nu voia să mai vadă convoiul celor două sute de vagoane încărcate cu morți care, în fiecare seară, pleacă din Macondo, îndreptîndu-se spre mare. „Sînt toți cei care se găseau atunci la gară, urlă el. Sînt trei mii patru sute opt.” Abia atunci înțelese Ursula că el se afla într-o lume a tenebrelor mai de nepătruns decât a ei, la fel de solitară și închisă ca aceea a străbunicului său. Îl lăasă în odaia aceea, dar obținut să nu mai fie închisă cu lacăt, să se facă curățenie în fiecare zi, să nu se mai păstreze decât o

singura oală de noapte și să se arunce toate celelalte la gunoi, și să se rinduiască în așa fel încît Jose Arcadio al Doilea să fie ținut tot așa de curat și prezentabil cum fusese străbunicul lui în cursul îndelungatei sale captivități sub castan. La început, Fernanda nu văzu în aceasta agitație decît un acces de nebunie senilă și cu mare greutate își stăpîni exasperarea. Însă, în timpul acesta, Jose Arcadio o anunță din Roma că intenționează să vina la Macondo înainte de a-și

1

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 309

roști jurămintele călugărești, și această veste bună o umplu de atîta entuziasm încît, de azi pe mîine, se puse să stropească florile de patru ori pe zi, pentru ca aspectul casei să nu-i producă fiului ei o impresie rea. Această perspectivă stimulatorie o îndemna, de asemenea, să-și grăbească corespondenta cu medicii nevăzuți și să pună la loc în verandă, ciuberele cu ferigi și cu maghiran și glastrele cu begonii, cu mult înainte ca Ursula să afle că fuseseră desființate de furia distrugătoare a lui Aureliano al Doilea. Mai tîrziu, vîndu argintăria și bufetele deprinse cu porțelan de la Compania Indiilor și cu cristale de Boemia. Ursula însă, voia să meargă și mai departe. „Să se deschidă ușile și ferestrele, striga ea. Să se pregătească carne și pește, să se cumpere broaștele țestoase cele mai mari care se pot găsi, să vină străinii să-și întindă rogojinele prin unghere și să se urineze pe trandafiri, să se așeze la masa și să mănînce de cîte ori doresc, să rigîie și să trîncănească și să murdărească totul cu cizmele lor, și să facă din nou ceea ce le place, deoarece asta este singurul și unicul mod de a speria mizeria.” Dar nu era decît o iluzie zadarnică. Numai că era prea bătrînă și trăia prea peste puterile ei ca să reînnoiască minunea cu micile animale din zahăr ars, și nici unul dintre descendenții ei nu-i moștenise energia. Din ordinul Fernandei, casa rămase închisă.

Aureliano al Doilea, care-și dusesese din nou cuferele la Petra Cotes, abia dispunea de mijloace suficiente ca familia lui să nu ciaoara de foame. Grație catîrului scos la loterie, Petra Cotes și el împăraseră alte animale cu care reușiră să pună pe picioare o tombolă încă precară. Aureliano al Doilea bătea din ușa în ușă, oferind bilețelele pe care le desena chiar el cu cerneală colorată pentru a le face mai atrăgătoare și mai convingătoare, fără să observe probabil că mulți nu cumpărau decît din recunoștință, iar majoritatea din mila. Dar, chiar și cumpărătorii cei mai generoși aveau posibilitatea de a cîștiga un purcel pentru douăzeci de centime și o văcuță pentru treizeci și două, și această speranță îi entuziasma atît de mult, încît marți seara invadau curtea Petrei Cotes, așteptînd clipa în care un copil ales la întîmplare trăgea

I

310 ♦ Gabriel Garcia Márquez

din pungă numărul cîștigător. Toate acestea nu întîrziară să ia aspectul unui bîlci săptămînal, căci de la lăsarea serii începeau să se instaleze în curte mese pentru mîncat fripturi și tarabe cu băuturi și, dintre cei pe care-i alegeau sorții, mulți sacrificau pe loc animalul cîștigat, cu condiția ca ceilalți să asigure muzica și rachiul, astfel că, fără să fi vrut, Aureliano al Doilea se pomeni cîntînd din nou la acordeon și participînd la modeste întreceri de lăcomie. Aceste modeste replici ale petrecerilor de altădată i-au permis lui Aureliano al Doilea să descopere singur cît de mult se răciseră înflăcărrile sale, cît de mult secătuisese ingeniozitatea lui de cheflui magistral. Nu mai era același om. Cele o sută douăzeci de kilograme, cît ajunsese să cîntărească pe vremea cînd îl înfruntase Elefanta, se redusese la șaptezeci și opt, chipul lui de broască țestoasă, candidă și puhavă, devenise de iguană, și se simțea mereu în pragul plictiselii, al oboselii. Petrei Cotes, însă, niciodată nu i s-a părut mai bun ca atunci, poate pentru că lua drept dragoste mila pe care el i-o inspira și acel spirit de solidaritate pe care mizeria îl făcuse să se nască între ei. Patul lipsit de echipamentul lui încetă să mai fie un loc de desfrîu și se transformă într-un refugiu pentru confidențe. Scăpați de dublurile lor din oglinzile pe care le vînduseră la licitație ca să cumpere animale pe care să le scoată la loterie, și de damascurile și catifelele senzuale pe care le mîncase catîrul, zăboveau treji, noaptea tîrziu, cu nevinovăția unor bătrîni bunici fără somn, folosind, pentru a-și face socotelile și pentru a împărți bănuții, timpul pe care-l iroseau odinioară irosindu-se pe ei înșiși. Uneori primul cîntat al cocoșilor îi surprindea făcînd și desfăcînd grămăjoarele de monezi, luînd de ici pentru a completa dincolo, ca să poată face față exigențelor Fernandei cu una și ca să cumpere cu cealaltă ghetă pentru Ursula Amaranta, iar pe cealaltă să i-o dea Săntei Sofia de la Piedad, care nu mai avusese o rochie nouă din vremurile eroice, iar cu alta să comande sicriul în cazul cînd va muri Ursula, iar aceasta pentru cafeaua care se scumpea cu o centimă livra la fiecare trei luni, iar aceea pentru zahărul care îndulcea din ce în ce mai puțin, iar aceasta pentru lemnele care mai erau încă ude după potop, iar cealaltă pentru hîrtie și cerneală pentru biletele de loterie, iar cu ceea ce mai

1

UN VEAC DE SINGURĂTATE

rămînea pentru a amortiza pierderea junincii din aprilie, de la care recuperaseră în chip miraculos pielea, pentru că începuse să dea semne de dalac în clipa cînd aproape toate numerele tombolei erau vîndute. Domnea atîta puritate în celebrarea acestor slujbe de mizerie, încît partea cea mai bună era destinată întotdeauna Fernandei, nu că ar fi făcut-o vreodată din remușcare, sau din caritate, ci pentru că bunăstarea ei îi interesa mai mult decît a lor. Ceea ce se întîmpla de fapt, deși nici unul nici celalalt nu-și dădea seama, era că amîndoi se gîndeau la Femanda ca la o fiică pe care ar fi dorit s-o aibă, dar n-au avut-o, astfel încît o dată se resemnă chiar să mănînce timp de trei zile numai terci de mălai, pentru ca ea să-și poată cumpăra o față de masă de olandă. Totuși, oricît se omorau ei cu lucrul, oricîte acrobații încercau să facă cu banii și oricîte tertipuri încercau să născocească, îngerii lor păzitori picau de oboseală și se lăsau furați de somn, în timp ce ei tot adăugau și scădeau monedele la grămăjoare, străduindu-se să le ajungă măcar pentru traiul de toate zilele. În insomnia pe care le-o provocau socotelile acestea atît de încălțate, se întrebau ce se va fi întîmplat în lume că animalele nu mai fătau cu aceeași frenezie ca înainte, pentru ce banii le alunecau printre degete și pentru ce oamenii, care cu puțină vreme în urmă cheltuiau teancuri de bancnote pe chefuri, considerau acum că dau și pielea de pe ei dacă plătesc douăsprezece centime pe un bilet la tombola cu șase găini. Aureliano al Doilea socotea în sinea lui că răul nu era în lume, ci într-un loc ascuns din inima misterioasă a Petrei Cotes, în care trebuie să se fi întîmplat ceva cît ținuse potopul, ceva care făcuse ca animalele să devină sterpe și banii alunecoși. Intrigat de aceasta enigma, scormoni atît de adînc în inima ei încît, căutîndu-și interesele, înflîni dragostea, căci, tot căutînd să se facă iubit de ea, sfîrși prin a se îndrăgosti el. Petra Cotes, la rîndul ei, îl iubea tot mai mult pe măsură ce simțea sporind afecțiunea lui și astfel, în toiul toamnei, ea se lăsă din nou cucerită de acea superstiție din tinerețe care spunea că sărăcia este una dintre slujitoarele dragostei. Amîndoi evocau atunci ca tot atîtea piedici petrecerile nebunești, bogăția prea înveterată și destrăbălarea desfrînată, și regretau toți acei ani pe care-i

L. „J„I„

312 ♦ *Gabriel Gara'a Márquez*

irosiseră pînă să descopere paradisul singurătății împărtășite, îndrăgostiți nebunește unul de celălalt după atîția ani de complicitate sterilă, se putură bucura de minunea de a se iubi atît la masă cît și în pat și ajunseră să fie atît de fericiți, încît chiar și atunci cînd deveniseră niște bătrîni istoviți, încă mai continuau să se zbenguie ca niște iepurași și să se ciondăne ca niște căței.

Randamentul tombolei nu se îmbunătățe deloc. La început, Aureliano al Doilea își petrecea trei zile din săptămînă în vechiul său birou de crescător de vite, desenînd bilet după bilet, pictînd cu oarecare îndemînare o văcuță roșie, un purceluș verde sau un grup de găinușe albastre, potrivit animalului scos la loterie, și modelînd cu caractere de tipar bine imitate numele cu care Petra Cotes socotise de bun augur să-și boteze întreprinderea:

Tombolele Divinei Proviđențe. Dar cu timpul, începu să se simtă atît de obosit după ce desena aproape două mii de bilete pe săptămînă, încît comandă ștampile de cauciuc cu animalele, cu numele și cu numerele, și de atunci munca lui se redusese la umezirea lor pe tampoane cu cerneluri diferite. În ultimii ani, le veni ideea să înlocuiască numerele prin cimilituri, lozul fiind împărțit între aceia care găseau dezlegarea, însă sistemul acesta se dovedi atît de complicat și se preta la atîtea suspiciuni, încît au trebuit să renunțe la el chiar de la a doua încercare.

Aureliano al Doilea era atît de preocupat de dorința de a-și consolida reputația tombolelor, încît abia de-i mai rămînea timp să-și vadă copiii. Fernanda o dădu pe Amaranta Ursula la o școală particulară care nu primea mai mult de șase elevi; se opuse însă ca Aureliano să frecventeze școala publică. Considera că și așa a făcut o concesie prea mare acceptînd ca el să părăsească odaia. În afară de asta, pe vremea aceea nu se primeau la școală decît copiii legitimi născuți din căsătorii catolice, iar în certificatul de naștere prins cu un ac de siguranță la scutec, cînd fusese adus în casă, Aureliano era declarat copil găsit. Astfel că a rămas închis în casă, încredințat supravegherii caritabile a Sănteii Sofia de la Piedad și alternativelor mintale ale Ursulei, descoperind universul restrîns al casei după explicațiile pe care i le furnizau bunicile. Era fin și subțiratic, de o curiozitate care-i făcea pe cei mari să-și iasă din țîțni, însă, spre deose-

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 313

bire de privirea inchizitoare și deseori clarvăzătoare pe care o avea colonelul la vîrsta lui, a lui era șovăielnică și puțin distrată, în timp ce Amaranta Ursula era la grădiniță, el vîna rime și schingiuia insectele din grădină. Dar, într-o bună zi, Femanda îl surprinse în timp ce aduna scorpioni într-o cutie pentru a-i strecura sub salteaua Ursulei, și atunci îl închise în fosta odaie a lui Meme, unde-și amăgea ceasurile de singurătate studiind din nou planșele din enciclopedie. Acolo dădu Ursula peste el, într-o după-amiază cînd orbecăia prin casa, stropind peste tot cu apă neîncepută cu un mănunchi de urzici și, cu toate că-l mai întîlnise de multe ori, îl întrebă cine e.

- Sînt Aureliano Buendia, zise el.

- Adevărat, răspunse ea. E timpul să începi să înveți aurăria. Ursula începu din nou să-l confunde cu fiul ei, deoarece

vîntul cald de după potop, care imprimase în creierul ei accese efemere de luciditate, încetase să mai bată. Nu-și mai redobîndi rațiunea. Cînd intra în camera ei, o găsea acolo pe Petronila Iguarăn în crinolina ei incomodă și cu boleroul de perle țesute, pe care le pune pentru a merge în vizite de circumstanță, o găsea acolo pe Tranquilina Măria Miniata Alaxoque Buendia, bunica ei, făcîndu-și vînt cu un evantai din pene de păun în fotoliul ei de paralică, și pe străbunicul ei Aureliano Arcadio Buendia, cu falsul lui dolman al gărzii viceregale, și pe

Aureliano Iguarán, tatăl ei, care inventase o rugăciune pentru a stîrpi de vii și a face să cadă toți viermii vacilor, și pe timida ei mamă, și pe vărul cu coadă de porc, și pe Jose Arcadio Buendia, și pe copiii ei morți, stînd toți pe scaunele împinse la perete, de parcă nu era vorba de o vizită de familie, ci de un priveghi. În limbușenia ei colorată, Ursula comenta fapte petrecute în locuri cu totul diferite, în epoci care nu coincideau, în așa fel încît atunci cînd Amaranta Ursula se întorcea de la școală, și cînd Aureliano se satura de enciclopedie, o găseau stînd pe pat, vorbind singură, pierdută într-un labirint de morți., „Arde!” strigă ea într-o zi, îngrozită, semănînd, pentru o clipă, panica în toată casa, dar ceea ce voia să vestească era aprinderea unui grajd la care asistasă la vîrsta de patru ani. Ajunsesse să amestece atît de mult trecutul cu prezentul, încît cu ocazia celor două sau trei

3

314 ♦ *Gabriel Garc a Márquez*

momente de luciditate pe care le avu înainte de a muri, nimeni **n-ar fi putut** spune cu deplină siguranță dacă vorbea despre ceea ce simțea atunci sau despre cele ce-și amintea. Treptat, o văzură micșorîndu-se, redevenind făt, mumificîndu-se de vie, în așa **măsură** încît în ultimele luni ai fi zis că e o prună uscată înotînd în cămașa de noapte, iar brațul ei mereu ridicat ajunsesse să **semene** cu o laba de maimuța. Rămînea nemișcată cîteva zile **fără întrerupere**, și Santa Soff  de la Piedad trebuia să o scuture **pentru** a se convinge că încă mai e vie, și o lua pe genunchi **pentru a o hrăni cu** lingurițe de apă îndulcită cu zahăr. Avea aerul **unei** b trine nou născute. Amaranta Ursula și Aureliano o t rau și o îmbr nceau prin odaie, o culcau pe altar pentru a constata că **era cu puțin mai mare** decît pruncul Isus, iar într-o după-amiază, **o ascunseră** într-un dulap din hambar, unde ar fi putut-o m nca șobolanii. La Duminica Floriilor, intrară în camera ei în timp ce **Fernanda era la** liturghie, și o transportară t n nd-o de ceafă și **de glezne**.

- **Biata noastră** străbunică, zise Amaranta Ursula, iată că a **murit de** b trinețe.

Spaima o făcu pe Ursula să sară în sus.

- **Sînt vie! strigă ea.**

- **Vezi, reluă Amaranta** Ursula rețin ndu-și risul, nici nu mai **răsuflă.**

- **Dar vorbesc, urlă Ursula.**

- **Nici nu** mai vorbește, zise Aureliano. A murit ca **un greieras.**

Ursula trebui atunci să se supună evidenței. „Doamnel! **exclamă ea** în șoaptă. Deci aș  este moartea.” începu o rugăciune interminabilă, întretăiată, profundă, care se prelunghi peste **două zile, iar marți** degeneră într-o amestecătură de rugăciuni **către Dumnezeu** și de sfaturi practice pentru ca furnicile roșii să nu d rime casa, pentru ca niciodată candela din fața daghero-lipului **lui Remedios** să nu fie l sat  să se stingă și pentru ca nici **un Buendia** să **nu** se căsătorească cu cineva de același s nge, deoarece s-ar naște copii cu coadă de porc. Aureliano al Doilea încercă să profite de delirul ei pentru a o face să mărturisească **unde era îngropat aurul**, dar și de data asta rugămințile lui fură

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 315

zadarnice. „Atunci când se va  nf iș  st p nului lui, zise Ursula, Dumnezeu  i va lumina calea ca să-l descopere.” Santa Sofia de la Piedad avea certitudinea că poate fi găsită moartă dintr-o clipă în alta, căci observase, în zilele acelea, anumite tulburări în natură: trandafirii emanau un parfum de frunze de potc , scăpă din m n  un castronaș cu boabe de năut și grăunțele se risipiră pe jos într-o ordine geometrică perfectă, descriind forma unei stele de mare, iar într-o noapte văzu trec nd prin aer o d r  luminoasă de discuri de culoare portocalie.

A fost găsită moartă în dimineața din joia mare. Ultima oară când o ajutaseră să-și facă socoteala v rstei, pe vremea companiei bananiere, ea calculase că ar fi avut cam între o sută cincisprezece și o sută douăzeci de ani. O îngropară într-o r clit  cu puțin mai mare decît coșul în care fusese adus Aureliano, iar la  nmorm ntare veni destul de puțină lume, în parte fiindcă cei care-și aminteau de ea nu mai erau mulți, dar și pentru că era aș  de cald în acel miez al zilei, încă p ș rile dezorientate se izbeau de ziduri ca niște alice și rupeau plasa metalică de la ferestre pentru a muri în odăi.

La început se credea că era un fel de epidemie. Gospodinele nu mai pridideau m turind p ș ri moarte, mai ales la ora odihnei de după-amiază, iar bărbații se duceau să le azv rle în r u cu căruțele pline.  n duminica  nvierii, centenarul părinte Antonio Isabel, afirmă de la amvon că moartea p ș rilor era dictată de influența rea a jidovului rătăcitor, pe care-l văzuse chiar el în noaptea trecută.  l descrie ca pe o ființă hibridă, născut din  ncruciașarea dintre un țap și o femeie eretică, o bestie infernală a cărei suflare dogorea aerul și a cărei trecere ar fi fost pricina că tinerele căsătorite z misleau avortoni. Puțini au fost aceia care au acordat atenție predicii lui apocaliptice, căci satul era convins că preotul vorbea în dodii din pricina v rstei. Însă, miercuri în zori, o femeie trezi pe toată lumea deoarece descoperise urmele unui biped cu copita despicată. Acestea erau atât de evidente și at t de ușor de recunoscut, încă cei care veniră să le vadă nu puseră la îndoială existența unei făpturi  nsp im nt toare, asemănătoare cu cea descrisă de preot și, de comun acord, instalară curse în curțile lor. Aș  reușiră să-l captureze. La două

316 ♦ *Gabriel Garc a Márquez*

s ptam ni după moartea Ursulei, Petra Cotes și Aureliano al Doilea fură treziți de zbieretul unui vițel neobișnuit, care părea să se audă din vecinătate. C nd se sculară, un grup de oameni se pregăteau să extragă monstrul, care

încetase să mai mugească, din parii ascuțiți pe care-i înfipseaseră în fundul unei gropi acoperite cu frunze uscate. Era greu cât un bou, deși talia lui n-o depășea pe aceea a unui adolescent, și din rănile lui curgea un sînge verde și unsuros. Avea trupul acoperit cu păr aspru plin de căpușe mici, iar pielea era ca pietrificată într-o crustă de remoră, însă spre deosebire de descrierea preotului, părțile lui omenești erau mai degrabă ale unui înger bolnăvicios decît ale unui om, deoarece avea mîinile fine și agile, ochii mari, crepusculari, iar pe omoplați, cioturi cicatrizate, bătătorite, ale unor aripi puternice care trebuie să fi fost retezate cu o secure țărăneasca. îl spînzurară de glenez într-un migdal din piață, ca să fie văzut de toată lumea, și cînd începu să putrezească, îl incinerară pe un rug, pentru că nu se putu stabili dacă natura lui bastardă era a unui animal pe care-l arunci în riu sau a unui creștin căruia i se dă un mormînt. Nu s-a putut stabili niciodată dacă într-adevăr din pricina lui au murit păsările, însă tinerele căsătorite n-au zămislit avortonii anunțați, iar căldura nu scăzu nici ea din intensitate. Rebeca muri la sfîrșitul aceluiași an. Argenida, care o slujise toată viața, ceru ajutor autorităților ca să forțeze ușa camerei în care se închisese stăpîna ei de trei zile, și o găsiră în patul ei solitar, ghemuită ca o crevetă, cu capul mîncat de chelbe și cu degetul mare în gură. Aureliano al Doilea se ocupă de înmormîntare și voi să restaureze casa pentru a o revinde, însă ruina pătrunsese atît de mult în ea încît pereții se cojeau de îndată ce erau zugrăviți, și nu se putu găsi un mortar destul de gros pentru a împiedica buruienile să macine podelele, nici iedera să putrezească grinzile și proptelele.

Așa mergeau lucrurile de la potop încoace. Nepăsarea oamenilor contrasta cu voracitatea uitării care, încetul cu încetul, rodea nemilos amintirile, în asemenea măsură încît pe vremea aceea, cu ocazia unei noi aniversări a tratatului de la Neerlandia, cînd au venit la Macondo emisarii președintelui republicii.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 317

însărcinați să confere, în sfîrșit, decorația refuzată de mai multe ori colonelului Aureliano Buendia, aceștia au trebuit să-și piardă o după-amiază întreagă căutînd pe cineva care să le poată indica unde să-l găsească pe vreunul dintre descendenții lui. Aureliano al Doilea fu ispitit să o accepte, crezînd că este o medalie din aur masiv, însă Petra Cotes, în timp ce emisarii pregăteau comunicatele și discursurile pentru ceremonie, reuși să-l convingă că așa ceva ar fi fost o lipsă de demnitate. Tot pe vremea aceea veniră și țigani, ultimii moștenitori ai științei lui Melchiade, și găsiră satul atît de vlăguț, iar pe locuitorii lui atît de depărtați de restul lumii, încît intrară din nou prin case, tîrînd după ei bare de fier magnetizate, ca și cum acestea ar fi fost într-adevăr ultima descoperire a savanților din Babilon, și se apucară din nou să concentreze razele solare cu ajutorul lupei gigantice, și mulți rămaseră cu gura căscată vîzînd cum cădeau sobele și cum se rostogoleau tingirile, și plătiră cincizeci de centime pentru a se minuna în fața unei țigănci care își scotea și-și punea dantura falsă. Un tren galben, hodorogit, care nu aducea și nu ducea pe nimeni și care abia se oprea în gara pustie, iată tot ce mai rămăsese din trenul înșesat, la care Mr. Brown își atașa vagonul lui cu acoperiș de sticlă și cu fotolii episcopale, și din convoaiele de o sută douăzeci de vagoane încărcate cu fructe, care treceau fără întrerupere în cursul unei după-amieze întregi. Trimișii tribunalelor ecleziastice care veniseră să cerceteze raportul cu privire la hecatomba stranie a păsărilor și la sacrificarea jidovului rătăcitor, îl găsiră pe părintele Antonio Isabel jucîndu-se de-a baba oarba cu copiii și, crezînd că raportul său era rezultatul unei halucinații senile, îl internară într-un azil. Puțin după aceea, îl trimiseră pe părintele Augusto Angel, un cruciat din noua generație, intransigent, sigur de sine, temerar, care trăgea el însuși clopotele de mai multe ori pe zi, pentru a împiedica sufletele să cadă în letargie, și umbla din poartă în poartă pentru a-i trezi pe cei leneși, ca să vina la liturghie, dar înainte de un an se văzu și el biruit de nepăsarea pe care o respirai o dată cu aerul, de praful arzător care îmbătrînea și înnămolea totul și de toropeala pe care o produceau chifteluțele de la prînz pe căldura insuportabilă din timpul siestei.

318 ♦ Gabriel Garcfa Márquez

La moartea Ursulei, casa căzu din nou într-o părăsire de sine din care n-avea s-o poată scoate nici măcar o voință atît de decisă și de viguroasă ca aceea a Amarantei Ursula, care, cu mulți ani mai tîrziu, devenind o femeie fără prejudecăți, veselă și modernă, cu picioarele pe pămînt, deschise ușile și ferestrele pentru a speria mizeria, restaura grădina, extermină furnicile roșii care începuseră să umble și ziua în amiaza mare prin verandă, și încercă în zadar să reînvie gustul uitat al ospitalității. Pasiunea Fernandei pentru viața retrasă ridicase o stavilă de netrecut la capătul celor o sută de ani vijelioși ai Ursulei. Nu numai că a refuzat să deschidă ușile cînd bătea vîntul secetos, dar bloca și ferestrele cu ajutorul unor scînduri bătute cruciș, supunîndu-se astfel consemnului părintesc de a se îngropa de vie. Corespondența costisitoare cu medicii nevăzuți se încheie cu un eșec. După o mulțime de amînări, se închise în odaia ei la data și la ora fixată, acoperită doar cu o pînză albă și cu capul îndreptat spre nord, și la ora unu dimineața simți că fața îi era acoperită cu o batistă muiată într-un lichid glacial. Cînd se trezi, soarele strălucea prin fereastră și ea avea o tăietură uriașă în formă de arc, care-i pornea de la vîntre pentru a se termina la stern. Însă, înainte de a se fi împlinit perioada de odihnă recomandată, primi o scrisoare deconcertantă de la medicii nevăzuți, care spuneau că au răscolit-o timp de șase ore fără să găsească nimic care să corespundă simptomelor descrise de atîtea ori și cu atîta scrupulozitate de ea. Într-adevăr, obiceiul dăunător pe care-l avea de a nu spune lucrurilor pe nume dăduse naștere unei noi confuzii, căci singurul lucru pe care chirurgii telepatici îl găsiseră era o cădere a uterului, care se putea corecta cu ajutorul unei centuri. Femanda, decepționată, încercă să obțină informații mai precise, însă corespondenții necunoscuți nu-i mai răspunseră la

scrisori. Ea se simți atât de copleșită de greutatea acestui cuvânt necunoscut, încît se hotărî să-și ia inima în dinți și să se intereseze de natura aparatului, și abia atunci află că medicul francez se spînzurase de o grindă cu trei luni mai înainte, și fusese îngropat, împotriva voinței satului întreg, de un tovarăș de arme al colonelului Aureliano Buendia. Ea se destăinuia atunci fiului ei, Josc Arcadio, și acesta îi trimise centurile de la Roma,

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 319

împreună cu o notă conținînd modul de întrebuințare, pe care o aruncă la closet după ce învățase textul pe de rost, pentru ca nimeni să nu cunoască natura infirmității ei. Precauțiile erau inutile căci singurele ființe care mai rămăseseră în casă abia dacă o luau în seamă. Santa Sofia de la Piedad rătăcea într-o bătrînețe solitară, gătind puținul pe care-l mîncau, dedicîndu-se aproape în întregime slujirii lui Jose Arcadio al Doilea. Amaranta Ursula, care moștenise unele farmece ale frumoasei Remedios, acorda lucrărilor ei școlare tot timpul pe care-l pierdea altădată chinuînd-o pe Ursula și începea să manifeste o judecată sănătoasă și o devoțiune față de studiu, care făcură să renască în Aureliano al Doilea speranțele pe care i le inspirase Meme. Îi promise că o va trimite să-și termine studiile la Bruxelles, potrivit unui obicei de pe vremea companiei bananiere, și această iluzie îl făcu să încerce să readucă la viață pămînturile devastate de potop. Rarele dați cînd mai era văzut venind acasă se datorau Amarantei Ursula, căci cu timpul, devenise un străin pentru Fernanda, iar micul Aureliano se arăta tot mai sălbatic și închis pe măsură ce se apropia de pubertate. Aureliano al Doilea nădăjduia că bătrînețea va îmblîzni inima Femandei, pentru ca băiatul să se poată integra în viața unui sat în care cu siguranță că nimeni nu și-ar fi dat osteneala să facă presupuneri bănuitoare cu privire la nașterea lui. Însă Aureliano însuși părea că preferă reclusiunea și singurătatea și nu încerca nici cea mai mică violență pentru a face cunoștință cu lumea care începea la poarta dinspre stradă. Cînd Ursula puse să se deschidă camera lui Melchiade, se apucă să-i dea tîrcoale, să arunce priviri curioase prin ușa întredeschisă, și nimeni nu putea spune în ce clipă Jose Arcadio al Doilea și el ajunseră să se lege printr-o afecțiune reciprocă. Aureliano al Doilea descoperi această prietenie cu multă vreme după ce ea se înfiripase, cînd îl auzi pe băiat vorbind despre măcelul de la gară. Aceasta se întîmplă la masă, într-o zi cînd cineva se plîngea de ruina în care căzuse satul după plecarea companiei bananiere și cînd Aureliano îl contrazise cu o experiență și cu o maturitate de adult. Punctul lui de vedere, spre deosebire de interpretarea generală, era că Macondo fusese o localitate prosperă, bine condusă, pînă în ziua cînd venise să

320 ♦ *Gabriel Garza Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 321

semene în ea dezordinea, să o corupă și să o stoarcă compania bananieră, ai cărei ingineri provocaseră potopul drept pretext ca să nu-și mai respecte angajamentele față de lucrători. Vorbind cu atîta judecată, încît Femandei i se păru că vede o parodie blasfematorie a scenei cu Isus între cărturari, copilul descrise cu amănunte precise și convingătoare cum armata a mitraliat peste trei mii de lucrători adunați în fața gării și cum au fost încărcate cadavrele într-un convoi de doua sute de vagoane pentru a fi aruncate în mare. Convinsă, ca cei mai mulți, de adevărul oficial după care nu se întîmplase nimic, Fernanda se scandaliza la gîndul că băiatul moștenise instinctele anarhiste ale colonelului Aureliano Buendia, și-i porunci să tacă. Aureliano al Doilea, în schimb, recunoscuse versiunea fratelui său geamăn. De fapt, deși toată lumea îl socotea nebun, Jose Arcadio al Doilea era pe vremea aceea ființa cea mai lucidă din casă. Îl învăță pe micul Aureliano să scrie și să citească, îl iniție în studiul pergamentelor și-i insuflă o interpretare atît de personală asupra a ceea ce însemnase pentru Macondo compania bananieră, încît după mulți ani, cînd Aureliano avea să se integreze lumii, toți aveau să creadă că versiunea pe care o povestea era produsul unei halucinații, căci era diametral opusă versiunii false pe care istoricii o admiseseră și consacraseră în manualele școlare. În mica încăpere izolată în care nu pătrunsese niciodată nici vîntul arid, nici praful, nici căldura, amîndoi evocau viziunea atavică a unui moșneag cu o pălărie cu boruri ca niște aripi de corb, care vorbea despre lume cu spatele la fereastră, cu mulți ani înainte ca ei să se fi născut. Amîndoi descoperiră în același timp că în locul acesta era totdeauna martie și totdeauna luni, și atunci înțeleseră că Jose Arcadio Buendia nu era atît de nebun cum povestea familia, ci că era singurul care fusese înzestrat cu suficientă luciditate pentru a întrevădea acest adevăr, și anume că timpul putea fi și el victima ciocnirilor și a accidentelor, și că deci se putea face țîndări, lăsînd într-o odaie o fracțiune eternizată. Aureliano al Doilea reușise pe de altă parte să clasifice literele criptice din pergamente. Era sigur că acestea corespundeau unui alfabet cu patruzeci și șapte pînă la cincizeci și trei de caractere, care, luate izolat, semănau cu niște mici păianjeni și cu căpușele,

dar care, în caligrafia iscusită a lui Melchiade aveau aerul unor rufe întinse la zvîntat pe o sîrmă. Aureliano își amintea că văzuse o planșă în enciclopedia engleză și o aduse în cameră pentru a o compara cu aceea a lui Jose Arcadio al Doilea. Erau într-adevăr identice.

Pe vremea cînd îi venise ideea tombolei cu cimilituri, Aureliano al Doilea începu să se trezească noaptea cu un nod în gît, ca și cum și-ar fi înăbușit plînsul. Petra Cotes văzu în aceasta una din nenumăratele tulburări aduse de situația lor nenorocită, și în fiecare dimineață, timp de un an și mai bine, îi badijonă cerul gurii cu un pămătuf muiat în miere de albine și-i dădu să bea sirop de hrean. Cînd nodul din gîtlej deveni atît de apăsător încît începu să-l împiedice la respirat, Aureliano al Doilea se duse la Pilar Ternera să vadă dacă nu cunoaște ea vreo buruiănă care să-l ușureze. Neclintita bunică, ajunsă la vîrsta de o sută de ani, în fruntea unui mic bordel clandestin, declară că nu se încrede în superstiții terapeutice, dar consultă cărțile în această chestiune. Îl văzu pe cavalerul de

caro cu gîtlejul străpuns de sabia valetului de pică, și deduse că Femanda încerca să obțină ca bărbatul ei să revină acasă, folosind un procedeu foarte disprețuit care consta în a înfige ace în portretul lui, dar care, din pricina unei practici stîngace a acestui gen de vrăjitorie, îi provocase o tumoare internă. Cum Aureliano al Doilea nu avea alte fotografii decît acelea de la cununia lui și întrucît din albumul familiei nu lipsea nici una, continuă să caute prin toată casa, profitînd de clipele de neatenție ale soției sale, și reuși să descopere în fundul șifonierului o jumătate de duzină de centuri în ambalajele lor originale. Crezînd că aceste fișii de cauciuc roșu sînt niște obiecte de vrăjitorie, strecură unul în buzunar ca să i-l arate lui Pilar Ternera. Ea nu putu să-i determine natura, dar i se păru atît de suspect, încît pentru orice eventualitate ceru să i se aducă jumătatea de duzină și le arse la un foc mare, pe care-l aprinse în curte. Pentru a contracara presupusele vrăji ale Fernandei, îi prescrise lui Aureliano al Doilea să moaie în apă o găină clocitoare și să o îngroape de vie la rădăcina castanului, și el făcu aceasta cu atîta bună-credință, încît, în clipa cînd isprăvi de acoperit cu frunze moarte pămîntul răscolit, simțea că respira

1

322 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

mai ușor. La rîndul ei, Femanda interpretă dispariția centurilor drept represalii din partea medicilor nevăzuți și cusu în interiorul rochiei ei un buzunar tainic în care-și puse noile bandaje trimise de fiul ei. La șase luni după ce îngropase găina, Aureliano al Doilea fu sculat la miezul nopții de un acces de tuse și avu impresia că e strangulat din interior cu niște clești de rac. Înțelese atunci că oricîte centuri magice ar fi distrus și oricîte păsări de descîntec ar fi sacrificat, adevărul unic și trist era că avea să moară. Nu spuse aceasta nimănui. Chinuit de teama că va muri fără să o poată trimite pe Amaranta Ursula la Bruxelles, începu să lucreze ca niciodată și, în loc de o loterie pe săptămînă, organiză trei. Îl vedeai dis-de-dimineată cutreierînd satul, pînă în cartierele cele mai îndepărtate și sărăcicioase, încercînd să-și vîndă bilețelele cu o febrilitate care era de înțeles numai la un muribund. „Iată Divina Providență! striga el mereu. N-o lăsați să treacă, ea nu vine decît o dată la o sută de ani.” Făcea eforturi înduioșătoare pentru a părea vesel, simpatic, vorbăreț, dar era de ajuns să vezi cît asuda, cît era de palid, pentru a ghici că abia își mai trage sufletul. Uneori se abătea din drumul său și se ducea în locuri pustii unde să nu-l vadă nimeni, și se așeza o clipă pentru a se odihni de pe urma acelor clești care-l sfîșiau pe dinăuntru. La miezul nopții mai era încă în mahalaua bordeielor, străduindu-se să le mîngie cu făgăduințe de cîștiguri pe femeile solitare care suspinau în apropierea fonografelor. „Numărul ăsta n-a mai ieșit de patru luni, le spunea el prezentîndu-le bilețelele. Nu-l lăsa să-ți scape, viața e mai scurtă decît ai crede.” Ajunseră să nu-i mai arate nici un respect, să-și bată joc de el, iar în ultimele luni nici nu-l mai numeau don Aureliano, cum făcuseră întotdeauna, ci chiar în prezența lui, îi ziceau Domnul Divina Providență. Glasul i se umplu de note false, se dezacorda și sfîrși prin a se stinge într-un horcăit răgușit de cîine, dar găsea încă destulă voință pentru a nu lăsa să slăbească așteptarea lozurilor mari în curtea Petrei Cotes. Cu toate acestea, pe măsura ce-și pierdea glasul și-și dădea seama că în curînd nu va mai putea îndura durerea, înțelegea tot mai bine că fiica lui nu va mai pleca la Bruxelles dacă-și punea nădejdea în porcii și caprele scoase la loterie, și

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 323

astfel concepu ideea de a organiza o loterie fabuloasă cu toate pămînturile pustiite de potop și pe care le-ar fi putut foarte bine readuce în stare bună cei care dispuneau de capital. A fost o inițiativă atît de spectaculoasă, încît primarul însuși se oferă să o anunțe printr-un comunicat și se constituiră societăți ca să cumpere bilete de cîte o sută de pesos bucata, care se epuizară în mai puțin de o săptămînă. În noaptea tragerii la sorți, cîștigătorii organizară o petrecere strașnică, abia comparabilă cu cele din frumoasa epocă a companiei bananiere, iar Aureliano al Doilea interpreta la acordeon, pentru ultima oară, melodiile uitate ale lui Francisc Bărbatul, dar fără să le mai poată și cînta. Două luni mai tîrziu, Amaranta Ursula plecă la Bruxelles. Aureliano al Doilea îi dădu nu numai banii de la această loterie extraordinară, ci și aceia pe care reușise să-i pună de-o parte în cursul lunilor precedente, ca și suma foarte scăzută pe care o obținuse din vînzarea pianului mecanic, a clavecinului și altor vechituri căzute în dizgrație. După socotelile lui, aceste fonduri aveau să-i ajungă pentru studii și nu mai rămînea decît să găsească suma pentru biletul de întoarcere. Fernanda se opuse pînă în ultima clipă la această călătorie, scandalizată la gîndul că Bruxelles se afla atît de aproape de locul de pierzanie care era Parisul, dar se liniști în urma unei scrisori pe care i-o dădu părintele Angel, adresată unui pension de fete catolice, condus de călugărițe, și unde Amaranta Ursula făgădui că va locui pînă la terminarea studiilor. În afara de aceasta, preotul aranja ca ea să călătorească sub supravegherea unui grup de franciscane care mergeau la Toledo, unde sperau să găsească oameni de încredere cu care să o trimită în Belgia. În timp ce se desfășura aceasta corespondență precipitată care făcu posibilă o astfel de coordonare, Aureliano al Doilea, cu ajutorul Petrei Cotes, se ocupa de bagajele Amarantei Ursula. În noaptea în care rînduiră unul din cuferele de mireasa ale Fernandei, totul era atît de bine pus la punct, încît studenta știa pe de rost rochiile și papucii de catifea în care avea să efectueze traversarea Atlanticului, mantoul din postav albastru cu nasturi de aramă, și pantofii din marochin pe care avea să-i poarte la debarcare. Știa, de asemenea, cum trebuie să umble ca să nu cadă în apă, atunci cînd va urca la bord

324 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

pe pasarelă, că nu trebuie să se despartă nici o clipă de călugărițe, nici să iasă din cabina ei decît pentru a mînca, și că nu trebuie sub nici un pretext să răspundă la întrebările pe care necunoscuții, de orice sex ar fi fost ei, i le-ar pune cînd vor fi ieșit în largul mării. Își luă un flacon cu picături împotriva răului de mare și un caiet întocmit chiar de mîna părintelui Angel, cuprinzînd șase rugăciuni pentru potolirea furtunii. Fernanda îi confecționa o centură din pînză groasă, în care să-și păstreze banii, și-i arătă cum să o poarte ajustată chiar pe corp, în așa fel încît să nu trebuiască să o scoată nici chiar cînd se culca. Vru să-i dea în dar oala ei de noapte din aur spălată cu leșie și dezinfectată cu alcool, dar Amaranta Ursula refuză de teamă ca nu cumva colegele ei de la pension să-și bată joc de ea. După cîteva luni, în ceasul morții, Aureliano al Doilea avea să și-o amintească așa cum o văzuse ultima oară, încercînd zadarnic să coboare geamul plin de praf de la vagonul de clasa a doua pentru a auzi ultimele recomandări ale Fernandei. Purta o rochie din mătase roz cu un buchețel de pansele artificiale prinse cu o agrafă pe umărul sting, pantofii de marochin cu tocuri joase și ciorapii satinați cu jartiere elastice la pulpe. Avea un trup zvelt, părul lung despletit și ochii vioi ai Ursulei la vîrsta ei, iar felul în care-și luă rămas-bun, fără să plîngă, dar și fără să suridă, trăda aceeași tărie de caracter. Mergînd alături de vagon, pe măsură ce acesta lua viteză, și ținînd-o pe Fernanda de braț ca să nu se poticnească, Aureliano al Doilea abia mai putu răspunde cu un gest al mîinii la sărutarea pe care fiica lui i-o trimise cu vîrful degetelor. Cei doi soți rămaseră nemișcați în soarele arzător, privind cum trenul se confundă cu punctul negru de la orizont, ținîndu-se de braț pentru prima oară din ziua nunții lor.

În nouă august, înainte de a se fi primit cea dintîi scrisoare din Bruxelles, Jose Arcadio al Doilea stătea de vorbă cu Aureliano în odaia lui Melchiade și, fără nici o legătură, îi zise:

- Amintește-ți întotdeauna că erau peste trei mii și că i-au aruncat în mare.

Apoi capul i se lăsă peste pergamente și muri cu ochii larg deschiși. În aceeași clipă, în patul Fernandei, fratele său geamăn ajunsese la capătul martiriului lung și teribil pe care îl făcuseră să-l

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 325

îndure racii de fier care-i sfîșiau gîtlejul. Trecuse o săptămînă de cînd se întorsese acasă, fără glas, la capătul puterilor, numai piele și os, cu cuferul lui transhumant și cu acordeonul lui de chefliu, pentru a-și ține promisiunea de a muri lîngă soția sa. Petra Cotes îl ajutase să-și adune lucrurile și-i spusese adio fără să verse o lacrimă, dar uitase să-i dea ghetetele de lac pe care voia să le poarte în sicriu. Astfel, de îndată ce află că a murit, se îmbracă în negru, înveli ghetetele într-un ziar și-i ceru voie Fernandei să vadă trupul neînsuflețit Fernanda n-o lăsă să treacă pragul ușii.

- Puneți-vă în situația mea, îi zise Petra Cotes pe un ton rugător. Închipuți-vă cît de mult l-am putut iubi pentru a suporta o astfel de umilință.

- Nu există nici o umilință prea mare pentru o concubină, răspunse Fernanda. Așteaptă deci să moară altul, dintre toți acei care ți-au rămas, ca să-l încalți cu ghetetele astea.

Respectîndu-și promisiunea data, Santa Sofia de la Piedad spintecă cu un cuțit de bucătărie trupul lui Josd Arcadio al Doilea ca să se asigure că nu-l vor înmormînta de viu. Trupurile au fost așezate în sicrie asemănătoare și se putu constata atunci că redevinuseră identici în moarte, așa cum fuseseră pînă la adolescență. Vechii ortaci de chefuri ai lui Aureliano al Doilea așezară pe sicriul lui o cunună purtînd o panglică violetă cu inscripția: *La o parte din calea mea, porcilor, viața e atît de scurtă*. Fernanda fu atît de indignată de o astfel de lipsă de respect, încît puse să se azvîrle cununa la gunoi. În zăpăceala din ultima clipa, bețivanii triști care-i scoaseră din casă confundară sicriele și-l îngropară pe unul în groapa celuiilalt

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 327

Aureliano nu părăsi multă vreme odaia lui Melchiade. Învăță pe de rost legendele fantastice din cartea fără coperte, sinteza tratamentelor lui Hermann, paralticul, însemnările despre știința demonologică, secretul pietrei filozofale, Centuriile lui Nostradamus și cercetările lui despre ciumă, în așa fel încît ajunse la adolescență fără să cunoască nimic despre epoca sa, dar înzestrat cu cultura de bază a unui om din evul mediu. La orice oră ar fi intrat în odaia lui, Santa Sofia de la Piedad îl găsea cufundat în lectură. În zorii zilei îi aducea o ceașcă mare de cafea fără zahăr, iar la amiază o farfurie cu orez garnisit cu felii de banane fripte, care era mîncarea unică servită în casă de la moartea lui Aureliano al Doilea. Ea se îngrijea să-i taie părul, să-l curețe de lindenii, să croiască pe măsura lui hainele vechi pe care le găsea în cuferul uitate, iar cînd începu să aibă o umbră de mustață, îi aduse briciul și castronașul pentru clăbuc care aparținuseră colonelului Aureliano Buendía. Nici unul dintre fiii acestuia din urmă, nici chiar Aureliano Jose, nu-i semănase într-atît, mai ales prin pomeții proeminenți și linia hotărîtă și oarecum nemiloasă a buzelor. Așa cum i se întîmplase și Ursulei cu Aureliano al Doilea, pe vremea cînd acesta studia în odaie, Santa Sofia de la Piedad credea că Aureliano vorbește singur. De fapt, el conversa cu Melchiade. Într-o amiază fierbinte, puțin după moartea gemenilor, văzu cum se desprinde din reverberația ferestrei moșneagul lugubru cu pălăria lui cu boruri ca niște aripi

de corb, ca o materializare a unei amintiri sădite în memoria lui cu multă vreme înainte de a se naște. Aureliano terminase cu clasificarea alfabetului pergamentelor. Astfel că, atunci cînd Melchiade îl întrebă dacă a descoperit în ce limbă erau redactate, îi răspunse fără nici o șovăială:

- în sanscrită.

Melchiade îi dezvălui că posibilitățile sale de a reveni în odaia aceea erau numărate. Însă pleca liniștit spre

pajiștile morții definitive, căci Aureliano avea timp să învețe sanscrita în cursul anilor care mai lipseau încă, pentru ca manuscrisele să împlinească un secol și să poată fi descifrate. Tot el îi semnală că în mica ulicioară care duce la râu și unde pe vremea companiei bananiere se ghicea viitorul și se tălmăceau visele, un înțelept catalan ținea o prăvălie cu cărți unde se găsește un *Sanskrit Primer*, care va fi mistuit de molii peste șase ani, dacă el nu se grăbește să-l cumpere. Pentru prima oară în existența ei îndelungată, Santa Sofia de la Piedad lăsa să se întrevadă un sentiment, și acesta era unul de stupeoare, atunci când Aureliano îi ceru să-i aducă cartea pe care avea să o găsească între *Ierusalimul eliberat* și poemele lui Milton, la extremitatea din dreapta de pe rîndul al doilea al etajerei. Întrucît ea nu știa să citească, reținu pe de rost această formulă și procură banii necesari vînzînd unul din cei șaptesprezece peștișori de aur care rămăseseră în atelier și a căror ascunzătoare, din noaptea în care soldații percheziționaseră casa, nu o cunoșteau decît ea și Aureliano.

Aureliano progresa în studiul sanscritei, în timp ce Melchiade se făcea de fiecare dată mai puțin asiduu și mai îndepărtat, estompîndu-se în lumina strălucitoare a amiezii. Ultima oară cînd Aureliano îl simți, abia dacă mai era o prezență invizibilă, care murmura: „Am murit de friguri în mlaștinile din Singapore”. Odaia deveni atunci dintr-o dată vulnerabilă față de praf, fața de căldură, de termite, de furnicile roșii, de moliile care aveau să prefacă în rumeguș toată știința cărților și a pergamentelor.

Nu lipsea mîncarea în casă. A doua zi după moartea lui Aureliano al Doilea, unul dintre prietenii lui care aduseseră cununa cu inscripția ei ireverențioasă, se oferi să restituie Fernandei cîtiva bani cu care-i rămăsese dator soțului ei. Din

328 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 329

ziua aceea, venea în fiecare miercuri un comisionar, aducînd un coș cu alimente care ajungea din plin pentru o săptămînă. Nimeni n-a știut vreodată că acele alimente le trimitea Petra Cotes : pentru ea, a continua să dea de pomană aceleia care o umilise era un mod de a o umili la rîndul ei. Cu toate acestea, ranchiuna ei se risipi mai curînd decît ar fi crezut, și atunci continuă să le trimită de mîncare, din orgoliu, iar pînă la urmă, din compasiune. În cîteva rînduri, cînd nu mai avu curaj să-și vîndă bilețelele și cînd interesul oamenilor pentru loteriile ei dispăru, rămase ea fără să mănînce pentru ca Fernanda să poată mîncă, și pînă ce nu văzu trecînd înmormîntarea ei, nu-și călca deloc această promisiune.

Pentru Santa Sofia de la Piedad, împutînarea locuitorilor casei ar fi trebuit să reprezinte odihna la care avea dreptul, după mai bine de o jumătate de veac de muncă. Niciodată nu se auzise vreo plîngere din partea acestei femei tăcute, de nepătruns, care adusese în familie germenii îngerești ai frumoasei Remedios și solemnitatea misterioasă a lui Jose Arcadio al Doilea; care-și consacrase o viață întreagă de singurătate și tăcere creșterii unor copii care abia își mai aminteau că sînt copiii și nepoții ei, și care se ocupase de Aureliano ca și cum s-ar fi născut din pîntecele ei, fără să știe măcar că-i era străbunică. Oriunde în afară de casa aceasta ar fi fost de neconceput ca ea să doarmă întotdeauna pe o rogojină de trestie împletită pe care și-o întindea pe jos în hambar, în mijlocul hărmalaiei nocturne a șobolanilor, fără să cuteze să-i mărturisească cuiva că a fost trezita, într-o noapte, de senzația înspăimîntătoare că cineva o privește în beznă și că era o viperă care i se țira pe pîntece. Știa că, dacă i-ar fi povestit Ursulei acest fapt, aceasta ar fi împărțit patul cu ea, dar era în vremea cînd nimeni nu-și dădea seama de nimic dacă nu strigai în gura mare ce te doare, căci munca istovitoare de la brutărie, spaimile războiului, grija copiilor nu-ți lăsau răgazul să te gîndești la fericirea altora. Petra Cotes, pe care n-a văzut-o nici-odată, a fost singura care și-a amintit de ea. Se îngrijea să aibă o pereche bună de pantofi pentru ieșit, să nu-i lipsească îmbrăcămîntea, chiar și pe vremea cînd trebuiau să facă minuni cu puținii bani de la tombolă. Cînd Fernanda veni în casa, avu toate motivele să creadă că era vorba de o servitoare care prinsese rădăcini aici, și cu toate că auzi de mai multe ori spunîndu-se că era mama soțului ei, lucrul i se părea atît de necrezut încît îi trebui mai mult timp ca să-l priceapă decît ca să-l uite după aceea. Santa Sofia de la Piedad n-a părut niciodată să se formalizeze de această condiție de subalternă. Dimpotrivă, lăsa impresia că-i place să umble de colo pînă colo prin toate ungherele, fără să se odihnească deloc sau să se plîngă, veghind asupra ordinii și curățeniei casei imense unde trăise din adolescență și care, mai ales pe vremea companiei bananiere, părea mai degrabă o cazarmă decît un cămin. Cu toate acestea, cînd muri Ursula, zelul supraomenesc al Santei Sofia de la Piedad, capacitatea ei extraordinară de munca începură să slăbească. Nu numai că îmbătrînise și ajunsese la capătul puterilor, dar, de pe o zi pe alta, toată casa căzuse într-o criză de senilitate. Un mușchi fin începu să se urce pe pereți. Cînd nu mai era nici un loc liber în curți, buruienile făcură să plesnească pe dedesubt cimentul din verandă, îl fărîmîtară ca pe un cristal și se văzu cum răsar din crăpături aceleași floricele galbene pe care le găsise Ursula, cu aproape un secol mai înainte, în paharul cu dantura lui Melchiade. Neavînd nici timpul, nici mijloacele pentru a împiedica revărsarea naturii, Santa Sofia de la Piedad își petrecea ziua prin odăi, sperînd șopîrlele care aveau să intre din nou o dată cu lăsarea nopții. Într-o dimineață văzu cum furnicile roșii părăsesc temeliile surpate, trec prin grădină, urcă de-a lungul balustradei, unde begoniile luaseră o culoare pămînu'e, și intră în adîncurile casei. Încercă mai întîi să le omoare cu mătura, apoi cu insecticide și în cele din urmă cu var, dar a doua zi le găsea în același loc, neîncetînd de a se strecura, tenace și invincibile. Fernanda, scriind copiilor scrisoare după scrisoare, nu-și dădea seama de ofensiva nestăvilită a distrugerii. Santa Sofia de la Piedad continuă să se lupte singură cu buruienile ca să nu năpădească bucătăria, să smulgă de pe pereți ciucurii uriași ai

pînzelor de păianjen care creșteau din nou în câteva ceasuri, să răzuie galeriile termitelor. Dar cînd văzu că și odaia lui Melchiade, chiar dacă o curăța și o mătura de trei ori pe zi, era plină de praf și de pînze de păianjen și că, în ciuda freneziei ei de gospodină, era amenințată de dărîmături și de acel aer de profundă mizerie pe care numai colonelul Aureliano Buendia și tînărul ofițer însărcinat-

330 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

nat cu percheziția o prevăzuseră, înțelese că a fost înfrîntă. Își îmbracă atunci hainele uzate de duminică, își încălță niște pantofi vechi care aparținuseră Ursulei, își trase o pereche de ciorapi de bumbac primiți în dar de la Amaranta Ursula și făcu o bocceluță cu cele două sau trei schimburi care-i mai rămăseseră:

- Mă dau bătută, îi zise ea lui Aureliano. E prea multă muncă în casa asta pentru bietele mele oase.

Aureliano o întrebă unde avea de gînd să plece și ea făcu un gest vag, ca și cum n-ar fi avut nici cea mai mică idee despre viitor. Se sili totuși să precizeze că are de gînd să-și petreacă ultimii ani ai vieții la o verișoară primară care locuia la Riohacha. Nu era o explicație verosimilă. După moartea părinților ei nu mai avusese legături cu nimeni din sat, nu primise nici scrisori, nici vești și niciodată nu fusese auzită vorbind despre vreo ruda. Aureliano îi dădu paisprezece peștișori de aur, căci ea era gata să plece cu singura ei avere: un pesos și douăzeci de centime. O văzu de la fereastra odăii cum traversa curtea cu bocceluța cu haine, tîrîndu-și picioarele, gîrbovită de ani, și mai văzu cum își trece o mîină printr-o gaură din poartă pentru a trage zăvorul după ce a ieșit. Nu s-a mai aflat niciodată nimic despre ea.

Cînd află despre această dezertare, Fernanda bombăni o zi întreagă, cercetînd cuferele, scrinurile și dulapurile, unul după altul, pentru a se încredința că Santa Sofia de la Piedad n-a furat nimic. Își arse degetele voind să aprindă un cuptor pentru prima oară în viața ei și trebui să-l roage pe Aureliano să o învețe cum se prepară cafeaua. Cu timpul, începu să se ocupe el de bucătărie. Cînd se scula, Fernanda găsea micul dejun servit, și apoi nu-și mai părăsea camera decît pentru a-și lua mîncarea pe care Aureliano i-o lăsa acoperită în spuză, și pe care ea o ducea] masa ca s-o mănînce pe fețe de masa de in, între sfeșnice, stînd singură în capul mesei, în fața celor cincisprezece scaune goale. Nici chiar în aceste împrejurări, Aureliano și Fernanda nu-și împărțeau singurătatea, ci fiecare continua să și-o trăiască singur, făcîndu-și fiecare curățenie în camera lui, în timp ce pînzele de păianjen continuau să ningă peste trandafiri, să tapițeze grinzile și să căptușească pereții. Cam pe vremea aceea avu Fernanda impresia că duhurile năpădiseră casa. S-ar fi spus că

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 331

obiectele, mai ales cele uzuale, dobîndiseră puțința de a-și schimba locul prin propriile lor mijloace. Fernanda își pierdu vremea căutînd foarfecele de care era sigură că le pusese pe patul ei, și după ce răscolea tot, le descoperea pe o etajeră în bucătăria unde era convinsă că n-a pus piciorul de patru zile. Dintr-o dată nu mai era nici o furculiță în sertarul cu tacîmuri și găsea, în schimb, șase pe altar și alte trei pe lavoar. Această nesiguranță a lucrurilor era și mai exasperantă atunci cînd se așeza să scrie. Călimara pe care o pune la dreapta ei apărea dintr-o dată la stînga, tamponul-sugativă se făcea nevăzut și, după două zile, îl descoperea sub pemă, iar paginile adresate lui Jose Arcadio se amestecau cu cele destinate Amarantei Ursula, astfel că avea mereu spaima de a fi băgat scrisorile în plicuri inversate, așa cum i se întîmplase, de altminteri, de vreo câteva ori. Într-o zi, își pierdu tocul de scris. I-l restituî, după două săptămîni, factorul poștal care îl descoperise în geanta lui și care umbla din casă în casă întrebînd cui îi aparține. La început, Fernanda crezu că toate acestea sînt opera medicilor nevăzuți, așa cum fusese și dispariția centurilor și începu chiar să le scrie o scrisoare, implorîndu-i să o lase în pace, dar trebui să se întrerupă, ca să facă altceva și, cînd reveni în odaie, nu numai că nu mai găsi scrisoarea începută, dar uită chiar și de intenția de a o scrie. Cîțva timp crezu că e Aureliano. Se apucă să-l supravegheze, să așeze anumite obiecte în drumul lui pentru a încerca să-l surprindă în clipa în care le va deplasa, dar foarte curînd se convinse că Aureliano nu părăsea odaia lui Melchiade decît ca să meargă la bucătărie sau la latrină, și că nu era omul care să facă farse. Astfel, ajunse să creadă că sînt feste de-ale spiridușilor și se decise să prindă fiecare lucru de locul în care socotea că se va servi de el. Lega foarfecele de capul patului cu ajutorul unei sfori lungi. Legă tocul și tamponul sugativă de piciorul mesei și fixă călimara cu clei în dreapta locului unde avea obiceiul să scrie. Problemele nu se rezolvă însă cu una cu doua, căci după câteva ceasuri de cusut, sfoara foarfecelor nu mai îngăduia să te folosești de ele la tăiat, de parca spiridușii nu încetau să o scurteze. Același lucru se întîmpla cu sfoara care ținea tocul, și chiar cu brațul ei, care după câteva clipe de scris, nu mai ajungea pînă la călimară. Nici Amaranta Ursula la Bruxelles, și nici Jose Arcadio la Roma n-au

332 ♦ *Gabriel Garcfa Márquez*

aflat niciodată nimic despre aceste mărunte necazuri. Fernanda le povestea că e fericită, și de fapt chiar și era, tocmai pentru că se simțea dezlegată de orice obligație, ca și cum viața ar fi purtat-o din nou în lumea părinților ei, unde nu mai erai afectat de problemele cotidiene, deoarece acestea erau dinainte rezolvate în imaginație. Acea corespondență interminabilă o făcu să-și piardă noțiunea timpului, mai ales după plecarea Santei Sofia de la Piedad. Se obișnuise să socotească zilele, lunile și anii luînd ca puncte de reper datele prevăzute pentru întoarcerea copiilor. Dar atunci cînd aceștia începură să modifice termenele, o dată și încă o dată, ajunse să confunde datele, să se încurce în soroace, și zilele semănau atît de mult între ele încît nu mai simțea cum trec. În loc să-și piardă răbdarea, se bucura de fapt de această întîrziere. Nu se neliniștea din pricină că, la mulți ani după ce o anunțase că era pe cale să depună jurămîntul veșnic, Jose Arcadio continua să spună că așteaptă să-și

termine studiile de înaltă teologie pentru a le începe pe cele de diplomație, deoarece ea înțelegea că treptele care duceau la înaltul scaun al Sf. Petru erau multe și pavate cu obstacole. În schimb, sufletul ei se exalta când primea vești care pentru alții ar fi părut lipsite de interes, ca aceea că fiul ei îl zărise pe Papa. Resimți o bucurie asemănătoare atunci când Amaranta Ursula o înștiința că studiile ei se vor prelungi peste durata prevăzută, deoarece calificativele ei excelente îi creaseră unele privilegii pe care tatăl ei nu le luase în considerare atunci când făcuse socotelile.

Când Aureliano izbuti să traducă primul pergament, se scurseseră peste trei ani de când Santa Sofia de la Piedad îi adusese lucrarea de gramatică. N-a fost o muncă inutilă, însă nu reprezenta decât abia primul pas pe un drum a cărui lungime era imposibil de prevăzut, deoarece textul în spaniolă nu însemna nimic: era vorba de versuri cifrate. Lui Aureliano îi lipseau elementele pentru a stabili codul care i-ar fi permis să le smulgă secretul, însă de vreme ce Melchiade îi spusese că în prăvălia bătrînului savant catalan se aflau cărțile de care avea nevoie pentru a descoperi sensul profund al manuscriselor, se hotărî să-i ceară Fernandei îngăduința de a merge să le caute. În odaia năpădită de resturi și moloz, a căror proliferare de nestăpînit izbutise să doboare totul, chibzuia asupra modului celui mai

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 333

adecvat de a-și formula cererea, prevedea toate împrejurările, calcula ocazia cea mai potrivită, dar când o întâlnea pe Femanda venind să-și ia mîncarea din spuza cuptorului, acesta fiind de fapt singurul moment când putea să-i vorbească, rugăminta lui atît de trudnic pregătită i se oprea în gît și nu reușea să rostească o vorbă. A fost singura dată când o spionă. Asculta cu sufletul la gură pașii din camera ei. O auzea cum se îndreaptă spre ușă pentru a primi scrisorile copiilor și pentru a le preda factorului pe ale ei, și trăgea cu urechea, noaptea tîrziu, la scîrțitul pălîmășii al peniței pe hîrtie, înainte de a auzi pocnetul întrerupătorului și murmurul rugăciunilor pe întuneric. Abia atunci adormea, cu speranța că a doua zi se va ivi ocazia mult așteptată. Se legănă atîta în iluzia că permisiunea nu-i va fi refuzată, încît într-o bună dimineată își tăie părul care-i atîrna pînă la umeri, își rase barba stufoasă, îmbrăcă niște pantaloni strimți și o cămașă cu gulă fals pe care nu mai știa de la cine le moștenise, și aștepta în bucătărie ca Femanda să vină să ia micul dejun. Nu mai era femeia de toate zilele, cea cu fruntea trufașă și cu mersul statuar, ci o bătrînă de o frumusețe supranaturală, cu o capă de hermină îngălbenită, o coroană de carton aurit și alura lîncedă a celei care a plîns mult în taina. De fapt, de când îl găsisese în cufererele lui Aureliano al Doilea, Femanda își îmbrăcase adesea costumul de suverană, mîncat de molii. Oricine ar fi văzut-o în fața oglinzii, extaziată de propriile ei maniere de monarhă, ar fi putut-o socoti nebuna. Totuși, nu era. Transformase, pur și simplu, aceste semne exterioare ale regalității într-o mașină de amintit. Când le îmbrăcă pentru prima oară, un nod i se puse, fără voia ei, în inimă, și ochii i se umplură de lacrimi, deoarece simți din nou, în clipa aceea, mirosul de vacs al cizmelor militarului care venise să o pețască pentru a o face regină, și sufletul i se limpezi de nostalgia visurilor pierdute. Se simți atît de bătrînă, atît de sfîrșită, atît de îndepărtată de cele mai frumoase clipe ale vieții ei, încît le regretă chiar și pe cele care-i rămăseseră în amintire drept cele mai urîte, și abia atunci descoperi cît de mult îi lipseau acele adieri de maghiran din verandă, mireasma trandafirilor la căderea serii și chiar temperamentul bestial al străinilor care veneau în casa. Inima ei de cenușă, care rezistase fără să se sfărîme la loviturile cele mai bine țintite ale realității cotidiene,

334 ♦ Gabriel Garc a Márquez

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 335

se nărui la primele asalturi ale nostalgiei. Nevoia de a se simți melancolică se transforma în viciu pe măsură ce anii o r v șeau. Singurătatea o făcu mai umană. Cu toate acestea, în dimineăta în care intră în bucătărie și se pomeni cu o ceașcă de cafea pe care i-o oferea un adolescent osos și palid, cu o lucire halucinantă în ochi, se simți brutal sf șiat  de ridicol. Nu numai că-i refuză permisiunea, dar de atunci păstră la ea cheile casei în buzunarul în care-și păstra centurile nefolosite încă. Era o precauție inutilă, căci dacă ar fi vrut, Aureliano s-ar fi putut furișă și chiar întoarce în casă fără să fie observat. Însă captivitatea prelungită, necunoașterea lumii și deprinderea de a asculta sec -tuiser  în inima lui germenii răzvrătirii. Astfel că se întoarce în ascunzișul său, citind și recitind pergamentele și auzind p n  noaptea t rziu suspinele Fernandei în dormitor. Într-o dimine t  veni ca de obicei să aprindă focul și găsi în spuza st ns  m ncarea pe care o lăsase în ajun pentru ea. Se duse atunci și-și băgă capul pe ușa dormitorului și o văzu  nt ns  pe pat, acoperită cu cap  de hermină, mai frumoasă ca oric nd, cu pielea preschimbata într-o crustă de  voriu. C nd sosi Jose Arcadio, după patru luni, o găsi intactă. Era imposibil să-ți închipui un bărbat care să semene mai bine cu mama lui. Purta un costum de tafta funebră, o cămașă cu gulă rotund  i tare  i o panglică îngustă de mătase pe care o înnodase în lipsă de cravată. Avea pielea feței lividă, aerul l nced, o privire inexpressivă, buzele subțiri. Părul lui negru,  nt ns  i lucios, împărțit la mijloc printr-o cărare dreaptă și palidă, părea că este fals, ca  i acela al statuilor sfinților. Umbra de barbă îndepărtată cu grijă de pe obrazul lui de parafină părea o umbră a conștiinței sale. Avea m inile palide, irigate de nervuri verzi, cu degete parazitare, iar la  r t torul sting un inel din aur masiv, pe care era montat un opal în formă rotundă. C nd  i deschise poarta de la stradă, Aureliano nu trebui să se întrebe cine era pentru a ghici că venea de foarte departe. La trecerea lui, casa se impregna de mirosul de apă de flori pe care Ursula i-o tuma pe cap când era copil, ca să-l poată găsi în întuneric. Într-un mod imposibil de precizat, Jose Arcadio rămăsesese, după atîția ani de absență, un copil tomnatec, grozav de trist  i de solitar. Se îndreptă direct spre camera mamei sale, unde

Aureliano evapo-

rase mercur timp de patru luni cu ajutorul alambicului care aparținuse bunicului său, pentru conservarea corpului după formula lui Melchiade. Jose Arcadio nu-i puse nici o întrebare. Sărută trupul neînsuflețit pe frunte, scoase din micul buzunar ascuns dedesubtul rochiei cele trei centuri rămase nefolosite, ca și cheia de la garderob. Făcu toate acestea cu gesturi precise și hotărâte, care contrastau cu aerul său lînced. Scoase din dulap un sipet îmbrăcat în damasc, purtînd blazonul familial și găsi, în interiorul cu mireasmă de santal, voluminoasa misivă prin care Fernanda își ușura inima de nenumăratele adevăruri pe care i le ascunsese. O citi fără să se așeze, cu aviditate dar fără nici o emoție, iar la pagina a treia se opri și-l examina pe Aureliano cu o privire atentă, de parcă abia atunci i-ar fi aflat adevărata identitate.

- Va să zică, îi spuse el cu un glas care avea ceva de brici, tu ești bastardul.

- Sînt Aureliano Buendia.

- Du-te în odaia ta, spuse Jose Arcadio.

Aureliano nu ieși nici măcar din curiozitate, cînd auzi zgomotul funeraliilor solitare. Uneori, îl observa din bucătărie pe Jose Arcadio, care umbla prin casă cu respirația gîfîindă, iar după miezul nopții, continua să-i asculte pașii prin dormitoarele părăginite. Timp de luni întregi nu-i auzi sunetul glasului, nu numai pentru că Jose Arcadio nu-i adresa niciodată un cuvînt, ci și pentru că nici el însuși nu avea nici o dorință s-o facă și nici vreme să se gîndească la altceva decît la pergamente. La moartea Fernandei, scosese ultimul dintre peștișorii de aur și se dusesse la prăvălia înțeleptului catalan să caute cărțile de care avea nevoie. Nu-l interesa nimic din cele ce văzu pe drum, poate pentru că n-avea amintiri ca să poată face comparații, iar străzile goale și casele pustiite erau întocmai cum și le închipuise într-o vreme în care și-ar fi vîndut sufletul pentru a le vedea. Își luase singur permisiunea pe care i-o refuzase Fernanda, dar numai o singură dată, cu un unic scop și pentru un minimum de timp indispensabil, astfel că parcurse fără oprire cele unsprezece cvartale care îl despărteau pe al lui de ulicioara unde odinioară se tălmăceau visele, și intra gîfîind în prăvălia pestriță și întunecoasă unde abia aveai loc să te miști. Mai mult decît o librărie, aceasta părea o

336 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 337

ladă de gunoi pentru cărțile ferfenițite, zvîrlite de-a valma pe etajerele mîncate de termite, în colțurile îmbîcsite de pînze de păianjen, ba chiar și în locurile care ar fi trebuit să rămînă libere pentru circulat. Pe o masă lungă, încărcată și ea cu terfeloage, proprietarul aștemea o proză neobosită într-o caligrafie violetă, cam delirantă, pe niște foi scoase dintr-un caiet de școală. Avea un păr frumos, argintiu, care-i cădea pe frunte ca panașul unui papagal, și ochii lui albaștri, vioi și înguști dezvăluiau blîndețea omului care a citit toate cărțile. Era în chiloți, plin de sudoare și nu se întrerupse din scris pentru a se uita cine a intrat Aureliano nu întîmpină nici o greutate în a descoperi în această dezordine fabuloasă cele cinci cărți pe care le căuta, deoarece se aflau exact în locul pe care i-l indicase Melchiade. Fără să spună un cuvînt, i le întinse împreună cu peștișorul de aur înțeleptului catalan, care le examina încordîndu-și pleoapele ca valvele unei moluște.

- Pesemne că ești nebun, zise el pe limba lui, ridicînd din umeri, și-i înapoie lui Aureliano cele cinci cărți și peștișorul de aur. Ia-le, zise el în spaniolă. Ultimul care le-a citit a fost, dacă nu mă înșel, Isac Orbul, așa că ar trebui să chibzuiești bine ce faci.

Jose Arcadio restaura camera lui Meme, puse să se curețe și să se repare draperiile de catifea și damascul baldachinului de la patul viceregal și readuse în stare de funcționare baia părăsită, a cărei cada de ciment era acoperită cu o crustă neagră, fibroasă și aspră. La aceste două locuri se redusese imperiul său de doi bani, alcătuit din veshminte exotice și ponosite, din parfumuri falsificate și bijuterii ieftine. Singurul lucru care părea că-l deranjează în restul casei erau statuile sfinților de pe altarul casei, pe care le arse într-o după-amiază, pînă nu mai rămase decît cenușa, pe un rug pe care-l aprinse în curte. Dormea dimineata pînă după orele unsprezece. Intra în baie într-o tunică scămoșată, brodată cu dragoni auriți, încălțat în papuci cu ciucuri galbeni, și acolo oficia un ritual care, prin meticulozitatea și durata lui, amintea de cel al frumoasei Remedios. Înainte de a face baie, parfuma cada cu sărurile din trei flacoane de alabastru. Nu-și turna apă cu o tigvă de totuma, ci se scufunda în apele parfumate și plutea cu fața în sus timp de aproape două ceasuri, lenevit de răcoarea plăcută și de amintirea Amarantei. La cîteva zile după sosire,

renunță la costumul de tafta care nu numai că ținea prea cald pentru satul acela, dar era și singurul pe care-l avea, și-și puse în loc niște pantaloni strimți, foarte asemănători cu cei ai lui Pietro Crespi din timpul lecțiilor de dans, și o cămașă din borangic curat, cu inițialele sale brodate în dreptul inimii. De două ori pe săptămînă își spăla toate rufele în baie și rămînea în tunică pînă ce acestea se uscau, deoarece nu mai avea altceva de îmbrăcat. Niciodată nu lua masa acasă. Ieșea după ce se potolea căldura mare de la amiază și nu se întorcea decît foarte tîrziu noaptea. Atunci își relua plimbările agitate de-a lungul și de-a latul dormitorului, respirînd ca o pisică și gîndindu-se la Amaranta. Ea și privirea înspăimîntătoare a sfinților în lumina candeliei erau singurele amintiri pe care le păstrase de acasă. I se întîmplase de multe ori, în halucinantul august roman, să-și deschidă ochii chiar în toiul unui vis și să o vadă pe Amaranta răsărind dintr-un bazin de marmură pestriță cu jupoanele ei de dantelă și cu mîna bandajată, idealizată de nostalgia exilului. Spre deosebire de Aureliano Jose, care încercase să înecă acea imagine în smîrcurile însîngerate ale războiului, el se străduia să o păstreze vie în mlaștina lui concupiscentă, în

timp ce-i îndruga mamei lui balivernele interminabile despre vocația lui pontificală. Nu-i trecu niciodată prin gând, după cum nu-i trecea nici Fernandei, că îndelungata lor corespondență nu era decât un schimb de povești fanteziste. Jose Arcadio, care părăsise seminarul îndată după sosirea sa la Roma, continua să alimenteze legenda despre teologie și drept canonic, pentru a nu pune în primejdie moștenirea fabuloasă despre care povesteau scrisorile delirante ale mamei sale și care avea să-l scoată din viața de mizerie și de înjosire pe care o împărțea cu doi prieteni într-o mansardă de pe Transtevere. Când primi ultima scrisoare de la Fernanda, dictată de presimțirea morții iminente, puse într-o valiză ultimele urme ale falsei sale străluciri și traversă oceanul în fundul calei împreună cu emigranții care se înghesuiau ca vitele la abator, mîncînd macaroane reci și brinză plină cu viermi. Înainte de a fi citit testamentul Fernandei, care nu era altceva decât o recapitulare minuțioasă și tardivă a nenorocirilor ei, înțelesese, privind mobilele descleiate și buruienile care năpădiseră veranda, că a căzut într-o cursa din care nu se va mai putea smulge niciodată,

338 ♦ *Gabriel García Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 339

exilat pe viață din lumina de diamant și din aerul imemorial al primăverii romane. În cursul insomniilor istovitoare ale astmei, măsura și tot măsura adîncimea nefericirii sale, cutreierînd locuința tenebroasă în care spaimele senile ale Ursulei îi trans-miseseră frica de lume. Pentru a se asigura că nu-l va pierde în întuneric, ea îi destinase un anumit colț al camerei, singurul loc ferit din calea morților care începeau să umble prin casă o dată cu lăsarea serii. „Orice rău vei face, îi spunea Ursula, sfinții mi-l vor spune.” Serile înfricoșate ale copilăriei lui se reduceau la colțul acela, în care rămînea nemișcat pînă la ora culcării, asudînd de spaimă pe scăunașul său, sub privirea vigilentă și înghețată a sfinților pîricioși. Era o tortură inutilă, căci încă de pe vremea aceea era terorizat de tot ce-l înconjură și era pregătit să-i fie frică de tot ce putea întîlni în viață: femeile de pe stradă, care stricau sîngele; femeile din casă, care nașteau copii cu coadă de purcel; cocoșii de luptă, care provocau moartea omenilor și remușcări pentru toată viața; armele de foc, care numai dacă le atingi și te condamnau la douăzeci de ani de război; întreprinderile nechibzuite, care nu aduceau decât dezamăgire și nebunie; și în sfîrșit, tot ceea ce fusese creat de Dumnezeu în nemărginita lui bunătate, dar fusese pervertit de diavol. La deșteptare, măcinat de roata coșmarurilor, era eliberat din teroarea sa de lumina ferestrei, de mîngîierile Amarantei în baie și de voluptatea cu care îl pudra între picioare cu un ciucure de mătase. Chiar și Ursula era alta în lumina orbitoare din grădină, deoarece acolo nu-i mai vorbea despre lucruri înspăimîntătoare, ci îi freca dinții cu praf de cărbune ca să aibă surisul strălucitor al unui papă, îi tăia și îi lustruia unghiile pentru ca pelerinii veniți la Roma din cele patru colțuri ale pămîntului să se uimească în fața frumuseții mîinilor papii cînd avea să le dea binecuvîntarea, îl pieptăna ca pe un papă și-l uda tot cu apă de flori pentru ca trupul și hainele lui să aibă parfumul unui papă. În grădinile de la Castelgandolfo îl zărise pe papa într-un balcon rostind același discurs în șapte limbi în fața unei mulțimi de pelerini, și într-adevăr, singurele lucruri care îi reținuseră atenția fuseseră albeața mîinilor, care păreau macerate în leșie, strălucirea orbitoare a veștmintelor sale de vară și parfumul discret de apă de colonie. La aproape un an după întoarcerea sa acasă, după ce vînduse, ca să se hrănească, toate candelabrele de argint și oala de noapte heraldică, despre care în clipa adevărului se dovedise că nu avea aur decât în incrustațiile ecusonului, unica distracție a lui Jose Arcadio consta în a aduna copiii din sat pentru a-i aduce să se joace la el. Apărea cu ei la ora siestei și-i puneă să sară coarda în grădină, să cînte în verandă și să facă echilibristică pe mobilele din salon, în timp ce el mergea de la un grup la altul, dînd lecții de bună purtare. Pe vremea aceea, isprăvisese cu pantalonii săi strimți și cămașa de mătase și adoptase o îmbrăcăminte obișnuită, cumpărată în dughenele arabilor, dar continua să-și păstreze intacte demnitatea languroasă și manierele papale. Copiii puseră stăpînire pe casă, așa cum făcuseră odinioară colegele lui Meme. Li auzai alergînd și cînfînd și dansînd *zapateado* pînă la o oră înaintată a nopții, încît casa părea un internat lipsit de disciplină. Aureliano nu se sinchisi de invazie atîta timp cît nimeni nu veni să-l deranjeze în odaia lui Melchiade. Într-o dimineață, doi copii împinseră ușa și se înspăimîntară la vederea acelui om murdar și păros care continua să descifreze pergamentele la masa de lucru. Nu îndrăzniră să intre, dar rămaseră să dea tîrcoale în jurul odăii. Aruncau priviri furișate printre crăpături, șopotind între ei, aruncau gînganii vii prin ferestruică, și într-o zi țintuiră pe dinafară ușa și fereastra, în așa fel încît Aureliano avu nevoie de o jumătate de zi pentru a le forța. Amuzați de faptul că nu erau pedepsiți pentru ștrengăriile lor, patru copii pătrunseră în altă dimineață în odaie, în timp ce Aureliano se afla în bucătărie, hotărîți să nimicească pergamentele. Dar, îndată ce apucară foile îngălbenite, o forță îngerească îi ridică de la pămînt și-i ținu suspendați în aer pînă cînd se întoarse Aureliano și le smulse manuscrisele. De atunci nu-l mai deranja nimeni.

Patru dintre copiii cei mai mari, care mai purtau încă pantaloni scurți, deși erau în pragul adolescenței, se ocupau de îngrijirea înfățișării personale a lui Jose Arcadio. Veneau mai devreme decât ceilalți și-și petreceau dimineața bărbierindu-l, făcîndu-i masaj cu prosoape calde, tăindu-i și lustruindu-i unghiile de la mîini și de la picioare, parfumîndu-l cu apă de flori. Și s-a întîmplat de mai multe ori să intre în cadă pentru a-l săpuni din

340 ♦ *Gabriel García Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 341

cap pînă în picioare, în timp ce el plutea cu fața în sus, gîndindu-se la Amaranta. Apoi îl ștergeau, îi pudrau corpul și-l îmbrăcau. Unul dintre copii, care avea părul blond și creț și ochii de sticlă trandafirie ca iepurii,

dormea din cînd în cînd în casă. Legăturile care-l uneau cu Jose" Arcadio erau atît de puternice încît îl însoțea în insomniile lui de astmatic, fără să scoată o vorbă, umblînd încolo și încoace alături de el, prin casa cufundată în întuneric, într-o noapte, văzură în odaia Ursulei o strălucire gălbuie sub cimentul devenit străveziu, ca și cum un soare subteran ar fi transformat în geam pardoseala camerei. N-a fost nevoie să aprindă lumina. N-au avut decît să ridice lespezile sparte din colțul în care se aflase totdeauna patul Ursulei și unde acea sclipire era mai intensă, pentru a descoperi cripta secretă pe care Aureliano al Doilea se istovise căutînd-o în delirul săpăturilor sale.

Acolo putură vedea cei trei saci de pînză cusuți cu fir de aramă, iar în interiorul lor cei șapte mii două sute paisprezece dubloni mari, care continuau să scînteieze ca niște cărbuni aprinși în întuneric.

Descoperirea comorii produse efectul unui incendiu. În loc să se întoarcă la Roma cu aceasta avere atît de neașteptată, care fusese visul său nutrit în timpul mizeriei, Jose Arcadio transformă casa într-un paradis decadent. Înlocui draperiile odăii și baldachinul patului cu altele tot din catifea, pardosi cu dale baie și acoperi pereții cu placi de faianță. Bufetul din sufragerie se umplu cu fructe zaharisite, cu șunci și murături de tot felul, iar hambarul părăsit se deschise din nou pentru a înmagazina vinurile și lichiorurile pe care Jose Arcadio se ducea el însuși să le ridice de la gară, în lăzi însemnate cu numele său. Într-o noapte, el și cei patru băieți mai mari făcură o petrecere care se prelungi pînă în zori. La orele șase dimineața ieșiră în pielea goală din dormitor, deșertară baia și o umplură cu șampanie. Se cufundară cu toții, înotînd în voie ca un stol de păsări pe un cer aurit de bășici parfumate, în timp ce Jose Arcadio plutea cu fața în sus, absent, visînd cu ochii deschiși la Amaranta. Stătu așa, absorbit de gînduri, rumegînd amărăciunea plăcerilor sale echivoce, chiar și după ce copiii se plictisiră și se întoarseră cu toții în dormitor, unde smulseră perdelele de catifea pentru a se șterge cu ele, crăpară înghiontindu-se, sticla oglinzii de cristal de rocă și

dărîmară baldachinul patului, înghesuindu-se să se culce toți de-a valma. Cînd Jose" Arcadio se întoarse din baie, îi găsi dormind, ghemuiți unul în celălalt, în pielea goală, într-un alcov de naufragiu. Întăritat nu atît de spectacolul acestor ravagii, cît de dezgustul amestecat cu milă pe care îl simțea față de sine însuși în acest gol dezolant în care-l lăsase orgia, se înarma cu un bici de dresor ecleziastic, pe care-l păstra pe fundul cufărului, împreună cu un ciliciu și cu alte instrumente de mortificare și de penitență, și-i alungă pe copii din casă urlînd ca un nebun și biciuindu-i fără milă, de parcă ar fi fost o haită de coioți. Rămase istovit, cu o criză de astm care dură cîteva zile și care-i dădu aerul unui muribund. După trei nopți de tortură, biruit de asfixie, se duse să-l caute în odaia lui pe Aureliano, pentru a-l ruga să meargă să-i cumpere dintr-o farmacie învecinată niște prafuri de inhalat. Astfel ieși Aureliano a doua oară în stradă. Nu trebui să treacă decît două colțuri pentru a ajunge la mica farmacie cu vitrina prăfuită, cu flacoanele ei de porțelan cu inscripții latinești, unde o tînără fată cu frumusețea misterioasă a unui șarpe de Nil îi dădu un medicament, al cărui nume îl scrisese Jose Arcadio pe o hîrtie. A doua vedere a satului pustiu, slab luminat de becurile gălbui de pe străzi, nu stîmi în Aureliano mai multă curiozitate ca prima oară. Jose Arcadio începuse să-și închipuie că a fugit cînd îl văzu că apare, abia rasuflînd din pricina grabei, tîrindu-și picioarele pe care claustrarea și lipsa de exercițiu le făcuse neajutorate și stîngace. Indiferența lui față de lume era atît de vădită încît după cîteva zile, Jose Arcadio își călca promisiunea dată mamei sale și-i dădu libertatea de a ieși ori de cîte ori avea chef.

- N-am ce să fac afară, îi răspunse Aureliano.

Continuă să trăiască închis în casă, absorbit de pergamentele cărora le smulgea rînd pe rînd conținutul, dar al căror tîlc ascuns nu izbutea să-l descopere. Jose Arcadio îi aducea în odaia lui felii de șuncă, dulceturi de flori care-i lăsau în gură un gust de primăvară și, de două ori, cîte un pahar cu vin bun. El nu arătă nici un interes față de pergamentele pe care nu le considera decît cel mult un divertisment esoteric, însă atenția îi fusese atrasă de știința excepțională și inexplicabilele cunoștințe despre lume pe care le avea această rudă dezamăgită. Află atunci că poate să

342 ♦ *Gabriel García Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 343

înțeleagă engleza din texte și că, printre atîtea pergamente, citise de la prima pînă la ultima pagină, de parcă ar fi fost vorba de un roman, cele șase tomuri ale enciclopediei. Acestei lecturi îi atribui la început faptul că Aureliano putea vorbi despre Roma ca și cum ar fi trăit acolo mulți ani, dar nu întîrzie să-și dea seama că unele dintre cunoștințele sale nu erau enciclopedice, ca de exemplu, prețurile lucrurilor. „Toate se află”, se mărgini să-i răspundă Aureliano, atunci cînd îl întrebă despre modul cum dobîndise aceste informații. La rîndul său, Aureliano fu surprins să constate cît de mult se deosebea Jose Arcadio, văzut de aproape, de imaginea pe care și-o făcuse despre el văzîndu-l umblînd prin casă. Era în stare să rida, să-și îngăduie din cînd în cînd o clipă de nostalgie pentru trecutul casei, să se îngrijească de aspectul mizerabil al odăii lui Melchiade. Această apropiere între doi solitari din același sînge era foarte departe de prietenie, dar le îngădui la amîndoi să suporte mai ușor singurătatea de nepătruns care îi separa și îi unea în același timp. Jose Arcadio putu apela atunci la Aureliano pentru a rezolva anumite probleme gospodărești care-l exasperau. Aureliano putea, la rîndul său, să vină să citească în verandă, să primească scrisorile Amarantei Ursula, care continuau să sosească cu o punctualitate neschimbată și să se folosească de baia din care-l izgonise Jose Arcadio de la venirea lui.

În zorii unei zile călduroase, cei doi fură treziți de bătăi puternice, stăruitoare, în poarta de la stradă. Era un moșneag sumbru, cu ochi mari, verzi, care dădeau chipului său o fosforescență spectrală și cu o cruce de cenușă

pe frunte. Veșmintele lui zdrențuite, pantofii rupți, ranița veche pe care o purta pe umeri drept unic bagaj, îi dădeau înfățișarea unui cerșetor, însă ținuta lui avea o demnitate care contrasta vădit cu aparențele. Era destul să-l privești o singură dată, chiar și în semiîntunericul din vestibul, pentru a-ți da seama că forța misterioasă care-i îngăduia să trăiască nu era instinctul de conservare, ci deprinderea fricii. Era Aureliano Amador, unicul supraviețuitor dintre cei șaptesprezece fii ai colonelului Aureliano Buendia, care căuta o clipă de răgaz în lunga și primejduita lui existență de fugar. Își declara identitatea și se rugă să i se acorde adăpost în acea casă la care visase în nopțile sale de paria ca la

un ultim azil care-i mai rămânea în viață. Însă Jose Arcadio și Aureliano nu-și aminteau de el. Crezând că au de-a face cu un vagabond, îl azvîrliră în stradă, îmbrîncindu-l. Din poartă, cei doi putură asista atunci la deznodămîntul unei drame care începuse cu mult înainte ca Jose Arcadio să fi atins vîrsta înțelegerii. Doi agenți ai poliției, care-l urmăriseră pe Aureliano Amador ani de zile, care-l hăituiseră ca niște cîini prin toată lumea, se iviră de după migdalii de pe trotuarul din față și traseră asupra lui două gloanțe de revolver ce-i găuriră fruntea în locul unde era crucea de cenușă.

De fapt, după ce alungase copiii din casă, Jose Arcadio aștepta vești despre un transatlantic care avea să plece la Neapole înainte de Crăciun. Îi împărtășise acestea lui Aureliano și făcuse chiar planul să-i înjgebe un negoț care să-i ofere din ce să trăiască, deoarece după înmormîntarea Fernandei, coșul cu merinde încetase să mai sosească. Totuși, nici acest ultim vis nu avea să se împlinească. Într-o dimineață de septembrie, după ce băuse cafeaua cu Aureliano în bucătărie, Jose Arcadio își termina baia, ca în toate zilele, cînd prin spărturile acoperișului de țigle își făcură apariția cei patru băieți pe care-i alungase din casă. Fără să-i lase timp să se apere, ei intrară îmbrăcați în bazin, îl apucară de păr și-l ținură cu capul sub apă pînă ce dispăru de la suprafața frămîntarea agoniei, iar trupul de delfin, tăcut și palid, alunecă pînă în adîncul apelor parfumate. Luară apoi cei trei saci cu aur a căror ascunzătoare nu o cunoșteau decît ei și victima lor. A fost o acțiune atît de rapidă, de metodică și de brutală, încît părea un atac militar. Aureliano, închis în odaia sa, nu-și dădu seama de nimic. După-masă, negăsindu-l în bucătărie, îl căută pe Jose Arcadio prin toată casa și-l descoperi plutind pe oglinzile înmiresmate ale bazinului, enorm, tumefiat și visînd încă la Amaranta. Abia atunci începu să înțeleagă cît de mult începuse să-l iubească.

Amaranta Ursula se întoarse o dată cu primele zile ale lui decembrie, împinsă de brizele iuți ale unei corăbii cu pînze, aducîndu-și soțul legat de gît cu o cordeluță de mătase. Își făcu apariția fără nici o înștiințare, într-o rochie de culoarea ivoriului, cu un șirag de perle care-i coborau pînă aproape de genunchi, cu smaralde și topaze la degete, și cu părul drept, tuns pînă la înălțimea urechilor, în cozi de rîndunică. Bărbatul cu care se căsătorise cu șase luni mai înainte era un flamand de vîrstă matură, zvelt, cu aer de navigator. Îi fu de ajuns să împingă ușa de la salon pentru a înțelege că absența ei fusese mai lungă și mai pustiitoare decît ar fi bănuit.

- Doamne Dumnezeu! strigă ea, mai mult voioasă decît neliniștită. Se vede că nu este nici o femeie în casa asta!

Bagajele ei nu încăpeau toate în verandă. Pe lîngă vechiul cufăr al Fernandei cu care fusese trimisă la colegiu, aducea două valize înalte, pentru haine, patru geamantane mari, un sac lung pentru umbrele, opt cutii cu pălării, o colivie uriașă cu vreo cincizeci de canari, și bicicleta soțului, demontată în piese, într-un toc special pe care-l puteai purta ca pe un violoncel. Nu-și îngădui nici o zi de odihnă după această lungă călătorie, îmbrăcă o salopetă din pînză uzată pe care o adusese soțul ei împreună cu alte haine de automobilist și întreprinse o nouă acțiune de restaurare a casei. Goni furnicile roșii care puseseră

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 345

stăpînire pe verandă, învioră trandafirii, smulse buruienile din rădăcini și sădi din nou ferigi, maghiran și begonii în ghivecele de pe balustradă. Luă comanda unei echipe de tîmplari, lăcătuși și zidari care podiră din nou pardoselile crăpate, reasezară ușile și ferestrele în țîțînile lor, renovară mobilele și spoiră pereții pe dinăuntru și pe dinafară, în așa fel încît la trei luni de la sosirea ei, respirai din nou atmosfera de tinerețe și de sărbătoare care domnea pe vremea pianului mecanic. Niciodată nu trăise în casa aceasta cineva plin de atîta voie bună, la orice ceas și în orice împrejurare, cu atîta poftă de cîntec și de dans, gata oricînd să arunce la gunoi lucrurile și obiceiurile răsuflete. Dintr-un singur măturat, termină cu amintirile funebre și cu mormanele de boarfe inutile și de catrafuse superstițioase, îngrămădite prin unghere și, numai din recunoștință față de Ursula, păstră dagherotipul lui Remedios din salon. „Uitați-vă ce năzdrăvănie! striga ea murind de ris. O străbunică de paisprezece ani!” Cînd unul dintre zidari îi povesti că în casa bîntuiau strigoi și că singurul chip de a-i alunga era să caute comorile pe care ei le-au îngropat aici, ea răspunse între doua hohote de rîs că nu dă crezare superstițiilor. Era atît de spontană, atît de emancipată, cu un spirit atît de liber și modern, încît Aureliano, cînd o văzu sosind, nu mai știu cum să se miște și ce să facă cu mîinile. „Nemaipomenit! exclamă ea fericită, deschizîndu-i brațele. Ia te uită cît a crescut de mare antropofagul meu adorat!” înainte ca el să fi avut timp să reacționeze, ea pusese un disc pe gramofonul portativ pe care-l adusese cu sine și se străduia să-l învețe dansurile la modă. Îl obligă să-și schimbe pantalonii murdari pe care-i moștenise de la colonelul Aureliano Buendia, îi dăruie niște cămăși tinerești și niște pantofi în două culori, și cînd socotea că a zăbovit prea mult în odaia lui Melchiade, îl gonia afară în stradă.

La fel de activă, minuțioasă și dîrză ca Ursula, și aproape la fel de frumoasă și provocatoare ca frumoasa

Remedios, era înzestrată cu un instinct rar care-i permitea să anticipeze întotdeauna moda. Când primea prin poștă tiparele de croit cele mai recente, acestea abia dacă-i serveau să verifice că nu se înșelase cu privire la modelele inventate de ea, pe care le cosea la mașina rudimentară cu manivelă a Amarantei. Era abonată la mai toate

346 ♦ *Gabriel García Márquez*

revistele de modă, de informație artistică și de muzică populară care se publicau în Europa și-i era de ajuns să-și arunce o singură privire pentru a-și da seama că lucrurile se desfășurau așa cum și le închipuia ea. Era de neînțeles că o femeie cu un astfel de spirit se întorsese într-un sat mort, înăbușit de praf și de căldură, ba încă și cu un soț care avea bani cu prisosință pentru a duce o existență îndestulată în oricare alt colț al lumii și care o iubea atât de mult încât acceptase ca ea să-l ducă legat de o cordeluță de mătase. Totuși, pe măsură ce trecea timpul, intenția ei de a rămâne părea și mai evidentă, deoarece nu concepea planuri care să nu fie de lungă durată și nu lua hotărâri care să nu caute să-i asigure o existență confortabilă și o bătrînețe pașnică la Macondo. Colivia cu canari erau o dovadă că aceste planuri nu era improvizate. Amintindu-și de o scrisoare a mamei ei care vorbea despre exterminarea păsărilor, ea-și amînase călătoria cu cîteva luni pentru a găsi un vapor care să facă escală în Insulele Fericirii, de unde-și alegea douăzeci și cinci de perechi de canari de cel mai frumos soi pentru a repopula văzduhul din Macondo. Aceasta a fost cea mai lamentabilă dintre numeroasele ei inițiative sortite eșecului. Pe măsură ce păsările se înmulțeau, Amaranta Ursula le slobozea pereche cu pereche, dar ele abia se simțeau în libere, că își și lua zborul din sat în zadar încercă ea să le deprindă cu colivia pe care o construise Ursula cu ocazia primei restaurări. În zadar le făcu cuiburi false din paie în migdali, în zadar presără mei pe acoperișuri, în zadar le ațîță pe cele din colivii pentru ca glasurile lor să le cheme înapoi pe dezertoare, căci acestea își luau înălțime de la prima tentativă și descriau un cerc pe cer, numai atât cît aveau nevoie pentru a găsi calea de întoarcere către Insulele Fericirii.

După un an de la întoarcere, cu toate că nu reușise să lege prietenie cu nimeni și nici să organizeze vreo petrecere, Amaranta Ursula persista în credința că va putea salva acest sat marcat de nenorocire. Gaston, soțul ei, se ferea să o contrazică, deși înțelesese, încă din ceasul acela de amiază ucigătoare, când coborîse din tren, că hotărîrea soției sale fusese dictată de un miraj al nostalgiei. Fiind sigur că ea va fi învinsă de realitate, nu-și dădu nici măcar osteneala să-și monteze bicicleta, ci se ocupă să caute printre pînzele de păianjen pe care le smulgeau

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 347

zidarii, ouăle cele mai frumoase, pe care le deschidea cu unghiile și le contempla cu lupa ore întregi, pentru a vedea ieșind puii minuscule de păianjen. Mai tîrziu, socotind că Amaranta Ursula nu-și continua reformele decît pentru a nu se mărturisi învinsă, se hotărî să-și monteze magnifica bicicletă, a cărei roată din față era mult mai mare decît cea din spate, și se consacră vînătorii și disecției tuturor insectelor indigene pe care le înțîlnea prin împrejurimi și pe care le expedia în borcane de marmeladă fostului său profesor de științe naturale de la universitatea din Liege, unde făcuse studii aprofundate de entomologie, deși vocația sa dominantă era aeronautica. Atunci cînd umbla cu bicicleta, purta pantaloni de acrobat, șosete de cim-poier și o caschetă de detectiv, dar cînd umbla pe jos, îmbrăca un costum de pînză nealbită, ireproșabil, cu pantofi albi, papion de mătase, pălărie canotieră și o cravașă fină de răchita în mînă. Avea pupile palide care-i accentuau aerul de navigator și o mustăcioară de culoarea veriiței. Deși era cu cel puțin cincisprezece ani mai mare decît soția sa, gusturile lui tinerești, hotărîrea grijulie de a o face fericită, adăugate la calitățile lui de bun amant, compensau diferența. De fapt, cei care-l vedeau pe acest cvadragenar cu maniere circumspecte, cu cordeluța lui de mătase în jurul gîtului și cu bicicleta sa de circ, nu și-ar fi putut închipui că între el și tînăra sa soție exista un pact de iubire nebună și că amîndoi cedau acestei atracții reciproce în locurile cel mai puțin indicate, pe unde-i surprindea inspirația, așa cum făcuseră din prima zi cînd s-au înțîlnit, cu o pasiune pe care scurgerea timpului cu împrejurările de fiecare dată tot mai insolite o făceau din ce în ce mai profundă și mai bogată. Gaston nu era numai un amant feroce, cu o știință și o imaginație nepuizabile, ci era fără îndoială primul bărbat din istoria speciei care efectuase o aterizare forțată și era să moară împreună cu logodnica lui, numai ca să facă dragoste în mijlocul unui cîmp de viorele. Se cunoscuseră cu trei ani înainte de a se căsători, într-o zi cînd biplanul de sport cu care făcea piruete deasupra colegiului unde învăța Amaranta Ursula încercă o manevră întrepidă pentru a evita stîlpul semnalizator și cînd aceasta carcasă primitivă din pînză gudronată și foi de aluminiu rămase agățată cu coada

348 ♦ *Gabriel García Márquez*

de cablurile electrice. De atunci, fără să-i pese de piciorul său imobilizat, se ducea în fiecare duminică să o ia pe Amaranta Ursula de la pensionul de călugărițe unde locuise tot timpul, al cărui regulament nu era atât de sever pe cît dorea Femanda, și o aducea la clubul lui sportiv. Începură să se iubească la cinci sute de metri altitudine, în aerul duminical al landurilor, și cu cît oamenii de pe pămînt li se păreau mai mici, cu atât mai mult se simțeau pătrunși unul de către celălalt. Ea îi vorbea despre Macondo ca despre satul cel mai frumos și mai pașnic din lume și despre o casă uriașă care mirosea a maghiran, unde voia să trăiască pînă la adînci bătrîneți, alături de un soț credincios și de doi băieți care să se numească Rodrigo și Gonzalo, în nici un caz Aureliano și Jose Arcadio, și de o fată care să aibă numele de Virginia, în nici un caz de Remedios. Arăta atîta ardoare și tenacitate în evocările satului idealizat de nostalgie, încît Gaston înțelese că n-ar primi să se mărtească dacă n-ar duce-o să trăiască la Macondo. Acceptă, așa cum făcu mai tîrziu cu cordeluța de mătase, deoarece socotea că acestea sînt

niște capricii efemere, pe care era mai bine să le înșele la timpul lor. Dar, după ce se scuseră doi ani la Macondo, fără ca Amaranta Ursula să pară mai puțin mulțumită ca în prima zi, el începu să dea semne de neliniște. Pe atunci disecase deja toate insectele care se puteau diseca în acel ținut, vorbea spaniola ca un indigen și dezlegase toate cuvintele încrucișate din revistele pe care le primeau prin poștă. Nu putea pretexta clima pentru a grăbi întoarcerea, căci natura îl înzestrase cu un ficat colonial căruia nu-i dăuna nici dogoarea amiezei, nici apa plină de larve. Prețuia atât de mult bucătăria creolă, încât o dată mîncă optzeci și două de ouă de iguană. Amaranta Ursula, dimpotrivă, comanda pești și raci, care-i erau aduși cu trenul, în lăzi cu gheață, conserve de came și fructe în sirop, singurele lucruri pe care le putea mânca, și continua să se îmbrace după moda europeană și să primească modele prin poștă, cu toate că nu avea unde să meargă, nici la cine să se ducă în vizită și deși, în situația în care se găseau, soțul ei nu avea chef să-i aprecieze rochiile scurte, pălăriile pe ureche și colierele în șapte șiraguri. Secretul ei părea a consta în faptul că își găsea întotdeauna o ocupație, rezolvînd probleme casnice pe care și le crea singură și făcînd greșit anumite lucruri pe care

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 349

le îndrepta a doua zi, cu un zel pernicios care pe Femanda ar fi făcut-o să se gîndească la viciul ereditar de a face pentru a desface. Avea o fire atît de veselă iar plăcerea pe care i-o prilejuiau distracțiile de tot felul era atît de mare încît, atunci cînd primea discuri noi, îl invita pe Gaston să rămînă în salon, unde repetau pînă noaptea tîrziu dansurile pe care prietenele ei de școală i le descriau cu desene și sfîrșeau de obicei făcînd dragoste în fotoliile vieneze sau chiar pe podelele goale. Nu-i mai lipsea decît să dea naștere unor copii pentru a fi pe deplin fericită, dar respecta pactul pe care-l încheiase cu soțul ei, de a nu avea copii înainte de cinci ani de la căsătorie. Căutînd cu ce să-și ocupe timpii morți, Gaston obișnuia să-și petreacă dimineața în odaia lui Melchiade, împreună cu nesociabilul Aureliano. Îi plăcea să evoce împreună cu el colțurile cele mai intime ale țării sale, pe care Aureliano le cunoștea de parca ar fi petrecut multă vreme acolo. Atunci cînd Gaston îl întreba cum a făcut pentru a-și procura informații care nu figurau în enciclopedii, primi același răspuns ca și Jose Arcadio: „Toate se află”. În afară de sanscrită, Aureliano învățase engleza și franceza și un pic de greacă și de latina. Deoarece acum ieșea în toate după-amiezele, iar Amaranta Ursula îi alocase o sumă săptămînală pentru cheltuieli personale, odaia lui începuse să semene cu o secțiune din librăria savantului catalan. Cîtea cu sete pînă la o oră foarte înaintată din noapte, deși după felul în care se referea la lecturile sale, Gaston deducea că nu cumpăra aceste cărți pentru a se informa, ci pentru a verifica exactitatea propriilor sale cunoștințe, și că nici una nu-l interesa mai mult decît pergamentele, căroră le consacra cele mai frumoase ore ale dimineții. Gaston, ca și soția lui, s-ar fi bucurat să-l vadă integrîndu-se în viața de familie, însă Aureliano era o ființă ermetică, învăluit într-un nor de mister pe care timpul îl făcea tot mai dens. Avea o fire atît de nepătrunsă încît eforturile lui Gaston de a se apropia de el se soldară cu un eșec, și acesta trebui să-și caute alte preocupări pentru a-și umple ceasurile moarte. Cam pe vremea aceea "ii veni ideea să organizeze un serviciu de poștă aeriană.

Nu era un proiect nou. De fapt, se afla într-un stadiu destul de avansat cînd o cunoscuse pe Amaranta Ursula, numai că nu fusese conceput pentru Macondo, ci pentru Congo Belgian,

350 ♦ Gabriel Garda Márquez

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 351

unde familia lui făcuse investiții în uleiul de palmier. Căsătoria și hotarirea de a petrece cîteva luni la Macondo, pentru a-i fi pe plac soției, îl obligaseră să-l amîne. Dar cînd observă că Amaranta Ursula se încăpățîna să alcătuiască un comitet de renovare publică și ajunsese chiar să rîdă de el pentru că făcuse aluzie la eventualitatea reîntoarcerii, înțelese că lucrurile riscuau să dureze multă vreme și se puse în legătură cu foștii săi asociați din Bruxelles, gîndindu-se că, în fond, pentru a fi pionier, tot una e dacă folosești Caraibe sau Africa. În timp ce demersurile progresau, pregăti un teren de aterizare în vechea regiune fermecată care avea pe atunci înfățișarea unei cîmpii de cremene plină de brazde și crăpături, studie direcția vuiturilor, geografia litoralului și itinerariile cele mai potrivite pentru navigația aeriană, fără să observe că zelul lui, care semăna atît de mult cu cel al lui Mr. Herbert, era pe cale să stîrnească în sat bănuiala primejdioasă că intenția sa n-ar fi de a stabili planuri de zbor, ci de a planta bananieri. Entuziasmat de această idee, care la urma urmei putea să justifice instalarea sa definitivă la Macondo, efectua cîteva călătorii în capitala provinciei, stătu de vorbă cu autoritățile, obținu autorizații și semnă contracte de exclusivitate, în acest răstimp, întreținea cu asociații săi din Bruxelles o corespondență care semăna cu aceea dintre Femanda și medicii nevăzuți, și ajunse să-i convingă să expedieze cu vaporul primul aeroplan, încredințîndu-l unui mecanic expert care să-i monteze piesele detașate în portul cel mai apropiat și să-l aducă pe calea aerului pînă la Macondo. La un an după primele măsurători și calcule meteorologice, încrezător în promisiunile repetate ale corespondenților săi, își făcuse obiceiul să se plimbe pe străzi, observînd cerul, atent la semnele brizei, așteptînd să apară aeroplanul.

Cu toate că Amaranta Ursula nu observase nimic, întoarcerea ei provocă o schimbare radicală în viața lui Aureliano. După moartea lui Jose Arcadio, devenise un client asiduu al librăriei savantului catalan. În afară de aceasta, libertatea de care se bucura acum și timpul de care dispunea stîmîră în el o oarecare curiozitate față de satul pe care-l descoperise fără uimire. Cătreieră străzile prăfuite și solitare, examinînd cu un interes mai mult științific decît omenesc interiorul caselor ruinate, plasele metalice de la ferestre, roase de rugină și sfîșiate de păsările muribunde, și pe locuitorii striviți de amintiri.

încercă să reconstituie în imaginație splendoarea spulberată a vechiului centru al companiei bananiere, a cărui piscină secată era plină pînă sus de ghetete bărbătești și de sandale putrezite, și unde găsi, printre casele năruite de buruieni, scheletul unui cîine lup încă legat de un belciug printr-un lanț de fier, și un telefon care suna, suna, suna, pînă ce el ridică receptorul pentru a auzi vocea neliniștită și îndepărtată a unei femei care-l întreba ceva, în engleză, la care el îi răspunse că da, că greva se terminase, că cei trei mii de morți fuseseră aruncați în mare, iar compania bananieră plecase din Macondo și că în Macondo era în sfîrșit pace de mulți ani. Hoinărelile lui îl duseră pînă în cartierul mizerabil al caselor de toleranță, unde odinioară se ardeau teancuri de bancnote pentru a însufleși petrecerea și care acum nu mai era decît un labirint de străzi unele mai sinistre și mai nenorocite decît altele, cu cîteva lanterne roșii încă aprinse, cu săli de bal pustii, împodobite cu resturi de ghirlande, unde vestejitele și revărsatele vădane ale nimănui, străbunicile franceze și matroanele babilonice continuau să aștepte în apropierea gramofonelor. Aureliano nu găsi pe nimeni care să-și amintească de familia sa, nici chiar de colonelul Aureliano Buendia, în afară de cel mai bătrîn dintre negrii antilezi, un moșneag al cărui cap cu părul ca bumbacul îi dădea înfățișarea unui negativ de fotografie, și care continua să cînte în pridvorul casei sale psalmii lugubri ai amurgului. Aureliano stătea la taifas în încîlcitul jargon antilez pe care-l învățase în numai cîteva săptămîni, și împărțea uneori cu el ciorba de capete de cocoș pe care i-o pregătea strănepoata lui, o negresă înaltă, bine legată, cu solduri de iapă și sîni ca pepenii copti și cu un cap rotund, perfect, acoperit cu un coif de păr sîrmos, care avea aspectul unei chivere de războinic medieval. Se numea Nigromanta. Pe atunci, Aureliano trăia din vînzarea de tacîmuri, candelă și alte mărunțișuri din casă. Cînd n-avea nici o para, ceea ce se întîmpla foarte des, se ducea pe la cîrciumile din jurul pieții, să ceara capetele de cocoș care se aruncau la gunoi, și i le ducea Nigromantei ca să-i pregătească ciorba ei, amestecate cu iarbă-grasă și aromată cu izmă. După moartea străbunicului, Aureliano încetă să mai frecventeze casa, dar o

j.

352 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 353

găsea pe Nigromanta sub migdalii umbroși din piață, unde-i atrăgea, prin șuierăturile ei de fiară sălbatică, pe rarii noctambuli care treceau. Îi ținu de mai multe ori tovărășie, vorbind în papia-mento despre ciorbele din capete de cocoș și despre alte delicii ale mizeriei, și ar mai fi continuat dacă ea nu i-ar fi dat de înțeles că tovărășia lui îi gonia clientela. Deși încercase și el uneori ispita și deși Nigromanta însăși n-ar fi văzut în asta decît o urmare firească a nostalgiei lor împărțite, nu se culcă cu ea. Astfel că Aureliano mai era încă virgin atunci cînd Amaranta Ursula se întoarse la Macondo și îi dădu o sărutare frățească ce-l lăsă fără suflare. De fiecare dată cînd o vedea, dar mai ales atunci cînd ea îl învăța dansurile la modă, simțea cum oasele i se moaie, ca un burete găunos, așa cum i se întîmplase răs-străbunicului său în ziua în care Pilar Ternera îl chemase în hambar sub pretextul să-i dea în cărți. Încercînd să-și înăbușe chinul, se cufundă și mai mult în pergamente și începu să evite dezmiardările nevinovate ale acelei mătuși care-i otrăvea nopțile cu efluviile ei tulburătoare, dar cu cît căuta să o ocolească, cu atît mai nerăbdător îi aștepta rîsul pietros, mieunatul de pisică fericită și cîntecele ei de recunoștință, sfîrșindu-se de dragoste la orice oră din zi și din noapte și în locurile cele mai neînchipuite din casă. Într-o noapte, la zece metri de patul său, pe masa din atelier, cei doi soți cu pîntecele neînfrînat sparseră vitrina și se iubiră într-o bălță de acid clorhidric. Aureliano nu numai că nu putu închide o clipă ochii, dar își petrecu dimineața următoare cu febră, gemînd de furie. I se păru o veșnicie pînă la lăsarea nopții, cînd o așteptă pe Nigromanta în umbra migdalilor, pătruns de acele de gheață ale nesiguranței și strîngînd în pumn un peso și cincizeci de centime pe care-i ceruse Amarantei Ursula, nu atît pentru că ar fi avut nevoie de ei, ci mai degrabă pentru ca și ea să fie, într-un fel, compromisă, înjosită și prostituată prin aventura lui. Nigromanta îl duse în odaia luminată de niște imitații de veioză, în patul ei pliant, cu pînza pătată de amoruri păcătoase, lîngă trupul ei de cățea sălbatică, împietrită, neîndurătoare, care se pregătea să-l expedieze repede, ca pe un copil înfricoșat, și care se pomeni dintr-o dată în fața unui bărbat a cărui vigoare extraordinară ceru din partea măruntaielor ei o mișcare de reacomodare seismică.

Deveniră amănți. Aureliano își petrecea dimineața descifrînd pergamente, iar la ora siestei se ducea în odaia adormitoare, unde Nigromanta îl aștepta ca să-l învețe să facă mai întîi ca rimele, apoi ca melcii și apoi ca racii, pînă cînd era silită să-l părăsească pentru a-și începe pînda de amoruri rătăcite. Trecură cîteva săptămîni pînă ce Aureliano să descopere că avea în jurul mijlocului un cordon care părea făcut dintr-o coardă de violoncel, însă dur ca oțelul și fără nici o urma de nod sau de sudură, deoarece se născuse și crescuse odată cu ea. Aproape întotdeauna, între o ședință de dragoste și alta, mîncău goi în pat, în căldura halucinantă și sub stelele diurne pe care rugina le făcea să apară prin acoperișul de zinc. Era pentru prima oară că Nigromanta avea un bărbat statornic, un tip întreg întreguț, cum zicea ea, murind de rîs, și începea chiar să-și facă iluzii sentimentale cînd Aureliano îi mărturisi pasiunea lui neîmplinită pentru Amaranta Ursula, pe care nu reușise să și-o vindece prin această înlocuire, dar care îi răsuca din ce în ce mai mult măruntaiele pe măsură ce experiența îi lărgea orizonturile dragostei. De atunci, Nigromanta continuă să-l primească cu aceeași căldură dintotdeauna, dar ceru să i se plătească serviciile cu atîta exactitate încît, în zilele cînd Aureliano nu avea bani, i le trecea în cont, nu cu ajutorul cifrelor, ci prin linii trase după ușă cu unghia degetului mare. La căderea nopții, cînd ea rămînea să dea tîrcoale prin umbrele pieții, Aureliano traversa veranda ca un străin, abia salutîndu-i pe Amaranta Ursula și pe

Gaston, care de obicei cinau la această oră, și se închidea din nou în odaia sa, incapabil să citească sau să scrie, sau măcar să gîndească, din pricina tulburării în care-l aduceau risetele, șușotelile, zbunguielile preliminarilor, apoi exploziile de fericire agonizantă cu care culminau nopțile din casă. Așa era viața lui cu doi ani înainte ca Gaston să înceapă să aștepte sosirea aeroplanului, și tot așa continua să fie și în după-amiaza cînd se duse la librăria savantului catalan, unde dădu peste patru tineri gălăgioși discutînd cu înverșunare despre metodele pentru stîrpirea gîndacilor în evul mediu. Bătrînul librar, care cunoștea pasiunea lui Aureliano pentru cărțile pe care le citise numai Venerabilul Beda, îl pofti imediat, nu fără oarecare malițiozitate părintească, să arbitreze controversa, și el se apuca pe nerăsuflăte

354 ♦ *Gabriel García Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 355

să explice că gîndacul, cea mai veche insectă înaripată apărută pe pămînt, era victimă favorită a loviturilor de papuc în Vechiul Testament, dar că, la nivelul speciei, era cu desăvîrșire refractar față de orice metodă de stîrpire, începînd cu feliile de pătlăgele roșii cu borax și pînă la făina cu zahăr, deoarece cele o mie șase sute trei varietăți ale sale rezistaseră la persecuția cea mai veche, mai tenace și mai nemiloasă pe care o dezlănțuise vreodată omul, de la apariția lui, împotriva unei ființe vii, inclusiv omul însuși, în așa fel încît, dacă se atribuia neamului omenesc un instinct de reproducere, trebuia să i se recunoască și un alt instinct, încă și mai precis și mai puternic, și anume acela de a ucide gîndacii, care nu izbutiră să scape de ferocitatea oamenilor decît refugiindu-se în întuneric, unde deveniră invulnerabili din pricina fricii congenitale pe care bezna i-o inspiră omului, do vedîndu-se în schimb vulnerabili la lumina zilei, astfel încît, încă din evul mediu, și astăzi chiar, și veacuri de veacuri, singura măsură eficace pentru stîrpirea gîndacilor este lumina orbitoare a soarelui.

Acest fatalism enciclopedic constituia începutul unei mari prietenii. Aureliano continuă să se întrunească în toate după-amiezele cu cei patru amatori de discuții, care aveau numele de Álvaro, German, Alfonso și Gabriel, și care au fost primii și ultimii prieteni pe care i-a avut în viață. Pentru un om ca el, întemnițat în realitatea scrisă, acele ședințe furtunoase care începeau la librărie pe la orele șase seara pentru a sfîrși în zori la cîte un bordel au fost o revelație. Pînă atunci nu-i trecuse prin gînd că literatura era jucăria cea mai bună care se inventase vreodată pentru a-și bate joc de oameni, așa cum demonstra Álvaro în cursul unei nopți de orgie. Lui Aureliano i-a trebuit cîtva timp pentru a-și da seama că un raționament atît de arbitrar nu avea alt izvor decît exemplul însuși al savantului catalan, pentru care știința nu făcea nici două parale dacă nu te puteai servi de ea ca să inventezi o nouă metodă de pregătire năutului.

În după-amiaza în care Aureliano își ținu cursul despre gîndaci, discuția se termină la copilele care fac dragoste pentru o masă, un bordel mincinos într-una din mahalalele satului. Proprietara era o matroană surizătoare, obsedată de mânia de a deschide și închide uși. Veșnicul ei zîmbet părea provocat de credulitatea clienților, care admiteau ca pe un lucru neîndoios un stabiliment ce nu exista decît în imaginație, deoarece aici pînă și lucrurile palpabile erau ireale: mobilele se dezarticulau cînd te așezai pe ele, gramofonul stricat în interiorul căruia clocea o găină, grădina cu flori de hîrtie, calendarele din anii anteriori venirii companiei bananiere, tablourile cu litografii decupate din revistele ce nu fuseseră editate niciodată. Chiar și micile tîrfe timide care veneau din vecini atunci cînd proprietara le vestea că au sosit clienți, nu erau decît pură invenție. Apăreau fără să zică bună ziua, în rochițele lor înflorate de cînd aveau cinci ani mai puțin, pe care le dezbrăcau cu aceeași ingenuitate cu care le îmbrăcaseră, și care în paroxismul amorului strigau cu uimire formidabil, simți cum se zguduie tavanul, și de îndată ce primeau un peso și jumătate îl schimbau pe o pîine și o bucată de brînză, pe care li le vindea tot patroana, mai zîmbăreată ca oricînd, deoarece era singura care știa că nici mîncarea aceasta nu era adevărată. Aureliano, a cărui lume de atunci începea cu pergamentele lui Melchiade și sfîrșea în odaia Nigromantei, găsi în frecventarea acestui mic bordel imaginar un leac bun împotriva timidității. La început, nu izbutea să ajungă prea departe în odăile acelea în care proprietara intra în cele mai fericite clipe ale dragostei și făcea tot felul de comentarii asupra farmecelor intime ale partenerilor. Dar cu timpul reuși să se familiarizeze atît de mult cu aceste mici neajunsuri ale vieții, încît într-o noapte mai desușeată decît celelalte, se dezbracă în micul salon de primire și străbătu toată casa purtînd în echilibru o sticlă de bere pe bărbăția sa uimitoare. El introduse tot felul de extravagante, la care proprietărea răspundea cu veșnicul ei zîmbet, fără să protesteze, fără să le acorde crezare, totdeauna aceeași, atît în ziua în care German încercă să incendieze casa pentru a dovedi că nu există, ca și în ziua cînd Alfonso suci gîtul papagalului și-l aruncă în oala în care începea să fiarbă stufatul de găină.

Deși Aureliano se simțea legat de cei patru prieteni printr-o afecțiune egală și prin aceeași solidaritate, în așa fel încît se gîndea la ei ca și cum ar fi fost vorba de unul singur, era mai apropiat de Gabriel decît de ceilalți. Această legătură se născuse în noaptea cînd îi vorbise, întîmplător, despre colonelul

356 ♦ *Gabriel García Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 357

Aureliano Buendia, și cînd Gabriel fusese singurul care nu crezuse că vrea să-și bată joc de cineva. Chiar și patroana, care de obicei nu se amesteca în conversații, protestă cu o înverșunare de cumătră furioasă, că acest colonel Aureliano Buendia, despre care auzise într-adevăr vorbindu-se în diferite rînduri, era un personaj inventat de guvern, ca pretext pentru a-i masacra pe liberali. Gabriel, în schimb, nu punea la îndoială realitatea colonelului Aureliano Buendia, pentru simplul motiv că fusese tovarăș de arme și prieten nedespărțit al

propriului său străbunic, colonelul Gerineldo Márquez. Această nestatornicie a memoriei devenea și mai critică atunci când se vorbea despre omorîrea lucrătorilor. De cîte ori atingea Aureliano această chestiune, nu numai patroana, ci și unele persoane mai bătrîne decît ea respingeau în chip violent povestea cu lucrătorii adunați la gară și cu trenul cu două sute de vagoane încărcate cu morți, ba chiar se înverșunau să susțină ceea ce rămăsese pînă la urmă consemnat în dosarele judiciare și în manualele școlare: că acea companie bananieră n-a existat niciodată. Gabriel și Aureliano erau astfel uniți printr-un fel de complicitate fundamentată pe fapte reale în care nu credea nimeni și care le afectaseră într-atît existența încît amîndoi se găseau neputincioși în refluxul unei lumi sfîrșite din care nu mai rămînea decît nostalgia. Gabriel dormea acolo unde-l prindea noaptea. Aureliano îl instalase de mai multe ori în atelierul de aurărie, dar nu putea închide ochii toată noaptea din pricina neastîmpărului morților care umblau dintr-o cameră în alta pînă în zori. Mai tîrziu i-l încredința Nigromantei, care îl aducea în odăița ei cu multiple întrebuiinări, cînd era liberă, și îi însemna socoteala cu linii verticale, în dosul ușii, în puținele spații libere pe care ie luaseră datoriile lui Aureliano. În ciuda vieții lor împrăștiată, întregul grup se străduia să săvîrșească ceva nepieritor, la îndemnul savantului catalan. Acesta, cu experiența lui de fost profesor de literatură clasică și cu rezervele lui de cărți rare, îi stîmîse să stea o noapte înteaă ca să caute a treizeci și șaptea situație dramatică, într-un sat în care nimeni nu mai avea interesul, și nici posibilitatea, de a merge mai departe de școala primară. Fascinat de descoperirea prieteniei, zăpăcit de farmecul unei lumi care-i fusese interzisă din pricina meschinăriei Femandei, Aureliano abandona

1

descifrarea manuscriselor chiar în clipa cînd acestea începeau să i se dezvăluie ca profeții în versuri cifrate. Dar mai tîrziu, cînd își dădu seama că, de fapt, este vreme pentru toate, fără să fie nevoie să renunțe la bordeluri, prinse din nou curaj și se întoarse în odaia lui Melchiade, hotărît să nu slăbească în hotărîrea sa, pînă ce nu va fi descoperit cheia ultimelor enigme. Asta se întîmpla cam pe vremea cînd Gaston începuse să aștepte sosirea aeroplanului și cînd Amaranta Ursula se simțea atît de singură, încît într-o dimineață își făcu apariția în odaia lui.

- Bună, antropofagule, îi zise ea. Iar te-ai vîrît în peștera ta?

Era irezistibilă în rochia inventată de ea, cu unul dintre lungile coliere din vertebre de pește spinos, pe care le fabrica ea însăși. Renunțase la cordeluța de mătase, convinsă de fidelitatea soțului ei, și pentru prima oară de la întorcere, părea că dispunde de o clipă de răgaz. Aureliano nu avea nevoie să o vadă ca să știe că venise. Ea se sprijini cu coatele de masa lui de lucru, atît de aproape și atît de dezarmată, încît Aureliano îi putu percepe rumoarea profundă a oaselor, și se interesă de pergamente, încercînd să-și învingă tulburarea, își stăpîni glasul care-l părăsea, viața care se ducea, memoria care se transformase într-un polip fosilizat, și-i vorbi despre destinul levitic al sanscritei, despre posibilitatea științifică de a vedea viitorul în transparența timpului, așa cum se poate vedea în lumină ceea ce este scris pe dosul unei foi de hîrtie, despre necesitatea de a cifra profețiile ca să nu se distrugă singure, și despre *Centuriile* lui Nostradamus, și despre distrugerea Cantabriei, anunțată de sfîntul Millan. Deodată, fără să-și întrerupă expunerea, mișcat de un impuls care dormea în el de cînd se născuse, Aureliano își puse mîna pe-a ei, socotind că această hotărîre finală va pune capăt zbuciumului său. În acest timp, ea îi apuca degetul arătător cu aceeași nevinovăție tandră cu care o făcuse de atîtea ori în copilărie, și-l ținu în mîna ei în timp ce el continua să-i răspundă la întrebări. Au stat așa, uniți printr-un deget de gheață care nu transmitea nimic nici într-un sens nici în celălalt, pînă cînd ea se trezi din visarea ei trecătoare și se lovi cu palma peste frunte, „furnicile!” strigă ea. Atunci uită de manuscrite, ajunse la ușă în pas dansant și de acolo îi trimise lui Aureliano același sărut din vîrf

358 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 359

degetelor, prin care-și luase rămas bun de la ei în după-amiaza cînd plecase la Bruxelles.

- îmi explici mai tîrziu, îi zise ea. Uitasem că astăzi e ziua cînd trebuie să dau cu var peste furnicare.

Continuă să vină în camera lui ocazional, cînd avea ceva de făcut pe acolo, și rămînea cîteva minute, în timp ce soțul ei nu înceta să scruteze cerul. Plin de iluzii datorită acestei schimbări, Aureliano începu de atunci să mănînce în familie, ceea ce nu mai făcuse din primele luni după întoarcerea Amarantei Ursula. Gaston era mulțumit. În cursul conversațiilor de după desert, care se prelungeau uneori mai bine de o oră, el se plîngea că asociații săi voiau să-l înșele. Aceștia îl anunțaseră despre îmbarcarea aeroplanului pe un vapor care nu mai sosea, și în timp ce corespondenții săi maritimi persistau în a afirma că acesta nu va sosi niciodată pentru simplul motiv că nu figura pe listele navelor cu destinația Caraibilor, asociații lui se încăpățîneau să pretindă că expedierea a fost corectă și mergeau pînă acolo încît să insinueze că Gaston putea foarte bine să-i mintă în scrisorile sale. Corespondența atinsese un asemenea grad de suspiciune reciprocă, încît Gaston preferă să nu mai scrie și începu să se gîndească la eventualitatea unei călătorii rapide la Bruxelles, pentru a lămuri situația și a se întoarce cu aeroplanul. Cu toate acestea, proiectul se năruie îndată ce Amaranta Ursula își reînnoie hotărîrea ei fermă de a nu se mișca din Macondo chiar dacă va trebui să rămînă fără soț. La început, Aureliano împărtășea ideea generală, după care Gaston nu era decît un imbecil pe două roți, și asta stîrni în el un vag sentiment de milă. Mai tîrziu, cînd dobîndi prin bordeluri cunoștințe complete despre natura oamenilor, se gîndi că blîndețea lui Gaston nu avea altă cauză decît pasiunea lui nemărginită. Dar cînd îl cunoscuse mai bine și își dădu seama că

adevăratul lui caracter era în contradicție cu purtarea lui supusă, începu să nutrească bănuiala răutăcioasă că pînă și așteptarea aeroplanului era o farsă. Își zise atunci că Gaston nu era atît de prost pe cît părea, ci dimpotrivă, un om de o statornicie, o abilitate și o răbdare nemărginite, care proiectase să o învingă pe soția sa prin oboeala unei eterne complezențe, nespunîndu-i niciodată nu, simulînd o adeziune fără limită, lăsînd-o să se încurce în propria-i pînză de păianjen, pînă în ziua

cînd nu va mai putea îndura plictisul iluziilor evidente și cînd va pregăti ea însăși valizele pentru a se întoarce în Europa. Vechea milă a lui Aureliano se prefăcu într-o animozitate violentă. Sistemul lui Gaston îi apărui atît de pervers, dar totodată atît de eficace, încît cuteză să o avertizeze pe Amaranta Ursula. Bineînțeles, ea își bătu joc de bănuielele lui, fără să întrezărească măcar sfișietoarea povară de dragoste, de îndoieli și gelozie pe care o purta în suflet. Nu-i trecuse niciodată prin gînd că ar putea să trezească în Aureliano altceva decît o afecțiune frățească, pînă în ziua în care se întepă la un deget voind să deschidă o conservă de piersici și cînd el se grăbi să-i sugă sîngele cu o lăcomie și cu o devoțiune care-i zbîrli pielea.

- Aureliano, rîse ea neliniștită. Ești prea răutăcios pentru a fi un bun vampir.

Atunci Aureliano nu se mai putu stăpîni. Sărutînd întruna palma mîinii ei rănite, își deschise vămile cele mai ascunse ale inimii și-și slobozi nesfîrșitele adîncuri sfișiate de teribilul animal parazitar pe care-l adăpostise în tot timpul martiriului său. Îi povesti cum se scula în toiul nopții pentru a plînge de furie și de neputința pe lucrurile pe care ea și le lăsa să se usuce în baie. Îi povesti cu cîtă febrilitate îi cerea Nigromantei să mიაune ca o pisică și să-i suspine în ureche gaston, gaston, gaston, și cu cîtă viclenie șterpelea flacoanele ei de parfum pentru a le regăsi pe gîtul fetelor care făceau dragoste ca să-și astîmpere foamea, înspăimîntată de frenezia unei astfel de efuziuni, Amaranta Ursula își închise degetele care se contractară ca o moluscă, pînă ce mîna ei rănită, eliberată de orice durere și de orice urmă de milostivire, se transformă într-un nod de smaralde și topaze și de oscioare pietrificate și insensibile.

- Bruta! exclamă ea scuipîndu-și parcă vorbele. Plec în Belgia cu primul vapor.

Într-una din acele după-amieze, Álvaro venise în librăria savantului catalan amintind în gura mare ultima sa descoperire: un bordel zoologic. Se numea *Copilul de aur* și era un salon imens, sub cerul liber, prin care se plimbau în voie nu mai puțin de două sute de buhai de balta care vesteau ora cu un cotcodăcit asurzitor. În țarcurile împrejmuite cu sîrmă care înconjurau pista de dans și între uriașele camelii amazoniene se puteau vedea

360 ♦ *Gabriel Gardá Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 361

bițlani multicolori, caimani îngrășați ca niște porci, șerpi cu doisprezece clopoței și o broască țestoasă cu carapacea aurită care se scufunda într-un minuscul ocean artificial. Era și un dulău alb, blînd și pederast, care însă slujea și drept animal de prăsilă pentru a primi de mîncare. Aerul de acolo avea o densitate de început de lume, ca și cum abia ar fi fost inventat, iar frumoasele mulatre care așteptau fără nădejde între petale sîngerii și discuri de mult demodate cunoșteau ceremonii ale dragostei pe care omul le uitase în paradisul pămîntesc. În prima noapte în care grupul vizită acea seră a iluziilor, bătrîna splendidă și taciturnă, care supraveghea intrările dintr-un balansoar de liane, simți cum timpul se întoarce la izvoarele lui primare cînd descoperi, printre cei cinci nou-veniți, un bărbat osos, smead, cu pomeți de tatar, însemnat de la începutul lumii și pentru totdeauna de pecetea singurătății.

- Ah, suspină ea. Aureliano!

Îl vedea din nou pe colonelul Aureliano Buendia așa cum îl văzuse la lumina unei lămpi cu mult înaintea tuturor războaielei, cu mult înaintea dezolării gloriei și a exilului deziluziei, în acea dimineață îndepărtată cînd venise în odaia ei pentru a da înfiul ordin din viața lui: ordinul de a fi iubit. Era Pilar Ternera. Cu ani în urmă, cînd împlinise o sută patruzeci și cinci, renunțase la obiceiul dăunător de a ține socoteala vîrstei și continua să trăiască în timpul static și marginal al amintirilor, într-un viitor perfect dezvăluit și trasat, mai presus de viitorurile tulburate de pînda și supozițiile insidioase ale cărților.

Din noaptea aceea, Aureliano se refugiase în tandrețea și înțelegerea compătimitoare a străbunicii ignorate.

Așezată în balansoarul ei de liane, aceasta evoca trecutul, reconstitua măreția și nefericirea familiei și strălucirea apusă a fostului Macondo, în timp ce Álvaro speria caimani cu zgomotoasele lui hohote de ris, Alfonso inventa povestea truculentă despre buhailor de baltă care scosese cu lovituri de cioc ochii a patru clienți care se purtasera urit săptămîna trecută, iar Gabriel era în camera mulatrei gînditoare, care nu făcea dragoste pentru bani, ci pentru scrisori adresate unui logodnic contrabandist care era închis de celalaltă parte a riului Orinoco, pentru că grănicerii îi dăduseră un purgativ și îl pusese pe o oală de noapte care se umpluse de excremente cu diamante. Acel bordel autentic, cu patroana lui maternă, era lumea pe care Aureliano o visase în timpul îndelungatei sale captivități. Se simțea atît de bine, atît de aproape de acordul perfect, încît nici nu se gîndi la alt refugiu în după-amiaza în care Amaranta Ursula îi sfărîmă toate iluziile. Se duse acolo cu intenția de a se ușura prin cuvinte, pentru ca cineva să-i desfacă nodurile care-i apăsau pieptul, dar nu reuși decît să izbucnească într-un plîns potolit, fierbinte și reparator, pe genunchii lui Pilar Ternera. Ea îl lăsă să isprăvească, scărpînîndu-l în cap cu vîrfurile degetelor, și fără ca el să-i fi dezvăluit că plînge de dragoste, ea recunoscuse deîndată lacrimile cele mai vechi din istoria omenirii.

- Bine, micuțul meu, zise ea consolîndu-l. Spune-mi acum cine este.

Cînd Aureliano îi spuse, Pilar Ternera izbucni într-un rîs profund, vechiul ei ris expansiv care ajunsese să semene cu gunguritul porumbeilor. Nu exista în inima unui Buendia nici un mister pe care ea să nu-l poată pătrunde, căci un secol de dat în cărți și de experiență o învățase că istoria familiei nu era decît un angrenaj de repetiții inevitabile, o roată turnantă care ar fi continuat să se învîrtească în veci, dacă n-ar fi fost uzura progresivă și iremediabilă a osiei ei.

- Nu te necăji, îi zise ea surîzînd. Oriunde s-ar afla în clipa asta, ea te așteaptă.

Erau orele patru și jumătate după-amiază cînd Amaranta Ursula ieși din baie. Aureliano o văzu trecînd prin fața odăii lui într-un halat cu încrețituri mici, cu un prosop răsucit în jurul capului ca un turban. O urmări în vîrful picioarelor, clătînîndu-se într-un fel de beție, și pătrunse în dormitor în clipa în care ea își desfăcu halatul, pe care și-l închise la loc, înspăimîntată. Făcu un semn tăcut în direcția camerei de alături a cărei ușă era întredeschisă și unde Aureliano știa că Gaston se apucase să scrie o scrisoare.

- Pleacă, îi zise ea, abia mișcîndu-și buzele.

Aureliano surise, o prinse cu amîndouă mîinile de mijloc, o ridică ca pe un ghiveci cu begonii și o răsturnă cu fața în sus pe pat. Cu o smucitură brutală o despuie de halatul de baie înainte ca ea să fi avut vreme să-l împiedice și se apleca peste prăpastia

362 ♦ *Gabriel Garcia Márquez*

unei goliciuni proaspăt spălate, unde nu exista nici o nuanță a pielii, nici o umbră de puf, nici o alună ascunsă pe care să nu și le fi imaginat în bezna altor odăi. Amaranta Ursula se apăra cu sinceritate, cu șiretlicuri de femelă pricepută, zvîrcolindu-și trupul ei alunecos și flexibil și parfumat de nevăstuică, în timp ce încerca să-l izbească în rărunchi cu genunchii și îi zgîria obrazul cu unghiile, dar fără ca vreunul din ei să lase să le scape vreun suspin care să nu se poată confunda cu respirația cuiva care contempla amurgul fragil de aprilie prin fereastra deschisă. Era o luptă feroce, o înclăștare pe viață și pe moarte, care părea totuși lipsită de orice violență, deoarece era alcătuită din atacuri distorsionate și din eschivări spectrale, încetinite, prudente, solemne, în așa fel încît între una și alta era timp suficient pentru ca petuniile să înflorească din nou, iar Gaston să-și uite visurile de aeronaut în odaia învecinată, ca și cum ar fi fost vorba de doi amanți învrăjbiți încercînd să se împace pe fundul unui lac diafan. În vuietul acestei lupte corp la corp înverșunate și ceremonioase, Amaranta Ursula înțelese că toată grija ei pentru a păstra liniște era atît de absurdă încît ar fi putut trezi bănuielele soțului aflat alături, mai mult decît vacarmul războinic pe care încercau să-l evite. Începu atunci să ridă cu buzele strînse, fără a renunța la luptă, ci apărîndu-se cu mușcături prefăcute și des-tinzîndu-și încet-încet trupul, pînă cînd amîndoi simțiră că sînt adversari și complici în același timp, și încăierarea degenera în zbenguielei convenționale, iar atacurile se transformă în mîngîieri. Dintr-o dată, aproape în joacă, ca o zburdălnicie în plus, Amaranta Ursula își slăbi apărarea, și atunci cînd încercă să reacționeze, speria de ceea ce ea însăși făcuse posibil, era prea tîrziu. O cutremurare neînchipuită o imobiliza în centrul ei de greutate, o ținut pe loc, iar voința ei defensivă fu anulată complet de dorința irezistibilă de a descoperi ce erau acele șuierături portocalii și acele sfere invizibile care o așteptau dincolo de moarte. Abia avu timp să întindă mîna, să caute pe dibuite prosopul și să și-l bage între dinți ca pe un căluș, ca să înăbușe miorlăiturile care-i sfisiau măruntaiele.

Pilar Ternera muri în balansoarul ei de liane, într-o noapte de petrecere, supraveghind intrarea în paradis. Potrivit ultimei ei dorințe, a fost îngropată fără sicriu, stînd în balansoarul pe care opt oameni îl coborîră cu funiile într-o groapă enormă, săpată în centrul pistei de dans. Mulatrele, îmbrăcate în negru, palide de plîns, improvizară ceremonia veșnică, scoțîndu-și cerceii din urechi, broșele și inelele pe care le aruncară în groapă înainte de a o pecetlui cu o piatră fără nume și fără data, pe care o acoperiră cu o movilă de camelii amazoniene. După ce otrăviră animalele, zidiră ușile și ferestrele cu cărămizi și mortar și se risipiră în lume cu cuferele lor de lemn căptușite pe dinăuntru cu imagini de sfinți, cu poze colorate decupate de prin reviste și cu portrete de logodnici efemeri, îndepărtați și fantastici, care făceau diamante, sau mînceau canibali, sau erau încoronați crai de ghindă în largul mării.

Acesta era sfîrșitul. În mormîntul lui Pilar Ternera, printre psalmii și zorzoanele tîrfelor putrezeau ultimele resturi ale trecutului, puținele care mai rămăseseră după ce înțeleptul catalan își închisese librăria și plecase în satul mediteranean unde se născuse, biruit de nostalgia unei primăveri statornice. Nimeni n-ar fi putu presimți hotărîrea lui. Venise la Macondo pe vremea strălucirii companiei bananiere, fugind de unul din numeroasele războaie, și nu-și imaginase ceva mai practic decît să-și instaleze

364 ♦ *Gabriel Garci'a Mirquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 365

acea librărie cu incunabule și ediții originale în diferite limbi, pe care clienții întîmplători le răsfoiau cu neîncredere, ca și cum ar fi fost vorba de cărți obscene, în timp ce-și așteptau rîndul pentru a-și tălmăci visele în casa de peste drum. Își petrecuse jumătate din viață în camera toridă din dosul dughenii, mîzgălind cu cerneală violetă litere înzorzonate, pe foi pe care le smulgea din caiete de școală, fără ca cineva să știe sigur ce tot scrie. Cînd Aureliano făcu cunoștință cu el, avea două lăzi pline cu aceste foi mîzgălite, care într-o anumită privință te făceau să te gîndești la pergamentele lui Melchiade, și de atunci pînă la plecare mai umplu o a treia, ceea ce te

facea să-ți închipui, pe bună dreptate, că nu făcuse nimic altceva în tot timpul șederii lui la Macondo. Singurele ființe de care se apropiase erau cei patru prieteni, cu care schimba cărțile pe sfifleze și pe zmee și pe care-i puneau să citească din Seneca și din Ovidiu pe când frecventau abia școala primară. Îi trata pe clasici cu o familiaritate domestică, de parcă toți ar fi fost cândva colegii lui de cameră, și știa o mulțime de lucruri care, pur și simplu, nu trebuiau știute, ca de exemplu, faptul că sfântul Augustin purta sub veșmîntul său un pieptar de lînă pe care nu-l scosese niciodată timp de paisprezece ani și că Armând de Villeneuve, necromantul, era impotent, încă din copilărie, din pricina unei înțepături de scorpion. În fervoarea lui pentru cuvîntul scris se încrucișau respectul solemn și ireverența birfei. Nici chiar propriile sale manuscrise nu erau la adăpost de o astfel de dualitate. Cum învățase catalana pentru a le putea traduce, Alfonso băgă un sul de foi într-unui din buzunare, totdeauna pline cu tăieturi din ziare și cu manuale de meșteșuguri rare, dar într-o noapte le pierdu la fetele care făceau dragoste ca să mănînce. Când află, în loc să-i facă reproșuri, bătrînul înțelept declară, murind de rîs, că acesta era destinul firesc al literaturii. În schimb, n-a existat putere omenească în stare să-l convingă să nu ia cu sine cele trei lăzi, cînd se întoarse în satul său natal, iar cînd călătorii de la calea ferată îl obligară să le expedieze în vagonul de bagaje, se dezlănțui într-un potop de înjurături cartagineze, pînă ce obținu să rămînă cu ele în compartiment. „Lumea, zise el atunci, lumea se va întoarce cu dosu-n sus în ziua cînd oamenii vor călători în clasa întîii iar literatura în furgonul de bagaje.” Acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-a rostit în Macondo. Petrecuse o săptămînă grea făcîndu-și ultimele pregătiri pentru călătorie, căci pe măsură ce se apropia ceasul, dispoziția lui devenea tot mai neagră, intențiile i se încurcau într-o harababură de nedescris, lucrurile pe care le pusese într-un loc reapăreau în altul, războindu-se cu aceiași spiriduși care o chinuiseră pe Femanda.

- *Collons!* înjura el. Ce-mi pasă mie de canonul douăzeci și șapte al sinodului de la Londra.

German și Aureliano se îngrijiră de el. Îi veniră în ajutor ca unui copil, îi prinseră cu ace de siguranță biletele și documentele de emigrare în buzunare, îi alcătuiră o lista amănunțită cu ceea ce avea de făcut din clipa cînd va părăsi Macondo și pînă va debarca la Barcelona, ceea ce nu-l împiedică nicidecum să arunce la gunoi, fără să-și dea seama, niște pantaloni care conțineau jumătate din averea sa. În ajunul plecării, după ce bătuse în cuie lăzile și-și aranjase hainele în aceeași valiză cu care venise, își încreți pleoapele lui ca valvele de moluscă, adresă un gest ca o binecuvîntare cinică grămezii de cărți în tovărășia cărora își îndurase exilul, și le spuse prietenilor săi:

- Vă las vouă rahatul ăsta!

După trei luni primiră un plic mare conținînd douăzeci și nouă de scrisori și peste cincizeci de fotografii, care se adunaseră în ceasurile de plictiseală din largul mării. Deși nu pusese data, ordinea scrisorilor era evidentă. În cele dintîi povestea cu umorul său obișnuit peripețiile traversării, pofta lui de a-l arunca peste bord pe șeful echipajului care-l oprise să-și pună cele trei lăzi în cabină, imbecilitatea lucidă a unei doamne care se dădea de ceasul morții fiindcă avea numărul 13, nu din superstiție, ci pentru ca i se părea că este un număr care a rămas neterminat, și pariul pe care-l cîștigă în cursul primei cîine, recunoscînd în apa servită la bord gustul de sfecle nocturne al izvoarelor Lerida. Cu timpul însă, ajunsese din ce în ce mai indiferent fața de realitatea de pe masă și chiar evenimentele cele mai recente și banale îi apăreau vrednice de nostalgie, căci pe măsură ce vaporul se îndepărta, memoria lui devenea melancolică. Acest proces de nostalgizare progresivă era la fel de evident în fotografii. În primele, avea un

366 ♦ *Gabriel Căreia Márquez*

aer fericit, cu cămașa lui de invalid și şuvița de păr ninsă, în tremurătorul octombrie caraibean. În ultimele, apărea într-o manta întunecată și cu un fular de mătase, un palid reflex al lui însuși, devenit taciturn prin absență, pe puntea unui vapor de regrete care începea să somnoleze pe oceane tomnatice. German și Aureliano îi răspundeau la toate scrisorile. El le scrisese atîtea, în cursul primelor luni, înîit se simțeau mai apropiați de el decît atunci cînd se afla la Macondo, și necazul lor de a-l vedea plecînd aproape că se domolise. La început, le făcea cunoscut că totul continua ca și mai înainte, că în casa părintească mai era încă bătrînul melc trandafiriu, că heringii afumați aveau același gust pe pîinea ca o iască, iar cascadele satului tot se mai înmiresmau la căderea nopții. Erau aceleași foi de caiet umplute cu mîzgălituri violete, în care consacra cîte un paragraf special pentru fiecare. Și totuși, deși el nu părea să-și dea deloc seama, acele scrisori de regăsire și încurajări se transformară încetul cu încetul în pastorele ale dezamăgirii. În nopțile de iarnă, în timp ce supa fierbea pe cuptor, avea nostalgia dughenii sale toride, a foșnetului soarelui în migdalii prăfuiți, a șuieratului trenului în somnolența după-amiezii, tot așa cum la Macondo regreta supa de iama de pe cuptor, strigătele vînzătorului de cafea și ciocîr-liile iuți ale primăverii. Amețit de aceste două nostalgii care stăteau față-n față ca două oglinzi paralele, își pierdu minunatul său simț al irealului pînă-ntr-atît înîit să le recomande tuturor să plece din Macondo, să uite tot ce-i învățase despre lume și despre inima omenească, să-l dea naibii pe Horațiu și, oriunde s-ar fi aflat, să-și amintească întotdeauna că trecutul nu e decît minciună, că memoria nu are cale de întoarcere, că orice primăvară trecută este irecuperabilă și că dragostea cea mai nebulă și mai statornică nu e decît un adevăr efemer.

Álvaro fu primul care-i ascultă sfatul să plece din Macondo. Vîndu tot, pînă și tigrul captiv care-și bătea joc de trecători în curtea casei sale, și cumpără un bilet permanent pentru un tren care nu-și termina niciodată călătoria. În cărțile poștale pe care le expedia din gările prin care trecea, descria entuziasmat instantaneele pe care le surprinsese prin fereastra vagonului, parcă pentru a nimici și a da uitării lungul poem al vremelniceii: negrii

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 367

himerici de pe plantațiile de bumbac din Louisiana, caii înaripați pe iarba albastră din Kentucky, amanții greci în amurgul infernal din Arizona, tînăra fată în pulover roșu care picta acuarele pe lacurile din Michigan și care-i adresă cu penelurile ei un semn care nu era de adio, ci de speranță, deoarece ea nu știa că trenul pe care-l vedea trecînd era fără întoarcere. După aceea pleacă Alfonso și German, într-o simbătă, cu intenția de a se întoarce luni, dar niciodată nu se mai află nimic despre ei. La un an după plecarea înțeleptului catalan, singurul care mai rămăsese în Macondo era Gabriel, tot fără nici un căpătîi, la hațîrul carității nesigure a Nigromantei și răspunzînd la chestionarele unui concurs organizat de o revistă franceza, la care premiul întîi era o călătorie la Paris.

Aureliano, care primea abonamentul, îl ajuta să completeze formularele, rareori acasă la el, și mai totdeauna printre flacoanele de porțelan și în aerul încărcat de valeriană din unica farmacie rămasă la Macondo, unde locuia Mercedes, logodnica secretă a lui Gabriel. Era tot ce mai rămăsese dintr-un trecut a cărui nimicire nu ajungea să se consume, deoarece continua să se nimicească indefinit, consumîndu-se pe dinăuntru, sfîrșindu-se în fiecare clipă, dar neajungînd niciodată să se sfîrșească pe deplin. Satul ajunsese într-o asemenea delăsare înefit, cînd Gabriel cîștigă concursul și pleacă la Paris cu două rînduri de haine, o pereche de pantofi și operele complete ale lui Rabelais, trebui să-i facă semn mecanicului să oprească trenul și să-l ia. Vechea Stradă a Turcilor nu mai era atunci decît un colț părăsit, unde ultimii arabi se lăsau purtați spre moarte cu obiceiul lor milenar de a se așeza în pragul porții, deși trecuseră mulți ani de cînd vînduseră ultimul cot de pînză, și în penumbra vitrinelor nu mai rămăseseră decît manechinele decapitate. Orașul companiei bananiere pe care poate că Patricia Brown se străduia să le-o evoce nepoților ei în serile din vremea intoleranței și a castraveciorilor în oțet din Prattville, Alabama, nu mai era decît un cîmp pun cu buruieni. Bătrînul preot care-l înlocuise pe părintele Ángel, și al cărui nume nimeni nu-și luase osteneala să-l afle, aștepta mila lui Dumnezeu, culcat cu burta la soare într-un hamac, chinuit de artrita și insomnia îndoielii, în timp ce șopîrlele și șobolanii se certau pentru moștenirea bisericii de

368 ♦ *Gabriel Garda Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 369

alături. În acest Macondo părăsit pînă și de păsări, în care praful și căldura dobîndiseră atîta putere încît abia mai puteai respira, prizonieri ai singurătății și ai dragostei și ai singurătății dragostei, într-o casă în care era aproape imposibil să închizi ochii din pricina bîzîitului confuz al furnicilor roșii, Aureliano și Amaranta Ursula erau singurele ființe fericite, și cele mai fericite de pe pămînt.

Gaston se întorsese la Bruxelles. Într-o bună zi, sătul să tot aștepte aeroplanul, își înghesui într-o valijoaară strictul necesar și arhiva corespondenței, și pleacă cu intenția de a se întoarce pe calea aerului, înainte ca privilegiile sale să fie cedate unui grup de aviatori germani care prezentaseră autorităților provinciale un proiect mai ambițios decît al său. Din după-amiaza cînd se iubiseră pentru prima oară, Aureliano și Amaranta Ursula continuaseră să profite de rarele momente de neatenție ale soțului, iubindu-se cu o febrilitate înăbușită, în întîlniri întîmplătoare, aproape întotdeauna întrerupte de o întoarcere neprevăzută. Însă, atunci cînd se văzură singuri în casă, se abandonară delirului unei iubiri întîrziate. Era o pasiune nebunească, zguduitoare, care făcea să se cutremure de spaimă osemintele Fernandei în mormînt, și care-i menținea și pe unul și pe celălalt într-o stare de exaltare permanentă. Miorlăiturile Amarantei Ursula, cînte-cele ei agonizante răsunau și la orele două după-amiaza pe masa din sufragerie, ca și la orele două noaptea, în hambar. „Ce mă doare cel mai mult, rîdea ea, e toată vremea pe care am pierdut-o.” În nebulina acestei pasiuni, ea văzu cum furnicile pustiau grădina, satisfăcîndu-și foamea lor preistorică în lemnăria casei, și văzu acest torent de lavă vie punînd din nou stăpînire pe verandă, însă nu se osteni să le oprească invazia decît în clipa în care ajunsese pînă în odaia ei. Aureliano neglija pergamentele, nu mai puse piciorul afară din casă și răspundea cu indiferență la scrisorile înțeleptului catalan. Își pierdura simțul realității, noțiunea timpului, ritmul obiceiurilor zilnice. Închiseră din nou ușile și ferestrele pentru a nu-și mai pierde timpul cu îmbrăcatul și dezbrăcatul, și umblau prin casă așa cum dorise mereu să umble frumoasa Remedios, și se bălăceau în pielea goală în băltoacele din curte, iar într-o după-amiază erau să se înece, făcînd dragoste

în bazinul băii. În puțină vreme făcură mai multe stricăciuni decît furnicile roșii: distruseră mobilierul din salon, sfîșiară în nebuniile lor hamacul care rezistase tristelor amoruri din timpul campaniei colonelului Aureliano Buendia și sfîșiară saltelele pe care le deșertaseră pe jos, înăbușindu-se în vijelia scamelor de puf. Deși Aureliano era un amant la fel de feroce ca și rivalul său, Amaranta Ursula era aceea care comanda, prin ingeniozitatea ei extravagantă și prin debordanta ei voracitate lirică, acel paradis de dragoste, ca și cum ar fi concentrat în dragoste toată energia neîmblînzită pe care străbunica ei o consacrase fabricării de animale din zahăr ars. În afară de aceasta, în timp ce ea cînta de plăcere și murea de rîs din pricina propriilor ei invenții, Aureliano devenea tot mai închis și mai tăcut, deoarece pasiunea lui era interioară și mistuitoare. Amîndoi ajunseseră însă la asemenea minuni ale virtuozității încît, sleiți de frenezie, profitau și de clipele de oboseală. Se dedicară idolatrizării propriilor trupuri, descoperind că sașietatea în dragoste ascunde posibilități neexplorate, mult mai bogate decît acelea ale dorinței. În timp ce el frămînta cu albuș de ou sîinii erectili ai Amarantei Ursula sau îi frăgezea cu ulei de nucă de cocos coapsele elastice și pîntecele ca o piersică, ea se juca de-a păpușile cu copilandrul cel falnic al lui Aureliano, desenîndu-i ochi de paiată cu rujul de buze și mustați de turc cu creionul de sprîncene, punîndu-i papioane de organdi și pălărioară din staniol. Într-o noapte, cînd s-au mînjit din cap pînă-n picioare cu compot de piersici și s-au lins ca niște cîini, iubindu-se ca niște bezmetici pe pardoseala verandei, au fost treziți de un torent

de furnici care se pregăteau să-i mănânce de vii.

În clipele de răgaz pe care i le lăsa delirul lor, Amaranta Ursula răspundea la scrisorile lui Gaston. Îl simțea atât de îndepărtat și atât de ocupat, încât întoarcerea lui i se părea imposibilă, într-una din primele sale scrisori, povestea că asociații lui trimiseseră într-adevăr aeroplanul, dar că o companie maritimă din Bruxelles îl îmbarcase din greșeală cu destinația Tanganica, unde fusese predat tribului împrăștiat al Makonzilor. Această confuzie antrenase atâtea încurcături, încât numai recuperarea avionului putea reclama doi ani. Amaranta Ursula elimina deci

370 ♦ *Gabriel Garcia Márquez*

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 371

eventualitatea unei întoarceri inoportune. Aureliano, la rîndul său, nu mai avea nici un contact cu lumea exterioară, în afara de scrisorile înțeleptului catalan și de știrile pe care le primea de la Gabriel prin intermediul lui Mercedes, farmacistă cea tăcută. La început erau contacte reale. Gabriel ceruse să i se ramburseze biletul de întoarcere pentru a putea rămîne la Paris, vînzînd ziarele vechi și sticlele goale pe care le scoteau cameristele dintr-un hotel lugubru din Rue Dauphine. Aureliano putea să și-l închipuie atunci în puloverul lui cu guler înalt, pe gît, pe care nu-l scotea decît în perioadele cînd terasele din Montparnasse se umpleau cu îndrăgostiți primăvaratici, dormind ziua și scriind noaptea pentru a-și înșela foamea, în odaia care mirosea a spumă de conopidă fiartă și unde avea să moară Rocamadour*. Dar veștile de la el deveneau treptat atât de vagi, iar scrisorile înțeleptului atât de rare și pline de melancolie, încît Aureliano se obișnuia să se gîndească la ei așa cum Amaranta Ursula se gîndea la soțul ei, și amîndoi rămaseră să plutească într-un univers gol, unde singura realitate zilnică și eternă era dragostea.

Dintr-o dată, ca o explozie puternică în această lume de inconștiență fericită, sosi vestea despre întoarcerea lui Gaston. Aureliano și Amaranta Ursula deschiseră ochii, își sondară sufletele, se priviră față în față, cu mîna pe inimă, și înțeleseseră că se contopiseră în asemenea măsură într-o singură ființă încît preferau să moară decît să se despartă. Ea îi scrisese atunci soțului ei o scrisoare plină de adevăruri contradictorii, prin care-i reafirma dragostea ei și nerăbdarea de a-l revedea, admițînd totodată ca o hotărîre fatală imposibilitatea de a trăi fără Aureliano.

Contrar așteptărilor lor, Gaston le trimise un răspuns ponderat, aproape părintesc, pe două pagini mari, menite a-i preveni asupra nestatorniciei pasiunii, și un paragraf final în care formula urări fără echivocuri ca ei să fie la fel de fericiți cum fusese și el în cursul scurtei sale experiențe conjugale. Această atitudine era atât de neprevăzută încît Amaranta Ursula se simți umilită la gîndul că-i oferise soțului ei pretextul pe care-l aștepta pentru a o părăsi în voia sorții. Ranchiuna ei se agrava după șase luni, cînd Gaston îi scrisese din nou de la Leopoldville, unde primise în

Personaj din romanul *La Rayuela* de Julio Cortázar.

sfîrșit aeroplanul, pentru a cere să i se expedieze bicicleta, care, din tot ce lăsase la Macondo, era singurul lucru care avea pentru el o valoare sentimentală. Aureliano suportă cu răbdare furia Amarantei Ursula, se străduie să-i demonstreze că poate să fie un soț la fel de bun la bine ca și la rău, iar necesitățile cotidiene care-i asaltau cînd terminară ultimii bani ai lui Gaston crează între ei o legătură de solidaritate care nu era atât de orbitoare și de îmbătătoare ca pasiunea, dar care le servi să se iubească și să rămîna la fel de fericiți ca în anii nebunești ai risipei. Cînd muri Pilar Ternera, așteptau un copil.

În toropeala gravidității ei, Amaranta Ursula încercă să organizeze o mică industrie de coliere din vertebre de pești. Dar în afară de Mercedes, care-i cumpără o duzină, nu mai găsi pe nimeni cui să-i vîndă. Aureliano își dădu pentru prima oară seama că talentul său la limbi, știința sa enciclopedică, facultatea sa rară de a-și aminti fără să le fi cunoscut vreodată fapte și locuri foarte îndepărtate, erau la fel de inutile ca și sipetul cu pietre scumpe veritabile al soției sale, care trebuie să fi valorat pe atunci cît toți banii de care ar fi putut dispune, puși la un loc, ultimii locuitori din Macondo. Nu supraviețuiau decît printr-o minune. Deși Amaranta Ursula nu-și pierdea voia bună, nici talentul în materie de năzdrăvănii erotice, își luă treptat obiceiul de a veni să stea după prînz în verandă, într-un fel de odihnă trează și visătoare. Aureliano îi ținea tovărășie. Uneori rămîneau tăcuți pînă la căderea nopții, față în față, privindu-se în ochi și iubindu-se în tihnă cu aceeași dragoste cu care se iubiseră mai înainte atât de zgomotos. Incertitudinea viitorului stîmî în inima lor o întoarcere spre trecut. Se revăzură amîndoi în paradisul pierdut al potopului, bălăcindu-se în băltoacele noroioase din curte, omorînd șopîrle ca să le agate de hainele Ursulei, facîndu-se că o îngroapă de vie, și aceste evocări le dezvăluiră că într-adevăr fuseseră fericiți împreună de cînd își puteau aminti. Scormonind trecutul, Amaranta Ursula își aminti de după-amiza cînd intrase în atelierul de aurărie și cînd mama ei îi povestise că micul Aureliano nu era fiul nimănui deoarece fusese găsit plutind într-un coș. Deși această versiune li se părea neverosimilă, le lipseau informațiile pentru a o înlocui cu cea adevărată.

372 ♦ *Gabriel Garcia Márquez*

Singurul lucru de care erau siguri, după ce examinaseră toate posibilitățile, era că Fernanda nu era mama lui Aureliano. Amaranta Ursula înclina să creadă că era fiul Petrei Cotes, despre care nu-și amintea decît niște povești infamante, și această presupunere provocă în adîncul sufletului lor o crispă de oroare.

Chinuit de certitudinea că e fratele soției sale, Aureliano fugi pînă la casa parohială pentru a căuta în arhivele unsuroase și devorate de molii un indiciu autentic al filiației sale. Actul de botez cel mai vechi pe care-l putu găsi era acela al Amarantei Ursula, botezată în plină adolescență de părintele Nicanor Reyna, pe vremea cînd acesta

încerca să dovedească existența lui Dumnezeu prin subterfugiul șocolatei. își făcu iluzii socotind că ar putea fi unul dintre cei șaptesprezece Aurelieni, ale căror acte de naștere le căută în patru tomuri diferite, însă datele botezului erau prea îndepărtate pentru vârsta lui. Văzîndu-l rătăcit în labirintul sîngelui, tremurînd de îndoieli, preotul artritic care-l observa din hamacul său îl întrebă pe un ton compătimitor care e numele lui.

- Aureliano Buendia, răspunse el.

- Atunci nu te mai omorî să cauți! exclamă preotul cu o convingere categorică. Înainte cu mulți ani exista pe aici o stradă care se numea astfel, și pe vremea aceea oamenii aveau obiceiul de a le da copiilor lor numele străzilor. Aureliano fremăta de mînie:

- Ah, strigă el, așadar nici dumneavoastră nu credeți? -Ce să cred?

- Că faimosul colonel Aureliano Buendia a purtat treizeci și două de războaie civile și le-a pierdut pe toate, răspunse Aureliano. Că armata a împresurat și a mitraliat trei mii de lucrători, și că s-au încărcat leșurile într-un tren de două sute de vagoane pentru a fi aruncate în mare.

Preotul îl fixă cu o privire de adîncă milă.

- Ehei, fiul meu, zise el suspinînd. Din partea mea, m-aș mulțumi să fiu sigur că și tu și eu existăm cu adevărat în clipa de față.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 373

Astfel că Aureliano și Amaranta Ursula acceptară versiunea cu coșul, nu că ar fi crezut în ea, ci pentru că-i punea la adăpost de propria lor teroare. Pe măsură ce înainta sarcina, ei se preschimbau tot mai mult într-o ființă unică, se integrău din ce în ce mai mult în singurătatea unei case căreia nu-i mai trebuia decît o ultimă suflare pentru a se prăbuși. Se restrînseseră într-un spațiu redus la esențial, între odaia Femandei, unde întrevăzuseră farmecele iubirii sedentare, și capătul verandei unde Amaranta Ursula se așeza să tricoteze papuci și căciulite de nou-născut, iar Aureliano pentru a răspunde rarelor scrisori ale înțeleptului catalan. Restul casei se plecă în fața asediului tenace al distrugerii. Atelierul de aurărie, odaia lui Melchiade, împărăția primitivă și liniștită a Sănteii Sofia de la Piedad rămăseră îngropate într-o junglă domestică, unde nimeni n-ar fi cutezat să pătrundă. Încercuți de voracitatea naturii, Aureliano și Amaranta Ursula continuau să cultive maghiranul și begoniile, și-și apărau mica lor lume prin hotare trasate cu var, construind ultimele tranșee ale războiului imemorial dintre om și furnici. Părul ei lung, neîngrijit, petele sîngerii cu care se trezea dimineața pe față, umflarea picioarelor, deformarea trupului atît de frumos de nevăstuică pe care-l avusese altădată, schimbaseră la Amaranta Ursula acea aparență juvenilă din vremea cînd venise în casă cu colivia nefericiților canari și cu soțul ei captiv, dar nu-i alteraseră cu nimic vioiciunea spiritului. „Aiurea! exclama ea uneori, rîzînd. Cine ar fi crezut că vom ajunge într-adevăr să trăim ca niște antropofagi!” Ultimul fir care-i mai lega de restul lumii se rupse în luna a șasea a sarcinei, cînd primiră o scrisoare, care evident că nu era de la înțeleptul catalan. Purta ștampila poștei din Barcelona, însă plicul era scris cu o cerneală albastră foarte ordinară, într-o caligrafie proprie administrației și avea acel aer inocent și impersonal al mesajelor dușmane. Aureliano i-o smulse Amarantei Ursula din mîini, atunci cînd ea se pregătea să o deschidă.

- Pe asta nu, îi zise el. Nu vreau să știu ce spune.

După cum presimțise Aureliano, înțeleptul catalan nu mai trimise nici o veste. Scrisoarea străină, pe care n-o citi nimeni, rămase pradă moliilor pe etajera unde Fernanda își uitase într-o

374 ♦ Gabriel Garcia Márquez

zi verigheta și continuă să se mistuie la focul interior al veștii rele, în timp ce amanții solitari pluteau în contra curentului ultimilor ani, ani de nepocăință și de nefericire, care se risipeau în stăruința zadarnică de a-i face să naufragieze în deserturile deziluziei și ale uitării. Conștienți de o astfel de amenințare, Aureliano și Amaranta Ursula își treceau aceste ultime luni ținîndu-se de mînă, isprăvindu-și în amoruri nevinovate copilul pe care-l începuseră într-o pasiune neînfrînată. Noaptea, dormind îmbrățișați, nu se lăsau înspăimîntați de izbucnirile sublungare ale furnicilor, nici de vacarmul moliilor, nici de șuieratul continuu și clar al creșterii buruienilor prin odăile vecine. Li s-a întîmplat de mai multe ori să fie treziți de forfoteala febrilă a morților. O auziră pe Ursula războindu-se cu legile creației pentru a-și apăra seminția, și pe Jose" Arcadio Buendia căutînd adevărul himeric al marilor invenții, și pe Fernanda rugîndu-se, și pe colonelul Aureliano Buendia abrutizîndu-se în amăgirile războiului și ale peștisorilor de aur, și pe Aureliano al Doilea murind de singurătate în vârtejul ameteitor al petrecerilor, și atunci au învățat că obsesiile dominante biruie asupra morții și începură din nou să fie fericiți, avînd certitudinea că vor continua să se iubească în devenirea lor de fantome, mult după ce alte specii de animale viitoare vor fi răpit insectelor acel paradis de mizerie pe care insectele izbuteau să li-l răpească oamenilor. Într-o duminică, la orele șase după-amiază, Amaranta Ursula simți durerile facerii. Surfătoare patroană a fetelor care făceau dragoste ca să mănînce o puse să se urce pe masa din sufragerie, se sui călare pe pîntecele ei și o făcu să îndure galopuri grele pînă cînd țipetele ei fură acoperite de scîncetele unui mascul formidabil. Printre lacrimi, Amaranta Ursula putu să vadă că e vorba de un Buendia de soi ales, voinic și încapă ținat ca toți cei care purtau numele de Jose Arcadio, cu oe deschizi și clarvăzători ai Aurelienilor, care avea tot ce-i trebui pentru a relua această spiță de la început și a o purifica de viciile vătămătoare ca și de vocația solitară, deoarece era singu-

rul într-un veac întreg care fusese zămislit din dragoste.

- E un antropofag din cap pînă-n picioare, zise ea. Se va numi Rodrigo.

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 375

- Nu, se opuse bărbatul ei. Se va numi Aureliano și va cîștiga treizeci și două de războaie.

După ce-i tăie buricul, moașa, pe care Aureliano o lumina cu o lampă, începu să șteargă cu o cîrpă unsoarea albastră care acoperea trupul copilului. Abia după ce-l întoarseră pe burtă își dădură seama că avea ceva mai mult decît ceilalți oameni, și se aplecă pentru a-l examina. Era o coadă de porc.

Nu se alarmară. Aureliano și Amaranta Ursula nu cunoșteau precedentul care fusese în familie și nu-și aminteau nici de avertizările înspăimîntătoare ale Ursulei, iar moașa îi liniști dîndu-și cu părerea că această coadă inutilă putea fi tăiată în clipa cînd copilului îi vor crește dinți noi. După aceea, n-au avut ocazia să se mai gîndească la aceasta, căci Amaranta Ursula începuse să piardă sînge înlr-un șuvoi de neoprit. Încercară s-o ajute cu comprese din pînză de păianjen și cu tampoane de cenușă, dar era ca și cum ai fi voit să astupi un torent de apă cu mîinile. În primele ceasuri, ea se strădui să-și păstreze voia bună. Îi lua mîna lui Aureliano, pe care-l vedea înspăimîntat, îl ruga să nu-și facă griji, spunînd că oamenii ca ea nu sînt făcuți să moară împotriva voinței lor, și se îneca de ris în fața leacurilor caraghioase la care recurgea moașa. Dar pe măsură ce orice speranță îl părăsea pe Aureliano, ea devenea din ce în ce mai puțin vizibilă, ca și cum se stîngea din fața luminii, pînă cînd căzu tatr-o toropeală adîncă. Luni dimineața chemară o femeie care rosti la căpățiul ei rugăciunile de închiderea rănilor, infailibile atît pentru oameni cît și pentru animale, însă sîngele pătimaș al Amarantei Ursula era insensibil față de oricare alt mijloc în afară de dragoste. Spre seară, la capătul a douăzeci și patru de ore de deznădejde, își dădură seama că era moartă văzînd cum sîngele s-a oprit de la sine, profilul i se subțiasă, roșeața feței se topise într-o aură de alabastru și începu din nou să surîdă.

Aureliano nu-și dăduse seama pînă atunci cît de mult îi iubea pe prietenii săi, cît de mult îi lipseau, cît ar fi dat ca să fie împreună cu ei în clipa aceea. Așeza copilul în coșul pe care i-l pregătise mama lui, acoperi fața trupului neînsuflețit al acesteia cu o pătură și rătăci fără țintă prin satul pustiu, căutînd un vad de întoarcere spre trecut.

Bătu la poarta farmaciei, unde nu mai

376 ♦ Gabriel Garda Márquez

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 377

fusese în ultimul timp, și găsi un atelier de tîmplărie. Bătrîna care-i deschise cu o lampă în mînă se înduioșă de rătăcirea lui, dar stăruia că nu, că aici n-a fost niciodată o farmacie și că n-a cunoscut nici o femeie cu gîtul subțirel și ochii triști, cu numele de Mercedes. Plînsă cu fruntea sprijinită de ușa fostei librării a înțeleptului catalan, conștient că plîngea cu lacrimi întîrziate o moarte pe care nu voise să o plîngă la timpul său pentru a nu rupe vraja dragostei. Își zdrobi pumnii de zidurile de ciment ale *Copilului de aur*, chemînd-o pe Pilar Temera, indiferent la discurile luminoase portocalii care se încrucișau pe cer și pe care le privise de atîtea ori cu o fascinație copilărească, în timpul nopților de petrecere din curtea cu buhaii de baltă. În ultimul local deschis din cartierul mizer al caselor de toleranță, un grup de acordeoniști' cînta melodiile lui Rafael Escalona, nepotul episcopului, moștenitor al secretelor lui Francisco Bărbatul. Crîșmarul, care avea un braț uscat, chircit parcă, pentru că-l ridicase asupra mamei sale, îl pofti pe Aureliano să bea o sticlă de rachiu, iar Aureliano îl invită să mai bea una Crîșmarul îi vorbi de nenorocirea brațului său. Aureliano îi vorbi despre nefericirea inimii sale, secătuită și pîrjolită pentru că o ridicase împotriva surorii sale. În cele din urmă plînseră în doi, și Aureliano avu pentru o clipă impresia că durerea i s-a domolit. Dar cînd se văzu singur în ultima dimineață din Macondo, își deschise brațele în mijlocul pieții, hotărît să trezească lumea întreagă, și începu să urle din tot sufletul:

- Prietenii sînt pui de tîrfă!

Nigromanta îl ridică dintr-o baltă de vomă și de lacrimi. Îl duse în odaia ei, îl spălă, îi dădu să bea o ceașcă de supă. Crezînd că-l consolează astfel, ea șterse dintr-o trăsătură cu cărbunele nenumăratele amoruri pentru care mai rămăsese dator, și evocă înapoi tristețile ei cele mai adînci, ca să nu-l lase singur în plînsetele lui.

Dimineața, după un somn scurt de plumb, Aureliano deschise ochii și-și aminti de copil.

Nu-l găsi în coș. Deodată încercă un fel de izbucnire de bucurie la gîndul că Amaranta Ursula se trezise din moarte pentru a se ocupa de copil. Dar cadavrul era sub cuvertură o movilă de pietre. Amintindu-și că atunci cînd a venit a găsit ușa odăii

deschisă, Aureliano traversă veranda saturată de miresmele matinale ale maghiranului și se năpusti în sufragerie, unde se mai găseau încă urmele nașterii: oala cea mare, cearșafurile înșingate, ghivecele cu cenușă și buricul răsucit al copilului într-un scutec desfășurat pe masă, între foarfeci și sfoară. Gîndul că moașa s-a întors în cursul nopții să caute copilul îi dădu o clipă de răgaz pentru a chibzui pe îndelete. Se prăbuși în balansoar, același în care stătea Rebeca în vremurile glorioase ale casei cînd își preda lecțiile de broderie, și în care Amaranta juca dame cu colonelul Gerineldo Márquez și unde, în sfîrșit, Amaranta Ursula cususe scutecele copilului, și în cursul acestei fulgerări de luciditate își dădu seama că sufletul lui nu era în stare să reziste acestei poveri zdrobitoare a unui trecut atît de lung. Rănit de sulitele mortale ale tuturor acestor nostalgii personale și străine lui, începu să admire stăruința neclintită a pînzei de păianjen de pe trandafirii morți, perseverența neghinei, răbdarea văzduhului în această dimineață radioasă de februarie. Și atunci văzu copilul. Nu mai era decît un burduf umflat și secăt pe care toate furnicile din lume se trudeau să-l tîrască spre vizuinele lor subterane pe cărăriua pietruită

din grădină. Aureliano nu putu face nici un gest. Nu pentru că ar fi fost paralizat de stupoare, ci pentru că în acea clipă miraculoasă începeau să i se dezvăluie dezlegările definitive ale enigmelor lui Melchiade, și văzu epigraful de pe pergamentul perfect rînduit în timpul și în spațiul oamenilor: *Primul din spița este legat de un copac și furnicile încep să se înfrupte din ultimul.*

În nici o clipă din viața sa nu fusese Aureliano atît de lucid ca acum, cînd își uită de morții lui și de durerea după morții lui, și se apucă să închidă ușile și ferestrele cu stinghiile încrucișate ale Fernandei, ca să nu se lase tulburat de nici o ispită a lumii, căci acum știa că în pergamentele lui Melchiade era scrisă soarta lui. Le regăsi intacte printre plantele preistorice și bălțile fumegînde și insectele luminoase care făcuseră să dispară din odaie orice urmă de trecere a oamenilor pe pămîntul acesta, și nu avu puterea să le scoată la lumină, ci acolo, pe loc, în picioare, fără cea mai mică greutate, ca și cum le-ar fi găsit scrise în spaniolă sub razele orbitoare ale amiezii, începu să descifreze

378 ♦ *Gabriel Garca Márquez*

cu voce tare. Era istoria familiei, relatată de Melchiade pînă în cele mai neînsemnate amănunte, cu o anticipare de o sută de ani. O scrisese în sanscrită, care era limba lui maternă, și cifrase versurile pereche cu ajutorul codului personal al împăratului August, și cele fără pereche cu codurile militare spartane. Ultima pavăză, pe care Aureliano începuse să o întrezărească în ziua în care se lăsase cuprins de dragostea Amarantei Ursula, consta în faptul că Melchiade nu înșirase faptele după timpul convențional al oamenilor, ci concentrase un secol întreg de episoade cotidiene în așa fel încît toate să coexiste în aceeași clipă. Fascinat de această descoperire, Aureliano citi cu voce tare, fără să sară un rînd, enciclicele cîntate pe care Arcadio le ascultase la îndemnul lui Melchiade, și care erau de fapt profeția executării lui, și găsi vestirea nașterii femeii celei mai frumoase din lume, care avea să se înalțe la cer cu trupul și cu sufletul, și află venirea pe lume a celor doi gemeni defuncți care renunțaseră să descifreze pergamentele, nu atît din pricina incapacității și a nestatorniciei, ci pentru că încercările lor erau premature. În momentul acesta, nerăbdător să-și afle propria sa obîrșie, Aureliano sări un pasaj întreg. Atunci începu să se stîmească vîntul, căldicel, abia simțit, plin de glasurile trecutului, de murmurele mușcatelor străvechi, de suspinele deziluziilor mai vechi decît nostalgiile cele mai tenace. Nu le dădu atenție deoarece în clipa aceea era pe cale să descopere primele indicii ale ființei sale, în persoana unui bunic concupiscent care se lăsase tîrît de frivolitate printr-un podiș halucinant, în căutarea unei femei foarte frumoase pe care nu avea să o facă fericită. Aureliano îl recunoscu, continuă să urmărească drumurile ascunse ale descendenței sale și descoperi clipa zămislirii sale între scorpii și fluturii galbeni ai unei băi crepusculare, cînd un simplu lucrător își potolea pofta cu o femeie care i se dăruia din răzvrătire. Era atît de absorbit încît nu observă nici al doilea atac impetuos al vîntului, a cărui forță ciclonică smulse porțile și ferestrele din țîfni, tîrî acoperișul galeriei de răsărit și dezrădăcina temelile. Abia atunci descoperi că Amaranta Ursula nu era sora, ci mătușa lui, și că Francis Drake nu luase cu asalt Riohacha decît pentru ca ei să se poată căuta prin labirinturile cele mai întortocheate ale sîngelui, pen-

UN VEAC DE SINGURĂTATE ♦ 379

tru a zămisli animalul mitologic care avea să pună capăt spiței. Macondo era acum un vîrtej îngrozitor de praf și dărîmătură vînturate de furia acestui uragan biblic, cînd Aureliano sîn unsprezece pagini pentru a nu pierde timp cu fapte prea bine cunoscute, și începu să descifreze clipa pe care tocmai o trăia, descifrînd-o pe măsură ce o trăia, prorocindu-se pe sine însuși că descifrează ultima pagină a manuscrisului, de parcă s-ăr fi privit într-o oglindă de cuvinte. Atunci mai sări cîteva rînduri pentru a depăși profețele și pentru a căuta să cunoască data și împrejurările morții sale. Dar înainte de a ajunge la versul final, înțelesese că nu va mai ieși niciodată din odaia aceea, căci stătea scris că acea cetate a oglinzilor (sau mirajelor) va fi ștearsă de vînt și alungată din memoria oamenilor în clipa în care Aureliano Babilonia va fi terminat descifrarea pergamentelor, și că tot ce vedea scris acolo era dintotdeauna și avea să rămînă pe vecie de nerepetat, căci semințiilor osîndite la un veac de singurătate nu le era dată o a doua șansă pe pămînt

„Apariția *Unui veac de singurătate* reprezintă un evenemiu literar de excepție: prin strălucitoarea sa prezență, acest roman, cari are meritul rar întîlnit de a fi simultan tradițional și modern, american și universal, pulverizează lugubrele afirmații după care romanul ar fi un gen secătuit, pe cale de dispariție.

În afară de faptul că a scris o carte admirabilă, Gabriel Garca Márquez a reușit să restabilească o filiație narativă întreruptă c, secole în urmă, să reînvie noțiunea cuprinzătoare, generoasă și magnifică a realismului literar de care dispuneau întemeietorii genului românesc în Evul Mediu [...], să se ia la întrecere, de la *ege* la *egal*, cu realitatea însăși, să încorporeze romanului tot ceea ce există în comportamentul, memoria, fantezia sau coșmarurile oamenilor, să facă din narațiune un obiect verbal care să reflect lumea așa cum este ea: multiplă și oceanică.”

Măria Vargas i

I

CfîRTIRPEXt
international
publishing
company

Preț: 129000
ISBN 973-576-209-9